

Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2014.-2020.

Ulaganje u budućnost
Projekt je sufinancirala Europska unija
iz Europskog socijalnog fonda

KOMPETENTNI
DIONICI *snažno
partnerstvo*

www.strukturfondovi.hr

Izdavač: Zadarska županija

Za izdavača: župan Stipe Zrilić

Grafičko oblikovanje: Tabitha oblikovanje d.o.o.

Tisak: Eurotisak

Naklada: 100 primjeraka

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Znanstvena knjižnica Zadar

UDK 338(497.5-35 Zadar)"2014/2020"

STRATEGIJA razvoja ljudskih potencijala
Zadarske županije 2014.-2020. - Zadar:
Zadarska županija, 2015. - 148 str. ; 30 cm

ISBN 978-953-57917-4-4

141121087

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta „Kompetentni dionici – snažno partnerstvo“.

Projekt je sufinanciran iz Europskog socijalnog fonda.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Zadarske županije.

Zadarska županija je glavni partner na projektu, a ostali partneri su Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područni ured Zadar te Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA. Suradnici na projektu su Hrvatska obrtnička komora – Obrtnička komora Zadarske županije i Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar.

Uvodna riječ predsjednika Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije

Između niza zakonom propisanih zadaća, osigurati preduvjete održivog gospodarskog razvitka i rasta ove regije, uzimajući u obzir sve njene prirodne, društvene i prostorne potencijale, svakako je temeljni zadatak regionalne samouprave. U tom kontekstu, uz niz ostalih aktivnosti, razvoj ljudskih potencijala u smjeru koji će zadovoljiti potrebe tržišta rada svakako je temeljna zadaća koja će u konačnici pomoći realizaciji onoga što je zajednički željeni cilj svih sudionika javnog života – ostvarenje višeg životnog standarda svih naših žitelja. Zadaća je to koja ne trpi brza i površna rješenja, već zahtijeva prije svega cjelovit pristup u ključnoj analizi postojećeg stanja i situacije te sustavno planiranje.

Gospodarska kriza, kroz koju smo prošli posljednjih godina, svakako je usporila razvoj, no ujedno je i pružila priliku za bolju analizu i slabosti i prijetnji, i prilika i snaga u svim područjima.

U tom je smislu izrada Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2014.-2020. hvalevrijedna aktivnost jer, osim temeljite analize, ovaj dokument nudi i određene prijedloge odgovora kako riješiti probleme i ostvariti veću mobilnost na tržištu rada, veću stopu zaposlenosti, bolje obrazovne programe koji bi stvarali kadar koji odgovara potrebama poslodavaca i dr.

Također, važno je istaknuti da je ova Strategija nastala u skladu s metodologijom koja se koristi u EU te da je njena izrada temeljena na partnerskom pristupu i konzultacijskom procesu koji je omogućio širokom krugu dionika razvoja na ovom području da doprinesu kvaliteti ovog razvojnog dokumenta. Izrađena strategija usklađena je i s nizom strateških regionalnih i nacionalnih dokumenata i programa čineći jednu od karika institucionalne i organizacijske pripreme kapaciteta za učinkovito korištenje sredstava strukturnih i kohezijskih fondova kojima Republika Hrvatska pristupa kao ravnopravna članica EU.

Uloga Zadarske županije posebno može biti vidljiva u jačanju obrazovnih institucija jer kao osnivači svih srednjih škola na svom području pokušavamo utjecati na ujednačavanje standarda obrazovanja i modernizaciju te usklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada.

Neosporno je da je ulaganje u ljudske potencijale neprocjenjivo za budućnost Zadarske županije. Sada kada je Strategija razvoja ljudskih potencijala pred nama kao kvalitetan dokument, da bismo ju postupno i proveli u djelo, nužan je partnerski odnos svih značajnih sudionika na tržištu rada. Posao je to kojem moramo pristupiti vrlo savjesno i temeljito jer je ulazak Republike Hrvatske u okvire EU donio značajne promjene na tržištu rada kojima se moramo prilagoditi želimo li svojim žiteljima osigurati preduvjete za dostojanstven i kvalitetan život.

Župan Zadarske županije
i predsjednik Partnerskog vijeća
Stipe Zrilić, mag. iur.

SADRŽAJ

Uvodna riječ predsjednika Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije

Uvod	9
Sažetak	11
I. OSNOVNA ANALIZA	13
1. Osnovni podaci o Zadarskoj županiji	13
1.1. Geografske specifičnosti	13
1.2. Naselja i naseljenost	14
1.3. Klimatske značajke	14
2. Stanovništvo, dobna i obrazovna struktura	15
2.1. Stanovništvo i demografski trendovi	15
2.2. Broj i prirodni prirast stanovništva	15
2.3. Dobna i spolna struktura stanovništva	19
2.4. Obrazovna struktura stanovništva	23
3. Opći društveni i regionalni gospodarski trendovi	25
3.1 Socio-politička situacija	25
3.2 Gospodarska situacija	26
3.3. Vanjsko trgovinska razmjena	32
3.4. Poduzetničke zone	33
4. Tržište rada	36
4.1. Institucionalno okruženje na tržištu rada	36
4.2. Zaposlenost	37
4.2.1. Struktura zaposlenosti po djelatnostima	38
4.2.2. Struktura zaposlenosti po zanimanjima.....	41
4.2.3. Struktura zaposlenosti po spolu i razini obrazovanja	42
4.3. Nezaposlenost i zapošljavanje	43

4.3.1. Nezaposlenost	43
4.3.2. Potražnja i zapošljavanje	50
4.4. Demografski i gospodarsko-socijalni trendovi tržišta rada - zaključci	53
5. Obrazovanje	55
5.1. Sustav redovnog obrazovanja	55
5.1.1 Predškolski odgoj	55
5.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje.....	56
5.1.3. Srednjoškolsko obrazovanje.....	57
5.1.4. Visoko obrazovanje	62
5.2. Cjeloživotno učenje	66
6. Marginalizirane skupine i socijalna uključenost	70
6.1. Uvod u problematiku	70
6.2. Zaštita zdravlja na području Zadarske županije	71
6.1.1. Pokazatelji zdravstvenog stanja na području Zadarske županije	71
6.1.1.1. Prirodno kretanje stanovništva u Zadarskoj županiji	71
6.1.1.2. Očekivano trajanje života pri rođenju	71
6.1.1.3. Starenje stanovništva	71
6.1.2. Stanje zdravstvenog sustava	72
6.1.3. Zdravstvene ustanove i djelatnici u zdravstvu u Zadarskoj županiji.....	72
6.1.4. Kvaliteta zdravstvene zaštite i prava pacijenata	73
6.1.5. Sustav palijativne skrbi	76
6.1.6. Razvojni problemi i razvojne potrebe sustava zdravstva u Zadarskoj županiji	76
6.2. Socijalna skrb na području Zadarske županije	78
6.2.1. Neki pokazatelji socijalnog stanja i rizika od siromaštva i socijalne isključenosti u Zadarskoj županiji	78
6.2.2. Skupine u najvećem riziku socijalnogisključivanja i siromaštva	80

6.2.2.1.	Djeca , mladi i obitelji	80
6.2.2.2.	Starije osobe i umirovljenici.....	81
6.2.2.3.	Nezaposlene osobe	83
6.2.2.4.	Osobe s invaliditetom	83
6.2.3.	Stanje socijalnog sustava na području Zadarske županije.....	85
6.2.4.	Deinstitucionalizacija	87
6.2.5.	Razvojni problemi i razvojne potrebe u socijalnoj skrbi	88
7.	Civilni sektor	89
7.1	Presjek strukture i stanje civilnog sektora u Zadarskoj županiji.....	89
7.2	Financiranje civilnog sektora na lokalnoj razini	90
7.3	Inicijative za jačanje civilnog sektora u Zadarskoj županiji.....	90
7.4	Organizirano volontiranje	92
II.	SWOT analiza	93
III.	VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI	103
	Strateški cilj 1. Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva	103
	Strateški cilj 2. Promoviranje obrazovanja I cjeloživotnog učenja	103
	Strateški cilj 3. Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju	103
	Strateški cilj 4. Jačanje civilnog društva.....	104
IV.	PRIORITETI I MJERE.....	109
V.	FINANCIJSKI PLAN	139
VI.	PROVEDBA STRATEGIJE RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA	140
VII.	IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE.....	142
VIII.	PRILOZI.....	144
	Prilog: Popis članova tijela Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije.....	145

Korištene kratice

AP - akcijski plan kojim su definirani ciljevi, predviđene aktivnosti, razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti, izvršitelji aktivnosti, troškovi provedbe pojedinih aktivnosti, izvori financiranja pojedinih aktivnosti, načini i indikatori praćenja ostvarivanja plana te kontrola provedbe plana

CARDS - Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability - Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju

ESF - Europski socijalni fond

IPA - Instrument pretprijetne pomoći

LPZ - Lokalna partnerstva za zapošljavanje

LOT - Područja ekspertize po kojima Europska komisija sortira izvođače pod okvirnim ugovorom

NUTS (fr. kratica) - Statistička nomenklatura prostornih jedinica koju je definirao Europski statistički ured (Eurostat) kako bi stvorio jedinstvenu i koherentnu strukturu za teritorijalnu raspodjelu

OP RLJP - Operativni program Razvoj ljudskih potencijala

PRAG, eng.kratica) - Praktični vodič kroz procedure ugovaranja pomoći EZ trećim zemljama

PVTRRLJP - Partnersko vijeće za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala

ROP - Regionalni operativni program

SRLJP - Strategija razvoja ljudskih potencijala

SWOT - kratica za prednosti (Strengths), slabosti (Weaknesses), prilike (Opportunities) i prijetnje (Threats)

TRS - Tematske radne skupine

Uvod

Svako regionalno i lokalno gospodarstvo mora odgovoriti na prijetnje i prilike za zapošljavanje i socijalnu integraciju koje se javljaju kao posljedica gospodarskih, tehnoloških i društvenih promjena. S jedne strane, kao ozbiljan problem regionalne društvene zajednice može se javiti na primjer zatvaranje velikog poduzeća, opadanje u lokalno važnoj industrijskoj grani, potreba za poticanjem djelatnosti u manje razvijenim područjima ili problem socijalne isključenosti dijela populacije. Zbog mogućeg pritiska da se iznađu brza rješenja i potrebe da se hitno nešto učini, postoji opasnost da se zanemari usklađivanje, cjelovit pristup u ključnoj analizi situacije kao i u planiranju mjera. Iskustvo je pokazalo da brza i nepovezana rješenja najčešće ne vode do održivih rezultata. S druge strane, sva **znanja, vještine i kompetencije** spadaju u ukupnost radne, intelektualne i znanstvene energije ljudskih potencijala koja omogućuju kako gospodarski tako i društveni razvoja u njegovoj cjelini. Ljudski potencijali imaju važnu **specifičnosti** u odnosu na druge resurse: ljudi su, za razliku od strojeva, resurs koji ima neograničenu mogućnost kumuliranja znanja, vještina i njihova razvoja, usavršavanja s dugoročnim pozitivnim poslasticama na sve sfere društvenog života: od produktivnosti do kvalitete života. Koliko god razvoj znanja, vještina i kompetencije traži sustavnost, postupnost i samostalnost, jednako su tako smjerovi razvoja ljudskih potencijala pod utjecajem najraznovrsnijih čimbenika: konkurencije na tržištu, ekonomske i financijske situacija u zemlji, inventivnosti novih proizvoda, opsega proizvodnje i uvođenje novih tehnologija... Razvoj ljudskih potencijala ima svoju unutarnju mjeru i ritam, ali razločnost smjera njegova razvoja nikad nije određivala samodostatnost i samosvha ni individue koja se kroz usvojena znanja i vještine izgrađuje, ni institucija koje znanja i vještine promiču i razvijaju. I ovdje je iskustvo pokazalo da brza i nepovezana rješenja najčešće ne vode do održivih rezultata – pojedinci uhvaćeni u raskoraku vlastitih znanja i vještina i oštih prepreka potražnje na tržištu rada to najbolje znaju. Cijena prvog postupanja je društveno stagniranje, a cijena drugog je siromaštvo, marginalizacija i društvena isključenost. Oba su odlike društvenih zajednica koje spektar svojih razvojnih strateških pravaca ne definiraju temeljem procjene svoje unutarnjih razvojnih prednosti i ograničenja, jednako kao i vanjskih uvjeta koji određuju mogućnosti ili su prijetnje razvoju lokalnog područja.

Strategija razvoja ljudskih potencijala je dogovoreni programski dokument i u skladu s njenim prioritetima treba financirati projekte i mjere iz dostupnih nacionalnih i međunarodnih fondova u razdoblju 2014.-2020. Strategija je prilagođena i usklađena s ostalim nacionalnim i regionalnim dokumentima. Riječ je o dokumentu koji daje cjelokupni prikaz demografskog, gospodarskog i socijalnog stanja regije sa izuzetnim naglaskom na tržište rada. U dokumentu se kroz detaljnu analizu mogu identificirati problemi nezaposlenosti, neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada, nizak udio zapošljavanja socijalno osjetljivih skupina i nedovoljna uloga civilnog sektora u donošenju gospodarskih i socijalnih razvojnih politika. On daje prijedloge odgovora kako riješiti te probleme i ostvariti veću mobilnost na tržištu rada, veću stopu zaposlenost, bolju kvalitetu i produktivnost rada, bolje obrazovne programe koji bi odgovarali potrebama poslodavaca itd.

Važni **sudionici** na regionalnom tržištu rada mogu na različite načine doprinijeti razvoju ljudskih potencijala i zapošljavanju. Učinak njihovih nastojanja može se višestruko pojačati ako se pridruže partnerskom pronalaženju načina za rješavanje problema nezaposlenosti i tako stvore zajedničku strategiju. Priprema strategije pomaže partnerima da razmotre što žele postići i kako to žele postići. Stvaranje strategije osigurava da se partneri usredotoče na one aktivnosti koje imaju dobre mogućnosti za privlačenje nužnih sredstava i da, nakon provedbe, utječu na ciljne skupine ili organizacije.

U našoj županiji ovo je treći put da se izrađuje Strategija razvoja ljudskih potencijala. Rađena je uz tehničku asistenciju projekta *Kompetentni dionici – snažno partnerstvo* realiziranog u sklopu natječaja *Lokalne inicijative za razvoj zapošljavanja* LOT 2 Povećanje kapaciteta lokalnih partnerstva za zapošljavanje u okviru IPA IV. komponente Razvoj ljudskih potencijala.

Sažetak

Metodologija koja se koristila pri izradi cijele *Strategije razvoja ljudskih potencijala* u Zadarskoj županiji u skladu je s postupkom i standardima koji se primjenjuju u EU-u. Prilikom izrade vodilo se računa o **usklađenosti** sa ostalim strateškim dokumentima i programima:

- *EU smjernicama za zapošljavanje (2010-2020)*
- *Europskom strategijom zapošljavanja*
- *Ekonomski program Republike Hrvatske*
- *Sporazum o partnerstvu za Hrvatsku za razdoblje 2014.-2020.*
- *Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali" 2014. – 2020.*
- *Garancija za mlade*
- *Strategijom za razvoj strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj (2008-2013)*

Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2014. – 2020. godine sadrži **viziju, ciljeve i prioritete** koji su usklađeni sa *Županijskom razvojnom strategijom Zadarske županije 2014. – 2020.* Vizija koja Zadarsku županiju vidi privlačnom i gospodarski konkurentnom regijom uravnoteženog i održivog razvoja gdje je visoka kvalitete života osnažena prepoznatljivom kulturnom i prirodnom baštinom, vodila je definiranju četiri važna strateška cilja odnosno prioriteta razvoja ljudskih potencijala:

1. *Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva*
2. *Promoviranje obrazovanja i cjeloživotnog učenja*
3. *Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju*
4. *Jačanje civilnog društva*

U okviru četiri prioriteta doneseno je dvadestdvije **mjere** koje su opisane u Strategiji. Svaka mjera donosi **aktivnosti** koje usmjeravaju na donošenje **projektnih ideja**.

Bez **demografskih, ekonomskih i pokazatelja stanja na tržištu rada** bilo bi teško donositi mjere. Analiza stanja društveno-ekonomske situacije i tržišta rada u Zadarskoj županiji je napisana sa posebnim osvrtom na razdoblje 2008.-2013.g. Prva kao zadnja godina uzlaznih ekonomskih trendova i sljedeće u kojima je Hrvatska doživjela iznenađan zastoj gospodarstva dijeleći pri tom dijelom ekonomski kontekst kojem je svjetska gospodarska kriza svim njegovim parametrima dala negativan predznak, a dijelom doprinoseći takvom kontekstu problemima proizašlim iz načina i povijesnog okvira društvene i ekonomske tranzicije kroz koji Hrvatska paralelno prolazi. Posljedice i promjene su vidljive i na regionalnoj razini u podacima navedenim u Strategiji. Ovo je otvorilo mnoge metodološke i sadržajne probleme i dileme koje donosi formuliranje razvojne strategije u kriznim vremenima kad uredno prikupljeni i analizirani periodički podatci koji su oblikovali spoznaje o važnim proteklom trendovima daju malu ili nikakvu sigurnost za oblikovanje realističnih projekcija. Međutim, kriza je jednako tako dala priliku da se regionalne slabosti i prijetnje vide u znatno preciznijim oblicima, a snage i prilike u svim sferama znatno podrobnije i upornije potraže i realnije formuliraju.

SWOT analiza, kao putokaz onoga što bi trebalo iskoristiti i napraviti, ukazuje na: potrebe za smanjenjem nezaposlenosti, podizanje stope aktivnosti radno sposobnog stanovništva, potrebe za poboljšanjem kvalitete obrazovnih programa, promoviranje cjeloživotnog učenja na svim razinama, važnost integracije socijalno osjetljivih skupina u zajednicu i svijet tržišta rada, ulogu civilnog sektora na razvoj zajednice itd.

Uspostava Lokalnog partnerstva za zapošljavanje pokušava integrirati što više skupina čije se djelovanje odražava na tržištu rada. Međutim, kako bi mogli neometano provesti Strategiju razvoja ljudskih potencijala u

Zadarskoj županiji, neophodno je regulirati odnose partnera i definirati glavne uloge koje će svako od dogovorenih tijela imati prilikom provedbe. Zbog toga je u Strategiji naveden **institucionalni okvir** prema kojemu su partneri odredili svoje odnose i zadatke u provedbi. Uz to, određen je i **financijski okvir** za svaki prioritet, te njihovi izvori financiranja, **akcijski plan** kojim su definirani ciljevi, predviđene aktivnosti, razdoblje provedbe plana i pojedinih aktivnosti, izvršitelji aktivnosti, troškovi provedbe pojedinih aktivnosti, izvori financiranja pojedinih aktivnosti, načini i indikatori praćenja ostvarivanja plana te kontrola provedbe plana.

I. OSNOVNA ANALIZA

1. Osnovni podaci o Zadarskoj županiji

1.1. Geografske specifičnosti

Županija je geografski položena tako da zahvaća visoko gorsko zaobalje i primorje te povezuje važne dijelove Hrvatskog primorja i Središnje Hrvatske što je čini jednom od najraznolikijih županija.

Zadarska županija je smještena na središnjem dijelu hrvatske obale Jadrana. Graniči sa Šibensko-kninskom, Primorsko-goranskom i Ličko-senjskom županijom. Na istoku graniči s Bosnom i Hercegovinom, dužina granice je 24 km, a međunarodna morska granica s Italijom, prema zapadu, iznosi 83,43 km.

Posebnost županije čini brojnost otoka, kanala, morskih prolaza, duboko uvučene morske površine u kopno, razvedena obala, plodna zona Ravnih kotara i krš brdsko – planinskog prostora.

Slika 1. Zadarska županija – teritorijalni ustroj

Izvor: Županijska razvojna strategija Zadarske županije

Zadarska županija ukupne je površine 7.276,23 km² (8,3% ukupne površine Hrvatske), od čega 3.643,33 km² (6,4% površine RH) otpada na kopneni dio, a 3.632,9 km² na morski dio (11,6% teritorijalnog mora Republike Hrvatske).

Zadarska županija po svom geoprometnom položaju zauzima veoma značajno mjesto u državi. Zadarska županije ima veliki značaj i ulogu u prometnom povezivanju sjevera i juga Hrvatske, kako u cestovnom, tako i u željezničkom prometu. U Zadru se sijeku **paneuropske transverzale Sjever - Jug i Jadransko - Jonska transverzala**. U pomorskom prometu treba istaknuti važnost duž jadranskog obalnog pravca, te međunarodnog trajektnog pravca Zadar-Ancona koji je najkraća veza Srednje Europe preko Zagreba-Zadra-Ancone prema Središnjoj Italiji. Za ovu vezu je od izuzetnog značaja prometni pravac Zagreb-Tunel Sv. Rok-Maslenički most Zadar - Split, koji je dovršen u lipnju 2005.g. Od posebnosti prostora Zadarske županije treba spomenuti, da se veći dio kopnenog dijela prostire na području Ravnih kotara na zemljištu pogodnom za poljoprivrednu

proizvodnju gdje se poljoprivredne površine prostiru na 231.746 ha od čega su obradive 68.976 ha. Izdašne su rezerve vode od rijeka Zrmanje i Krke, te Vranskog jezera i niza manjih vodotoka.

1.2. Naselja i naseljenost

Zadarska županija je teritorijalno organizirana u 34 jedinice lokalne uprave i samouprave, odnosno 6 gradova (Zadar, Benkovac, Biograd n/M, Obrovac, Pag i Nin) i 28 općina (Bibinje, Galovac, Gračac, Jasenice, Kali, Kolan, Kukljica, Lišane Ostrovičke, Novigrad, Pakoštane, Pašman, Polača, Poličnik, Posedarje, Povljana, Preko, Privlaka, Ražanac, Sali, Stankovci, Starigrad, Sukošan, Sveti Filip i Jakov, Škabrnja, Tkon, Vir, Vrsi i Zemunik Donji), sa ukupno 229 naselja. Najveći grad i administrativno sjedište županije je Zadar, star gotovo 3000 godina jedan je od najstarijih i treći po veličini grad na obalama hrvatskog Jadrana i peti grad po veličini u Republici Hrvatskoj. Najveću površinu među gradovima imaju Benkovac (513,84 km²), Obrovac (352,73 km²) te Zadar (191,71 km²). Od 28 općina najveću površinu u Zadarskoj županiji imaju Gračac (955,45 km²), Starigrad (171,47 km²), Sali (127,47 km²) te Jasenice (121,30 km²).

Tablica 1. Površina i stanovništvo Zadarske županije 2001. i 2011. godine

	Površina km ²	Stanovništvo 2001.	Stanovništvo 2011.	Gustoća naseljenosti	Promjena 2001.-2011.
Zadarska županija	3.643,33	162.045	170.017	46,6	4,9
Hrvatska	56.594,00	4.437.460	4.290.612	75,8	-3,3

Izvor: www.dsz.hr

Gustoća naseljenosti ovog područja iznosi 46,6 stanovnika na četvorni kilometar, što je više od trećine manje od prosjeka za Hrvatsku u cjelini (76 stanovnika na četvorni kilometar). Istodobno, svega 35,4% stanovnika živi na izvangradskom području.

1.3. Klimatske značajke

Na ovom području prevladava umjereno topla vlažna klima s vrućim ljetom. Područje se nalazi cijele godine u cirkulacijskom pojasu umjerenih širina gdje je stanje atmosfere vrlo promjenjivo uz česte izmjene vremenskih situacija. Ljeti dominiraju bezgradijentna polja tlaka zraka s povremenim razvojem konvektivne naoblake i pljuskovima kiše. Hladno doba godine od studenog do ožujka karakteriziraju česte ciklonalne aktivnosti i prolasci hladnih fronti praćeni jakim, a često i olujnim vjetrom. Posebna karakteristika zimskog razdoblja je česta bura – mahovit vjetar koji doseže i olujnu jačinu /ponekad i orkansku.

Prosječna godišnja temperatura je između 10-15°C, dok se ekstremne vrijednosti temperatura kreću od -10 do +35°C.

Količina oborina određena je nadmorskom visinom, utjecajem mora i sl. Količina oborina raste od južnijih područja sa 800–900 mm/god., preko podvelebitske zone sa 900–1100 mm/god. pa do 1200–2300 mm/god. u planinskom području. Minimum oborina obilježava ljetno razdoblje, a maksimum razdoblje kasne jeseni. Prosječna godišnja relativna vlaga zraka iznosi oko 72%. Visoka vlaga zraka uobičajena je za razdoblje od listopada do veljače, a niska vlaga zraka za razdoblje od lipnja do kolovoza. Najveće količine oborina padaju u jesen, a najmanje u ljetnom razdoblju. Prema podacima za Zadarsku županiju prosječne vrijednosti tlaka zraka kreću se između 1013,5 hPa i 1016,0 hPa.

2. Stanovništvo, dobna i obrazovna struktura

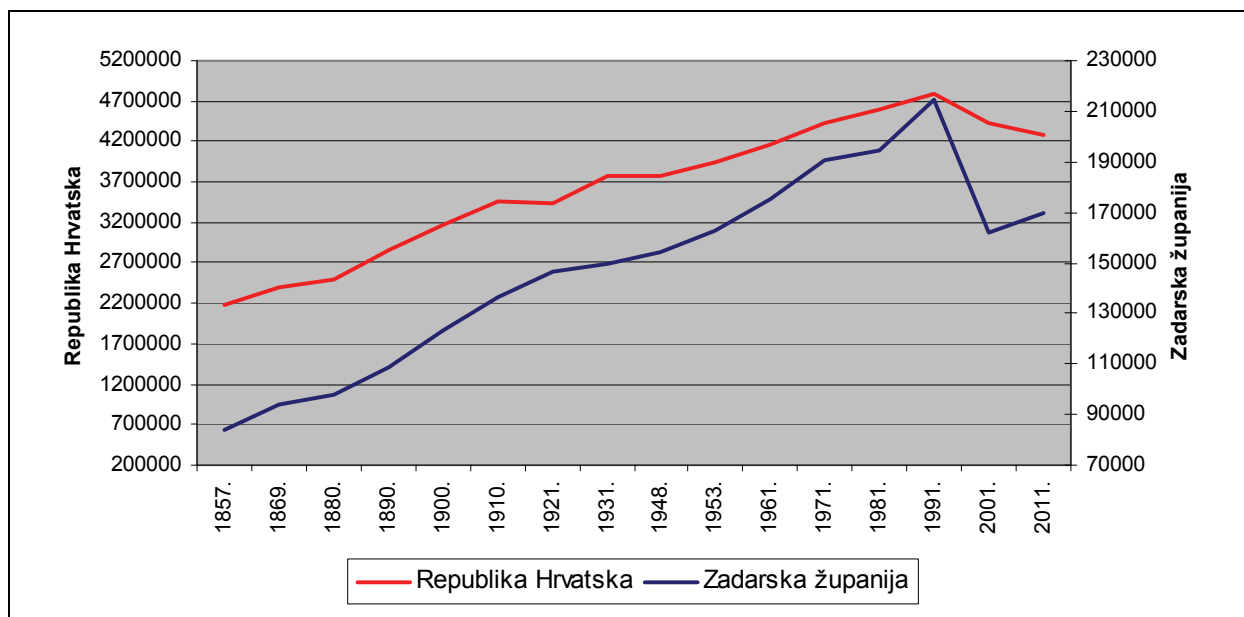
Sve ono što se događa u gospodarstvu, školstvu, zdravstvu, znanosti i tehnologiji itd., bilo lokalno, regionalno, nacionalno ili globalno, posredno ili neposredno ima svoj utjecaj na oblikovanje tržište rada čineći ga jednim od najdinamičnijih područja društvenog života. Činjenica koja leži iza mnogih direktnih ili indirektnih razloga zašto mnoge manifestne društvene aktivnosti i procesi imaju određen oblik, određene probleme i razloge koji ih dugoročno oblikuju jest stanje i zbilja demografskih obilježja stanovništva određene regije.

2.1. Stanovništvo i demografski trendovi

Osnovne suvremene demografske karakteristike Zadarske županije su: starenje stanovništva, zaustavljanje trenda smanjenja ukupnog broja stanovnika tijekom tekućeg desetljeća i vrlo neravnomjerna raspoređenost stanovništva unutar županijskih granica.

Prema popisu iz 2011.g. županija je imala 170.017 stanovnika s izrazitom koncentracijom stanovništva na obalnom području, dok je na otocima i u zaleđu bila značajno manja. Kad se gleda struktura naselja na području Zadarske županije vidljiva je dodatna asimetričnost: centralno-mjesne funkcije obavlja 14 naselja koja su relativno dobro raspoređena u prostoru županije, ali su nedovoljno snažni kao razvojni centri, što dodatno koncentrira stanovništvo u Zadru kao jedinom urbanom središtu županije.

Slika 2: Kretanje stanovništva Zadarske županije i RH za razdoblje 1857.-2011¹.

2.2. Broj i prirodni prirast stanovništva

Zadarska županija bilježi konstantan rast stanovništva sve do 1991. godine. Nakon toga, uslijed ratnih zbivanja, migracijskih tokova i sl. broj stanovnika pada za gotovo četvrtinu. Prema popisu stanovništva iz 2001. Županija je imala 162.045 stanovnika. Uz značajan pad broja stanovnika u međupopisnom razdoblju u odnosu na popis iz 1991.g. (za 25%), došlo je i do dramatične depopulacije posebno u zaleđu na područjima koja su bila okupirana u razdoblju 1991.-1995.g.

¹ Naselja i stanovništvo RH 1857.-2001.,

<http://www.dzs.hr/Hrv/DBHomepages/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske/Naselja%20i%20stanovnistvo%20Republike%20Hrvatske.htm>

Prema popisu stanovništva iz 2011. g. Zadarska županija ima 170.017 stanovnika. U odnosu na 2001. godinu broj stanovnika je veći za 7.972 (4,6%). Samo su Grad Zagreb, Zadarska, Zagrebačka i Istarska županija bilježile rast po broju stanovnika.

Prema istom popisu Republika Hrvatska imala je 4.284.889 stanovnika, što je 3,4% manje nego na popisu 2001. godine. Razlozi smanjenja broja stanovnika se mogu pripisati smanjenom prirodnom prirastu te u nekoj mjeri, također i iseljavanju.

Iz dostupnih podataka iz 2011. godine uočljiva je velika raspršenost stanovništva Zadarske županije na relativno velik broj naselja među kojima je velik broj na izvjesnom putu demografskog iščeznuća (prvenstveno ona na najslabije naseljenom području Gračaca, Benkovca, Obrovca te manjih, udaljenih otoka). Konkretnije, iz dostupnih podataka je vidljivo da je među 28 općina, njih 14 s manje od 2.000 stanovnika (od čega 5 s manje od 1.000 stanovnika), a njih 19 s manje od 3.000 stanovnika.

Tablica 2.: Usporedba broja stanovnika po gradovima u Zadarskoj županiji prema popisu stanovništva iz 2011. god. odnosu na popis iz 2001. godine.

Broj stanovnika	Grad					
	Zadar	Benkovac	Biograd n/m	Pag	Nin	Obrovac
2001. god.	72.718	9.786	5.259	4.350	4.603	3.387
2011. god.	75.062	11.026	5.569	3.846	2.744	4.323
2011.g./2001.g.	3,2	12,7	5,9	-11,6	-40,4	27,6

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine vidljiv je porast broja stanovnika u većini gradova Zadarske županije. Grad Zadar bilježi rast od 3,2% u desetogodišnjem razdoblju, dok manji gradovi Benkovac i Biograd na moru te Obrovac bilježe također rast ali u većem postotku. Sjevernije djelove Zadarske županije karakterizira veliko opadanje broja stanovnika, Pag bilježi pad od 11% dok Nin čak 40%.

Kad je u pitanju kretanje ukupnog broja stanovnika, Zadarska županija spada u manji krug županija u kojima je zaustavljen apsolutni pad stanovništva i od sredine prošlog desetljeća prisutan je lagani porast stanovništva. U odnosu na 2001.g., ona ima porast od 4,6% što je najveći porast među svim županijama Jadranske regije.

Tablica 3: Kretanje stanovništva Jadranske Hrvatske za razdoblje 2001.-2011.

Županija	2001.	2011.	Promjena 2011./2001. (%)
Dubrovačko-neretvanska	123.128	122.568	-0,5
Splitsko-dalmatinska	464.980	454.798	-2,2
Šibensko-kninska	113.145	109.375	-3,3
Zadarska	162.541	170.017	4,6
Istarska	206.628	208.055	0,7
Primorsko-goranska	305.544	296.195	-3,1
REPUBLIKA HRVATSKA	4.439.635	4.284.889	-3,5

Demografska kretanja od 2001. godine pokazuju da Zadarska županija s ostalim hrvatskim županijama dijeli generalni negativni demografski trend, ali ne i intenzitet koji on ima u većini ostalih županija. Veći prirodni prirast od Zadarske županije u Hrvatskoj imaju jedino Dubrovačko-neretvanska, Međimurska županija te Grad Zagreb².

Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih) Zadarske županije je znatno veći od vitalnog indeksa RH, i to konstantno za 20%. Stopa nataliteta iznosila je 2011. godine 9,9‰ u odnosu na 9,4‰ na razini Republike

² Prema podatcima iz statičkih informacija 2011. po prirodnom prirastu i vitalnom indeksu, www.dzs.hr

Hrvatske. Stopa mortaliteta u Zadarskoj županiji bila je identična stopi nataliteta, dok je na razini Republike Hrvatske sa 11,6‰ bila veća od stope nataliteta.

Tablica 4.: Prirodno kretanje stanovništva u Zadarskoj županiji 2002.-2012. – usporedba s RH

Godina	Prirodni prirast		Vitalni indeks	
	Zadarska županija	RH	Zadarska županija	RH
2001.	154	-8559	110,4	82,7
2002.	-62	-10475	96,2	79,3
2003.	-192	-12907	88,7	75,5
2004.	-51	-9449	96,8	81
2005.	77	-9298	104,5	82
2006.	31	-8932	101,9	82,3
2007.	-118	-10457	93,4	80
2008.	0	-8398	100	83,9
2009.	-39	-7 837	97,9	85
2010.	25	-8735	101,4	83,2
2011.	-28	-9822	98,4	80,7
2012.	-123	-9939	93,5	80,8

U Zadarskoj županiji najveći prirodni prirast ima, dakako, Grad Zadar, a slijede ga općine Pakoštane, Bibinje i Sukošan, dok najmanji prirodni prirast ima općina Preko.

Tablica 5. Međupopisna promjena broja stanovnika, prirodni prirast i vitalni indeks po naseljima na području Zadarske županije

Naselje	Stanovništvo 2001.	Stanovništvo 2011.	Promjena 2001.-2011. %	Prirodni prirast	Vitalni indeks
Gradovi			2,5	132	114,5
Benkovac	9786	11026	13%	-1	99,2
Biograd na Moru	5259	5569	6%	5	112,2
Nin	4603	2744	-40%	-9	69
Obrovac	3387	4323	28%	-18	65,4
Pag	4350	3846	-12%	-16	61
Zadar	72718	75062	3%	171	127,3
Općine			8,9	-160	79,9
Bibinje	3923	3985	2%	15	153,6
Galovac	1190	1234	4%	3	127,3
Gračac	3923	4690	20%	-22	67,2
Jasenice	1329	1398	5%	-1	94,1
Kali	1731	1638	-5%	-11	60,7
Kolan	-	791	-	0	100
Kukljica	650	714	10%	-7	50
Lišane Ostrovičke	764	698	-9%	-4	33,3
Novigrad	2368	2375	0%	-19	40
Pakoštane	3884	4123	6%	16	155,2
Pašman	2004	2082	4%	-10	61,5
Polača	1434	1468	2%	-11	42,1

Naselje	Stanovništvo 2001.	Stanovništvo 2011.	Promjena 2001.-2011. %	Prirodni prirast	Vitalni indeks
Poličnik	4664	4469	-4%	2	103,9
Posedarje	3513	3607	3%	2	105,6
Povljana	713	759	6%	2	128,6
Preko	3871	3805	-2%	-30	53,8
Privlaka	2199	2253	2%	-16	42,9
Ražanac	3107	2940	-5%	-12	62,9
Sali	1820	1698	-7%	-27	28,9
Stankovci	2088	2003	-4%	-7	72
Starigrad	1893	1876	-1%	-13	60,6
Sukošan	4402	4583	4%	14	141,2
Sveti Filip i Jakov	4482	4606	3%	-4	92,5
Škabrnje	1772	1776	0%	-1	95,2
Tkon	707	763	8%	-2	77,8
Vir	1608	3000	87%	-5	79,2
Vrsi	-	2053	-	1	105,3
Zemunik Donji	1903	2060	8%	-13	58,1

Izvor: www.dsz.hr

Demografsku sliku stagnantnog prirodnog prirasta stanovništva Zadarske županije pozitivno korigira vanjski i unutarnji migracijski saldo. Zadarska županija već je godinama i gornjem dijelu županija sa pozitivnim saldom mehaničkog priljeva stanovništva. U 2008.g. u apsolutnim brojevima ispred nje je bila samo Splitsko-dalmatinska županija i Grad Zageb. Nakon 2008. godine bilježi se veliko smanjenje ukupnog migracijskog salda, ali je on i dalje pozitivan.

Tablica 6.: Migracijska kretanja u Zadarskoj županiji 2002. – 2012. god.³

Godina	Doseljeni		Odseljeni		Migracijski saldo
	Iz druge županije	Iz inozemstva	U druge županije	U inozemstvo	
2002.	1644	1487	1211	398	1522
2003.	1768	1230	1087	272	1639
2004.	1784	1360	1081	284	1779
2005.	1845	1311	960	258	1938
2006.	1896	1526	1022	330	2070
2007.	1790	1376	1134	404	1628
2008.	1611	1368	1019	504	1456
2009.	1480	669	923	477	749
2010.	1460	373	796	368	669
2011.	1643	563	931	533	742
2012.	1749	473	949	546	727

Izvor: www.dsz.hr

³ Podaci statistike vanjske migracije za 2011. i 2012. godinu obrađeni su prema novoj metodologiji koja se temelji se na konceptu uobičajenog mjesta stanovanja.

2.3. Dobna i spolna struktura stanovništva

Prosječna starost stanovništva je 41,9 godina (40,7 muškarci, 43 žene) i nešto je viša nego prosječna starost u RH (41,7 godina). U odnosu na popis 2001. godine prosječna starost je porasla za 3 godina (3,2 godine muškarci i 2,8 godina žene). Pogoršala su se i još dva parametra: indeks starenja⁴ iznosi 117,4 (RH 115) dok koeficijent starosti⁵ iznosi 25,5 (RH 24,1).

Od popisa 2001. godine došlo je do osjetne promjene u smjeru starenja stanovništva jer po tadašnjim podacima prosječna starost u Zadarskoj županiji bila 38,9 godina te je bila manja od državnog prosjeka (39,3). Grad Pag bilježi najveću prosječnu starost u Zadarskoj županiji te se nastavljaju nepovoljni populacijski trendovi za taj teritorij. Od općina, Sali i Preko bilježe prosječnu starost od preko 50 godina, također posljedica depopulacije, odnosno, iseljavanja mladih ljudi sa otočnih područja. Najmlađi prosjek godina u Zadarskoj županiji ima općina Bibinje sa 34,6 godina.

Tablica 7.: Dobna struktura stanovništva u Zadarskoj županiji po općinama i gradovima prema popisu stanovništva iz 2011. god.

Teritorij	Spol	Br. stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent	60 godina i više	Prosječna starost
Zadarska županija	Ukupno	36.932	111.652	43.340	41,9
	M	18.897	56.272	19.327	40,7
	Ž	18.035	55.380	24.013	43
Grad Benkovac	Ukupno	2.746	6.889	2.675	40,8
	M	1.401	3.675	1.165	39,6
	Ž	1.345	3.214	1.510	42
Grad Biograd na Moru	Ukupno	1.280	3.625	1.354	40,7
	M	639	1.796	629	40,1
	Ž	641	1.829	725	41,3
Grad Nin	Ukupno	553	1.811	778	43,4
	M	270	932	367	42,8
	Ž	283	879	411	44
Grad Obrovac	Ukupno	887	2.757	1.244	44
	M	445	1.463	543	42,9
	Ž	442	1.294	701	45,2
Grad Pag	Ukupno	656	2.511	1.260	45,9
	M	332	1.270	599	45,2
	Ž	324	1.241	661	46,6
Grad Zadar	Ukupno	16.498	50.709	17.291	40,8
	M	8.419	24.496	7.364	39,3
	Ž	8.079	26.213	9.927	42,1
OPĆINE					
Bibinje	Ukupno	1.069	2.663	796	37,7
	M	539	1.331	385	37,3
	Ž	530	1.332	411	38,2
Galovac	Ukupno	316	814	238	39
	M	150	431	104	38,9
	Ž	166	383	134	39,1
Gračac	Ukupno	1.002	2.863	1.352	43,6
	M	527	1.514	587	42
	Ž	475	1.349	765	45,2

⁴ Indeks starenja: [populacija (65+)/populacija (0-14)]*100

⁵ Koeficijent starosti: [populacija (65+)/ukupna populacija]*100

Teritorij	Spol	Br. stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent	60 godina i više	Prosječna starost
Jasenice	Ukupno	310	913	338	41,8
	M	155	486	151	41
	Ž	155	427	187	42,6
Kali	Ukupno	319	1.062	473	43,9
	M	159	574	229	43,2
	Ž	160	488	244	44,7
Kolan	Ukupno	166	521	211	42,8
	M	98	264	104	41,2
	Ž	68	257	107	44,4
Kukljica	Ukupno	100	433	297	49,7
	M	49	235	140	48,3
	Ž	51	198	157	51,1
Lišane Ostrovičke	Ukupno	143	423	209	44
	M	71	241	89	42,4
	Ž	72	182	120	45,6
Novigrad	Ukupno	544	1.478	650	42,5
	M	313	789	277	40,3
	Ž	231	689	373	44,8
Pakoštane	Ukupno	1.064	2.675	952	39,7
	M	564	1.398	443	38,6
	Ž	500	1.277	509	40,8
Pašman	Ukupno	343	1.288	743	47,6
	M	178	674	343	46,3
	Ž	165	614	400	48,9
Polača	Ukupno	335	931	376	42,1
	M	178	485	163	40,8
	Ž	157	446	213	43,4
Poličnik	Ukupno	1.148	2.970	895	38,9
	M	578	1.575	402	38,3
	Ž	570	1.395	493	39,5
Posedarje	Ukupno	824	2.356	946	41,8
	M	438	1.236	421	40,4
	Ž	386	1.120	525	43,2
Povljana	Ukupno	117	463	277	47,8
	M	50	243	131	46,9
	Ž	67	220	146	48,7
Preko	Ukupno	485	2.327	1.545	50,4
	M	239	1.293	755	49,4
	Ž	246	1.034	790	51,5
Privlaka	Ukupno	411	1.412	755	45,8
	M	216	693	372	44,8
	Ž	195	719	383	46,7
Ražanac	Ukupno	536	1.917	864	44,7
	M	285	1.023	409	43,7
	Ž	251	894	455	45,8
Sali	Ukupno	208	955	748	52,5
	M	102	513	351	51,4
	Ž	106	442	397	53,7
Stankovci	Ukupno	475	1.213	557	42,5
	M	241	654	232	40,8
	Ž	234	559	325	44,2
Starigrad	Ukupno	344	1.171	609	45,6
	M	171	604	283	45

Teritorij	Spol	Br. stanovnika u dobi 0-19 godina	Radni kontigent	60 godina i više	Prosječna starost
	Ž	173	567	326	46,2
Sukošan	Ukupno	1.064	3.015	1.117	40,9
	M	573	1.542	528	39,7
	Ž	491	1.473	589	42,1
Sveti Filip i Jakov	Ukupno	1.059	3.137	1.031	40,3
	M	546	1.593	452	39
	Ž	513	1.544	579	41,5
Škabrnje	Ukupno	493	1.156	347	37,9
	M	252	600	152	37
	Ž	241	556	195	38,7
Tkon	Ukupno	163	499	205	41,9
	M	77	262	103	41,7
	Ž	86	237	102	42,2
Vir	Ukupno	477	2.021	1.017	46,1
	M	246	1.009	515	45,7
	Ž	231	1.012	502	46,6
Vrsi	Ukupno	421	1.331	595	43,2
	M	222	693	278	42
	Ž	199	638	317	44,4
Zemunik Donji	Ukupno	376	1.343	595	44,8
	M	174	685	261	43,8
	Ž	202	658	334	45,7

Izvor: www.dzs.hr

Tablica 8. Kontingenti stanovništva Zadarske županije za 2011. godinu

Spol	Ukupno	Godine				Žene u fertilnoj dobi		Radno sposobno stanovništvo (15-64 godine)	Godine			Prosječna starost
		0-6	0-14	0-17	0-19	Ukupno (15-49 godina)	Od toga 20-29 godina		60	65	75	
Ukupno	170.017	12.210	26.837	32.949	36.932	-	-	111.652	43.340	31.528	14.300	41,9
M.	83.504	6.270	13.738	16.836	18.897	-	-	56.272	19.327	13.494	5.496	40,7
Ž.	86.513	5.940	13.099	16.113	18.035	37.654	10.505	55.380	24.013	18.034	8.804	43

Izvor: www.dzs.hr

Udio radno sposobnog stanovništva u ukupnom stanovništvu iznosi 65,7% (2001. godine iznosio je 62,5%), dok je udio djece do 14 godina 15,8% (2001.g. – 18,2%).

Tablica 9: Dobna i spolna struktura stanovništva u Zadarskoj županiji u 2011. god.

Dobne skupine	Zadarska županija		
	ukupno	muškarci	žene
Ukupno	170017	83504	86513
0 – 4	8736	4474	4262
5 – 9	8342	4224	4118
10 – 14	9759	5040	4719
15 – 19	10095	5159	4936
20 – 24	10192	5134	5058
25 – 29	10965	5518	5447
30 – 34	11337	5692	5645
35 – 39	10967	5489	5478
40 – 44	10930	5525	5405
45 – 49	11376	5691	5685
50 – 54	12007	6141	5866
55 – 59	11971	6090	5881
60 – 64	11812	5833	5979
65 – 69	8392	3961	4431
70 – 74	8836	4037	4799
75 – 79	7297	3102	4195
80 – 84	4305	1615	2690
85 +	2698	779	1919
Nepoznato	-	-	-

Izvor: Državni zavod za statistiku

Zadarska županija ima uravnotežen sastav po spolu: od ukupnog broja stanovnika za 2011. god. 86.513 (50,9%) su žene, 83.504 (49,1%) su muškarci.

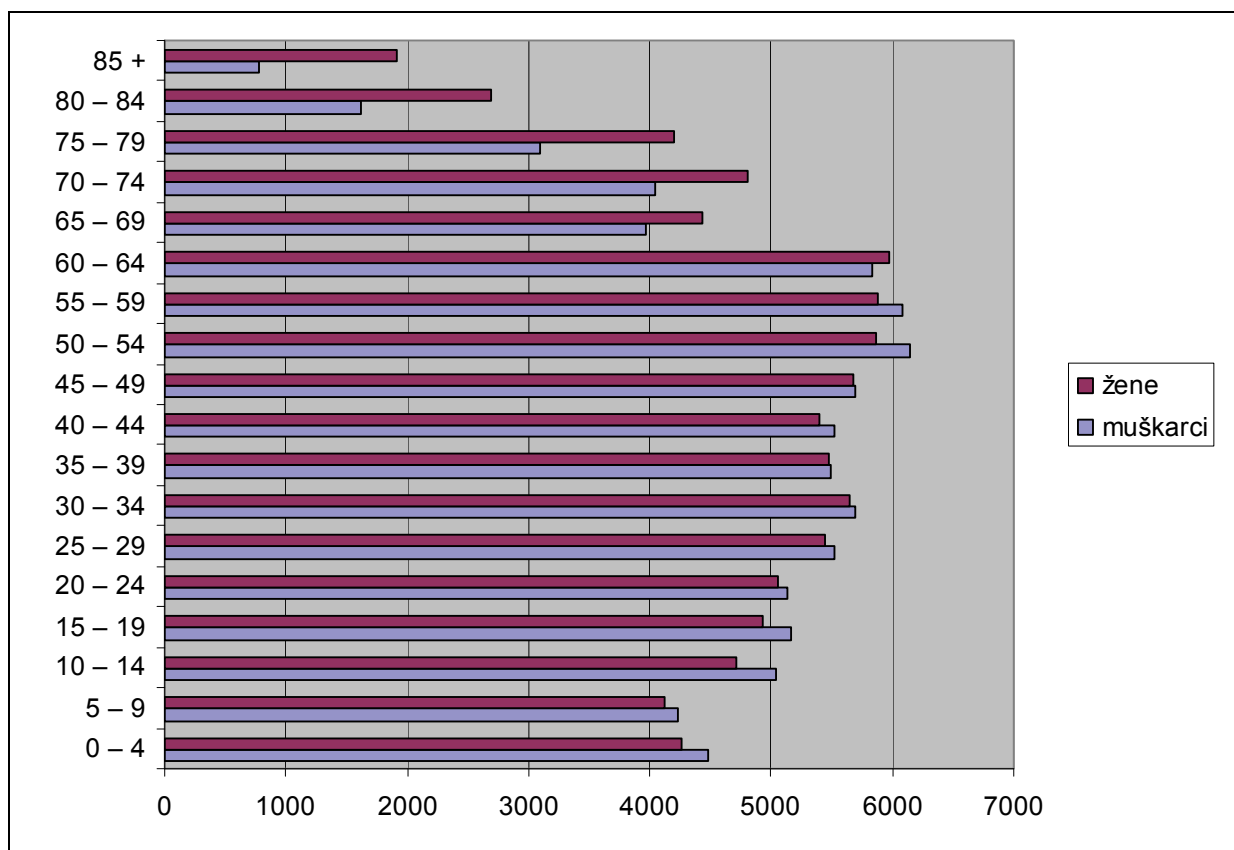
Gledano po dobnim skupinama, muškarci su neznatno zastupljeniji u mlađim dobnim skupinama, dok u skupini starijih od 60 godina ima više žena, što pokazuje i indeks starosti. Indeks starosti u Zadarskoj županiji za žene je 133,1 dok je za muškarce 102,3.

Međutim, ukupno gledajući, sve analize dobne strukture stanovništva ukazuju da je dominantno obilježje stanovništva Zadarske županije njegovo starenje: unutar razdiobe prema kriteriju fertiliteta na progresivne, stacionarne i regresivne tipove dobne strukture, Zadarska županija sa razdiobom udjela tri osnovna tipa dobne strukture 15,8% (0-14 god.), 44,6% (15-49 god.) i 39,6% (50 i više god.) donekle se uklapa jedino u tzv. regresivni tip (20%-50%-30%) i to u njegov ekstremniji oblik⁶. Potvrda o starenju dolazi i analizom udjela stanovništva u dobi 65 i više godina u populaciji iz čega se izvodi razdioba populacija na mlada, zrela i stara stanovništva i unutar koje tipologije se populacija determinira kao stara ako je njihov udjel jednak ili veći od 7%⁷. Udjel od 18,5% svrstava populaciju Zadarske županije u izrazito stara stanovništva.

⁶ Odlike regresivnog tipa dobne strukture čini nizak udjel djece tako da je baza piramide uža od njegovog srednjeg dijela, što indicira nizak, opadajući ili stragnirajući prirodni prirast, proces depopulacije s inverzijom dobne strukture. Vidi u Alica Wertheimer-Baletić: *Stanovništvo i razvoj*, Mate d.o.o. Zagreb, 1999.g., str. 362.

⁷ Ibidem, str. 367.

Slika 3: Struktura stanovništva Zadarske županije i po spolu i dobnim skupinama za 2011.g.⁸

Zadarsku županiju karakterizira visok stupanj nacionalne homogenosti. Prema nacionalnoj pripadnosti od ukupnoga broja stanovnika Zadarske županije njih 92,6% hrvatske je nacionalnosti. Srpska nacionalna manjina čini 4,81% stanovništva županije, albanska 0,53%, slovenska 0,16%, dok Bošnjaka ima 0,32%.

Izrazita značajka županije je neujednačeno demografsko stanje te postupno oporavljanje broja stanovnika. Zbog ratnih posljedica određena područja u nekim općinama i gradovima su gotovo napuštena, što značajno otežava bilo kakve zahvate u svrhu poticanja ravnomjernog razvoja županije.

Prisutna migracijska privlačnost Zadarske županije zasigurno u sebi reflektira ekonomske i druge potencijale koji u županiji postoje kao osnovica procjene kvalitete života koji se u županiji već ostvaruje ili stavlja u izgled. S druge strane, svi koraci u realizaciji tih potencijala zasigurno predstavljaju najrealniju moguću osnovu budućih pozitivnih ne samo migracijsko-mehaničkih, već i prirodnih demografskih kretanja, ali i osiguranje ravnomjernije raspodjele stanovništva na području županije.

2.4. Obrazovna struktura stanovništva

Od ukupno radno sposobnog stanovništva (prema popisu iz 2011. god., njih 143.180 starije je od 15 godina), 19,4% (odnosno 27.742 osoba) radno sposobnog stanovništva ima osnovnoškolsko obrazovanje, dok je 53% (odnosno 76.097 stanovnika) srednjoškolske razine obrazovanja. Znatno manje osoba, njih 6% (8.102), ima najmanje višu školu ili stručni studij. Udio osoba s magisterijem i doktoratom znanosti je 0,4%, što je osjetno niže od hrvatskog prosjeka koji iznosi 0,8%.

⁸ Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2008., http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2009/7-1-4_1h2009.htm

Tablica 10: Obrazovna struktura u Zadarskoj županiji

Spol	Ukupno	Bez škole	1 - 3 razreda osnovne	4 - 7 razreda osnovne	Osnovna škola	Srednja škola ¹	Visoko obrazovanje				Nepoznato
							Svega	Stručni studij ²	Sveučilišni studij ³	Doktorat znanosti	
sv.	143.180	4.153	2.145	11.266	27.742	76.097	21.179	8.102	12.854	223	598
m	69.766	770	441	3.727	12.110	42.067	10.258	4.260	5.854	144	393
ž	73.414	3.383	1.704	7.539	15.632	34.030	10.921	3.842	7.000	79	205

Tablica 11: Usporedba obrazovne strukture Zadarske županije i Republike Hrvatske (po udjelima u ukupnom stanovništvu u %)

	Bez škole	1 - 3 razreda osnovne	4 - 7 razreda osnovne	Osnovna škola	Srednja škola ¹	Visoko obrazovanje				Nepoznato
						Svega	Stručni studij ²	Sveučilišni studij ³	Doktorat znanosti	
Zadarska županija	2,9%	1,5%	7,9%	19,4%	53,1%	14,8%	5,7%	9,0%	0,2%	0,4%
RH	1,7%	1,0%	6,9%	21,3%	52,6%	16,4%	5,8%	10,2%	0,3%	0,2%

Usporedba obrazovne strukture pokazuje da je, usprkos činjenici da Grad Zadar ima iznimnu kulturnu tradiciju i sjedište je najstarijeg sveučilišta na području Republike Hrvatske (prvi put osnovanog 1396. godine), obrazovna struktura u Županiji znatno lošija od hrvatskog prosjeka. Ovakvo stanje, dugoročno, svakako predstavlja razvojno ograničenje županije. Povećanje obrazovanja stanovnika je područje koje zahtjeva sustavno unaprijeđenje. No loša ocjena obrazovne strukture stanovništva može se donekle ublažiti komentarom kako u kategoriju „bez škole“ i s nezavršenom osnovnom školom, u koju spada 12,3% stanovništva Zadarske županije, uglavnom ulazi starije stanovništvo, te je realno očekivati pozitivne trendove kao rezultat uspostavljenog sustava obveznog osnovnoškolskog obrazovanja.

3. Opći društveni i regionalni gospodarski trendovi

3.1 Socio-politička situacija

Period post-socijalističke tranzicije Hrvatske obilježavaju dramatična događanja pobuna, agresije i ratova u regiji što je tvorilo jedan od najtežih konteksta kroz koje su prošle evropske tranzicijske zemlje. Dramatičnost i dugotrajnost ovakve tranzicije značajno je umanjilo relativno povoljno nasljeđe netipičnog socijalističkog režima s institucijama samoupravljanja i dogovorne (ne planske) ekonomije: relativno razvijen uslužni sektor, funkcionalni financijski sektor, razvijene međunarodne i interne poslovne mreže, razvijene institucije tržišta rada (Zavod za zapošljavanje) te znatno prisustvo privatnog sektora. Smanjenje BDP-a i razine zaposlenosti kao rezultat inicijalne faze tranzicije potencirani su ratnim uništavanjem proizvodnih kapaciteta i infrastrukture, gubitkom zajedničkog jugoslavenskog tržišta, prekidom prihoda od međunarodnog turizma i tranzita. Istodobno, tijekom cijelog ovog perioda glavnina javnih resursa usmjerena je prema naporima za odbranu i zbrinjavanju stanovništva ugroženog ratnim aktivnostima, posebice mnogobrojnih izbjeglica. Najvažnije socijalne zakonodavne reforme – socijalna skrb, mirovinska, reguliranje rada i zapošljavanja, odgođene su za sredinu ili kraj 1990-ih godina. Istodobno nezaposlenost postaje dugoročna i strukturalna, a nastojanje da se neutralizira ranim umirovljenjima samo je pogoršalo omjer osiguranih i umirovljenih osoba sa 3:1 s kraja 1980-ih na 1,3:1 krajem 1990-ih.

Od 2001.g. do 2008.g. Hrvatska je doživjela značajan ekonomski oporavak, bilježi stalan rast BDP-a od oko 4%, porast zaposlenosti uz značajan pad stope nezaposlenosti – što je rezultat niza faktora – velikog rasta u nekim od glavnih gospodarskih sektora poput turizma, ponovnog povezivanja regionalnih tržišta i prometnih pravaca, kao i znatnih ulaganja u autoceste te drugih infrastrukturnih mjera. Istodobno, Hrvatska krajem 2005.g. započinje pregovore o pristupu Europskoj uniji.

2008.g. Hrvatska doživljava iznenadni zastoj razvoja gospodarstva i godine koje slijede bilježe kontinuitet opadanja gospodarske aktivnosti. Paralelno, uspješno su završeni pregovori s Europskom Unijom te 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postaje 28. punopravna članica Europske unije. Gospodarske aktivnosti, međutim, i dalje bilježe kontinuirani pad i krajem 2013.g. u usporedbi sa 2008.g. kumulativni pad iznosi 11,96%. Indikatori opadanja gospodarske aktivnosti vidljivi su u visokoj stopi nezaposlenosti (17,3% krajem 2013.g.), padu konkurentnosti i izvoza, rastu regionalnih razlika u prihodima i životnom standardu te rastu broja stanovnika ispod linije siromaštva (21,1% 2011.g.).

Zadarska županija prošla je kroz sve mjene Hrvatske tranzicije sa svim značajnim društvenim, ekonomskim, političkim, kulturnim i svjetonazorskim promjenama koje je sa sobom donijela. Svi ti procesi bili su dodatno otežani i usporeni nametnutom borbom protiv osamostaljenja Hrvatske države kroz Domovinski rat u kojem su neke regije, u koje spada i Zadarska županija, doživjele i velika ratna razaranja koja su dodatno usporila gospodarski rast i razvoj. Razdoblje 90.-tih vrijeme je velike ekonomske stagnacije Zadarske županije. Značajni veliki sektori županijskog gospodarstva koji su zapošljavali veliki broj osoba, poput metaloprerađivačke i tekstilne industrije znatno su se smanjili ili su gotovo sasvim nestali s posljedicom opadanja broja zaposlenih ispod 37.000, a broj nezaposlenih porastao sa 9.400 iz 1990.g. na 16.500 u 2002.g. sa svim karakteristikama strukturalne nezaposlenosti.

Krajem 90.-ih započeo je vrlo polagan ali sustavan ekonomski oporavak. Otvaraju se mnoga mala poduzeća i obrti, u početku, uglavnom u sektoru trgovine. Također, i preostale veće tvrtke koje su završile sa procesom pretvorbe, posebice u prehrambenoj industriji, započele su sa većim investicijama, razvojem i širenjem. Novi autoput je donio velike prometne ali i gospodarske mogućnosti: županija ima velike izglede postati europski čvor kopnenog i pomorskog transporta, turizam je 2006.g. prvi put premašio rezultate iz 1990.g., otvaraju se poduzetničke zone kako za stimuliranje razvoja domaćeg malog i srednjeg poduzetništva, tako i za privlačenje novih ulaganja, posebice u proizvodni sektor, dok je približavanje ulaska u Europsku uniju potaknulo je mnoge promjene u poljoprivredi itd. što je rezultiralo prepoznavanjem mogućnosti i potencijala ovog područja od strane investitora i ekspanzijom ulaganja. U razdoblju od 2001.g. razvoj županije je integriran u okvire regionalnog razvoja države u cijelosti uz afirmiranje Zadarske županije kao kontaktnog prostora Srednje Europe

i Mediterana sukladno reafirmaciji mediteranske koncepcije Europske Unije gdje će jadranski pojas Republike Hrvatske zbog svog geografskog i geopolitičkog položaja predstavljati bitan faktor pozicije Hrvatske države koji ulaskom Europsku uniju tek treba dobiti punu socijalnu, kulturnu i ekonomsku valorizaciju.

3.2 Gospodarska situacija

Gospodarstvo Zadarske županije dijeli danas sve pozitivne i negativne posljedice uključenosti hrvatskog gospodarstva u globalizacijske procese. Glavne gospodarske sektore tvore turizam, promet, osobito pomorski, prerađivačka industrija, poljoprivreda, ribarstvo i marikultura i, posebice u gradu Zadru i drugim gradovima, obrtništvo i usluge. Analiza stanja društveno-ekonomske situacije i tržišta rada u Zadarskoj županiji je napisana sa posebnim osvrtom na razdoblje 2008.-2013.g. Prva kao zadnja godina uzlaznih ekonomskih trendova i od koje nadalje Hrvatska doživljava iznenadan zastoj gospodarstva dijeleći pri tom dijelom ekonomski kontekst kojem je svjetska gospodarska kriza svim njegovim parametrima dala negativan predznak.

Gospodarska kretanja u Zadarskoj županiji u 2008. godini⁹ karakterizirana su nastavljanjem određenih pozitivnih kretanja koja su bila prisutna od početka desetljeća, ali uz značajno primjetne slabosti u pojedinim segmentima gospodarstva. Na županijskoj razini još je uvijek primetan je spektar gospodarskih aktivnosti - raste organizirani napor na razvoju poduzetničke atmosfere i infrastrukture u funkciji poslovne podrške sa svrhom omogućavanja što povoljnijih i ravnopravnijih uvjeta poduzetnicima u pribavljanju poslovnih savjeta, usluga i kapitala. Sektorski gledano, izrazito je prisutna tendencija da uslužne djelatnosti preuzmu vodeću ulogu u gospodarstvu županije. Industrija je još uvijek važan izvor zapošljavanja, a poljoprivreda i ribarstvo imaju potencijala ponovno preuzeti svoju povijesno važnu ulogu u lokalnom gospodarstvu. Gospodarska aktivnost odvija se u okviru 2100 tvrtki u kojima je krajem 2008.g. bilo zaposleno oko 41.500 radnika, te oko 10.000 radnika unutar 4500 obrta.

Pozitivni aspekti u prvom redu se odnose na ukupno ostvareni blagi rast gospodarstva za 2,5%, broj zaposlenih je na razini godišnjeg prosjeka porastao je za 3,2% dok je nezaposlenost smanjena za 9,3%, prosječna mjesečna plaća porasla je za 5,25%, vrijednost investicija u dugotrajnu imovinu porasla je za 6,7%, robna razmjena sa inozemstvom zadržala je blagi trend rasta od 3,1%, te značajna i natprosječna pokrivenost uvoza izvozom od 80,1% u odnosu na državni prosjek. S druge strane, ukupna stopa rasta rashoda iznosila je 5,8%, financijske rezultate obilježio je veći rast rashoda od prihoda sa smanjenjem likvidnosti i narušavanjem većine pokazatelja ekonomske i financijske uspješnosti. 2008. godina završila je s povećanim stanjem zaliha za 32,1% u odnosu na godinu prije, s tim da u strukturi zaliha pored dijela koji otpada na prerađivačku industriju, dominiraju graditeljstvo i poslovanje nekretninama, djelatnosti koju je cijelo destljeće obilježavalo natprosječni porast i uspješnost.

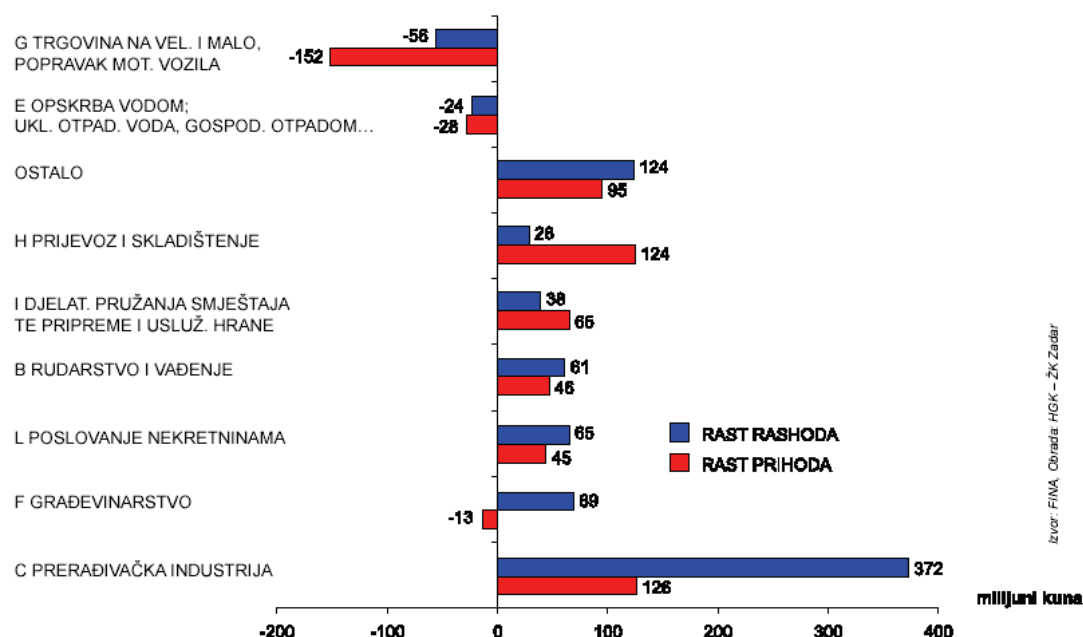
Gospodarstvo u cjelini ostvarilo je povećanje ukupnih prihoda od 307 mil. kn., ali i istodobno povećanje ukupnih rashoda od 678 mil. kn.

Područja djelatnosti različito su sudjelovala u stvaranju ukupnih prihoda i ukupnih rashoda:

- Rast prihoda nad rashodom prisutan je samo kod djelatnosti prijevoza i skladištenja i djelatnosti pružanja smještaja i te pripreme i usluživanja hrane.
- Najveću skupinu djelatnosti obilježava rast prihoda ali i još viši rast rashoda što je naizraženije u djelatnosti prerađivačke industrije i posredovanja nekretninama.
- Važan sektor gospodarstva Zadarske županije – trgovina na veliko i malo i popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu upotrebu i kućanstvo bilježi pad rashoda ali i još veći pad prihoda. U najtežem položaju je djelatnost građevinarstva koja uz rast rashoda ima i pad prihoda.

⁹ Gospodarska kretanja Zadarske županije, br.20, Zadar, lipanj 2009.g., str. 4.

Slika 4. Usporedba povećanja (smanjenja) prihoda i rashoda u 2008.g. po djelatnostima u odnosu na 2007.g.¹⁰

U strukturi ukupnih prihoda ali i rashodima gospodarstva Zadarske županije gotovo jednakim redoslijedom dominiraju:

- trgovina sa 33%-tnim udjelom (rashodi 35%), zatim
- prerađivačka industrija sa 19% (rashodi 21%),
- građevinarstvo sa 12% (rashodi 12%),
- prijevoz i skladištenje sa 12% (rashodi 9%), te
- sve ostale djelatnosti sa 24% (rashodi 23%).

Detalj koji u ukupnoj slici gospodarstva Zadarske županije u 2008.g., uz nepovoljni odnos prihoda i rashoda, ukazuje na zaustavljenje rasta i zahvaćanje gospodarstva krizom, jest i činjenica da je tijekom 2008.g. zaustavljen trend rasta novoosnovanih trgovačkih društava koji je u ovoj županiji u kontinuitetu trajao još od 2002.g.

Godine koje slijede obilježene su zaustavljanjem rasta gospodarstva Zadarske županije. Tek kretanja u 2012. i posebice 2013.g. iskazuju naznake gospodarskog oporavljanja.

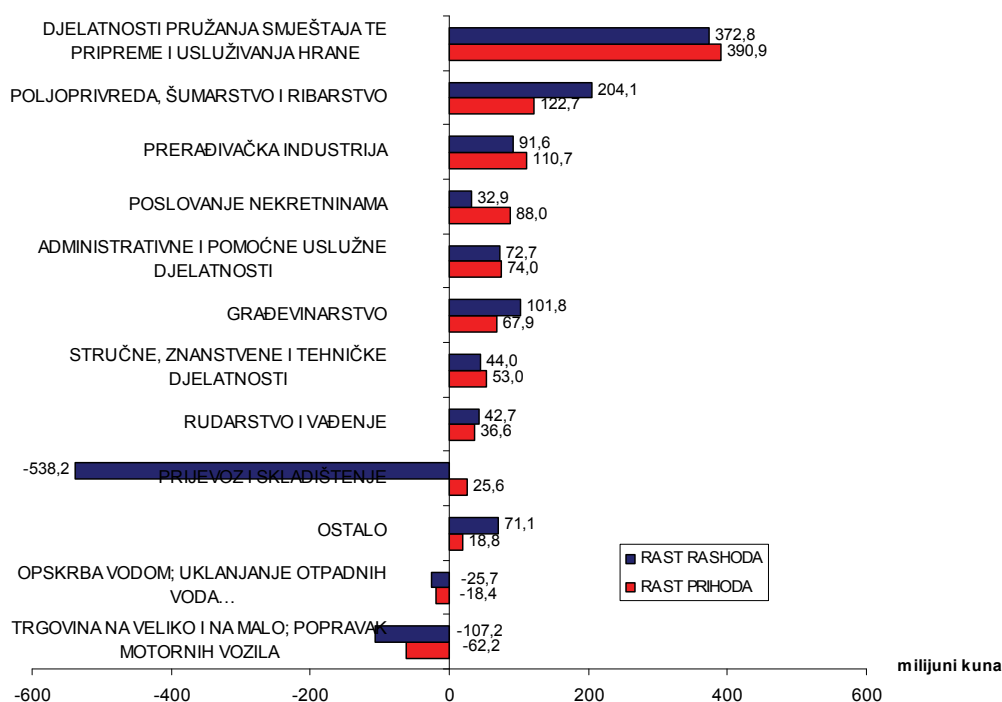
Na području Zadarske županije u rujnu 2013. g. bilo je registrirano 3 883 trgovačkih društava i 4610 obrta, a u prosincu 2012.g. 3535 trgovačkih društava i 4703 obrta. U 2012. godini ostvareni su ukupni prihodi od 10,2 milijarde kuna, što je za 6,0% više nego u prethodnoj godini, ali još uvijek manje od rekordne 2008. godine s ostvarenih 12,6 milijardi kuna. Istovremeno, rashodi su povećani za 8,9%, pa su prihode premašili za čak 602 mil. kuna. Poduzetnici koji su iskazali dobit, zajedno su imali ukupno 573,5 mil. kuna dobiti prije oporezivanja ili 17,3% više nego u prethodnoj godini, a poduzetnici koji su iskazali gubitak, zajedno su imali ukupno 1.176,0 mil. kuna gubitka prije oporezivanja ili 50,1% više nego u 2011. godini.

Podaci za 2013.g. ukazuju da je gospodarstvo još u krizi, ali su pozitivne promjene još izraženije nego u 2012.g. Ukupni su prihodi povećani za 9,0% u odnosu na 2012.g. (11.027,4 milijardi kuna), dok su rashodi rasli znatno sporije i sa rastom od 3,4% premašili su prihod za 19,0 milijuna kuna, što je u odnosu na prethodnu godinu izuzetan pad čineći jednu od ozbiljnijih naznaka oporavka gospodarstva. Uz rast ukupnih prihoda i smanjenje gubitaka, u 2013.g. su i drugi pokazatelji bili pozitivni: porast broja zaposlenih za 1,9%, prihodi od prodaje u

¹⁰ Gospodarska kretanja Zadarske županije, br.20, Zadar, lipanj 2009.g.. str. 5

inozemstvu za 2,8%, turistički promet je u broju dolazaka povećan za 7,0% a noćenja za 4,5%. Poduzetnici koji su tijekom 2013.g. iskazali dobit, zajedno su imali ukupno 747,8 mil. kuna dobiti prije oporezivanja ili 31,8% više nego u prethodnoj godini, a poduzetnici koji su iskazali gubitak, zajedno su imali ukupno 766,8 mil. kuna gubitka prije oporezivanja, imali su smanjenje gubitaka za 32,2% u odnosu na ukupni gubitak tvrtki koje su u 2012.g. iskazale gubitak.

Slika 5. Usporedba povećanja (smanjenja) prihoda i rashoda u 2013.g. po djelatnostima u odnosu na 2012.g.¹¹

U smislu povećanja, odnosno smanjenja prihoda i rashoda, najveće promjene imala je Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane koje je povećalo ukupne prihode za 44,6 mil. kuna uz povećanje rashoda za 39,7 mil. kuna. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo ostvarila je stabilan rast od 14,8% ukupnih prihoda i 26,3% rasta ukupnih rashoda – uglavnom marikultura i ribarstvo. I tradicionalni gubitnik - prerađivačka industrija ostvarila je blagi rast prihoda od 5,5% i 4,4% rasta ukupnih rashoda. Pozitivan pomak imala su i područja djelatnosti Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti, te neke manje zastupljen djelatnosti. Najznačajnija djelatnost kako po ukupnom prihodu i po zapošljavanju - Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala i u 2013.g. je nastavila sa smanjivanjem prihoda – 2,2% i 3,7% manje rashoda nego u 2012.g.

Najveća koncentracija gospodarstva je u županijskom središtu Zadru, gdje se ostvaruje oko 2/3 ukupnih prihoda. Posljednjih godina razvijaju se poslovne zone u okolnim općinama koje privlače investicije u proizvodne pogone, osobito u izvozno orijentiranim djelatnostima. Gospodarstvo Zadarske županije temelji se na sektorima trgovine, prerađivačke industrije, turizma, pomorskog prometa, građevinarstva, ribarstva i poljoprivrede, te obrtništva. Zadnjih godina, uslijed gospodarske krize, dolazi i do promjene strukture ostvarenja prihoda po područjima djelatnosti. Vodeća područja smanjuju svoj udjel, a povećava se udjel područja djelatnosti čiji je utjecaj ranije bio manji. Tako je područje Trgovine s ostvarenih 34,5% ukupnih prihoda cijelog gospodarstva u 2008. godini, u 2013. smanjilo svoj udjel na svega 25,6%. Prerađivačka industrija u tom razdoblju neznatno je smanjila svoj udjel sa 18,6% na 19,3%, no to je tek faza u kontinuiranom smanjenju

¹¹ Gospodarska kretanja Zadarske županije, br.30, Zadar, lipanj 2014.g.

poslovne aktivnosti Prerađivačke industrije koja je prije desetak godina sudjelovala u ostvarenju ukupnih prihoda s oko 28%.

Bilanca vanjskotrgovinske robne razmjene Zadarske županije posljednjih godina je pozitivna, u 2011. godini robni izvoz iznosio je rekordnih 225 mil. USD, a robni uvoz 179 mil. USD. 2012. godine zadržan je ista razina robnog uvoza, a robni izvoz nešto je manji, i iznosi 216,0 mil. USD, ali i dalje je zadržana visoka pokrivenost uvoza izvozom. Nerobni izvoz, odnosno izvoz usluga broderskog prijevoza i turističkih usluga značajan je u Zadarskoj županiji i u pojedinim godinama premašuje ukupan robni izvoz. U 2013.g. rast prihoda od prodaje u inozemstvu bio je 2,8% u odnosu na 2012.g. uz blagi pad udjela u ukupnim prihodima županije sa 23,0% u 2012.g. na 21,9% u 2013.g. U razdoblju od 1993. do 2012. zabilježeno je 539,9 milijuna EUR-a izravnih stranih ulaganja u Zadarsku županiju. Više od polovice tog iznosa odnosi se na ulaganje mađarske OTP banke, a ostatak je raspoređen na brojne proizvodne i turističke djelatnosti.

Najznačajniji gospodarski sektor po ostvarenim prihodima i po broju zaposlenih i dalje je Trgovina s oko 26% u strukturi ukupnih prihoda i 22% u strukturi zaposlenih u gospodarstvu. Slijedi je Prerađivačka industrija, a u Zadarskoj županiji prisutne su brojne proizvodne branše. Najznačajnija je proizvodnja prehrambenih proizvoda (gdje dominiraju prerađivači ribe) i proizvodnja pića, povezana s poljoprivredom je proizvodnja sira, a sa rudarstvom proizvodnja soli. Proizvodnja proizvoda od metala i nemetala tradicionalno je prisutna više od pola stoljeća, u Županiji posluju tvrtke iz tekstilne industrije, kemijske industrije, proizvodnje građevinskih elemenata, te brojnih manje zastupljenih proizvodnih djelatnosti. Prerađivačka industrija ukupno ostvaruje oko 19,3% ukupnih prihoda i zapošljava 17% od ukupnog broja zaposlenih u gospodarstvu Zadarske županije. Oko 11% ukupnih prihoda i 8% zaposlenih vezano je uz sektor Prijevoza i skladištenje. Ovdje dominira najveći hrvatski brodar Tankerska plovidba d.d. Zadar, specijaliziran za prijevoz nafte i naftnih derivata, te rasutog tereta. Prihod na inozemnom tržištu ovog trgovačkog društva u nekim godinama premašuje iznos robnog izvoza cijele Županije.

Ribarstvo i marikultura, manjim dijelom i Poljoprivreda zaslužni su za oko 9% ukupnih prihoda, 7% zaposlenih Županije. U Zadarskoj županiji sjedište je većine hrvatskih uzgajivača tuna i najvećeg uzgajivača bijele ribe i najveća koncentracija ribarske flote u Hrvatskoj. Područje Ravnih kotara pogodno je i koristi se za uzgoj voća i povrća, uzgoj krava, a zadnjih desetak godina podignuti su brojni višegodišnji nasadi maslina, vinove loze i smokava uz istodobni razvoj proizvodnih kapaciteta za preradu ovih mediteranskih kultura.

Sektor građevinarstva najviše je pogođen krizom od 2009.g. i njegov udjel pao je na oko 7% ukupnih prihoda i 9% zaposlenih. Trgovačka društva iz ovog sektora vezana su uglavnom uz projektiranje, građenje, održavanje i ostale popratne djelatnosti na području Zadarske županije.

Iako to iz podataka od oko 12% ukupnog prometa i 13% zaposlenih u gospodarstvu Zadarske županije ne izgleda puno, sektor Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (turizam), pokretač je gospodarskog života i najperspektivnija razvojna grana ovog područja. Na velika trgovačka društva iz ove branše vezani su obrti i domaćinstva koja se bave turizmom, građevinari koji grade, opremaju i održavaju objekte, te brojni dobavljači. U Zadarskoj županiji u hotelima, privatnom smještaju kampovima, turističkim naseljima i ostalim turističkim objektima ima ukupno 79.400 kreveta, godišnje se ostvari 1,4 milijuna turističkih dolazaka, te gotovo 10 milijuna noćenja. Preko 80% je stranih turista, dominiraju Nijemci, Slovenci, Austrijanci i Česi.

Udio zaposlenih u ukupnom stanovništvu za Zadarsku županiju iznosi 36,8%, i manji je od prosjeka za RH (41,4%).

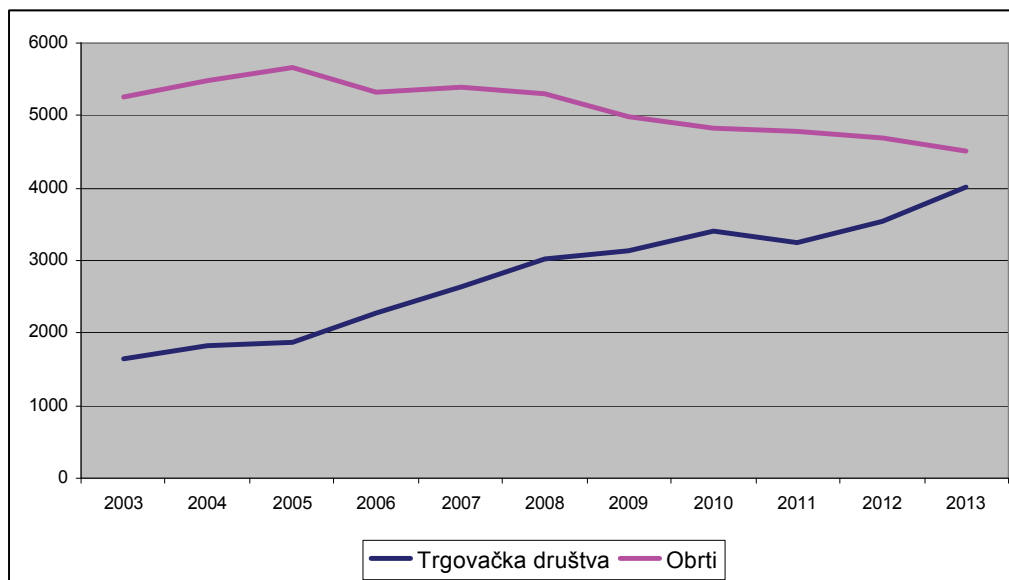
Gledajući broj poslovnih subjekata najviše registriranih poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj (204.159) i Zadarskoj županiji bilježi se 2008. g. (8.312), nakon toga slijedi pad do 2012.g. U RH rast počinje 2012. godine, a na kraju 2013. ima više poslovnih subjekata nego 2008. godine (213.879, 4,8% više nego 2008.g.). U Zadarskoj županiji rast se bilježi u 2010.g, zatim opet slijedi pad u 2011. g., u 2012. g. ponovno imamo rast, da bi brojka poduzeća i obrta tek u 2013. g. bila veća nego u 2008. g. i to za 2,5%. Trendovi u Zadarskoj županiji prate trendove u RH, konstantno opada broj obrta, a raste broj poduzeća.

Tablica 12: Broj poduzeća i obrta u Zadarskoj županiji i RH od 2003. do 2013.g.

Godina	Trgovačko društvo (TD) / OBRT	Zadarska županija	UKUPNO RH
2003.	TD	1654	66754
	OBRT	5251	101671
2004.	TD	1824	72489
	OBRT	5476	105567
2005.	TD	1880	73414
	OBRT	5661	105107
2006.	TD	2278	85245
	OBRT	5331	103986
2007.	TD	2635	93333
	OBRT	5389	103450
2008.	TD	3019	103382
	OBRT	5293	100777
2009.	TD	3128	105513
	OBRT	4976	92965
2010.	TD	3413	113586
	OBRT	4835	88340
2011.	TD	3259	108931
	OBRT	4789	86424
2012.	TD	3535	116550
	OBRT	4703	83714
2013.	TD	4013	129363
	OBRT	4504	84516

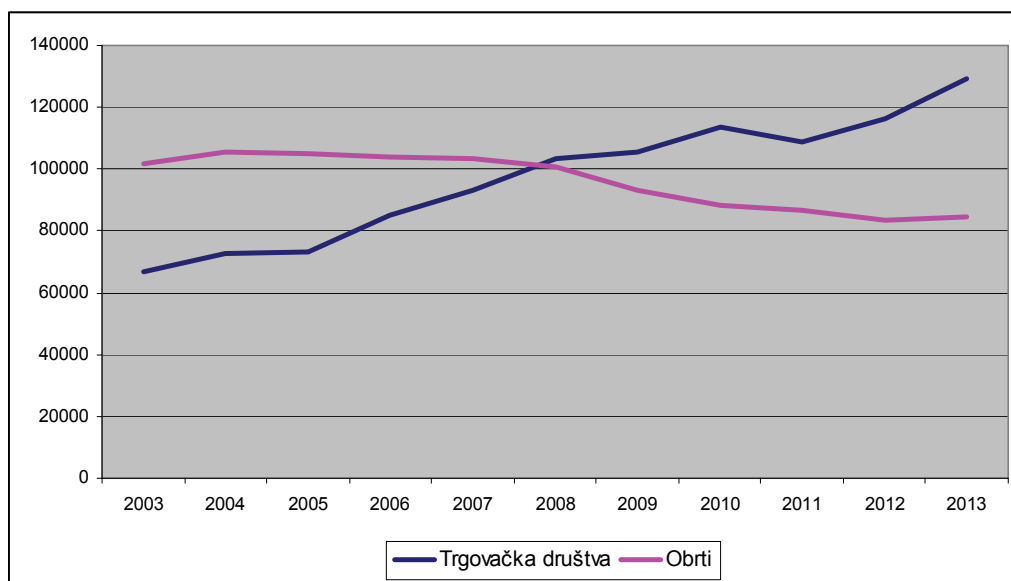
Izvor: www.dsz.hr

Slika 6: Broj obrta i poduzeća u Zadarskoj županiji od 2003. do 2013.g.

Izvor: izrađeno prema podacima državnog zavoda za statistiku

Slika 7: Broj obrta i poduzeća u RH od 2003. do 2013.g.

Izvor: izrađeno prema podacima državnog zavoda za statistiku

Tablica 13. Struktura poduzetnika obveznika poreza na dobit (koji su predali godišnje financijsko izvješće) prema veličini u Zadarskoj županiji u 2012.g.

2012.g.	
Prema veličini	Broj
Mali	2661
Srednji	36
Veliki	6
UKUPNO	2703

Izvor: priređeno prema podacima Hrvatske gospodarske komore, Područne komore Zadar

Gledajući prema veličini poduzeća najveći broj poduzeća spada u mala (98,4% Zadarskoj županija). Velikih poduzeća je svega 0,2%, a srednjih 1,3% u Zadarskoj županiji.

Tablica 14. Struktura poduzetnika obveznika poreza na dobit (koji su predali godišnje financijsko izvješće) prema vlasništvu u Zadarskoj županiji

Prema vlasništvu	Broj	Udjel (%)
Državno	44	1,6
Privatno	2512	92,9
Zadružno	-	-
Mješovito	22	0,8
Nedefinirano	125	4,6
UKUPNO	2703	100

Najveći broj poduzetnika nalazi se u privatnom vlasništvu, 92,9%.

Tablica 15: Prikaz broja obrta u Zadarskoj županiji prema cehovskom ustroju na dan 31.12.2012.g.

Cehovski ustroj	Broj	Udio
Proizvodno zanatstvo	331	7,00%
Uslužno zanatstvo	1401	29,80%
Ugostiteljstvo i turizam	1261	26,80%
Trgovina	768	16,30%
Prijevoz osoba i stvari	360	7,70%
Ribarstvo, marikultura, poljodjelstvo	361	7,70%
Frizeri, kozmetičari, njega tijela, fitness	221	4,70%
UKUPNO	4703	100%

Izvor: www.dzs.hr

3.3. Vanjsko trgovinska razmjena

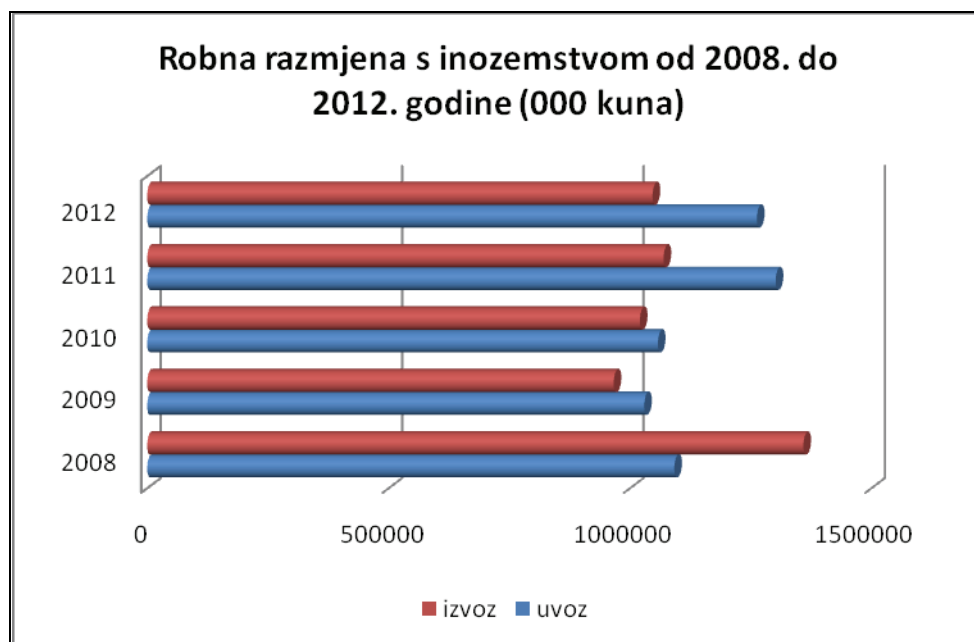
Ukupan izvoz Republike Hrvatske u razdoblju od siječnja do prosinca 2012.g., prema podacima Državnog zavoda za statistiku, iznosio je 72,2 milijarde kuna. Istodobno je uvoz iznosio 121,5 milijardi kuna. Vanjskotrgovinski deficit iznosio je 49,3 milijarde kuna. U razdoblju od siječnja do prosinca 2012.g. najveći izvoz ostvarila je županija Grad Zagreb u iznosu od 26,5 milijardi kuna, što čini 36,7% ukupnog izvoza Republike Hrvatske. Istodobno, Grad Zagreb je županija s najvećim uvozom koji iznosi 72,4 milijarde kuna i čini 59,6% ukupnog uvoza Republike Hrvatske. Grad Zagreb u razdoblju od siječnja do prosinca 2012.g. bilježi najveći vanjskotrgovinski deficit u iznosu od 45,9 milijardi kuna.

Tablica 16. Robna razmjena Republike Hrvatske i Zadarske županije za razdoblje od 2011. do 2012. godine, u 000 kn

	Izvoz		Uvoz	
	2011.	2012.	2011.	2012.
Republika Hrvatska	71.234.060	72.233.613	121.036.155	121.504.191
Zadarska županija	1.301.823	1.262.905	1.069.586	1.046.806

Izvor: www.dsz.hr

Slika 8. Robna razmjena s inozemstvom od 2008. do 2012.g. za Zadarsku županiju (u tisućama kuna)

Izvor: izrađeno prema podacima Državnog zavoda za statistiku

3.4. Poduzetničke zone

Poduzetnička zona je dio gradskog/općinskog teritorija u kojemu se obavljaju određene gospodarske djelatnosti uz poštivanje važećih gospodarskih propisa, kao i onih koje su vezani na očuvanje i zaštitu okoliša. Za male i srednje poduzetnike i obrtnike dobro je da sve ili dio svojih aktivnosti lociraju u poduzetničku zonu iz razloga što su unutar zona predviđeni odgovarajući prostori za obavljanje djelatnosti.

Glavni ciljevi osnivanja zone mogu se definirati na sljedeći način:

- osiguravanje dugoročnih uvjeta za razvoj malog i srednjeg poduzetništva i proizvodnog obrtništva kao jednog od najvažnijih i najstabilnijih nositelja razvoja gospodarstva,
- dugoročno smanjivanje i ublažavanje nezaposlenosti i poticanja poduzetnika na otvaranje novih radnih mjesta, osobito unutar proizvodnih djelatnosti,
- stimuliranje rasta i razvoja poduzetnika, osobito u pogledu razvoja novih proizvoda, primjene novih tehnologija i poticanja izvoza,
- olakšavanje komunikacije i poticanje suradnje između poduzetnika i obrtnika koji će se naći unutar zone, osobito poticanje na udruživanje na realizaciju konkretnih poduzetničkih i razvojnih projekata.

Poslovni rezultati i iskustva poduzetničkih zona u razvijenim europskim zemljama potvrđuju rezultate u smislu poticanja proizvodnje, izvoza, dolazak stranog kapitala i jeftinijeg prijevoza roba i tehnologije što je vrlo važno za realno povećanje zaposlenosti.

Prema prostornim planovima u 31 jedinici lokalne samouprave predviđene su 74 poduzetničke zone. Zone su različite po veličini tako da se planirana površina kreće u rasponu od manje od hektara do oko 400 hektara. Prema podacima iz 2009. godine u 8 zona (Grabi, Novi Stankovici, Šopot, Murvica IK, Murvica Jug, Primat, Industrijska zona i Poljica Brig) bilo je 107 tvrtki sa 1.738 zaposlenih. Jedina 100% popunjena poslovna zona je zona Grabi u Općini Poličnik i poslovna zona Primat (Općina Polača), te iste zone planiraju proširenje. Poslovna zona Crno, veličine 400 ha, najveća je poslovna zona u županiji, no do sada još nije započela gradnja njene infrastrukture. Ova zona je prostornim planom predviđena na širem području Grada Zadra, a odlikuje ju odlična povezanosti s autocestom A1, pomorskom lukom, zračnom lukom te željeznicom.

Tablica 17. Poduzetničke zone u Zadarskoj županiji

Red.br.	Grad Općina	Naziv i lokacija zone	Površina (ha)	Namjena
1.	BENKOVAC	Posl. ind.zona Benkovačko selo	37	posl. – proizvodna
		Posl. ind. zona Veljani, Biljane Donje	44,53	posl. – proizvodna
		Poslovno ind. zona Šopot, Šopot	62,79	posl. – proizvodna
2.	BIOGRAD	Kom. serv. zona Bučina, Biograd	12,38	proiz.-servis.
		industrijska zona, Biograd	20,2	proiz.-servis.
3.	NIN	Poduzetnička zona Poljica brig, Poljica	3,1	proiz. - zanat.
		Poduzetnička zona Mirila, Nin	6,65	proiz., zanat.
		Prvi brig, Zaton	12	proiz.,zan.,usl.
4.	OBROVAC	Karlovac, Kruševo	7,5	gosp.-proiz.
		Brčić, Kruševo	28	gosp.-proiz.
5.	PAG	Posl. Zona Pag 1, Pag	112,4	proiz.-uslužna
		Posl. zona Pag 2, Pag	24,78	proiz.-uslužna
6.	ZADAR	Gospodarska zona Crno,Crno	397,85	gospod. i sport.-rekreac.
7.	BIBINJE	Posl.zona Lonići, Bibinje	50	posl.-proizv.
		Poslov zona Gromica, Bibinje	250	posl.-proizv.
8.	GRAČAC	Stražbenica, Deringaj	24	industrijska
		Kupirovo, Runovac Kupirovački	24,69	industrijska
		Tintori, Gračac	25	industrijska
		Gračac, Gračac	18,54	industrijska
		Srb, Srb	1,62	industrijska
		Donji Srb, Srb	1,59	industrijska
		Mrkonjić, Srb	9,13	industrijska
9.	JASENICE	Proizvodna zona Bravar, Zaton Obrovački	160,7	termoelek., proizvod. - usl.
		Dračevac-Vulića Dolac, Jasenice	20,18	
		Jelovac-Česmina, Jasenice	15,95	gosp.-usl.,sport-rekreac.
10.	KALI	Ribarska luka Velika Lamjana, Kali	21	ribarska luka sa pratećim sadržajima
11.	KOLAN	Simjaci-Križine, Mandre	5	
12.	LIŠANE OSTROVIČ.	Zona seoskog turizma, Ostrovica	6,35	seoski turizam.
		Trolokve, ostrovica	11,13	proiz.-posl.
13.	NOVIGRAD	Pridraga 1, Pridraga	15,27	proiz.-usluž.
		Novigrad 1, Novigrad	1,82	proiz.-usluž.
		Novigrad 2, Novigrad	4	proiz.-usluž.
14.	PAKOŠTANE	Servisna zona Pakoštane, Pakoštane	11	proizv.-usl.
15.	PAŠMAN	Kopilje, Pašman	3	proizv.-usl.
16.	POLAČA	Primat, Polača	10	proiz.-usl.
		Ind. Zona Brig, Polača	28,5	industrijska
		Ind. zona Kamenolomi, Jagodnja Gornja	122	industrijska
17.	POLIČNIK	Mazija JI, Briševo	15	posl.-proiz. i stamb.
		Grabi, Poličnik	40	proizv.-posl.
		Murvica jug,Murvica	42,53	proizv.-posl.
		Murvica IK, MurvicaMurvica	25	proiz-prod.
		Murvica zapad, Murvica Donja		posl.-proizv.
		Stamb. posl. zona Suhovare, Suhovare	17,4	stamb.-posl.
		Poslovna zona Dračevac Ninski-Visočane	47,21	proizvodna
18.	POSEDARJE	Poslovno servisna zona Posedarje, Slivnica	3,72	proizvodno-servisna
19.	POVLJANA	Ind. zona Vrdijan, Povljana	8	posl.-uslužna
20.	PRIVLAKA	Poduzet. zona Sabunike, Sabunike	3,5	proizv.-usl.
		Kurtići, Privlaka	10	industr.
21.	RAŽANAC	Gospodarska zona Vukovac, Ražanac	16,7	proiz.-zanat.
22.	SALI	Zaglavski vršak, Zaglav	1,59	prerađ. Prehramb.
		Dumboka, Sali	0,76	marikultura
		Lokardenjak, Sali	7,48	prer.-prehram.

Red.br.	Grad Općina	Naziv i lokacija zone	Površina (ha)	Namjena
		<i>Završak, Brbinj</i>	6	proiz.-prerađ.
23.	STANKOVCI	<i>Novi Stankovci, Velim</i>	306,7	proiz.-uslužna
24.	STARIGRAD	<i>Turistička zona Bucića podi</i>	71,19	ugost.- turis.i sport.-rekr.
		<i>Marasovići</i>	8,2	ugost.- tur.
		<i>Milovac-Grabovača</i>	13,5	ugost.- tur.
		<i>Uvala Prčine</i>	7,57	ugost.- tur.
		<i>Kruškovac</i>	4,42	sport.rekreac. centar
		<i>Šibuljina</i>	3,65	ugost.-tur.
		<i>Radna zona Reljani</i>	28,07	trg.-usl.
		<i>Turistička zona Pisak</i>	8,58	autokamp
25.	SUKOŠAN	<i>Kosmatac, Sukošan</i>	21	proizv. -zanat.
		<i>Brižine, Sukošan</i>	23	proizv.-zanat.
		<i>Barake, Debeljak</i>	10,8	proizv.- zanat.
		<i>Drinjine, Gorica</i>	53,5	proizvodna
26.	SV. FILIP I JAKOV	<i>Gnojine, Sv. F. i Jakov</i>	14	pod.-serv.
27.	ŠKABRNJA	<i>Poslovno-industrijska zona Marinovac, Škabrnja</i>	11,77	proiz.-usl.
28.	TKON	<i>Zona proizvodne namjene, Ugrinić, Tkon</i>	2,41	proizvodna
29.	VIR	<i>Gracić, Torovi</i>	17,8	proiz.-usl.
		<i>Grba, Vir</i>	12,26	proizv.- usl.
30.	VRSI	<i>Proizvodna zona Duševića mlin, Poljica</i>	49,64	proizvodna
31.	ZEMUNIK DONJI	<i>Poslovno st.zona, Zemunik Gornji</i>	13,78	posl.-stamb.
		<i>Zemunik zapad, Smoković</i>	56	posl. proizvod.

4. Tržište rada

4.1. Institucionalno okruženje na tržištu rada

Dinamika gospodarstva ovisna je od makroekonomske i porezne politike, poreznog i administrativnog tretmana novih investicija, ali i od stanja institucionalnog okruženja samog tržišta rada: zakonske zaštite zaposlenja, sustava socijalne zaštite, troškova radne snage, poreznog opterećenja rada, stupnja mobilnosti radne snage, kao i stanja sustava obrazovanja, treninga i procesa cjeloživotnog učenja koji zajedno čine važane oblikovatelje resursa sociokulturnog i radnog kapitala. Ovi elementi mogu biti poticajni, ali i priječiti razvoj i uspješnu gospodarsku tranziciju uvelike determinirajući konkurentnost radne snage i gospodarstva kao i uspješan razvoj poduzetništva. Demografske karakteristike stanovništva najčešće predstavljaju dugoročni ograničavajući faktor funkcioniranja tržišta rada. Drugi faktor relevantan za funkcioniranje tržišta rada odnosi se na institucionalno okruženje u okviru kojeg tržište rada funkcionira i koje okruženje dominantno ovisni o aktivnim društvenim regulatornim politikama.

- *Zakonska zaštita zaposlenja* obuhvaća regulativu¹² (zakoni, kolektivni ugovori, navike, običaji i norme poslodavaca, sudska praksa veza uz radne sporove, itd.) koja ograničava slobodu poslodavaca u usklađivanju razine zaposlenosti u poduzeću sa razinom koju oni smatraju optimalnom. Veća zakonska ograničenja daju veću zaštićenost trenutno zaposlenih radnika i indirektno podižu troškove zapošljavanja novih radnika što može utjecati na smanjenje potražnje za radom kategorija koje tek ulaze na tržište rada, što najčešće pogađa mladu radnu snagu. Do reforme *Zakona o radu* iz 2003.g. Hrvatska se nalazila među zemljama sa najstrožim propisima o zaštiti zaposlenja u Europi¹³ čemu je najviše doprinosila regulativa kolektivnih otkaza i regulativa privremenog zapošljavanja. Učinjene promjene u smjeru fleksibilizacije radnog zakonodavstva ticale su se prije svega reguliranja trajanja otkaznih rokova, visine otpremnine radnika s duljim stažem, reguliranja rada agencija za privremeno zapošljavanje te na promjenu definicije kolektivnog ugovora. Novi Zakon o radu (NN, 73/13, 93/14.) trebao je u prvom redu uskladiti zakonsku regulativu tržišta rada Hrvatske s onom Europske unije, ali i omogućiti veću fleksibilnost na tržištu rada. Analiza indeksa zakonske zaštite zaposlenja kao posljedice zakonskih promjena ukazuje da je došlo do smanjenja indeksa zakonske zaštite u slučaju ugovora na određeno vrijeme (sa 2,2 u 2008.g. na 2,0 u 2013.g.) čime je Hrvatska došla u prosjek sa usporedivim zemljama. Kad je u pitanju indeks zakonske zaštite u slučaju ugovora o radu na neodređeno vrijeme ukuljujujući kolektivna otpuštanja, zbirni indeks se smanjio sa 2,9 na 2,7 (kod usporedivih zemalja indeks je 2013.g. iznosio 2,5 a zemljama OECD-a 2,3) pri čemu je relativna pozicija Hrvatske prema ovom indeksu u odnosu na usporedive zemlje ostala ista kao i u 2008.g.¹⁴ Vidljivo je da su

¹² Zakon o radu (NN 93/14); Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, pročišćeni tekst zakona (NN 80/08, 94/09, 121/10, 25/12, 118/12, 12/13, 153/13); Zakon o strancima, pročišćeni tekst zakona (NN 130/11, 74/13); Odluka o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje za kalendarsku godinu 2011. (NN, br. 88/11); Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, (NN, br. 157/13); Zakon o osiguranju potraživanja radnika u slučaju stečaja poslodavca, pročišćeni tekst zakona (NN 86/08, 80/13); Pravilnik o sadržaju obrasca zahtjeva radnika za ostvarivanje prava u slučaju stečaja poslodavca (NN, br. 128/08); Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, pročišćeni tekst zakona (NN 174/04, 92/05, 02/07, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10, 55/11, 140/12, 19/13, 33/13, 148/13, 92/14); Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, pročišćeni tekst zakona (NN 80/13, 137/13); Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju, pročišćeni tekst zakona (NN 80/13, 137/13); Zakon o doprinosima, pročišćeni tekst zakona (NN 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14); Zakon o roditeljskim potporama pročišćeni tekst zakona (NN 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14); Zakon o socijalnoj skrbi, pročišćeni tekst zakona (NN 157/13, 152/14); Zakon o općem upravnom postupku (NN, br. 47/09); Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, pročišćeni tekst zakona (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14); Zakon o ravnopravnosti spolova (NN, br. 82/08); Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12); Pomorski zakonik, pročišćeni tekst zakona (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15); Pravilnik o posredovanju pri zapošljavanju pomoraca (NN, br. 120/07); Sporazum o osnivanju gospodarsko-socijalnog vijeća (NN 18/12)

¹³ Matković T., Biondić S.: "Reforma zakona o radu i promjena indeksa zakonske zaštite zaposlenja", Financijska teorija i praksa, Institut za javne finacije, 27(4), Zagreb, 2003., str. 515.

¹⁴ Kunovac, M., 2014. "Employment protection legislation in Croatia". Financial Theory and Practice, 38 (2), 139-172.
<http://www.fintp.hr/upload/files/ftp/2014/2/kunovac.pdf>.

implementirane zakonske promjene u određenoj mjeri fleksibilne tržištu rada u Hrvatskoj, ali se ono još uvijek nalazi među zaštićenijim tržištima rada.

- *Sustav socijalne zaštite* obuhvaća programe naknada za nezaposlene, sustav prijevremenog umirovljenja te različite socijalne oblike potpore dohotku s ciljem sprečavanja materijalnog siromaštva i socijalne isključenosti te pružanja sigurnosti pojedincima izloženima određenim rizicima ili pogođenim reformama i strukturalnim prilagodbama. Novčanim naknadama i pomoći za vrijeme nezaposlenosti nastoji se pružiti materijalno osiguranje nezaposlenim osobama. Smjer reforme socijalne zaštite svoju osnovnu odrednicu ima u jačanju proaktivnog pristupa i prema povezanijem pristupu ponajprije između sektora nezaposlenosti i socijalne skrbi¹⁵.
- *Troškovi radne snage i porezno opterećenje rada* predstavlja jednu od bitnih odrednica konkurentnosti gospodarstva i radne snage jer direktno utječu na cijenu rada. Hrvatska spada među zemlje s razmjerno visokim plaćama (prosječna mjesečna bruto plaća iznosila je 2004.g. 798 €) u usporedbi sa zemljama Srednje i Istočne Europe. Istodobno udjel poreza i doprinosa u troškovima rada od sredine 90.-ih kontinuirano opada i od 2003.g. udjel mu je pao ispod 40%¹⁶. Visoki troškovi rada prije svega su posljedica, s jedne strane, velikog rasta realnih plaća iza kojeg stoji strogi indeks zaštite zaposlenja koji jača pregovaračku snagu radnika povezano, s druge strane, mehanizma pregovaranja o plaćama gdje prevladava pregovaranje na razini djelatnosti koji su regulirani brojnim granskim kolektivnim ugovorima.
- *Stupanj mobilnosti radne snage* odnosi se na dinamiku promjene zanimanja, prostornu mobilnost ili njihovu kombinaciju. Gledajući problem mobilnosti radne snage u funkciji konkurentnosti radne snage u hrvatskim poduzećima, empirijska istraživanja s kraja 2003. godine¹⁷ pokazala su manju konkurentnost zaposlenika sa srednjom stručnom spremom jer su stvarne i potencijalne stope otpuštanja najveće za tu kategoriju zaposlenika, najčešće zbog nespremnosti na usavršavanje ili preusmjerenje na nova znanja i vještine. S druge strane na smanjenu mobilnost hrvatskih zaposlenika ukazuje i njihova nesklonost dobrovoljnom napuštanju organizacije.
- *Sustav obrazovanja, osposobljavanja i proces cjeloživotnog učenja* osigurava kvalitet ljudskih resursa kroz stjecanje novih znanja, vještina, stavova i vrijednosti koji su pojedincu potrebni za ostvarivanje radnih i društvenih uloga, potičući i povećavajući konkurentnost i gospodarski razvoj ukoliko je osigurana podudarnost ponude i potražnje za radom u pogledu znanja, stručnosti i sposobnosti¹⁸. Od problema koji ovu podudarnost otežavaju iz aspekta obrazovnog sustava možemo navesti: nedostatak "mostova" unutar obrazovnog sustava koji učenicima omogućavaju horizontalnu i vertikalnu mobilnost, vrlo slaba veza obrazovanja i područja rada, te nerazvijenost cjeloživotnog učenja¹⁹.

4.2. Zaposlenost

Strukturu stanovništva Zadarske županije prema ekonomskoj aktivnosti, pored temeljnih razlikovanja na ekonomski aktivne (radna snaga) i ekonomski neaktivne, potrebno je razraditi prema djelatnostima, zanimanjima, kvalifikacijskoj razini da bi dobili reprezentativne pozatelje razine županijskog gospodarskog i društvenog razvoja. Ove dimenzije ekonomskog aktivizma stanovništva županije pratiti ćemo preko dviju sastavnica kontingenata aktivnog stanovništva koji su glavni elementi radne snage i na koje osim demografskih, posebno veliki utjecaj imaju gospodarsko-socijalni uvjeti - *kontingenta zaposlenih* (obavljaju zanimanje) i *kontingenta nezaposlenih* osoba.

¹⁵ Crnković Pozaić S., "Fleksibilnost tržišta rada i sigurnost zaposlenja u Republici Hrvatskoj", Međunarodna organizacija rada, Geneva, 2003., str.56.

¹⁶ "Troškovna i cjenovna konkurentnost", Nacionalno vijeće za konkurentnost, Zagreb, 2003., str.14.

¹⁷ Pološki Vokić, N., Frajlić, D., "Pokazatelji konkurentnosti hrvatske radne snage: rezultati empirijskog istraživanja", u knjizi ur. Bejaković, P. i Lowther, J.: Konkurentnost hrvatske radne snage, Institut za javne financije, Zagreb, 2004., str. 59-74.

¹⁸ Bejaković P., "Konkurentnost radne snage u Hrvatskoj: stanje i problemi", u knjizi ur. Bejaković, P. i Lowther, J.: Konkurentnost hrvatske radne snage, Institut za javne financije, Zagreb, 2004., str. 1-12.

¹⁹ Bejaković P., "Kako se Hrvatska priprema za društvo utemeljeno na znanju", u knjizi ur. Ott K.: Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – susret izazovima pregovora, Institut za javne financije i Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, 2005.,str. 117.

Tablica 18. Registrirana radna snaga u Zadarskoj županiji 2008. – 2013.god.

	31.12.2008.		31.12.2009.		31.12.2010.		31.12.2011.		31.12.2012.		31.12.2013.	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Nezaposleni ²⁰	9846	16,20%	11196	18,60%	11497	19,50%	11118	19,00%	12353	21,00%	12424	21,12%
Zaposleni ²¹	50858	83,80%	49119	81,40%	47506	80,50%	47436	81,00%	46401	79,00%	46401	78,88%
Radna snaga	60704	100,00%	60315	100,00%	59003	100,00%	58554	100,00%	58754	100,00%	58825	100,00%

4.2.1. Struktura zaposlenosti po djelatnostima

Iz administrativnih podataka o zaposlenosti vidljivo je kontinuirano smanjenje obujma *kontingenta zaposlenih* u Zadarskoj županiji od 2008.g. kao zadnje godine prije početka gospodarske krize, do kraja 2013.g. po godišnjoj stopi od ~2,2%. Indikator koji ovom broju zaposlenih daje perspektivu jest stopa zapošljavanja, udjel zaposlenih u radnom kontingentu (15-64) i koji je po podacima popisa stanovništva iz 2011.g. u Zadarskoj županiji iznosio izuzetno niskih 47,25% (RH – 52,33%) - tek svaka druga radno sposobna osoba u Županiji je zaposlena.

Strukturu zaposlenih po djelatnostima u Zadarskoj županiji početkom 2013.g. (Tablica 6.) karakterizira dominantnost sektora usluga (73,24%), unutar kojeg pojedinačno najveći udjel ima trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu upotrebu i kućanstvo (13,58%), ali i visok udjel javnog sektora (28%) s negativnom tendencijom kontinuiranog povećanja udjela javne uprave i obrane (10,09%), uz također značajno iznad Hrvatskog prosjeka velik udjel zaposlenih u obrazovanju (10,56%; RH 7,78%) i zdravstvenoj zaštiti (7,76%; RH 6,78%). Ovakva značajna zastupljenost klasičnog javnog sektora u uslugama s jedne strane, i trgovinom kao dominantnom pojedinačnom djelatnošću s druge strane, ukazuje da sektor usluga ima velike i raznolike neiskorištene potencijale za razvoj poduzetništva i stvaranje novih radnih mjesta.

Tablica 19: Struktura zaposlenosti u Zadarskoj županiji i RH po djelatnostima na dan 31.01.2013.g.

Djelatnost		Zadarska županija		Republika Hrvatska	
		n	%	n	%
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	2303	5,46%	62807	4,46%
B	Rudarstvo i vađenje	303	0,72%	5102	0,36%
C	Prerađivačka industrija	4138	9,82%	237966	16,89%
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	458	1,09%	15851	1,12%
E	Opskrba vodom; uklanjanje otp. voda, gospod. otpadom te djelat. Sanacije okoliša	1081	2,56%	18555	1,32%
F	Građevinarstvo	2705	6,42%	98734	7,01%
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	5727	13,58%	227288	16,13%
H	Prijevoz i skladištenje	1964	4,66%	71005	5,04%
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	3013	7,15%	69209	4,91%
J	Informacije i komunikacije	202	0,48%	33802	2,40%
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1911	4,53%	49424	3,51%
L	Poslovanje nekretninama	246	0,58%	16214	1,15%
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1716	4,07%	71674	5,09%
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2060	4,89%	37519	2,66%
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	4254	10,09%	124059	8,80%

²⁰ Podatci o registriranim nezaposlenim osobama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje PU Zadar

²¹ Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje PU Zadar

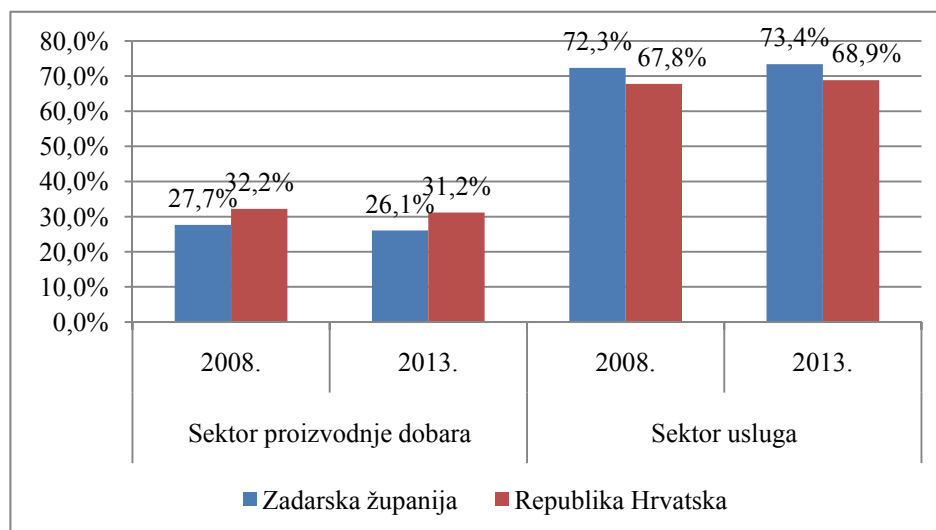
Djelatnost		Zadarska županija		Republika Hrvatska	
		n	%	n	%
P	Obrazovanje	4451	10,56%	109650	7,78%
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	3273	7,76%	95595	6,78%
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	785	1,86%	24080	1,71%
S	Ostale uslužne djelatnosti	903	2,14%	30742	2,18%
T	Djelat. kuć. kao posl.; djelat. kuć. koja proizv. raz. robu i ob. Razl. us. za vl. pot.	371	0,88%	3995	0,28%
U	Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela		0,00%	346	0,02%
	Nepoznata djelatnost	295	0,70%	5627	0,40%
UKUPNO		42159	100,00%	1409244	100,00%

Izvor: Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

S druge strane sektor proizvodnje dobara obuhvata 26,06% zaposlenih unutar županijskog gospodarstva od čega najveći dio (9,82%) otpada na prerađivačku industriju, potom slijedi građevinarstvo (6,42%) te poljoprivreda s ostalim sektorima primarne proizvodnje (5,46%).

Struktura zaposlenih po djelatnostima u odnosu na RH pokazuje iznadprosječnu zaposlenost pored djelatnosti javne uprave, obrane i obaveznog osiguranja, obrazovanja i zdrastva još i u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanje hrane (7,15% u odnosu na 4,91% u RH), financijskim djelatnostima i djelatnosti osiguranja (4,53% u odnosu na 3,51% u RH), te u ribarstvu (3,0% u odnosu na 0,32% u RH). Ispodprosječno je, međutim, zastupljena zaposlenost u prerađivačkoj industriji (9,82% u odnosu na 16,89% u RH), ali i u dominantnoj djelatnosti - trgovini na veliko i na malo, popravaku motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu upotrebu i kućanstvo (13,58% u odnosu na 16,13% u RH). Ostale djelatnosti zastupljene su na razini prosjeka.

Slika 9: Odnos zaposlenosti u sektora usluga i proizvodnje dobara u Zadarskoj županiji i RH za 2008. i 2013.g.

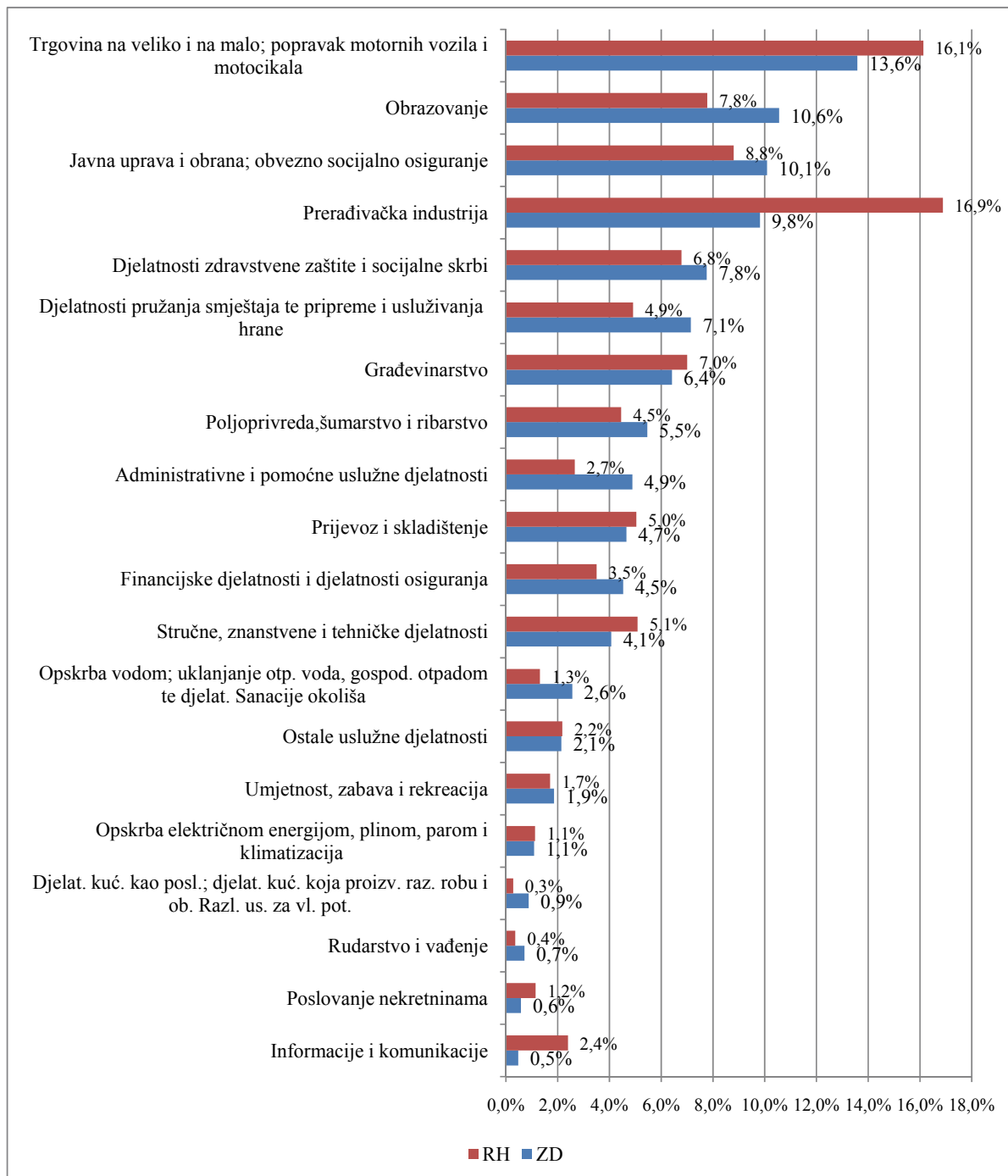

Izvor: Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Kad se gospodarstvo Zadarske županije sagleda kroz strukturu zaposlenosti po djelatnostima s obzirom na njihovu apsorpcionu moć zapošljavanja, vidljivo je da je okrenuto radno intenzivnim djelatnostima uslužnog i sezonskog tipa poput turizma i ugostiteljstva, trgovine, prehrambene prerađivačke industrije, ribarstva, poljoprivrede s ostalim sektorima primarne proizvodnje, te građevinarstvu kojeg je snažna kriza gotovo

potpuno razvojno zaustavila. Ozbiljna ovisnost o turizmu kojim započinje ciklička regionalna godišnja gospodarska aktivnost ukazuje na potrebu stalnog jačanja ljudskih potencijala usmjerenih ovim djelatnostima koje čine osnovu regionalnog gospodarstva.

Slika 10: Udjel zaposlenost po djelatnostima za Zadarsku županiju i RH (31.01.2013.g.)

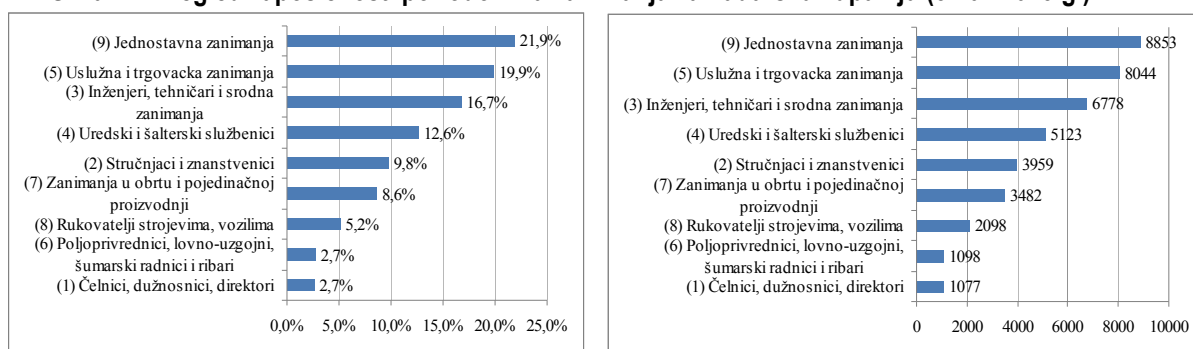

Izvor: Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

4.2.2. Struktura zaposlenosti po zanimanjima

Sljedeći aspekt radne snage i stanovništva Zadarske županije prema ekonomskoj aktivnosti odnosi se na **struktru prema obilježju zanimanje**. Na temelju ovog obilježja određuje se pripadnost neaktivnog stanovništva kategoriji ekonomski aktivnih osoba. Zanimanje shvaćeno kao vrsta posla koju pojedinac obavlja radi stjecanja sredstava za život stavlja u prvi plan individualnost rada svake osobe i čini osnov razlikovanja zanimanja od djelatnosti koji je vezan za širi organizaciono-funkcionalni kontekst unutar koje poduzeće djeluje. Klasifikaciom i grupiranjem ekonomski aktivnog stanovništva prema obilježju zanimanje dobija se profesionalna struktura aktivnog stanovništva i ujedno sistematiziraju cjeline znanja i vještina koje postoje na određenom području, omogućujući pregavaračke procese na tržištu između onih koji znanja i vještine obuhvaćene zanimanjima nude i onih kojima ta znanja i vještine trebaju²². U nastavku ćemo dati profesionalnu strukturu aktivnog stanovništva na razini rodova zanimanja koji predstavljaju vrlo velike grupe zanimanja usljed čega će složenost diferencijacije strukture radne snage prema zanimanju biti manje uočljiva, ali će unatoč sintetičnosti u dovoljnoj mjeri prikazati kakav kapital znanja i vještina je angažiran u gospodarskim djelatnostima Zadarske županije, za kakvim oblicima postoji potražnja i kakva ponuda stoji na raspolaganju.

Slika 11: Pregled zaposlenosti po rodovima zanimanja za Zadarsku županiju (31.01.2013.g.)

Izvor: Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Iz strukture zanimanja zaposlenog stanovništva vidljivo je da ona slijedi promjene u strukturi radne snage prema djelatnostima što u slučaju Zadarske županije znači dominaciju uslužnih djelatnosti: 60% zaposlenih iz roda zanimanja jednostavna zanimanja je zaposleno u uslugama; 91% iz roda uslužna i trgovačka zanimanja otpada na usluge od čega 63% na trgovinu i turizam; iz roda zanimanja inženjeri, tehničari i srodna zanimanja svega 13% je vezano za proizvodnju dobara dok je 87% vezano za usluge; još manje ih je za sektor proizvodnje dobara vezano iz roda stručnjaka i znanstvenika – svega 5%; jedino ih je 62% iz roda zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji vezano uz proizvodnju dobara.

Kad je u pitanju struktura zaposlenih po zanimanjima činjenica je da je nešto manje od 80% radne snage kvalitativno i kvantitativno kompatibilno sa stvarnom potražnjom koja proizlazi iz strukture djelatnosti gospodarstva Zadarske županije. Međutim, Zadarska županija je prošla duboke promjene u granskoj strukturi gdje su u kratkom vremenu od 10-15 godina nestali cijeli sektori poput kemijskog, tekstilnog i metaloprerađivačkog, što je imalo za posljedicu strukturnu nezaposlenost gdje određena znanja i vještine više ne nalaze potražnju i ona se odnosi gotovo na 60% nezaposlenih. Ostajući i dalje na razini rodova zanimanja preko indikatora duljine čekanja na zaposlenje možemo objektivizirati ozbiljno stanje strukturne nezaposlenosti u Zadarskoj županiji, pored one koja je došla sa gospodarskom krizom. Uzeta je 2008.g. zbog toga što je to bila posljednja godina pred gospodarsku krizu i u dijelu godine kad je zaposlenost apsorbirala najveći raspoložive radne snage.

²² U Hrvatskoj je u upotrebi klasifikacija zanimanja čija je osnovica razvijena u okviru Međunarodne organizacije rada dok je Hrvatska inačica njene implementacije i lokalizacije napravljena 1998.g. Klasifikacija razlikuje četiri razine razvrstavanja zanimanja: 10 rodova zanimanja, 28 vrsta zanimanja, 116 podvrsta zanimanja i 390 skupina zanimanja koje sadrže jedno ili nekoliko desetaka zanimanja - Nacionalna klasifikacija zanimanja, Narodne novine, br. 111 od 19.kolovoza 1998.g.

Tablica 20: Struktura nezaposlenosti i duljina čekanja na zaposlenje po rodovima zanimanja u Zadarskoj županiji u 2008.g

Rodovi zanimanja	Broj nezaposlenih krajem IX.2008		Duljina čekanja na zaposlenje u mjesecima
(1) Čelnici, dužnosnici, direktori	4	0,0%	1,8
(2) Stručnjaci i znanstvenici	323	3,8%	5,2
(3) Inženjeri, tehničari i srodna zanimanja	816	9,6%	9,8
(4) Uredski i šalterski službenici	1060	12,5%	14,7
(5) Uslužna i trgovačka zanimanja	1995	23,6%	10,0
(6) Poljoprivrednici, lovno-uzgojni, šumarski radnici i ribari	130	1,5%	23,2
(7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	1072	12,7%	23,9
(8) Rukovatelji strojevima, vozilima	475	5,6%	19,8
(9) Jednostavna zanimanja	2590	30,6%	24,1

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Iz tablice je vidljivo da su upravo veliki djelovi rodova jednostavna zanimanja, uslužna i trgovačka zanimanja, zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji, uredskih i šalterskih radnika te inženjera, tehničara i srodnih zanimanja oni sa velikom duljinom čekanja na zaposlenje kao pouzdanim indikatorom da sadržaj njihovih znanja i vještina ili nema više svoju potražnju usljed promjene strukture gospodarstva, ili je postao neadekvatan tehničko-tehnološkim promjernama unutra procesa rada u pojedinim granama.

4.2.3. Struktura zaposlenosti po spolu i razini obrazovanja

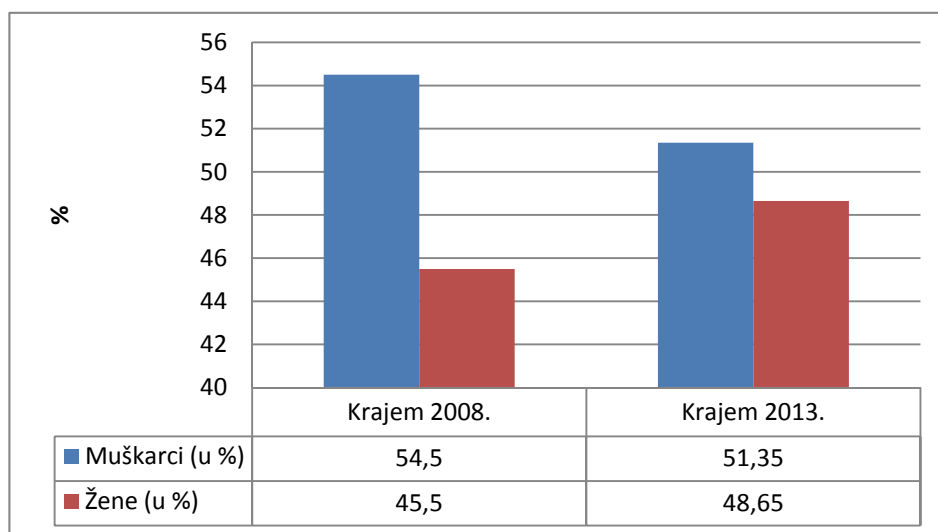
Struktura zaposlenosti po spolu u Zadarskoj županiji ukazuje na asimetričnost kad je u pitanju zastupljenost ženske populacije. U ukupnoj zaposlenosti na kraju 2012.g. udio žena je iznosio 47,89% što uz dominantnost žena u nezaposlenosti (55,7%) čini jednu od težih negativnih strukturalnih karakteristika tržišta rada Zadarske županije i koja se struktura ipak promjenila u odnosu na kraj 2008.g. kad je udjel žena u nezaposlenosti sa 63,0% bilo još asimetričniji. Novija istraživanja zapošljavanja u Zadarskoj županiji²³ ukazuje da intezitet zapošljavanja postupno prelazi na stranu žena u ukupnom broju novo zaposlenih. Još tijekom 2009.g. prevaga je iznosila skromnih 1,5%, da bi tijekom 2011.g. dobio značajnih 5,4% prevage na strani žena, označavajući pozitivan pomak u smjeru izjednačavanja šansi na regionalnom tržištu rada. Žene u djelu zaposlenih imaju prevagu samo u pet djelatnosti: djelatnosti kućanstva (98,8%), zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi (79,5%), obrazovanju (77,9%), Informacijama i komunikacijama (68,7%), trgovini na veliko i na malo; popravcima motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo (58,6%). U svim ostalim djelatnostima dominiraju muškarci. Međutim, ono što još uvijek govori da se jaka negativna asimetričnost kad je u pitanju zaposlenost žena u Zadarskoj županiji ne mjenja lako jest sagledavanje problema nezaposlenosti žena iz obzora udjelne strukture unutar radne snage u obzor udjela unutar radnog kontingenta. Stopa zaposlenosti – udjel zaposlenih u radnom kontingentu, u popisu stanovništva iz 2011.g. iznosila je 42,63% što znači da je višak ženske radne snage izvan njene aktualne radne angažiranosti još uvijek vrlo visok. O pozitivnim učincima gornjih trendova koji idu u prilog izjednačavanju šansi žena na tržištu rada, svjedoči i stopa zaposlenosti žena iz popisa 2001.g. kada je ona iznosila svega 34,83%.

Zapošljavanje žena tijekom 2013.g. prema završenom obrazovanju prati strukturu ukupnog zapošljavanja, ali vrijedi istaknuti da je 13,7% od svih zaposlenih žena ima fakultetsko obrazovanje i da su 65,5% od svih zaposlenih sa fakultetom upravo žene.²⁴

²³ Anketa poslodavaca 2012, Zadarska županija, Rezultati i analiza, HZZ, Zadar, travanj 2012.g. , str. 18.

²⁴ Anketa poslodavaca 2013, Zadarska županija, Rezultati i analiza, HZZ, Zadar, svibanj 2013.g. , str. 18.

Slika 12: Struktura zaposlenih po spolu u Zadarsku županiju krajem 2008. i 2013.g.

Izvor: Podatci o aktivnim osiguranicima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Struktura zapošljavanja po razini obrazovanja u Zadarskoj županiji krajem 2013.g.²⁵: bez završene osnovne škole i završena osnovna škola 16,9%, završena srednja škola 62,9%, završena viša škola 7,7% i završen fakultet 12,4%. Struktura novozaposlenih po stupnju obrazovanja pokazuje da je dominantna razina ulaznja u zaposlenost u našoj županiji završena srednja škola (62,9%) što je dobar i očekivani trend. Problem je još uvijek visoka zastupljenost (16,9%) onih bez škole i sa završenom osnovnom školom u odnosu spram ukupno 20% zaposlenih sa završenim fakultetom (12,4%) i višom školom (7,7%) kao ulaznicom u zaposlenost, jer indirektno govori o putu koje je gospodarstvo Zadarske županije prošlo ili ga tek ima preći u svom određenju sebe kao na znanju baziranog gospodarstva. Poznavanje razina obrazovanja kao točke ulaza u tvrtke (uz poznatu strukturu zaposlenih po zanimanjima) daje vrlo vrijedne informacije o "internom tržištu rada", onom unutar tvrtke što je važno i za sve sudionike u procesu zapošljavanja stoga što i do 80% upražnjenih ili novih radnih mjesta i poslova ne dolazi u javnost, te samo uspostavljene veze i razumjevanje lokalnih tvrtki i njihovih potreba za radom snagom određenih znanja i vještina, pa i preko istraživanja, znači zapravo uvid u značajno "skriveno" tržište rada. Ovo je bitno i za obrazovni sustav jer su, u većini slučajeva, nositeljima određenih kvalifikacija i zanimanja dostupne upravo one pozicije koje služe kao točke ulaza u tvrtke i koje su povezane sa ostalim pozicijama u tvrtkama do kojih se dolazi unutarnjim karijernim napredovanjem kroz dodatno obrazovanje i osposobljavanje. I jedno i drugo je od važnosti i za javni obrazovni sustav i za tvrtke unutar edukativnog poduzetništva.

4.3. Nezaposlenost i zapošljavanje

4.3.1. Nezaposlenost

Kad je u pitanju **kontingent nezaposlenih** u Zadarskoj županiji, svakako najznačajnija karakteristika tržišta rada u 2012. i 2013. godini bio je vrlo visoki broj novoprijavljenih nezaposlenih osoba kao posljedica ekonomske krize i recesije, od kojih je najveći broj došao iz radnog odnosa u proizvodnim poduzećima dok je određeni dio na evidenciju nezaposlenosti došao iz ekonomske neaktivnosti motivirani bilo stvarnom potebom za pomoći u aktivnom traženju zaposlenja ili mogućnošću korištenja socijalnih, materijalnih ili obrazovnih pogodnosti vezanih uz status nezaposlenosti.

Broj registriranih nezaposlenih krajem 2008. godine iznosio je 9.846 osoba, i od tada nezaposlenost kontinuirano raste ~6% na godišnjoj razini te je krajem 2013.g. broj nezaposlenih iznosio 12.424 osoba.

²⁵ Anketa poslodavaca 2013, Zadarska županija, Rezultati i analiza, HZZ, Zadar, svibanj 2013.g., str. 23.

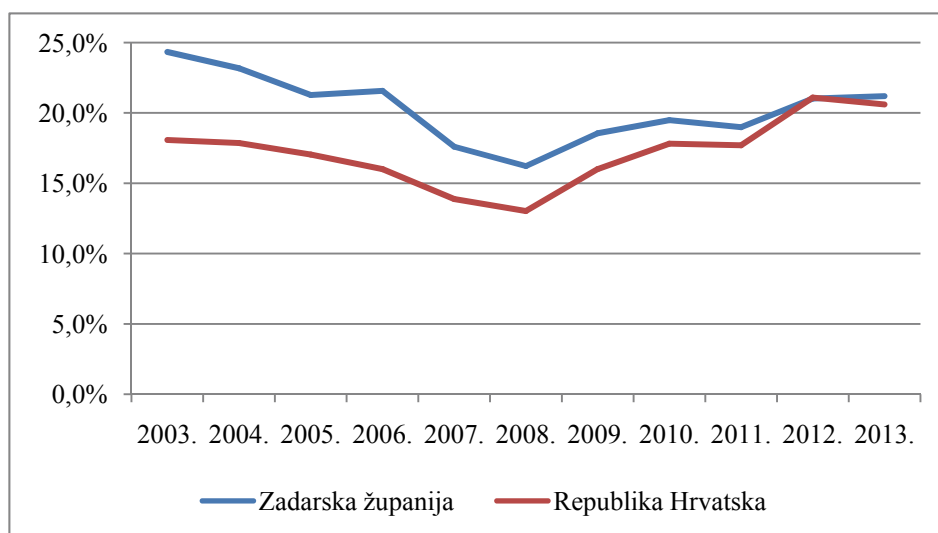
Slika 13: Kretanje registrirane nezaposlenosti tijekom 2011., 2012. i 2013.g. u Zadarskoj županiji

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Najvažniji indikator kojim se prati nezaposlenost – stopa nezaposlenosti, u Zadarskoj županiji od 2002.g. do kraja 2008.g. karakterizira kontinuirani pad i brzina pada višestruko veća u odnosu na RH: sa 24,3%²⁶ (RH 18,1%)²⁷ u 2003.g. pala je na 16,2% (RH 13,0%) u 2008.g. Stopa nezaposlenosti je od 2009. do 2013.g. doživjela nagli uzlaz najprije na 18,6% 2009.g i te na 21,2% krajem 2013.g.

Slika 14: Kretanje stope nezaposlenosti u Zadarskoj županiji i Republici Hrvatskoj za razdoblje 2003. do 2013.g.

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

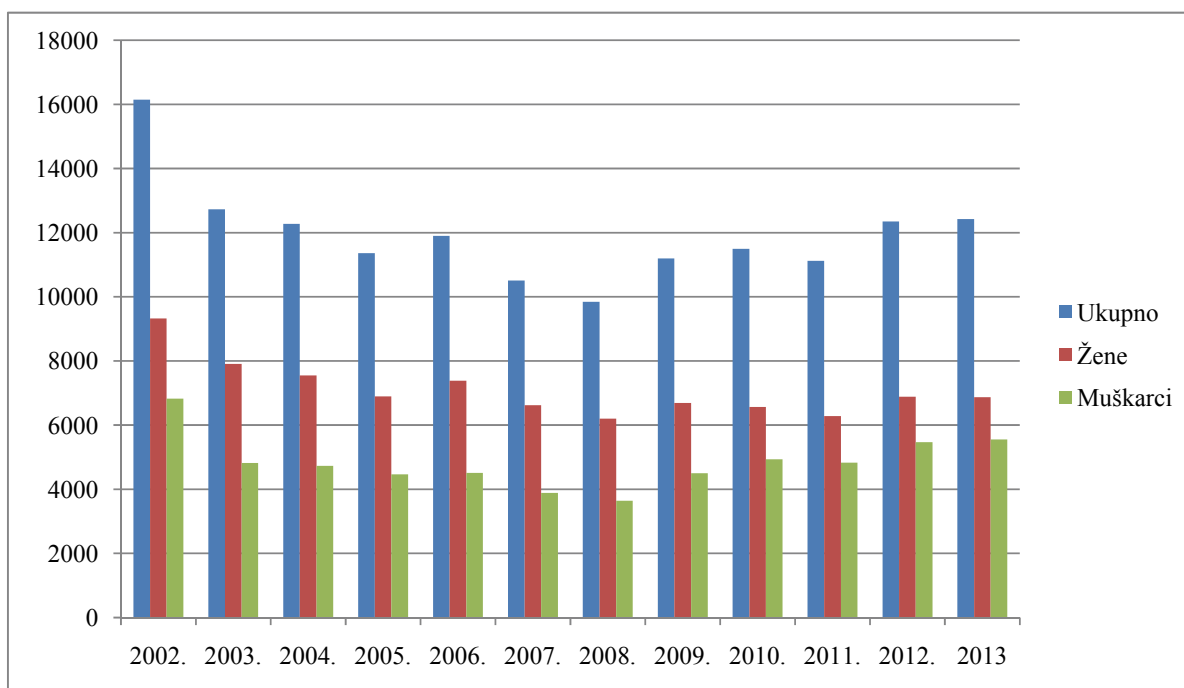
²⁶ Stopa nezaposlenosti računata je kao odnos nezaposlenih prema ukupnom aktivnom stanovništvu (radnoj snazi) na osnovu ulaznih vrijednosti ukupnog broja nezaposlenih osoba evidentiranih pri HZZ PS Zadar na dan 31.12..g. i ukupnog broja zaposlenih na temelju evidencije o aktivnim osiguranicima HZ za mirovinsko osiguranje PU Zadar za razdoblje od 01.-31.12.

²⁷ PRIOPĆENJA Državnog zavoda za statistiku RH, Zaposleni po djelatnostima (<http://www.dzs.hr>)

Vidjeli smo već da je **nezaposlenosti po spolu** u Zadarskoj županiji karakterizirana kontinuirano većom nezaposlenošću žena, kako u apsolutnim iznosima tako i relativno prema muškoj nezaposlenoj radnoj snazi. Razlika u udjelu stalno se pogoršava i ide od 14 postotnih bodova u 'korist' nezaposlenih žena u 2001.g. pa do najveće razlike zabilježene u 2008.g. od 25,6 postotnih bodova. Kraj 2008.g. donio je udjel registriranih nezaposlenih žena od 63,3% što je najveći udjel unatrag cijelog desetljeća. Nastupajuća kriza i recesija naravno nije smanjila broj nezaposlenih žena već je došlo do smanjenja njihova udjela usljed zatvaranja radnih mjesta u proizvodnim djelatnostima u kojima je dominantno bila zaposlena muška radna snaga. Posljedica je porast udjela muške nezaposlene populacije od 37,0% iz 2009. i na 44,9% u 2013.g.

Među nezaposlenim mladima (15-24) razlike po spolu imaju obrnuti smjer i nisu manje drastične: 46,45% djevojaka spram 53,55% mladića, dapače udjel mladića u muškoj nezaposlenosti iznosi 21,8% spram 15,0% udjela djevojaka u ukupnoj nezaposlenosti žena.

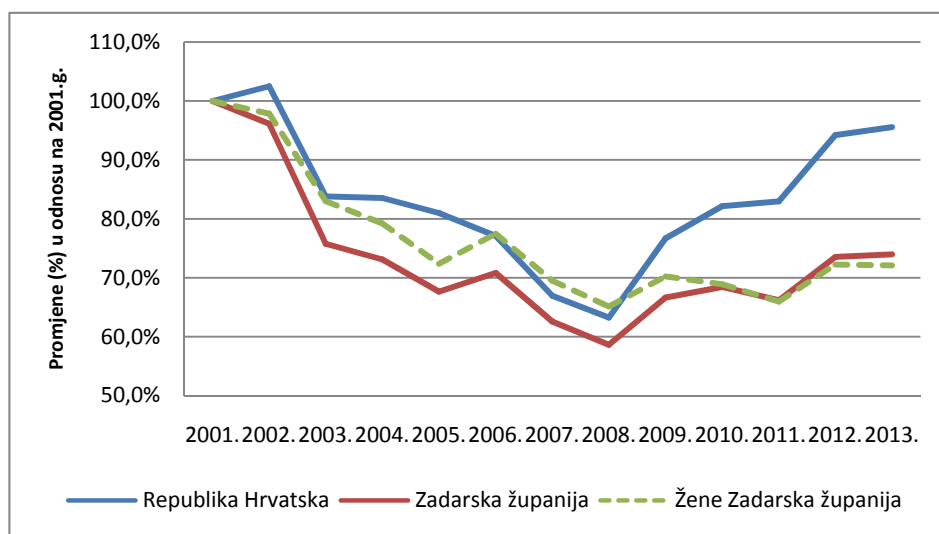
Slika 15: Nezaposlenost u Zadarskoj županiji po spolu za razdoblje 2002. – 2013.g.

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Slika 16. prikazuje odnos kretanja registrirane nezaposlenosti u Zadarskoj županiji i RH kao i kretanje nezaposlenosti žena u Zadarskoj županiji. Vidljivo je da je nezaposlenost u Zadarskoj županiji padala znatno intenzivnije nego u RH, ali da je ženska nezaposlenost bila izuzetno otporna na opadanje jer se održava sezonskim karakterom najvećeg dijela poslova na kojima se zapošljava ženska radna snaga. Gospodarska kriza rezultirala je s još dvije značajke: odmak i paralelnost ženske i opće nezaposlenosti koja je bila posljedica spolne nesimetričnosti nezaposlenosti je smanjena, dok je ukupni rast nezaposlenosti izazavn krizom u Zadarskoj županij bio manji nego u RH kao cjelini.

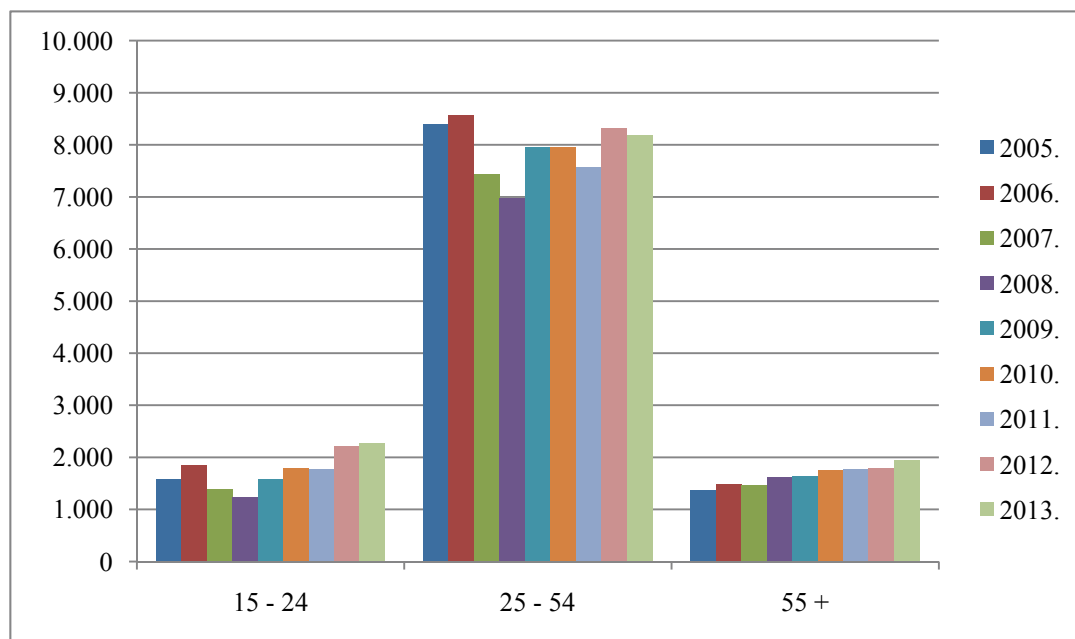
Slika 16: Nezaposlenost u RH i Zadarskoj županiji od 2001.g. do 2013.godine (100 = 2001.g.)

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Struktura nezaposlenosti po dobi ukazuje na dva perioda sa suprotstavljenim tendencijama - razdoblje gospodarske konjunktura do 2008.g. i doba recesije polje njega. Trendovi nezaposlenosti do 2008.g. kad su u pitanju dobne skupine karakteriza pozitivni kontinuitet kretanje prema smanjenju nezaposlenosti u dobnim skupinama do 25 godina (12,6%), ali i nastavak rasta povećanja nezaposlenosti u dobnim skupinama preko 25 godina, a posebice u skupinama preko 55 godina (16,48%). Posljedica je to prije svega strukture gospodarstva unutar kojeg se odvija zapošljavanje u našoj županiji – djelatnosti hotela i restorana i trgovine, izrazito uslužnog sektora s jakom intezvnošću rada što je prihvatljivije za zapošljavanje mlađih dobnih skupina. Gospodarstvo koje se bazira na većem udjelu složene tehnologije koja bi omogućavala veće zapošljavanje starijih osoba u Zadarskoj županiji velikim je djelom smanjeno tijekom tranzicije, a i gospodarska kriza jače je pogodila takve, proizvodne gospodarske subjekte. Recesija koja je započela 2009.g. pojačala u apsolutnim iznosima sve dobne skupine nezaposlenih osoba, a posebno skupinu mladih tako da je krajem 2013.g. bitno izmijenjena i struktura nezaposlenih po dobi: 15-24 (18,30%), 25-54 (65,93%) i preko 54 (15,47%).

Slika 17: Kretanje dobne strukture nezaposlenih u Zadarskoj županiji u razdoblju 2005.-2013.g.

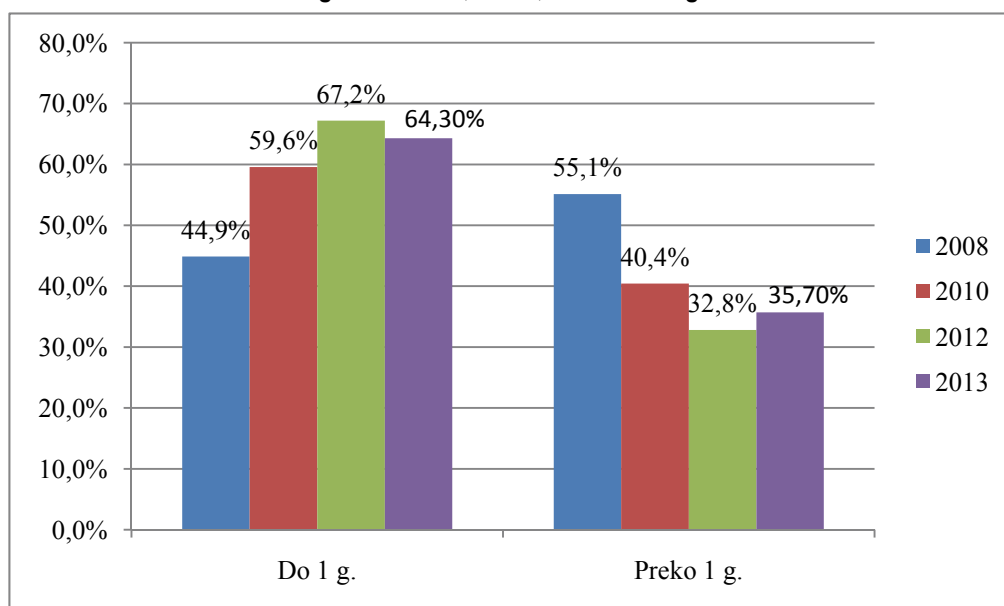
Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Usporedba dobne strukture nezaposlenih sa strukturom u RH ukazuje da Zadarska županija, unatoč toga što smatramo da imamo problem nezaposlenosti mlade populacije u dobi od 15-25 godine, ipak sa 18,30% nezaposlenih ove dobne skupine stoji nešto povoljnije naspram 20,21% u RH. U svim ostalim dobnim skupinama preko 25 godina života, a posebno što se ide prema starijim skupinama, jasno se iskazuje činjenica da je struktura nezaposlenih u Zadarskoj županiji nadprosječno starija u odnosu na RH.

Gledajući prema starosti 67,31% nezaposlenih su stariji od 30 godina, a čak 44,70% stariji su od 40 godina (kod radnika bez škole i nezavršene osnovne škole te sa osnovnom školom čak 70,69%). To je veoma nepovoljan omjer te treba računati na veće odustajanje starijih od aktivnog traženja posla i izlaska iz radne snage usljed velike konkurencije mlađih osoba na tržištu rada i njihova preferiranja od strane poslodavaca što ovu dobnu skupinu stavlja u vrlo izglednu situaciju društvene marginalizacije i osiromašenja.

Kad se dobna struktura nezaposlenih gleda iz aspekta duljine boravka na evidenciji nezaposlenih vidljivo je da je mogućnost vraćanja u svijet rada čvrsto obrnuto proporcionalna dobi osoba koje su u statusu nezaposlenosti. Već osobe u dobnoj skupini od 35 godina kad postanu nezaposlene imaju više od 50% šansi da ostanu dugotrajno nezaposlene. Sa svakom godinom života ta se neželjena šansa povećava do izuzetnih 76% za skupinu od 50 i više godina.

Slika 18: Nezaposleni u Zadarskoj županiji prema duljini boravka na evidenciji na kraju godine za godine 2008., 2010., 2012. i 2013.g.

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Struktura duljine boravka u nezaposlenosti promjenjena je usljed snažnog rasta nezaposlenosti u razdoblju 2009.-2012.g. Broj novoprijavljenih radi zaposlenja koji je za samo 1,6% veći na godišnjoj razini u 2013.g. u odnosu na prethodnu godinu (2010./2009. – 12,0%) kao i nastavak tog trenda u prvoj polovini 2014.g. (smanjenje za 8,34%) indicira postupni oporavak gospodarstva Zadarske županije.

Struktura nezaposlenosti po razini obrazovanja važan je faktor kvalitete ponude rada. I u ovom slučaju možemo razlikovati dvije situacije – onu koja je vezana za razdoblje gospodarske konjunktore i koja se zrcali u obrazovnoj strukturi nezaposlenih koju imamo u Tablici 8. i vezana je za 2008.g. i drugu situaciju koja je prisutna u godini 2013.g. kao rezultat gospodarske krize. Prvu situaciju karakterizira visok udjel onih s niskom obrazovnom razinom, i obratno, suvremena struktura koju karakterizira ne toliko pad broja koliko sustavano padanje udjela niske obrazovne razine usljed rasta udjela srednje i više i visoke obrazovne razine slijedom

gospodarske krize. Ni u ovoj karakteristici kretanje registriranih nezaposlenih u Zadarskoj županiji ne razlikuje se bitnije od strukture u RH.

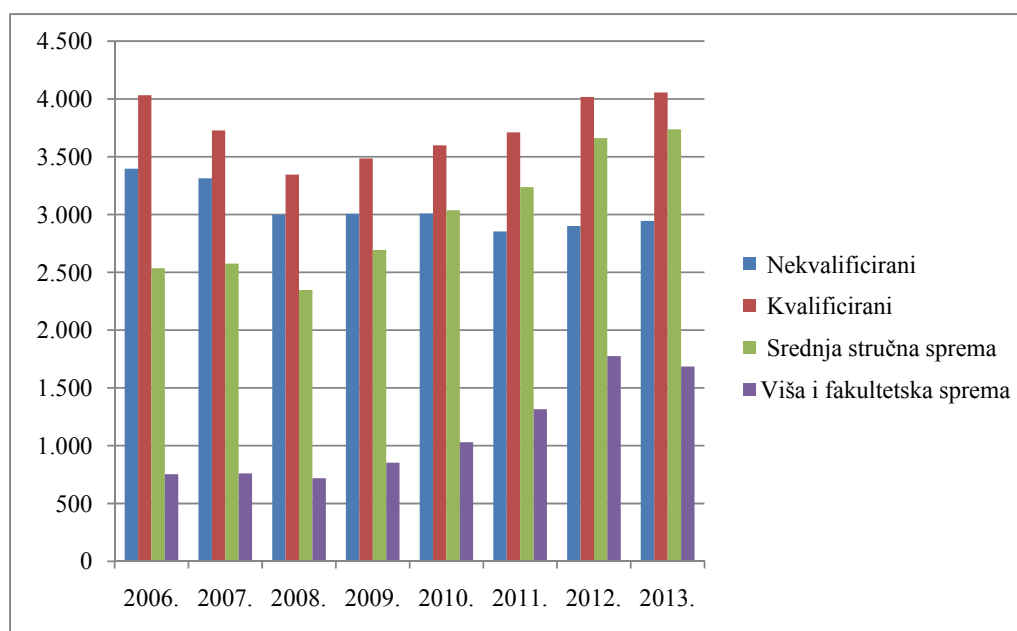
Tablica 21: Struktura razine obrazovanja registriranih nezaposlenih osoba za Zadarsku županiju za razdoblje 2008. – 2013.g.

	2008.		2009.		2010.		2011.		2012.		2013.	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Nekvalificirani	2999	31,9	3006	29,9	3008	28,2	2854	25,7	2901	23,5	2946	23,7
Kvalificirani	3345	35,5	3485	34,7	3598	33,7	3711	33,4	4016	32,5	4056	32,7
Srednja stručna sprema	2347	24,9	2693	26,8	3037	28,5	3238	29,1	3661	29,6	3737	30,1
Viša i fakultetska sprema	719	7,6	853	8,5	1029	9,6	1315	11,8	1775	14,4	1685	13,6
UKUPNO	9410	100,0	10037	100,0	10672	100,0	11118	100,0	12353	100,0	12424	100,0

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Kvalifikacijska struktura nezaposlene populacije dobija posebnu težinu kad ju se sagledava u kombinaciji s duljinom boravka u statusu nezaposlenosti. Udjel od 23,7% registriranih *nekvalificiranih nezaposlenih osoba* dodatnu težinu ima s činjenicom da je preko 46% osoba ove kvalifikacijske razine u statusu nezaposlenosti dulje je od godine dana, dakle ima status dugotrajne nezaposlenosti sa svim negativnim ekonomskim i socijalnim posljedicama takva statusa.

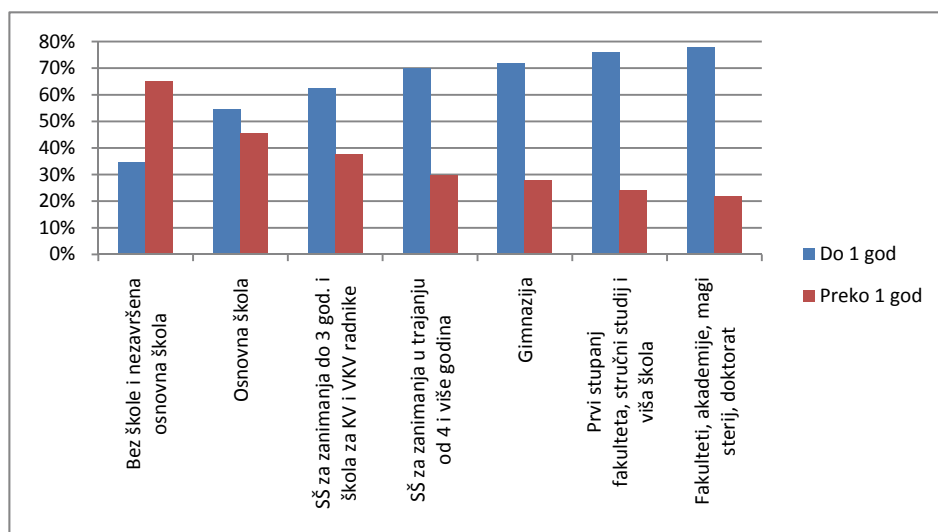
Slika 19: Nezaposlenost u Zadarskoj županiji po kvalifikacijskoj strukturi za razdoblje 2006. - 2013.g.

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

Kad je u pitanje nezaposlena populacija sa *srednjom razinom znanja i vještina* i koja čini 62,8% ukupnog broja registriranih nezaposlenih osoba, 44,7% je u statusu dugotrajne nezaposlenosti. Ovdje je problem posebno težak jer kod ove grupacije najbrže dolazi do zastarijevanja znanja i vještina, pa je njihov povratak na tržište rada izuzetno težak, traži osuvremenjivanje i nadopunjavanje potrebnih znanja i vještina što vezano uz veliki osobni i institucionalni angažman i trošak. Iako manja po apsolutnom broju (udjel u nezaposlenima od 13,6% i jedino zabilježeno smanjenje udjela u odnosu na 14,4% iz 2012.g.) populacija nezaposlenih sa *visokom razinom znanja i vještina* također ima visokih 21,7% dugotrajno nezaposlenih.

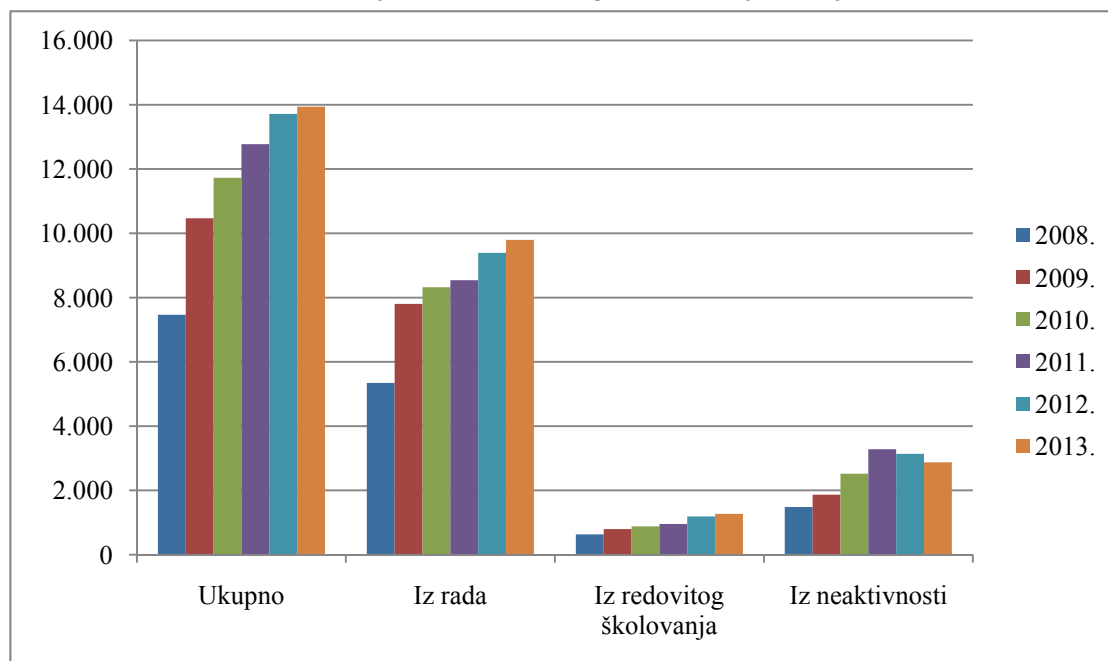
Slika 20: Nezaposlenost u Zadarskoj županiji po kvalifikacijskoj strukturi i duljini bivanja u nezaposlenosti za 2013.g.

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Slika 18. prikazuje slijed ulaska u nezaposlenost od 2008. do 2013.g. i zorno demonstrira učinke i snagu gospodarske krize pogotovo u dijelu koji prikazuje ulazak u nezaposlenost osoba koje dolaze iz radnog odnosa.

Slika 21: Ulazak u nezaposlenost tijekom 2008.- 2013.g. u Zadarskoj županiji s obzirom na radni status

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Novo prijavljeni na evidenciji nezaposlenih dolazili su tijekom ovih godina iz dominantnih sektora gospodarstva Zadarske županije: u početku 2009.g. dominiraju dolasci iz građevinske djelatnosti, ali najveći broj se odnosi na trgovinu i popravak motornih vozila, ugostiteljstvo, prerađivačku industriju, ali i iz ostalih socijalnih i društvenih djelatnosti, a manje iz djelatnosti obrazovanja i zdravstvene zaštite i socijalne skrbi.

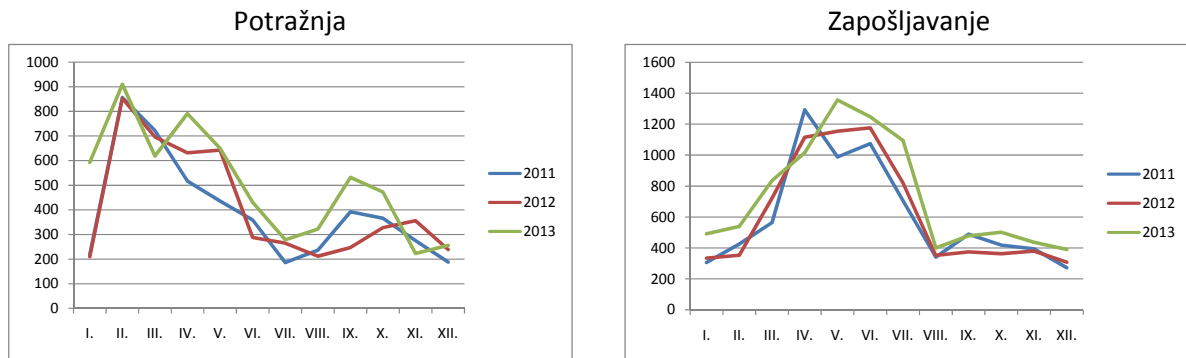
Kod onih koji su na evidenciju nezaposlenih dolazili izravno nakon prestanka rada dominantni razlozi po značenju prisutnosti su istek rada na određeno vrijeme, potom sporazumni prekid rada između zaposlenika i poslodavca, te poslovno uvjetovani otkaza zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga.

4.3.2. Potražnja i zapošljavanje

Gospodarstvo Zadarske županije dominantno je okrenuto tercijarnom ili uslužnom sektoru. Djelom u pozadini leže globalni procesi sa snaženjem ekonomije bazirane na znanju i ovaj proces na planu potražnje ljudskih potencijala vodi povećanju potražnje za visokokvalificiranim i obrazovanim radnicima sa jakim naglaskom na informacijska znanja i vještine dominantno se zapošljavajući u uslužnim sektorima poput obrazovanja, zdravstva, javne administracije, osiguranja ili bankarstva. Slične trendove moguće je uočiti i u našim gospodarskim sektorima. Međutim, djelatnosti koje doista dominiraju i prije i poslje rasta i recesije građevinarstva su trgovina, prerađivačka industrija, prijevoz i skladištenje, djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo.

Zanimljiva je promjena u obujmu i strukturi potražnje na tržištu rada iz 2013.g. u odnosu na onu iz 2011.g.

Slika 22: Potražnja za radom u i zapošljavanje u Zadarskoj županiji po mjesecima za godine 2011., 2012. i 2013.

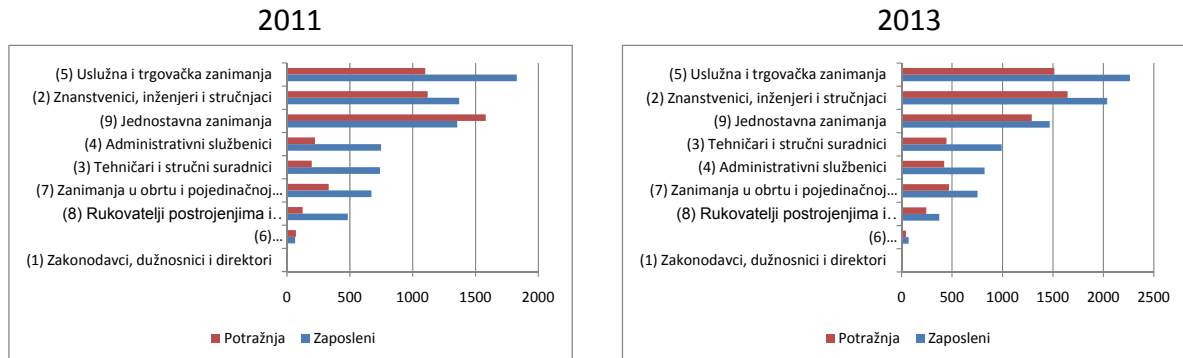
Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Najuočljivija činjenica registrirane potražnje Zadarskog gospodarstva jest njegova sezonska cikličnost i, na razini ukupnosti, rast od preko 28%: sa 4751 prijavljenih potreba za radnicima u 2011.g. preko 4969 u 2012. do 6075 u 2013.g. Cikličnost dijeli i zapošljavanje, ali ono pokazuje zanimljiv kontrapunkt u ponašanju poslodavaca spram vlastite suzdržane deklarirane potražnje u kriznim vremenima: 2011.g. zaposleno je s evidencije nezaposlenih 7.269 radnika, 2012.g. 7452 i 2013.g. 8.786 radnika. Činjenica da realizirano zapošljavanje u promatranom periodu kontinuirano sa preko 40% premašuje planirano zapošljavanje i ukazuje na specifičan i dubok trag koji je gospodarska kriza od 2009.g. ostavila među gospodarstvenicima Zadarske županije.

Nadalje, kad se gleda po zanimanjima spram kojih je iskazana potražnja i koja su zapošljavana, u 2011.g. se nastavljaju procesi promjene u strukturi potražnje za kvalifikacijama koje je donijela kriza: dominacija rodova zanimanja nižih kvalifikacija iz 2008.g. zamjenjena je rodovima viših kvalifikacija i obrazovanja. Nastavlja se koncentriranost na odgovaranje zahtjevima slijeda vrlo uspješnih turističkih sezone te je i dalje naglasak u zapošljavanju na uslužnim i trgovačkim zanimanjima. Međutim, poslje njih slijede rod zanimanja sa navišim udjelom znanja i vještina – znanstvenici, inženjeri i stručnjaci, te iza njih na trećem mjestu jednostavna zanimanja što je danak intezivnosti i niske tehnološke zahtjevnosti pomoćnih poslova u hotelima i restoranima i trgovinama. Tijekom 2013.g. slijedi i promjena na četvrtom mjestu potražnje i zapošljavanja koje preuzima rod tehničara i stručnih suradnika umjesto administrativnih službenika. Dali je u pitanju stabiliziranje poslovanja koje traži racionalnost i znanje poput informacijske i komunikacijske kompetentnosti u sektoru trgovine, ili je u pitanju dizanje ukupnog standarda u komunikaciji s gostima koji traži specifična znanja i obuku u djelatnosti

hotela i restorana, posljedica je dizanje znanja i vještina na ulaznim točkama u gospodarski sustav. Očito je da se u nošenju s krizom znanje pokazuje kao jako važan faktor fleksibilnosti i konkurentnosti ljudskih potencijala.

Slika 23: Potražnja i zapošljavanje u Zadarskoj županiji po rodovima zanimanja tijekom 2011.g. i 2013.g.

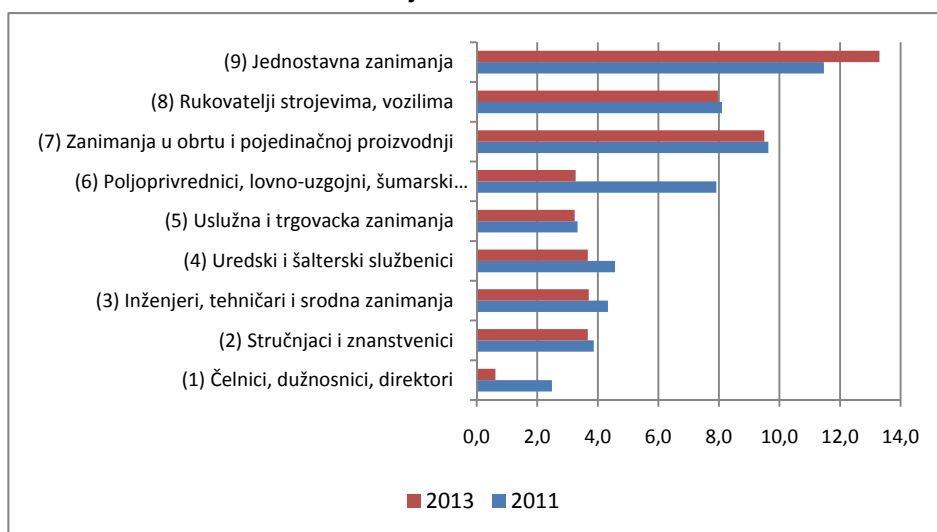

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Gledajući prema djelatnostima, najviše novozaposlenih sa evidencije Zavoda bilo je u djelatnosti pružanja smještaja te pripremi i usluživanju hrane, trgovini; popravku motorinih vozila i predmeta za kućanstvo, obrazovanju, prerađivačkoj industriji, ostalim društvenim i uslužnim djelatnostima itd.

Stopa evidentiranog zapošljavanja (mjerena brojem ukupno evidentiranih nezaposlenih tijekom godine prema ukupno zaposlenima sa evidencije nezaposlenih tijekom istog razdoblja) iznosila je za 2013.g. 33,4% uz prethodnu najnižu vrijednost od 25,4% iz 2009.g. *Prosječno vrijeme boravka na evidenciji nezaposlenih* za cijelu županiju iznosilo je 2008.g. 15,7 mjeseci (RH 15,9, raspon 32,2 – 3,7 mjeseci). Na kraju 2010.g. vrijeme prosječnog boravka na evidenciji pokazuje drastično smanjenje na 7,1 mjeseci (RH 10,6, raspon 15,9 – 0,83 mjeseci) da bi u 2013.g. ono iznosilo 4,9 mjeseci (RH 10,0; raspon 0,88 – 17,2). Posljedica je to izuzetno velikog priljeva u nezaposlenost od 2009. do kraja 2013.g. koji slabi snagu ovog indikatora koji dobro odslikava kvalitativnu dimenziju nepogodnosti dugotrajnog boravka na evidenciji nezaposlenih u stabilnim gospodarskim prilikama, indicirajući ili odsutstvo konjunktura grane djelatnosti koja dominantno zapošljava određen profil zanimanja, ili masovniju pojavu strukturne neusklađenosti i snage znanja i vještina sadržana u određenim zanimanjima s obzirom na tehnološke promjene. Duljina prosječnog boravka na evidenciji po rodovima zanimanja tijekom 2011. i 2013.g. bila je sljedeća:

Slika 24: Prosječna duljina čekanja na zaposlenje po rodovima zanimanja tijekom 2011.g. i 2013.g. u mjesecima

Izvor: Podatci Hrvatskog zavoda zapošljavanje

Na kraju, potrebno je navesti da se u ponudi i potražnji u protekle tri godine događao i određeni paradoks kad je u pitanju tržište rada i njegovo uobičajeno funkcioniranje. Unatoč relativnoj raznolikosti profila zanimanja osoba na evidenciji nezaposlenih, potražnji za određenim profilima nije bilo moguće udovoljiti u mjeri u kojoj je za njima postojala potražnja na tržištu. Unatoč znatne prisutnosti dugotrajne nezaposlenosti i neaktivnosti paralelno postoji situacija u kojoj poslodavci (njih preko 15% prema rezultatima Ankete poslodavaca za 2013.g.) imaju problema s popunjavanjem slobodnih radnih mjesta. Pri tom su prepreka i traženo zanimanje kojeg manjka, neadekvatno radno iskustvo, slabe socijalne vještine i što je posebno indikativno s obzirom na ekonomsku i socijalnu krizu – 23% poslodavaca prepreku vidi u nezainteresiranost i nemotiviranost za rad. Tijekom sve tri godine nedostatak se osjećao za radnicima u zanimanjima magistra farmacije, farmaceutskeg tehničara, liječnika, defektologa, profesora matematike, biologije i kemije. Tijekom sezone i za kuharima i konobarima.

Dio razloga koji dovode do pojave nemogućnosti udovoljavanja potražnji leži i u nedovoljnoj povezanosti obrazovnog sustava s tržištem rada i njegovoj tromosti u odgovorima na promjene koje se na njemu odvijaju. S druge strane, nemogućnost udovoljavanja želji poslodavaca za radnikom koji svojim znanjima i vještinama udovoljava suvremenim tehnološkim i organizacijskim potrebama poslodavaca, također ukazuje na potrebu kontinuiranog planskog i sistematskog osposobljavanja postojeće neadekvatne kvalifikacijske strukture nezaposlenih kao trajnog načina poboljšanja ponude radne snage. Dio razloga, međutim leži i u stimuliranju ekonomske neaktivnosti u vidu raznih novčanih naknada i socijalnih davanja koje dodatno demotiviraju potrebu za radom.

4.4. Demografski i gospodarsko-socijalni trendovi tržišta rada - zaključci

- Zadarska županija nije imuna na proces starenja stanovništva kao posljedice dugogodišnjih niskih stopa nataliteta, ali njen razvoj još uvijek ne trpi značajno kočenje iz te osnove zbog jakih imigracijskih tokova a zabilježeno je i, poslije niza godina, pretvaranja negativne u nultu stopu prirodnog prirasta stanovništva. Problem je stihijnost migracijskih tokova unutar županije mahom usmjerenih na obalni dio Županije pri čemu zaleđe i otoci bivaju pogođeni kako usporavanjem rasta stanovništva tako i njegovim starenjem.
- Međutim, pred Zadarskom županijom je ulazak u period *opadajuće reprodukcije radnog kontingenta* što će djelovati na značajno smanjivanje radnog kontingenta. Koeficijet zamjene u tekućem petogodištu (2011.-2016.) je 82,62, a za petogodište 2016.-2021. predvidivo je da će biti samo 69,36 prinova u radnu dob.
- Radni kontingent slijedom istih uzroka doživljava još dvije promjene – mjenja se njegova dobna i spolna struktura. Na djelu je starenje radnog kontingenta: mlađi dio radnog kontingenta (15-39 godina) smanjio za 2,1%, dok je stariji (40-59 godina) narastao za 10,03%. Istodobno dolazi do izjednačavanja u spolnoj zastupljenosti unutar radnog kontingenta: međupopisni podatci pokazuju rast udjela ženske populacije u radnom kontingentu na 49,60% (3,5 puta većom brzinom rasta o muškog udjela), kao i koeficijet feminiteta od 984 žena na tisuću muškaraca. Ova prevaga muškaraca prisutna je još jedino u radnom kontingentu – na razini cijele populacije koeficijet feminiteta je 1036, a unutar staračke populacije iznosi 1336 žena na tisuću muškaraca.
- Struktura *ekonomski aktivnog stanovništva – radne snage* Zadarske županije doživjela je promjene: prvo, udjel aktivnih osoba izvan radno-dobnih skupina u ukupnom aktivnom stanovništvu županije je zanemariv i konstantan i ukazuje da se radna snaga gotovo u potpunosti formira iz radno-sposobne dobi; drugo, značajno se povećao udjel neaktivnih u radnom kontingentu (sa 36,36% na 42,19%) i, na kraju, došlo je do značajnog smanjenja udjela aktivnih u radnom kontingentu (sa 64,35% na 57,81%). Posebno je zabrinjavajuća treća tendencija jer je riječ o padu opće stope aktivnosti radnog kontingenta, odnosno, došlo je do značajnog sniženja iskorištenosti radnog kontingenta. Kad je riječ o povećanju udjela neaktivnih u radnom kontingentu, radi se o povećanju porasta demografske rezerve radne snage Zadarske županije od kojih veliki broj otpada na umirovljenike aktivne dobi (31,91%), učenike i studente (28,75) te 39,34% realnog radnog potencijala među neaktivnim unutar radnog kontingenta kojeg u 63,90% čini ženska radna snaga nižeg stupnja kvalifikacije, u velikom dijelu najprije u statusu nezaposlenosti sljedom strukturalnih gospodarskih promjena, a potom obeshrabrena konkurencijom mladih i obrazovanih nezaposlenih.
- *Kontingent zaposlenih* - sastavnica radne snage koja obuhvaća stvarno radno angažiran dio radnog kontingenta, karakterizira dva negativna trenda: prvo, kontinuirani pad njegova obujma od početka gospodarske krize 2009.g. po stopi od 2,2% godišnje sljedom čega je izgubljeno oko 2000 radnih mjesta do kraja 2012.g. i drugo, stagnacija stope zaposlenosti (udjela zaposlenih u radnom kontingentu) na izuzetno niskih 47,25% (RH 52,33%).
- Analiza kontingenta zaposlenih po gospodarskim aktivnostima ukazuje da gospodarstvom Zadarske županije dominira sektor usluga sa preko 73% udjela s najzastupljenijom djelatnošću trgovine na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za kućanstvo (13,58%), ali i uz visok udjel klasičnog javnog sektora – javna uprava i obrana, obrazovanje i djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (27%). S druge strane, sektorom proizvodnje dobara (26,06%) dominira prerađivačka industrija (9,82%) ujedno najveći pojedinačni gubitnik značenja za županijsko gospodarstvo koje je, s obzirom na apsorbcionu moć zapošljavanja, uveliko okrenuto i ovisno o radno intenzivnim i sezonskim djelatnostima uslužnog tipa, te građevinarstvu koje je kriza gotovo u potpunosti razvojno zaustavila.
- Struktura radne snage prema *obilježju zanimanja* slijedi strukturu po djelatnostima: u svim rodovima zanimanja udjel onih zaposlenih u djelatnostima sektora usluga kreće se od 60 do preko 90%. Jedinih 62% vezanih iz proizvodnju dobara je rod zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji. Druga karakteristika strukture radne snage po zanimanjima je prisutnost strukturne nekompatibilnosti znanja i vještina kojima raspolaže aktivna ponuda radne snage (nezaposleni) s obzirom na strukturne promjene u djelatnostima, ali i tehničko-tehnoloških promjena unutar proizvodnih procesa u pojedinim djelatnostima što uvjetuje da u pojedinim rodovima zanimanja ima od 10 pa do 30% aktivnog stanovništva koje trpi strukturnu nezaposlenost. Broj je još i veći ako mu se pridodaju neaktivni pripadnici radnog kontingenta.

- Rješenje strukturnih problema unutar kojih ponuda ne može pronaći svoju potražnju, i obratno, često je dodatno usloženo time što su obrazovni programi dosta udaljeni od potreba tržišta rada, jednako kao što je još uvijek nedostatna svijest mladih generacija o značenju uravnoteženja vlastitih želja i mogućnosti zapošljavanja prilikom odluka o izboru zanimanja.
- Spolnu strukturu zaposlenih karakterizira negativna ženska asimetričnost (47,89% zaposlenih žena i stopa zapošljavanja od 42,63%), ali sa tendencijom izjednačavanja. Tendenciju izjednačavanja prati dobro ozračje: 13,7% novozaposlenih žena u 2012.g. ima fakultetsko obrazovanje i istodobno 65,5% od svih novozaposlenih sa fakultetom čine žene. Ovo je značajno jer je struktura zapošljavanja s obzirom na razinu obrazovanja u Zadarskoj županiji, dominantno završena srednja škola (62,9%), ali i visokih 17% bez i sa osnovnom školom i 12,4% sa fakultetom. Ovo indirektno govori o mjeri u kojoj je gospodarstvo Zadarske županije bazirano na znanju.
- *Kontingent nezaposlenih* u Zadarskoj županiji posljednjih godina svakako karakterizira visoki broj novoprijavljenih nezaposlenih osoba kao posljedica ekonomske krize i recesije i koji kontingent od 2008.g. raste po godišnjoj stopi od približno 6% što je u 2013.g. rezultiralo stopom nezaposlenosti od 21,2%. Kriza je još više povećala tradicionalnu nezaposlenost žena (preko 55%), ali je i muška nezaposlenost dosegla do sada najviših 45%. Također je bitno izmijenjena i struktura nezaposlenih po dobi: 15-24 (18,30%), 25-54 (65,93%) i preko 54 (15,47%) koja posebice mlade stavlja u težak položaj.
- Stopa nezaposlenosti koja je veća od stope RH, velika prisutnost dugotrajne nezaposlenosti kod nekvalificiranih i srednje kvalificiranih nezaposlenih osoba što dovodi do zastarijevanja njihovih znanja i vještina, te slaba prostorna mobilnost postupno objektivno udaljava nezaposlene osobe od tržišta rada i subjektivno ih pasivizira u traženju zaposlenja otvarajući realnu prisutnost rizika siromaštva i društvene isključenosti u Zadarskoj županiji.
- Niska obrazovna razina radno sposobnog stanovništva u cjelini i dominantna zastupljenost ženske populacije na nižim obrazovnim razinama svakako spada među ozbiljnije probleme radne snage Zadarske županije koji je i u uvjetima konjunktura otežavao poduzetnicima nalaženje i zapošljavanje osoba s odgovarajućim kvalifikacijama i vještinama. Isti moment zasigurno će otežavati i izlazak iz krize i posredno uvelike otežati pozicioniranje, održanje i razvoj gospodarstva Zadarske županije u konkurentnim uvjetima globalnog tržišta u kojem dominiraju kompetitivna, dinamična i na znanju bazirana gospodarstva. Ovdje posebnu težinu ima problem što u ukupnom radno aktivnom stanovništvu, isto kao i ukupno zaposlenom stanovništvu, ima znatno manji udio visoko (tercijarno) obrazovane radne snage. U Hrvatskoj, kao i u EU, viša razina obrazovanja vezana je uz nižu razinu stope nezaposlenosti te dostupnost i participacija u svim oblicima i načinima obrazovanja zasigurno postaje osnovni instrument smanjenja strukturne nezaposlenosti.
- Svaka nova točka u nizanju negativnih indikatora od kojih su neki potencirani krizom a ne mali broj ima status konstante, traži bolju organiziranost i javnog i civilnog sektora na njihovom rješavanju i razvoj svrhovitog partnerskog odnosa da bi se komplementirala znanja o problemima i kombinirala dostupna lokalna, nacionalna i europska sredstva za njihovo rješavanje.

5. Obrazovanje

Obrazovanje služi razvoju ljudskih potencijala, ono pomaže razvijanju radnih sposobnosti pojedinca, a utječe i na njegovu konkurentnost na tržištu rada. Postizanje te kvalitete, nadalje utječe na konkurentnost čitavih sektora gospodarstva, a konačno i društveno blagostanje.

5.1. Sustav redovnog obrazovanja

U Zadarskoj županiji djeluje 37 osnovnih škola, 21 srednja škola i Sveučilište sa 25 odjela. Osnovni problem u sustavu redovnog obrazovanja na svim razinama je rad u dvije smjene te nedostatak stručnog, kvalificiranog nastavničkog kadra posebice u prirodnim, tehničkim i interdisciplinarnim područjima.

Gospodarstvo, unatoč brojnim pokušajima umrežavanja, još uvijek nije dovoljno uključeno u upisne politike kako u srednjim školama Zadarske županije, tako i na Sveučilištu. Kompetencije mladih stečene tijekom formalnog obrazovanja često ne odgovaraju potrebama poslodavaca kao ni zahtjevima koje suvremeni radni procesi i uvjeti rada postavljaju pred zaposlenike. To sve smanjuje njihove mogućnosti za pronalazak prvog zaposlenja te novog zaposlenja u situacijama kad ostaju bez posla, čime se povećava rizik od dugotrajne nezaposlenosti i socijalne isključenosti.

5.1.1 Predškolski odgoj

Predškolski program obuhvaća programe odgoja, naobrazbe, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi koji se ostvaruju u vrtićima. U Zadarskoj županiji na početku pedagoške godine 2013/14 djelovala su 73 vrtića i 3 druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. 50 dječjih vrtića je u vlasništvu JLS, 21 je privatni vrtić te su 2 u vlasništvu vjerskih zajednica. Ukupno je u programe predškolskog odgoja upisano 4990 djece, najveći broj upisane djece je između 5 i 7 godina (54,7%), 35,7% djece je u dobi između 3 i 5 godina, a 9,6% upisane djece je u dobi do 3 godine.

Tablica 22. Broj upisane djece u programima predškolskog odgoja na području Zadarske županije, broj ustanova i broj zaposlenih od 2005. do 2013.

Pedagoška godina	Broj djece				Broj ustanova	Broj zaposlenih	
	Ukupno	Do 3 godine(%)	3-5 godina(%)	5-7 godina(%)		Ukupno	Odgojitelji i nastavnici(%)
2005/2006	3559	7,2	35,2	57,6	46	320	62,2
2006/2007	3547	10,2	33,5	56,3	55	377	61,0
2007/2008	3666	9,2	36,0	54,8	55	393	61,6
2008/2009	3903	9,3	36,6	54,0	55	406	60,3
2009/2010	4031	10,4	38,5	51,1	63	482	62,0
2010/2011	4361	11,0	37,1	51,8	71	528	63,1
2011/2012	4757	11,6	34,2	54,2	74	576	62,8
2012/2013	4685	11,0	34,4	54,6	73	635	57,8
2013/2014	4990	9,7	35,7	54,7	76	618	62,8

Izvor: www.dsz.hr

5.1.2. Osnovnoškolsko obrazovanje.

Osnovne škole u školskoj godini 2013/2014 pohađalo je 13.677 učenika u 780 razrednih odjeljenja (49% učenika od I do IV razreda i 51% od V do VIII razreda). Osnivači 36 osnovnih škola sa 79 područnih osnovnih škola su Zadarska županija i Grad Zadar, a jedna je privatna osnovna škola. U osnovnim školama zaposleno je ukupno 1.369 učitelja.

Tablica 23. Broj učenika po razredima u osnovnim školama Zadarske županije u šk. godini 2012/13 (na početku školske godine)

Red. broj	Naziv škole	I. raz. br.uč.	II. raz. br.uč.	III. raz. br.uč.	IV. raz. br. uč.	V. raz. br. uč.	VI. raz. br. uč.	VII. raz. br.uč.	VIII. raz. br.uč.	UKUPNO
1.	OŠ Šime Budinića, Zadar	104	117	87	96	108	114	117	106	849
2.	OŠ Krune Krstića, Zadar	89	81	77	64	67	84	65	70	597
3.	OŠ Smiljevac, Zadar	132	136	128	117	104	172	169	175	1133
4.	OŠ Bartula Kašića, Zadar	120	108	120	112	116	130	124	127	957
5.	OŠ Stanovi, Zadar	73	60	66	68	69	75	78	66	555
6.	OŠ Šimuna KožičićaBenje, Zd	156	146	125	130	127	142	147	155	1128
7.	OŠ Petar Preradović, Zadar	83	76	73	68	72	77	76	88	613
8.	OŠ Zadarski otoci, Zadar	100	74	79	102	86	75	91	103	710
9.	OŠ Braća Radić, Pridraga	12	14	5	15	17	20	22	21	126
10.	OŠ Vladimir Nazor, Škabrnja	41	16	27	31	22	38	23	28	226
11.	OŠ Novigrad, Novigrad	6	5	4	6	6	13	9	11	60
12.	OŠ Ivana Burčula, Galovac	22	27	19	28	19	19	23	25	182
13.	OŠ Braća Ribar, Posedarje	33	27	34	34	42	36	30	38	274
14.	OŠ JurjaBarakovića, Ražanac	27	25	21	29	29	24	33	22	210
15.	OŠ Privlaka, Privlaka	32	45	36	30	35	30	32	34	274
16.	OŠ Jurja Dalmatinca, Pag	29	27	37	29	18	29	27	33	229
17.	OŠ Obrovac, Obrovac	32	31	25	32	45	32	54	38	289
18.	OŠ Biograd, Biograd na Moru	75	85	72	85	91	88	63	82	641
19.	OŠ Pakoštane, Pakoštane	55	44	43	46	41	42	50	49	370
20.	OŠ Polača, Polača	21	26	25	18	22	24	17	26	179
21.	OŠ Sv. Filip i Jakov	38	36	41	37	45	42	58	48	345
22.	OŠ Starigrad, Starigrad P.	12	21	15	12	13	15	21	16	125
23.	OŠ Zemunik, Zemunik D.	17	14	18	17	23	22	26	16	153
24.	OŠ Stjepana Radića, Bibinje	54	51	47	40	48	53	39	45	377
25.	OŠ Petra Zoranića, Nin	41	41	31	39	36	35	37	47	307
26.	OŠ Sukošan, Sukošan	40	45	36	38	34	38	53	40	324
27.	OŠ Poličnik, Poličnik	40	24	27	23	34	31	34	31	244
28.	OŠ Petar Zoranić, Stankovci	36	32	21	37	36	31	46	35	274
29.	OŠ Benkovac, Benkovac	112	107	81	91	127	111	122	124	875

Red. broj	Naziv škole	I. raz. br.uč.	II. raz. br.uč.	III. raz. br.uč.	IV. raz. br. uč.	V. raz. br. uč.	VI. raz. br. uč.	VII. raz. br.uč.	VIII. raz. br.uč.	UKUPNO
30.	OŠ LišaneOstrovičke	13	2	11	11	10	12	13	15	87
31.	OŠ Vladimir Nazor, Nevidane	13	13	14	14	17	24	17	21	133
32.	OŠ Petar Zoranić, Jasenice	10	15	15	14	17	12	19	17	119
33.	OŠ Nikole Tesle, Gračac	48	62	44	44	58	58	51	58	423
34.	OŠ Valentin Klarin, Preko	46	30	37	40	41	46	51	37	328
35.	OŠ Petar Lorini ,Sali	4	7	9	8	6	12	4	12	62
36.	Privatna OŠ Nova, Zadar	6	6	8	13	5	10	13	5	66
37.	OŠ Voštarnica									76
	SVEUKUPNO:	1 772	1 676	1 558	1 618	1 686	1 816	1 854	1 864	13 920

Izvor: Matica osnovnih škola Ministarstva znanosti obrazovanja i športa

Prosječan broj učenika po školi u Zadarskoj županiji je 376, a raspon je od 60 do 1133. Najveći broj učenika imaju škole kojima je osnivač grad Zadar 6542 učenika (47% svih učenika u Županiji u 8 škola). Prosječan broj učenika po školi u gradu Zadru je 818 učenika, a raspon je od 555 do 1133.

Tablica 24. Broj učenika, razrednih odjela i učitelja u osnovnim školama zadarske županije od 2005. do 2014. (na kraju školske godine)

Školska godina	Broj škola (matične i područne)	Razredni odjeli	Učitelji	Broj učenika		
				Ukupno	I-IV razred	V-VIII razred
2005/2006	106	765	1261	15803	7916	7887
2006/2007	109	776	1268	15786	7902	7884
2007/2008	109	785	1303	15618	7490	8128
2008/2009	111	799	1313	15378	7205	8173
2009/2010	113	796	1352	15112	7021	8091
2010/2011	113	788	1364	14561	6675	7886
2011/2012	114	784	1351	14125	6571	7554
2012/2013	116	780	1359	13880	6558	7222
2013/2014	116	780	1244	13677	6712	6965

Izvor: www.dsz.hr

Broj učenika u osnovnim školama je u konstantnom padu. Školske godine 2013/2014 je bilo 13,5% manje učenika nego školske godine 2005/2006.

5.1.3. Srednjoškolsko obrazovanje

U Zadarskoj županiji djeluje 21 srednja škola sa 92 obrazovna programa. Četiri programa odnose se na gimnazijske programe, četiri na programe za učenike s teškoćama u razvoju, a ostalo su strukovni programi (51 četverogodišnji i 33 trogodišnji). 16 škola nalazi se u gradu Zadru i po jedna u gradovima Biogradu, Benkovcu, Obrovcu, Gračacu i Pagu. Osnivač 19 škola je Zadarska županija, a dvije su privatne škole s pravom javnosti (jedna od njih u vlasništvu vjerske zajednice).

Tablica 25. Broj učenika i razrednih odjela u srednjim školama Zadarske županije po programima ukupno u šk. godini 2012/13 (na početku školske godine)

Šifra i naziv škole šifra i naziv obrazovnog programa	I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred		UKUPNO I. - IV. razred		
	UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		
	RAZREDNIH ODJELA	UČENIKA	RAZREDNIH ODJELA	UČENIKA	RAZREDNIH ODJELA	UČENIKA	RAZREDNIH ODJELA	UČENIKA	RAZREDNIH ODJELA	UČENIKA	UČENIKA
SREDNJA ŠKOLA KNEZA BRANIMIRA BENKOVAC											
Opća gimnazija	1,00	23	1,00	32	1,00	25	1,00	21	4,00		101
Ekonomist	1,00	23	1,00	27	1,00	25	1,00	24	4,00		99
Računalni tehničar za strojarstvo	1,00	23	1,00	28	1,00	25	1,00	26	4,00		102
Tokar - JMO	0,07	2							0,07		2
Instalater grijanja i klimatizacije - JMO	0,41	11	0,30	6	0,47	7			1,18		24
Automehaničar - JMO	0,52	14	0,55	11	0,33	5			1,40		30
Keramičar-oblogač	0,25	4	0,15	3	0,15	3			0,55		10
Prodavač	0,75	12	1,00	18	0,85	17			2,60		47
Klesar - JMO					0,20	3			0,20		3
UKUPNO	5,00	112	5,00	125	5,00	110	3,00	71	18,00		418
SREDNJA ŠKOLA BIOGRAD NA MORU											
Opća gimnazija	1,00	24	1,00	32	1,00	30	1,00	26	4,00		112
Ekonomist	1,00	16	1,00	28	1,00	29	1,00	24	4,00		97
Instalater grijanja i klimatizacije - JMO	0,25	4	0,30	6	0,00				0,55		10
Vodoinstalater - JMO	0,25	2	0,30	0	0,50	3			1,05		5
Plinoinstalater - JMO	0,50	10	0,40	6	0,50	7			1,40		23
Prodavač - JMO	0,25	7	0,30	10	0,30	10			0,85		27
Kuhar - JMO	0,50	12	0,50	13	0,45	10			1,45		35
Konobar - JMO	0,25	6	0,20	6	0,25	2			0,70		14
UKUPNO	4,00	81	4,00	101	4,00	91	2,00	50	14,00		323
SREDNJA ŠKOLA GRAČAC											
Ekonomist	1,00	14	1,00	12	1,00	20	1,00	15	4,00		61
Šumarski tehničar	0,00		1,00	11	1,00	18	1,00	11	3,00		40
Instalater grijanja i klimatizacije - JMO	0,33	5	0,33	5	0,33	4			0,99		14
Vodoinstalater - JMO	0,33	2	0,33	3	0,33	2			0,99		7
Bravar - JMO	0,34	3	0,34	4	0,34	3			1,02		10
UKUPNO	2,00	24	3,00	35	3,00	47	2,00	26	10,00		132
SREDNJA ŠKOLA OBROVAC											
Opća gimnazija	1,00	10	1,00	11	0,00	0	1,00	9	3,00		30
Ekonomist	1,00	11	1,00	13	1,00	16	1,00	8	4,00		48
Instalater grijanja i klimatizacije - JMO	0,50	5	0,50	7	1,00	8	0,00	0	2,00		20
Prodavač	0,50	8	0,50	11	0,00	0	0,00	0	1,00		19
UKUPNO	3,00	34	3,00	42	2,00	24	2,00	17	10,00		117
SREDNJA ŠKOLA BARTULA KAŠIĆA PAG											
Opća gimnazija	1,00	27	1,00	23	1,00	19	1,00	20	4,00		89
Konobar - JMO	0,00		0,50	2	0,50	2			1,00		4
Kuhar - JMO	1,00	8	0,50	4	0,50	7			2,00		19

Šifra i naziv škole šifra i naziv obrazovnog programa		I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred		UKUPNO I. - IV. razred	
		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO	
		RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA
UKUPNO		2,00	35	2,00	29	2,00	28	1,00	20	7,00	112
GIMNAZIJA FRANJE PETRIĆA ZADAR											
Opća gimnazija		2,00	60	2,00	63	2,00	56	2,00	58	8,00	237
Prirodoslovno-matematička gimnazija		2,00	60	2,00	61	2,00	53	2,00	53	8,00	227
UKUPNO		4,00	120	4,00	124	4,00	109	4,00	111	16,00	464
GIMNAZIJA VLADIMIRA NAZORA ZADAR											
Opća gimnazija		3,00	90	3,00	86	3,00	93	3,00	89	12,00	358
Jezična gimnazija		3,00	87	2,00	60	2,00	61	2,00	59	9,00	267
Jezična gimnazija (za sportaše)				1,00	28	1,00	28	1,00	25	3,00	81
UKUPNO		6,00	177	6,00	174	6,00	182	6,00	173	24,00	706
GIMNAZIJA JURJA BARAKOVIĆA ZADAR											
Opća gimnazija		4,00	115	4,00	123	4,00	116	4,00	117	16,00	471
Prirodoslovno-matematička gimnazija		1,00	28	1,00	29	1,00	30	1,00	31	4,00	118
UKUPNO		5,00	143	5,00	152	5,00	146	5,00	148	20,00	589
PRIRODOSLOVNO-GRAFIČKA ŠKOLA ZADAR											
Kemijski tehničar		0,50	10					0,50	6	1,00	16
Ekološki tehničar		0,50	16	1,00	32	1,00	24	0,50	13	3,00	85
Grafički tehničar				1,00	31	1,00	27	1,00	27	3,00	85
Grafički tehničar pripreme		1,00	30							1,00	30
Medijski tehničar		0,50	15	1,00	31	1,00	30	1,00	29	3,50	105
Graficar - dizajner multimedijских sadržaja		0,50	15							0,50	15
UKUPNO		3,00	86	3,00	94	3,00	81	3,00	75	12,00	336
POMORSKA ŠKOLA ZADAR											
Tehničar za brodogradarstvo		1,00	32	1,00	34	1,00	23	1,00	19	4,00	108
Pomorski nautičar		2,00	68	2,00	69	2,00	57	2,00	36	8,00	230
Tehničar za logistiku i špediciju		1,00	29	1,00	32	1,00	19	1,00	24	4,00	104
UKUPNO		4,00	129	4,00	135	4,00	99	4,00	79	16,00	442
MEDICINSKA ŠKOLA ANTE KUZMANIĆA ZADAR											
Medicinska sestra / tehničar opće zdravstvene njege		2,00	56	2,00	65	2,00	69			6,00	190
Medicinska sestra - Medicinski tehničar								2,00	63	2,00	63
Fizioterapeutski tehničar				1,00	34					1,00	34
Sanitarni tehničar/tehničarka						1,00	29			1,00	29
Dentalni tehničar/dentalna tehničarka		1,00	28							1,00	28
Dentalni asistent/Dentalna asistentica		1,00	28							1,00	28
Farmaceutski tehničar								1,00	30	1,00	30
UKUPNO		4,00	112	3,00	99	3,00	98	3,00	93	13,00	402
OBRTHIČKA ŠKOLA GOJKA MATULINE ZADAR											
Kozmetičar		1,00	24	1,00	26	1,00	26	1,00	28	4,00	104

Šifra i naziv škole šifra i naziv obrazovnog programa		I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred		UKUPNO I. - IV. razred	
		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO	
		RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA
	Pediker - JMO	0,50	9	0,50	8	0,50	9	0,00		1,50	26
	Frizer - JMO	1,50	39	1,50	44	1,50	40	0,00		4,50	123
	UKUPNO	3,00	72	3,00	78	3,00	75	1,00	28	10,00	253
TEHNIČKA ŠKOLA ZADAR											
	Zrakoplovni tehničar (ZIM)	0,50	10	0,50	12	0,50	5	0,50	8	2,00	35
	Zrakoplovni tehničar (IRE)	0,50	11	0,50	13	0,50	13	0,50	9	2,00	46
	Računalni tehničar za strojarstvo	1,00	23	1,00	22	1,00	13	1,00	23	4,00	81
	Elektrotehničar	0,00		0,00		1,00	23	1,00	21	2,00	44
	Tehničar za elektroniku	1,00	24	1,00	21	1,00	24	1,00	22	4,00	91
	Tehničar za mehatroniku	1,00	24	1,00	24					2,00	48
	Arhitektonski tehničar	1,00	24	1,00	30	1,00	31	1,00	27		
	UKUPNO	5,00	116	5,00	122	5,00	109	5,00	110	20,00	457
STRUKOVNA ŠKOLA VICE VLATKOVIĆA ZADAR											
	Tehničar za vozila i vozna sredstva			1,00	25			1,00	20	2,00	45
	Tehničar za računalstvo	1,00	24	1,00	31	1,00	24	1,00	29	4,00	108
	Drvodjeljski tehničar - dizajner	1,00	21					1,00	17	2,00	38
	Tehničar cestovnog prometa	1,00	24			1,00	26			2,00	50
	Tokar - JMO			0,20	4					0,20	4
	Instalater grijanja i klimatizacije - JMO					0,70	15			0,70	15
	Plinoinstalater-JMO					0,80	14			0,80	14
	Autolimar-JMO	0,50	13	0,50	12	0,20	4			1,20	29
	Bravar - JMO			0,30	8					0,30	8
	Vodoinstalater - JMO					0,30	8			0,30	8
	Elektroinstalater - JMO	0,60	15	0,50	15	0,60	16			1,70	46
	Elektromehaničar-JMO			0,50	15	0,40	12			0,90	27
	Elektromonter	0,20	7							0,20	7
	Elektromehaničar	0,30	8							0,30	8
	Stolar - JMO	0,60	16	0,50	11	0,20	3			1,30	30
	Zidar - JMO			0,20	6	0,20	3			0,40	9
	Soboslikar-ličilac - JMO	0,40	12	0,30	7	0,60	10			1,30	29
	Brodomehaničar	0,50	13	0,50	16	0,40	8			1,40	37
	Vozač motornog vozila	1,00	28	0,50	14	0,60	13			2,10	55
	Elektroničar-mehaničar - JMO	0,40	12							0,40	12
	Automehatroničar-JMO	0,50	14							0,50	12
	Automehatroničar-JMO	1,00	28	1,00	28	2,00	40			4,00	96
	Instalater kućnih instalacija - JMO	1,00	28	1,00	30					2,00	58
	UKUPNO	10,00	263	8,00	222	9,00	196	3,00	66	30,00	747
POLJOPRIVREDNA, PREHRAMBENA I VETERINARSKA ŠKOLA STANKA OŽANIĆA ZADAR											
	Poljoprivredni tehničar opći			1,00	23					1,00	23
	Poljoprivredni tehničar fitofarmaceut	0,50	16			1,00	16	0,50	13	2,00	45
	Agroturistički tehničar	0,50	13					0,50	11	1,00	24

Šifra i naziv škole šifra i naziv obrazovnog programa		I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred		UKUPNO I. - IV. razred	
		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO	
		RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA
	Prehrambeni tehničar	0,50	11			1,00	12	0,50	11	2,00	34
	Tehničar nutricionist	0,50	13	1,00	23			0,50	6	2,00	42
	Veterinarski tehničar	1,00	29	1,00	27	1,00	21	1,00	13	4,00	90
	Cvječar	1,00	13	0,50	10	0,50	16			2,00	39
	Pekar	0,50	11	0,50	12					1,00	23
	Mesar	0,50	8	1,00	22	0,50	9			2,00	39
	Pomoćni pekar - TES	0,50	2							0,50	2
	Pomoćni cvječar - TES	0,50	3	1,00	4	1,00	5			2,50	12
	UKUPNO	6,00	119	6,00	121	5,00	79	3,00	54	20,00	373
ŠKOLA PRIMIJENJENE UMJETNOSTI I DIZAJNA ZADAR											
	Likovna umjetnost i dizajn	3,00	86							3,00	86
	Aranžersko-scenografski dizajner			0,33	9	0,33	9	0,33	9	0,99	27
	Dizajner tekstila			0,33	11	0,33	6	0,33	4	0,99	21
	Fotografski dizajner			0,34	10	0,34	9	0,34	10	1,02	29
	Grafički dizajner			0,67	20	0,67	16	0,67	13	2,01	49
	Slikarski dizajner			0,67	19	0,67	11	0,67	11	2,01	41
	Dizajner odjeće			0,66	18	0,66	11	0,66	14	1,98	43
	Krojač - JMO					1,00	3			1,00	3
	Šivač odjeće	1,00	2	1,00	8					2,00	10
	UKUPNO	4,00	88	4,00	95	4,00	65	3,00	61	15,00	309
EKONOMSKO-BIROTEHNIČKA I TRGOVAČKA ŠKOLA ZADAR											
	Ekonomist	2,00	49	3,00	85	3,00	78	3,00	82	11,00	294
	Poslovni tajnik	1,00	20	1,00	28	1,00	26	1,00	27	4,00	101
	Komercijalist	1,00	20	1,00	29	1,00	27	1,00	23	4,00	99
	Upravni referent	1,00	20	1,00	29	1,00	26	1,00	26	4,00	101
	Prodavač	1,00	23	1,00	23	1,00	21			3,00	67
	UKUPNO	6,00	132	7,00	194	7,00	178	6,00	158	26,00	662
HOTELIJERSKO-TURISTIČKA I UGOSTITELJSKA ŠKOLA ZADAR											
	Hotelijsko-turistički tehničar	3,00	79	3,00	87	3,00	76	3,00	72	12,00	314
	Turističko hotelijski komercijalist	1,00	24	1,00	32	1,00	24	1,00	25	4,00	105
	Kuhar - JMO	1,50	50	2,00	62	2,50	60			6,00	172
	Konobar - JMO	1,00	26	1,00	25	0,50	11			2,50	62
	Slastičar - JMO	0,50	12	0,00						0,50	12
	Pomoćni kuhar i slastičar - TES	1,00	4	1,00	10	1,00	6			3,00	20
	UKUPNO	8,00	195	8,00	216	8,00	177	4,00	97	28,00	685
GLAZBENA ŠKOLA BLAGOJA BERSE ZADAR											
	Glazbenik - program srednje škole	2,00	16	2,00	22	4,00	15	2,00	10	10,00	63
	Glazbenik - pripremna naobrazba	2,00	13	2,00	15					4,00	28
	Plesač suvremenog plesa	4,00	15							4,00	15
	UKUPNO	8,00	44	4,00	37	4,00	15	2,00	10	18,00	106
KLASIČNA GIMNAZIJA IVANA PAVLA II. ZADAR											
	Klasična gimnazija	2,00	57	2,00	60	2,00	57	2,00	53	8,00	227
	UKUPNO	2,00	57	2,00	60	2,00	57	2,00	53	8,00	227

Šifra i naziv škole šifra i naziv obrazovnog programa	I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred		UKUPNO I. - IV. razred		
	UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		UKUPNO		
	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA	UČENIKA	RAZREDNIHODJELA		UČENIKA
ZADARSKA PRIVATNA GIMNAZIJA											
Opća gimnazija	1,00	12	1,00	22	2,00	26	2,00	35	6,00		95
UKUPNO	1,00	12	1,00	22	2,00	26	2,00	35	6,00		95

Izvor: Matica srednjih škola Ministarstva znanosti obrazovanja i športa

Tablica 26. Broj učenika, razrednih odjela, nastavnika u srednjim školama Zadarske županije od 2005. do 2013.

Školska godina	Razredni odjeli	Broj učenika Ukupno	Broj učenika koji je završio SŠ	Broj nastavnika
2005/2006	311	7662	1751	1078
2006/2007	311	7634	1754	1017
2007/2008	315	7659	1845	1059
2008/2009	314	7605	1868	1091
2009/2010	319	7647	1749	1134
2010/2011	320	7670	1746	1070
2011/2012	324	7912	1908	1076
2012/2013	324	7885	1833	1082

Izvor: www.dsz.hr

Na području Zadarske županije djeluje jedan mješoviti učenički dom s ukupno 260 korisnika (92 muškarca i 168 žena) koji ima 38 zaposlenika od čega je 11 odgajatelja.

5.1.4. Visoko obrazovanje

U Zadru djeluje Sveučilište s 25 odjela.

- Odjel za anglistiku
- Odjel za arheologiju
- Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu
- Odjel za ekonomiju
 - Odjel za etnologiju i kulturnu antropologiju
 - Odjel za filozofiju
 - Odjel za francuske i iberoromanske studije
 - Odsjek za francuski jezik i književnost
 - Odsjek za iberoromanske studije
 - Odjel za geografiju
 - Odjel za germanistiku
 - Odjel za informacijske znanosti
 - Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
 - Odsjek za razrednu nastavu
 - Odsjek za predškolski odgoj

- Odjel za klasičnu filologiju
- Odjel za kroatistiku i slavistiku
- Odsjek za hrvatski jezik i književnost
- Odsjek za ruski jezik i književnost
- Odjel za lingvistiku
- Odjel za nastavničke studije u Gospiću
- Odjel za pedagogiju
- Odjel za povijest
- Odjel za povijest umjetnosti
- Pomorski odjel
- Odjel za psihologiju
- Odjel za sociologiju
- Odjel za talijanistiku
- Odjel za turizam i komunikacijske znanosti
- Odjel za zdravstvene studije
- Teološko-katehetski odjel

U akademskoj godini 2012./2013. Sveučilište u Zadru pohađalo je 3.959 studenata, od čega je 72,3% studentica. Najveći broj studija je u društvenom i humanističkom području. U 2013. godini studij (na preddiplomskoj i diplomskoj razini) je završilo ukupno 883 osobe (23% muškaraca i 77% žena), od čega je najveći broj studenata redovitih studija 88,3%. Od redovitih studenata koji su završili studij u 2013.g., 77,7% imalo je subvenciju troškova školarine tijekom školovanja.

Tablica 27. Upisani studenti na Sveučilištu u Zadru od 2008 do 2013.

Akademska godina	Broj studenata	
	Broj studenata Ukupno	Od toga studenata I godine
2008/2009	3271	1653
2009/2010	3686	1897
2010/2011	3217	1530
2011/2012	3274	1633
2012/2013	3959	1941

Izvor: www.dsz.hr

U prvu godinu jednopredmetnih i dvopredmetnih preddiplomskih sveučilišnih studija, integriranih jednopredmetnih preddiplomskih i diplomskih sveučilišnih studija na Sveučilištu u Zadru u akad. god. 2014./2015., bio je dostupan broj upisnih mjesta navedenih u donjoj tablici.

Tablica 28. Broj raspoloživih upisnih mjesta za upis na I godinu preddiplomskih studija na Sveučilištu u Zadru u školskoj godini 2014./15.

Naziv studijskog programa	Redovni studij		Izvanredni studij		UKUPNO
	na temelju državne mature	na temelju razredbenog ispita	na temelju državne mature	na temelju razredbenog ispita	
INTEGRIRANI JEDNOPREDMETNI PREDDIPLOMSKI I DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ					
Učiteljski studij u sjedištu Sveučilišta (u Zadru)	47	2	0	0	49
Učiteljski studij izvan sjedišta Sveučilišta (u Gospiću)	35	2	0	0	37
JEDNOPREDMETNI PREDDIPLOMSKISVEUČILIŠNI STUDIJ:					
Arheologija	42	2	0	0	44
Brodostrojarstvo i tehnologija pomorskog prometa	42	2	30	30	104
Geografija; smjer: Primijenjena geografija	22	2	0	0	24
Hrvatski jezik i književnost	55	2	0	0	57
Informacijske znanosti – knjižničarstvo	32	3	0	0	35
Kultura i turizam	55	2	31	22	110
Menadžement	42	2	52	12	108
Nautika i tehnologija pomorskog prometa	42	2	30	30	104
Podvodne znanosti i tehnologije	0	0	0	40	40
Povijest	22	2	0	0	24
Povijest umjetnosti	12	2	0	0	14
Primijenjena ekologija u poljoprivredi	32	2	17	17	68
Psihologija	35	2	0	0	37
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	37	2	27	30	96
Sestrinstvo	32	2	0	10	44
DVOPREDMETNI PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ					
Engleski jezik i književnost	83	2	0	0	85
Etnologija i antropologija	32	2	0	0	34
Filozofija	52	2	0	0	54
Francuski jezik i književnost	52	2	0	0	54
Geografija smjer nastavnički	32	2	0	0	34
Grčki jezik i književnost	22	2	0	0	24
Latrinski jezik i rimska književnost	32	2	0	0	34
Njemački jezik i književnost	75	5	0	0	80
Pedagogija	52	2	0	0	54
Povijest	32	2	0	0	34
Povijest umjetnosti	42	2	0	0	44
Ruski jezik i književnost	35	2	0	0	37

Naziv studijskog programa	Redovni studij		Izvanredni studij		UKUPNO
	na temelju državne mature	na temelju razredbenog ispita	na temelju državne mature	na temelju razredbenog ispita	
Sociologija	42	2	0	0	44
Španjolski jezik i književnost	42	2	0	0	44
Talijanski jezik i književnost	52	2	0	0	54
Talijanski jezik smjer prevoditeljski	27	2	0	0	29
Teološko – katehetski studij	25	5	0	0	30
UKUPNO	1309	73	187	191	1760

Izvor: www.unizd.hr

Tablica 29. Studenti preddiplomskih i diplomskih studija prema gradu/općini prebivališta u akademskoj godini 2012/2013 i udio u stanovništvu od 18-23 godine (procjena prema popisu iz 2011.)

Grad/općina	Ukupno	%
Benkovac	245	34,85
Biograd na moru	202	67,11
Nin	64	42,95
Obrovac	117	45,88
Pag	121	55,00
Zadar	3258	71,87
Bibinje	91	32,38
Galovac	9	10,84
Gračac	72	29,63
Jasenice	26	29,89
Kali	47	58,02
Kolan	31	62,00
Kukljica	16	51,61
LišaneOstrovičke	4	10,81
Novigrad	73	48,67
Pakoštane	149	51,03
Pašman	68	63,55
Polača	29	32,22
Poličnik	85	26,90
Posedarje	87	34,94
Povljana	34	87,18
Preko	100	66,67
Privlaka	90	70,87
Ražanac	55	35,48
Sali	40	60,61
Stankovci	33	26,61
Starigrad	55	53,40
Sukošan	123	42,56

Grad/općina	Ukupno	%
Sveti Fili i Jakov	108	36,61
Škabrnja	37	30,08
Tkon	12	32,43
Vir	38	33,04
Vrsi	56	48,70
Zemunik Donji	23	23,23
Ukupno	5598	55,45

Izvor: izračun prema podacima www.dsz.hr

Zadarska županija u kontekstu ubrzanog gospodarskog razvoja mora tražiti inovativna rješenja temeljena na tehnologiji kao i putove zapošljavanja utemeljene na obrazovanju, korištenju ljudskih potencijala, modernim tehnologijama, dinamičnom tržištu rada i vještom korištenju mogućnosti.

Obrazovni sustav Zadarske županije zahtijeva značajno prestrukturiranje. Postoji potreba za suvremenim nastavnim programima, novom opremom te primjenom suvremenih obrazovnih sadržaja, poboljšanih metoda učenja. Samo manji dio osnovnih i srednji škola u Županiji ima potrebne uvjete za primjenu suvremenog poučavanja.

5.2. Cjeloživotno učenje

Tijekom posljednjeg desetljeća cjeloživotno je učenje zauzimalo središnje mjesto u programu Europske politike suradnje u obrazovanju i usavršavanju. Uvjereni u važnost obrazovanja odraslih i ključnog doprinosa koje ono ima u konkurentnosti, zapošljivosti i socijalnoj inkluziji, ministri EU-a dogovorili su se kako bi do 2020. godine najmanje 15 % odraslih trebalo sudjelovati u nekom obliku formalnog obrazovanja i usavršavanja.

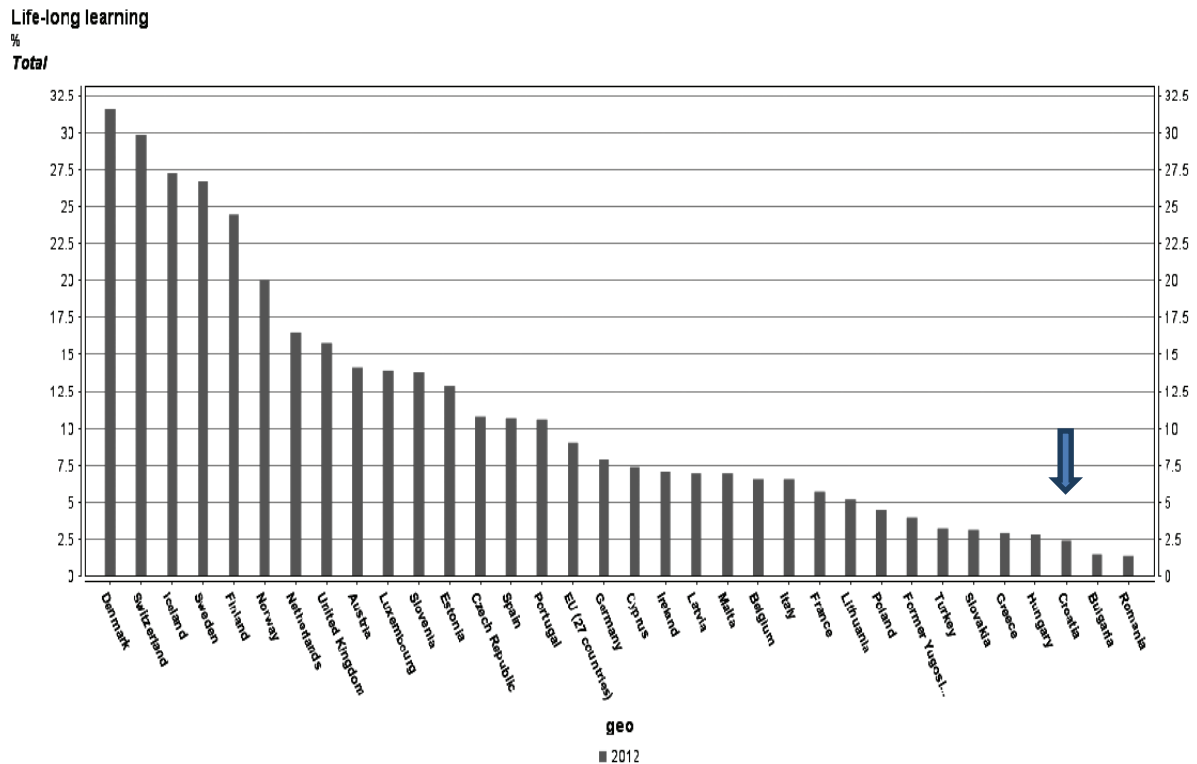
Unatoč svih organiziranih napora, naša stvarnost pokazuje da je u sustave cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih uključen vrlo mali broj građana, i to usprkos velikom broju nezaposlenih i obrazovanih s nedovoljnim osnovnim kompetencijama za opstanak na tržištu rada ili za neprestano prilagođavanje društvenim i gospodarskim promjenama i izazovima opstanka u konkurentnom okruženju.

Prema anketi radne snage u Hrvatskoj (2012.) udio je odrasle populacije (dob: 25-64) koja sudjeluje u nekim aktivnostima obrazovanja, osposobljavanja ili usavršavanja, pri čemu su referentno razdoblje 4 tjedna koja prethode anketiranju, je nezadovoljavajuće nizak (2,4 %), u odnosu prema prosjeku 27 zemalja EU (9 %)²⁸ Slika 1, dok je primjerice prosjek uključenosti građana u SAD-u čak veći od 40 %.

Eurostat prati uključenost u procese cjeloživotnog učenja nakon redovnog obrazovanja i prema dobnim skupinama. Najviše su stope uključenosti kod mlađih dobnih skupina. Zemlje EU koje prednjače u uključenost u cjeloživotno učenje su Danska gdje čak 43,1% osoba starih između 25 do 34 godine pohađa neke programe obrazovanja. Na dnu liste je Bugarska sa 4,9 %, Mađarska sa 6,6 % te Hrvatska sa 10 % u 2012. godini.

²⁸Eurostat; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?pcode=tsdsc440&language=en>

Slika 25. Prikaz sudjelovanja građana u programima cjeloživotnog učenja po zemljama – Labourforcesurvey, Eurostat, 2012.

Neprestano učenje, obrazovanje, stjecanje novih znanja i vještina postaje neminovnost zbog sljedećih dodatnih činjenica:

- formalni i obvezni obrazovni sustavi su tromi i nisu spremni za brže promjene;
- potreba drugačije sinteze i strukturiranja podataka, informacija i znanja te njegove što brže primjene;
- potreba neprestanog prilagođavanja promjenjivim uvjetima društvenog i poslovnog okruženja;
- pojava novih ekonomija, zanimanja i područja rada.

Europska komisija konstatira da sadašnje i buduće zemlje članice EU trebaju razviti fleksibilne i jasne načine provedbe cjeloživotnog učenja i obrazovanja odraslih s ciljem povećanja zapošljivosti i ostanka osoba na tržištu rada. Radi kompetitivnosti europskog gospodarstva, nužno je prilagođavati strukturu radne snage s obrazovnim programima i suvremenim kvalifikacijama i zanimanjima te s potrebama tržišta rada. Pored stjecanja kompetencija za pojedine kvalifikacije i zanimanja sve je važnije razvijati i široko opće znanje i osobne stavove, kako bi se pojedinac mogao lakše neprestano prilagođavati društvenim i ekonomskim promjenama u okruženju.

Cjeloživotno učenje odnosi se na "svaku aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca". Ono obuhvaća učenje u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje (formalno, neformalno i informalno). Pritom se učenje shvaća kao kontinuirani proces u kojem su rezultati i motiviranost pojedinca u određenom životnom razdoblju uvjetovani znanjem, navikama i iskustvima učenja stečenima u mlađoj životnoj dobi.

Važniji ciljevi cjeloživotnog učenja jesu: podizanje opće razine obrazovanosti svih građana –uključenje svih građana u taj proces, prepoznavanje, ostvarenje osobnih potencijala i sposobnosti, oblikovanje društveno

aktivnih, uključenih i odgovornih pojedinaca, osposobljavanje prilagodljivih pojedinaca za snalaženje u promjenjivu radnom i društvenom okruženju, viši stupanj zapošljivosti.

Neka bitna načela cjeloživotnog učenja jesu:

- mogućnost usvajanja i obnavljanja znanja, vještina i potencijala u različitim razdobljima života,
- jednakost pristupa i mogućnosti za uspjeh u cjeloživotnom učenju na razini njegovih želja i sposobnosti,
- pravo na priznanje znanja i vještina stečenih u različitim okruženjima i načinima učenja.

Najnovije studije Europskog centra za razvoj strukovne izobrazbe (CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training)²⁹ ukazuju na nužnost zadržavanja starije populacije što dulje u radnim procesima, a u svezi s tim i na obnavljanje njihovih znanja vještina. Preporuča se razviti mjere za njihovo prilagođavanje novim radnim zadacima u skladu s zdravstvenim, mentalnim i socijalnim stanjem pojedinca.

U neposrednoj budućnosti u zadarskoj županiji će postojati velika opasnost od dodatnog odljeva mladih, stoga društvena zajednica mora sustavno skrbiti o tome da njima omogući ostvarenje istaknutih sposobnosti na dobrobit našega gospodarstva i društva u cjelini.

Također, s velikom vjerojatnošću se može pretpostaviti da će u narednim desetljećima u zadarsku županiju doseljavati i osobe nižeg stupnja obrazovanosti, bez ključnih kompetencija, izdrugačijih kultura i sustava vrijednosti. Stoga za tu populaciju treba predvidjeti i osigurati specifične programe cjeloživotnog obrazovanja.

U Hrvatskoj je u 2011. godini prema anketi o radnoj snazi oko 52 % osoba koje su pohađale neki oblik obrazovanja nakon redovnog školovanja to činili iz osobnog interesa dok je daljnjih 38% dodatno učilo vezano za postojeće zanimanje. Najčešća su dugačka obrazovanja (39 %) koja traju preko 2 godine (npr. studiji uz rad), oko 30 % traju od 7-12 mjeseci a 13,8 % traju od 4-6mjeseci. 20,5 % traju kraće od tjedan dana.

Jedan od problema Zadarske županije je i izrazito niski udio radne snage u stanovništvu, stoga bi trebalo povećati udio radno sposobnog stanovništva aktiviranjem stanovništva posebno na ruralnim područjima kroz različite vidove obrazovanja.

Analiza tržišta rada pokazuje da veliki broj poslodavaca smatra dodatno obrazovanje potrebnim i poželjnim, ali jako malo svoje energije i resursa ulažu u to.

Jedna od prepreka veće uključenosti odraslih u obrazovanje jest činjenica da je obrazovanje odraslih uklopljeno u prihodovne aktivnosti obrazovnih ustanova. To znači da je cijena obrazovanja odraslih često previsoka kako za nezaposlene, tako i za zaposlene osobe. Na zadarskom obrazovnom tržištu postoji veliki broj različitih programa za obrazovanje odraslih no većina ih je preskupa za nezaposlene i poslodavce. Nadalje, nezaposleni i zaposleni često nisu informirani o postojanju tih programa, pa i u tome možemo tražiti razlog njihove nedovoljne iskorištenosti.

Nezaposlene osobe bi trebale biti najviše zainteresirani i najaktivniji polaznici programa za obrazovanje odraslih. Obrazovanje i prekvalifikacija su ključni kanali njihove reintegracije na tržište rada, stoga Zavod za zapošljavanje provodi mjere koje uključuju obrazovne aktivnosti, kako za nezaposlene tako i zaposlene osobe u cilju podizanja njihove zapošljivosti.

U periodu od 2011.-2014. sufinanciranjem Zavoda za zapošljavanje osposobljeno je 652 nezaposlenih osoba s evidencije Zavoda kroz Vladine programe i to za pomoćne poslove u zdravstvu, građevinarstvu, turizmu i ugostiteljstvu, osobnim uslugama, ekonomiji i administraciji i sl.

Reagirajući na potrebu za stvaranjem dugoročno održivih mogućnosti zapošljavanja nužna je bolja suradnja između članova Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije koje uključuje

²⁹<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/20649.aspx>

sve dionike tržišta rada Zadarske županije – a u cilju razvoja politike obrazovanja i obučavanja koja mora biti usklađena s dostupnim resursima i zahtjevima lokalnog tržišta rada.

Svi programi obrazovanja i obučavanje moraju uključivati module osobnih i društvenih vještina, traženja posla i planiranja karijere i razvoja, a u skladu s principima cjeloživotnog obrazovanja i neformalnog učenja.

6. Marginalizirane skupine i socijalna uključenost

6.1. Uvod u problematiku

EU je na Lisabonskom vijeću (2000.) prihvatila kao svoje strateške ciljeve održivi ekonomski rast, povećanje zaposlenosti i veći stupanj socijalne kohezije, ali je i priznala da ostvarenje spomenutih ciljeva nije moguće bez sustavne borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, **odnosno bez modernizacije europske socijalne politike i investiranja u ljudske resurse.**

Strategija *Europe 2020* predviđa različite mjere i politike u području socijalne kohezije: promicanje socijalnih inovacija za ranjive skupine i deprivirana područja (inovacije u obrazovanju, treningu, zapošljavanju), mjere uklanjanja diskriminacije prema osobama s invaliditetom i drugim skupinama. Osim jačanja individualne i kolektivne odgovornosti u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, posebnu pozornost treba posvetiti održivosti i adekvatnosti mirovinskog sustava, osiguranju boljeg pristupa zdravstvenim uslugama te oblikovanju i provođenju mjera koje su usmjerene na skupine s povećanim rizikom socijalnog isključivanja.

Ključni sektorski dokumenti koji se uzimaju u obzir pri definiranju razvoja ljudskih resursa u području zaštite zdravlja i socijalne skrbi na području Zadarske županije su:

- 1) Nacionalna strategija razvoja zdravstva RH 2012.-2020.
- 2) Strategija za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom
- 3) Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske (2014. – 2020.)
- 4) Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH 2011.-2016. (2018.)

Ostali dokumenti koji se uzimaju obzir pri razvoju ljudskih resursa u području zdravstva i socijalne skrbi su:

1. **Nacionalni strateški dokumenti** poput: Strateški plan razvoja javnog zdravstva RH 2013.-2015.; Strateški plan razvoja palijativne skrbi u RH 2014.-2016.; Strateški plan Ministarstva zdravlja RH za razdoblje od 2014.-2016.; Nacionalna strategija zaštite mentalnog zdravlja za razdoblje od 2011.-2016.; Nacionalna strategija za prečavanje štetne uporabe alkohola i alkoholom uzrokovanih poremećaja 2011.-2016.; Strateški plan za smanjenje prekomjernog unosa kuhinjske soli u RH 2015.-2019.; Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u RH 2011.-2016.; Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007-2015.; Strategija socijalne skrbi za starije osobe u RH 2014.-2016; Strateški plan Ministarstva socijalne politike i mladih za razdoblje 2014.-2016. godine.
2. **Nacionalni programi i planovi** poput: Akcijski plan za prevenciju i smanjenje prekomjerne tjelesne težine za razdoblje od 2010.-2012.; Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a 2011.-2015., Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke; Nacionalni program za kontrolu infekcija povezan sa zdravstvenom zaštitom 2013.-2017., Nacionalni program za kontrolu otpornosti bakterija na antibiotike za razdoblje od 2009-2014.; Nacionalni program zdravstvene zaštite osoba sa šećernom bolešću s posebnim ciljem prevencije bolesti, 2007.; Program prevencije samoubojstava kod djece i mladih, 2011.-2013.; Nacionalni preventivni program ranog otkrivanja raka vrata maternice; Nacionalni preventivni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva; Akcijski plan za jačanje nadzora nad duhanom; Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u Republici Hrvatskoj 2014.- 2016. godine; Operativni program za hranu i osnovnu materijalnu pomoć za razdoblje od 2014.-2020.
3. **Strateški/razvojni planovi Zadarske županije:** Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2011.-2013.; Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2011.-2013.; Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.- 2023.; Program ruralnog razvoja Zadarske županije 2012.-2014; Do zdravlja zajedno: Plan za implementaciju Plana za zdravlje ŽŽ 2012.; Slika zdravlja Zadarske županije i strateški okvir Plana za zdravlje Zadarske županije, 2007.; Plan za zdravlje žitelja ŽŽ 2009. – 2019.; Plan zdravstvene zaštite Zadarske županije, 2009.; Program energetske učinkovitosti u neposrednoj

potrošnji energije zadarske županije 2012.-2014. godine te Plan energetske učinkovitosti u neposrednoj potrošnji energije zadarske županije (posebice Mjera 6. Sustavno gospodarenje energijom u zgradama u vlasništvu ili kojima je osnivač Zadarska županija).

6.2. Zaštita zdravlja na području Zadarske županije

6.1.1. Pokazatelji zdravstvenog stanja na području Zadarske županije

6.1.1.1. Prirodno kretanje stanovništva u Zadarskoj županiji

U 2013. godini u Općoj Bolnici Zadar obavljeno je 1.681 porod što je za 4% manje nego u 2012. kada je obavljeno 1.753. poroda. U 2013. godini je bilo 1.707 živorođene djece što je 3% manje nego 2012. godine kada je rođeno 1.765 djece

Negativan prirodni prirast u Zadarskoj županiji se bilježi od 2001. godine naovamo s izuzetkom u 2005., 2006. i 2010. godine te se Zadarska županija pridružila skupini županija koje imaju dugotrajan trend negativnog prirodnog prirasta. U 2013. godini su sve županije zabilježile po prvi puta u Hrvatskoj negativni prirodni prirast, iako su u prethodnim godinama pozitivan prirodni prirast imale Međimurska, Zagrebačka i Dubrovačko-neretvanska županija te grad Zagreb. Pozitivan prirodni prirast u 2012. godini imali su grad Zadar te općine Bibinje, Lišane Ostrovičke, Pakoštane, Poličnik, Sukošan, Tkon i Škabrnja. Ostale općine i gradovi u Zadarskoj županiji su imali negativan prirodni prirast, a mnoge od njih imaju dugogodišnji negativan prirodni prirast što vodi depopulaciji.

6.1.1.2. Očekivano trajanje života pri rođenju

Očekivano trajanje života pri rođenju u Zadarskoj županiji je u kontinuiranom porastu te je za muškarce i žene više od prosjeka za Hrvatsku. Očekivano trajanje života za žene u Zadarskoj županiji u 2013. godini iznosilo 83 godine, a za žene u Republici Hrvatskoj 80 godina. Za muškarce u Zadarskoj županiji u istoj godini iznosilo je 77 godina, a za muškarce u Republici Hrvatskoj 74 godine.

6.1.1.3. Starenje stanovništva

Od ukupnog broja stanovništva (170 017) u Zadarskoj županiji po popisu iz 2011. godine udio starijih od 65 godina je 18,38% (45 858) i nešto je viši od prosječnog udjela starijih od 65 godina u Republici Hrvatskoj (15,63%).

U skupini stanovništva starijeg od 65 godina u Zadarskoj županiji (31.537) čak je 8,56% stanovnika starijih od 85 godina, što je od iznimne važnosti u planiranju skrbi za te stanovnike jer oni najčešće zahtijevaju veću pomoć te je u toj skupini veća i funkcionalna onesposobljenost. Najmanji udio ove dobne skupine je u Virovitičko-podravskoj županiji (6,34%), a Zadarska županija je u skupini sedam županija s najvišim udjelom ovog stanovništva (Dubrovačko-neretvanska s 9,68%, Splitsko-dalmatinska s 8,85%, Grad Zagreb s 8,83%, Istarska s 8,78% te Primorsko goranska s 8,67%).

Prosječna starost u Zadarskoj županiji u 2011. godini kretala se u rasponu od 37,5 u općini Bibinje do 51,5 godina u općini Sali, dok je prosjek Županije od 41,6 kao i u Republici Hrvatskoj u kojoj je prosječna starost u 2011. godini iznosila 41,7 godina. Hrvatska u usporedbi s drugim Europskim zemljama spada među zemlje s vrlo visokom prosječnom starošću u skupini s Finskom (42,0), Italijom (43,1) i Njemačkom (44,2). Najnižu prosječnu starost u europskoj regiji su imale Turska (28,8) i Irska (34,3).

6.1.2. Stanje zdravstvenog sustava

Sustav zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj definiran je standardima obavljanja zdravstvene djelatnosti utemeljen u tzv. "zdravstvenim mrežama" kojima se za područje Republike Hrvatske, odnosno jedini područne (regionalne) samouprave određuje potreban broj zdravstvenih ustanova te privatnih zdravstvenih radnika s kojima Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje sklapa ugovore o provođenju zdravstvene zaštite iz osnovnog zdravstvenog osiguranja. Standardi za obavljanje zdravstvene djelatnosti definirani su kroz pet (5) zdravstvenih mreža:

- mrežu javne zdravstvene službe koju donosi ministar nadležan za zdravstvo uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, nadležnih komora i predstavničkih tijela jedinica područne (regionalne) samouprave.
- mrežu hitne medicine koju donosi ministar nadležan za zdravstvo na prijedlog Hrvatskog zavoda za hitnu medicinu
- mrežu ugovornih subjekata medicine rada koju donosi ministar nadležan za zdravstvo uz prethodno pribavljeno mišljenje Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu i nadležnih komora
- mrežu telemedicinskih centara koju donosi ministar nadležan za zdravstvo na prijedlog Hrvatskog zavoda za telemedicinu
- „mrežu“ timova sanitetskog prijevoza koju donosi Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje prema prethodno pribavljenom mišljenju nadležnih komora
- Pristupačnost, odnosno dostupnost sustava zdravstvene zaštite ključno je načelo zdravstvene zaštite i jedna od najvažnijih strateških ciljeva razvoja sustava zdravstvene zaštite (**Nacionalna strategija razvitka zdravstva 2006- 2011, Nacionalna strategija razvitka zdravstva 2012-2020**) .

Dostupnost zdravstvene zaštite organizacijski se osigurava nacionalnim mrežama zdravstvenih službi kojima su definirani minimalni standardi provođenja zdravstvene zaštite i u kojima usluge zdravstvene zaštite mogu pružati javne zdravstvene ustanove (domovi zdravlja, bolnice...) i privatni zdravstveni radnici (koncesije za obavljanje javne zdravstvene službe).

6.1.3. Zdravstvene ustanove i djelatnici u zdravstvu u Zadarskoj županiji

Javnu zdravstvenu službu mogu obavljati privatni zdravstveni radnici i državne ustanove.

Privatni zdravstveni radnici javnu djelatnost obavljaju u mreži javne zdravstvene službe na osnovu koncesije koje daje Zadarska županija.

Za Zadarsku županiju utvrđena je potreba 273 tima i to: opće/obiteljske medicine (102 tima), zdravstvene zaštite predškolske djece (12), zdravstvene zaštite žena (13), dentalne medicine (83), medicine rada (7), zdravstvene njege u kući bolesnika (49), te laboratorijske dijagnostike (7).

Broj privatnih zdravstvenih radnika u Zadarskoj županiji koji djelatnost obavljaju u mreži javne zdravstvene službe je oko 550 (uključujući medicinske sestre, liječnike, inženjere biokemije, laborante).

Po podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u 2013. godini u zdravstvenoj djelatnosti u Zadarskoj županiji u državnim ustanovama na neodređeno radno vrijeme zaposlene su 1.954 osobe od čega 73% zdravstvenih djelatnika, 8% administrativnog osoblja i 19% tehničkog osoblja. Od 1.453 zdravstvena djelatnika 22% (309) su doktori medicine, 1% (18) su doktori dentalne medicine, 2% (30) su magistri farmacije, 18% (263) su VŠS i 53% (754) SSS.

Tablica 30. Sustav zdravstvene zaštite u Zadarskoj županiji 2013. Godine - javne ustanove u mrežama zdravstvenih djelatnosti

Razina zdravstvena zaštite	Ustanove	Zaposlenici		
		Zdravstveni	Nezdravstveni	Ukupno:
Primarna	Dom zdravlja Zadarske županije	187	66	253
	Ljekarna Zadar (+ 6 ljekarničkih jedinica)	43	20	63
Sekundarna zdravstvena zaštita	Opća bolnica Zadar	920	300	1220
	Specijalna bolnica za ortopediju Biograd na moru	155	60	215
	Psijhijatrijska bolnica Ugljan	143	141	284
Tercijarna zdravstvena zaštita	0	0	0	0
Djelatnost zdravstvenih zavoda	Zavod za javno zdravstvo Zadar	97	26	123
	Zavod za hitnu medicinu Zadarske županije	193	14	207
UKUPNO:	7	1738	627	2365

Ukupno je u javnom zdravstvenom sustavu u Zadarskoj županiji zaposleno oko 3 000 zdravstvenih profesionalaca.

Jedinica područne (regionalne) samouprave ostvaruje svoja prava, obveze, zadaće i ciljeve na području zdravstvene zaštite tako da osnivanjem zdravstvenih ustanova i davanjem koncesija u zdravstvu osigurava popunjavanje mreža zdravstvenih službi na svom području.

6.1.4. Kvaliteta zdravstvene zaštite i prava pacijenata

Opći cilj Strateškog plana ministarstva zdravlja 2014-2016 godine je **Zaštita, očuvanje i unapređenje zdravlja** poboljšanje dostupnosti zdravstvene zaštite, očuvanje i unapređenje zdravlja što će se pratiti kroz tri posebna cilja: 1.1.) *Dostupnija zdravstvena zaštita*, 1.2.) *Razvijen sustav kvalitete zdravstvene zaštite* te 1.3.) *Zaštita javnozdravstvenog interesa*.

Kao način ostvarenja posebnog cilja dostupnosti zdravstvene zaštite određena je popunjenost mreže javne zdravstvene službe na primarnoj razini zdravstvene zaštite, odnosno % popunjenosti u primarnoj zdravstvenoj zaštiti za četiri osnovne djelatnosti (opća/obiteljska medicina, pedijatrija, ginekologija, dentalna medicina). Polazna vrijednost popunjenosti Mreže u navedenim djelatnostima je 90, 35%

Tablica 31. Ciljevi dostupnosti zdravstvene zaštite u djelatnostima 1)opće obiteljske medicine, 2)dentalne medicine, 3) zdravstvene zaštite žena i 4) zdravstvene zaštite predškolske djece

Djelatnosti na razini Republike Hrvatske	Polazna vrijednost u 2013.	Ciljna vrijednost %		
		2014.	2015.	2016.
Opća, dentalna, zaštita žena, zaštita predškolske djece	90,35	90,7	91	91,5

Tablica 32. Pokazatelji rezultata dostupnosti zdravstvene zaštite u određenim djelatnostima - usporedba pokazatelja popunjenosti mreže na razini RH i Zadarske županije u 2013. godini

Područje	Djelatnost	Polazna vrijednost %
Republika Hrvatska	Opća/obiteljska med.	90,35%
	Dentalna zdrav. zaštita	
	Zaštita predškolske djece	
	Zaštita žena	
Zadarska županija	Opća/obiteljska med.	91,90%
	Dentalna zdrav. zaštita	
	Zaštita predškolske djece	
	Zaštita žena	

U **Tablici 3.** usporedbom pokazatelja dostupnosti zdravstvene u odabranom djelatnostima između Republike Hrvatske i Zadarske županije vidljivo je značajna razlika u polaznim vrijednostima za promatrane djelatnosti. Zadarska županija ima veću popunjenost mreže u navedenim djelatnostima od prosjeka Republike Hrvatske. Strateški cilj do 2016. godine je dosegnuti 91,5 % popunjenosti mreže još uvijek je ispod polazne vrijednosti popunjenosti mreže u Zadarskoj županiji 2013. godine.

Tablica 33. Popunjenost Mreže JZS i Mreže ugovornih subjekata medicine rada 31. prosinca 2013.

Djelatnost	Potreban broj timova	Ukupni ugovoreni broj timova		Prazna mjesta	Popunjenost mreže
		Konc.	DZ		
Opća	101(+1)	74	20	8	92,15
Dentalna	83	62	16	3	93,97
Zaštita djece	12	8	2	2	83,33
Zaštita žena	13	2	9	2	84,61
Lab.dijagnostika	7	4	3	0	100
Zdrv. njega	49	42	0	7	85,71
Med. rada	7	2	1	4	42,86
UKUPNO:	272 (+1)	194	51	26	89,74

U ukupnom ugovorenom broju timova (245) u djelatnostima koje se mogu obavljati na osnovu koncesije 196 (71,79%) timova su privatni zdravstveni radnici, odnosno koncesionari, broj timova doma zdravlja u navedenim djelatnostima je 49 (17,94%).

Tablica 34. Usporedba okvirnog broj timova za popunu mreže javne zdravstvene službe u Republici Hrvatskoj i Zadarskoj županiji

Djelatnost	Potreban broj timova u RH	Potrebna broj timova u ZŽ	Timovi		Prazna mjesta	
			Timovi DZ u RH	Timovi DZ u % u ZŽ	Prazna mjesta u RH	Prazna mjesta u ZŽ
Opća	2462	102	27,90 %	19,60 %	6, 25 %	7, 81 %
Dentalna	2208	83	23, 91 %	16,86 %	12, 9 %	6,02 %
Zaštita djece	324	12	31,48 %	16,66 %	16,04 %	16,66 %
Zaštita žena	326	13	37,42 %	61,53 %	16,56 %	7,69 %
Lab.dijagnostika	142	7	26,05 %	42,85 %	4,22 %	0
Zdrav. njega	1303	49	1,22 %	0	4,75 %	14,28 %
Med. rada	193	7	22,79 %	14,28 %	26,94 %	57,14 %
UKUPAN BROJ TIMOVA:	6 958	273	1536	49	643	28
UKUPNO U % TIMOVA	100%	100 %	22,07%	17,94%	9,25%	10,25%

Iz podataka u Tablici 4. razvidno je kako je u Zadarskoj županiji od ukupno 273 potrebnih timova definiranih mrežom sa HZZO-om ugovoreno 245 (89,74%) timova koji će provoditi djelatnost zdravstvene zaštite dok je 28 mjesta (10, 25%) mjesta u mreži nepopunjeno.

Osim pokazatelja dostupnosti zdravstvene zaštite koja se prati kroz popunjenost mreže JZS u četiri djelatnosti, kao pokazatelj rezultata kvalitete zdravstvene zaštite u Strateškom planu Ministarstva zdravlja 2014.-2016. prati se udio specijalista opće/obiteljske medicine u odnosu na doktore medicine bez specijalizacije čime se teži ka ujednačavanje kvalitete pružanja zdravstvene zaštite u djelatnosti opće/obiteljske medicine.

Tablica 35. Kvalitete pružanja zdravstvene zaštite u djelatnosti opće/obiteljske medicine: specijalističke ordinacije opće/obiteljske medicine

Godina	Broj ugovorenih timova u ZZ	Spec. ordinacije opće medicine	Ordinacije opće medicine	Spec. ordinacije u %	Spec. ordinacije u RH u %
2011.	93	30	63	32,20%	/
2012.	92	24	68	25,50%	/
2013.	94	24	68	25,50%	45%

U Tablici 5. prikazan je odnos ordinacija i specijalističkih ordinacija opće obiteljske medicine u Zadarskoj županiji te se može utvrditi kako je polazna vrijednost broj specijalističkih ordinacija opće/obiteljske medicine daleko ispod one na razini Republike Hrvatske. Polazna vrijednost za procjenu kvalitete zdravstvene zaštite u RH je 45% specijalističkih ordinacija u ukupnom broju od 2.339 ugovorenih timova u djelatnosti opće/obiteljske medicine koji se do 2016. godine planira podignuti na 50% ukupnog ugovorenog broja.

Tablica 36. Ograničenje davanja koncesija i obvezan broj timova doma zdravlja

Djelatnost	Potreban broj timova	Ukupni ugovoreni broj timova	Ugovoreni timovi doma zdravlja	% timova DZ/ukupni ugovoreni broj timova	Obvezan/min. broj timova doma zdravlja	Obvezan broj timova DZ /%	Nedostaje timova DZ
Opća	102	94	20	21,27%	28	29,78%	8
Dentalna	83	78	16	17,94%	24	30,76%	8
Zaštita djece	12	10	2	20,00%	3	30,00%	1
Zaštita žena	13	11	9	81,81%	4	36,36%	-5
Lab. dijagnostika	7	7	3	42,85%	2	28,57%	-1
Zdrv. njega	49	42	0	0,00%	13	30,95%	13
Med. rada	7	3	1	33,33%	1	33,33%	0
UKUPNO:	273	245	51	20,00%	75	30,36%	24

Na razini Republike Hrvatske broj timova u domovima zdravlja u ukupnom broju ugovorenih timova iznosi 22,07%, taj postotak varira od županije do županije. U Zadarskoj županiji zastupljenost timova doma zdravlja u mreži zdravstvene službe je nešto niža (20,00%), no nije ista situacija u svim djelatnostima. Kako bi se dostigla zastupljenost ordinacija doma zdravlja od 30% u ukupnom ugovorenom broju timova potrebno je osigurati da domovi zdravlja, sukladno zakonskom obvezi, po prestanku koncesije i privatne prakse osiguraju skrb o pacijentima pod istim uvjetima.

6.1.5. Sustav palijativne skrbi

Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u Republici Hrvatskoj 2014.-2016. pokazao je kako od ukupnog kapaciteta u svim bolnicama obuhvaćenim Nacionalnim planom 83% je akutnih postelja, 13% stolaca/postelja dnevne bolnice, a samo četiri posto postelja za dugotrajno i kronično liječenje te palijativnu skrb. Bolnice obuhvaćene Nacionalnim planom imaju 150 postelja za palijativnu skrb, a što čini 0,01% ukupnog kapaciteta bolnica. Postelje za palijativnu skrb nisu ravnomjerno raspoređene po regijama zdravstvenog planiranja te je vidljiv manjak u odnosu na ciljane kapacitete i standard propisan *Strateškim planom razvoja palijativne skrbi od 2014. do 2016.* Nacionalni plan predviđa povećanje kapaciteta za produljenu i dugotrajnu zdravstvenu zaštitu te palijativnu skrb kako bi se stvorila dodatna „zaštitna mreža“ u procesu restrukturiranja ukupnih bolničkih kapaciteta. Po nekim procjenama, udio kreveta za produljenu i dugotrajnu zdravstvenu zaštitu na razinu ukupnog broja kreveta trebao bi biti oko 8% do kraja 2016. godine. U Zadarskoj županiji samo je u Specijalnoj bolnici za ortopediju Biograd na Moru određeno 10 postelja za palijativnu skrb te 50 postelja za dugotrajno liječenje.

Strateški plan predviđa uspostavu sustava palijativne skrbi koji uključuje nekoliko različitih organizacijskih oblika, od kojih su ključni županijski centri za koordinaciju palijativne skrbi, te stacionarna skrb u županijama. Centri za koordinaciju palijativne skrbi bili bi smješteni isključivo u zdravstvenim ustanovama i to u Domu zdravlja ili Ustanovi za zdravstvenu njegu u kući. U takvom centru, sukladno predviđenom standardu (Tablica 10.), bili bi zaposleni koordinatori i to zdravstveni radnici najmanje sa stupanjem obrazovanja prvostupnika.

Tablica 37. Procjena potreba za palijativnim kapacitetima po županijama prema preporukama europskog udruženja za palijativnu skrb

Regija	Stan./2011.	Umrlih /2010.	Procjena potreba za palijativnim posteljama (80-100 na 1 mil.)	Broj koordinatora palijativne skrbi
RH	4.290.612	52.096	343-429	40+5*
Zadarska županija	170.398	1.751	14-17	2+1*

*Zbog posebnih dodatnih potreba koje uvjetuju ruralna područja, otoci, područja posebne državne skrbi i sl. može se dodatno osigurati još jedan coordinator

Za potrebe stanovništva, kako se navodi u strateškom planu razvoja palijativne skrbi uspostaviti će se stacionarni kapaciteti za specijalističku palijativnu skrb, na osnovu postojećih posteljnih kapaciteta u svakoj od županija. Pri tom će se iskoristiti kapaciteti već uspostavljenih ili planiranih regionalnih centara za palijativnu skrb, uzimajući u obzir činjenicu da neće uvijek biti moguće organizirati potreban opseg stacionarne palijativne skrbi u svakoj županiji.

6.1.6. Razvojni problemi i razvojne potrebe sustava zdravstva u Zadarskoj županiji

Sustav zdravstvene zaštite u Zadarskoj županiji dijeli ključne slabosti sustav zdravstva u RH: nedovoljan broj i nepovoljna starosna struktura zdravstvenih djelatnika, osobito liječnika i medicinskih sestara (49,5 godina), nedovoljno je razvijena zaštita mentalnog zdravlja u zajednici i rehabilitacija u zajednici, infrastruktura za pružanje palijativne skrbi ne odgovara potrebama stanovništva čime je taj oblik skrbi nedostupan, nedostatno je praćenje i djelovanje na poboljšavanju kvalitete zdravstvene skrbi, trend smanjenja broja preventivnih pregleda i kućnih posjeta u primarnoj zdravstvenoj itd. Javnozdravstveni problemi u Zadarskoj županiji upućuju na potrebu jačanja preventivnih aktivnosti na svim razinama zdravstvene zaštite. To iziskuje dodatnu edukaciju stručnjaka i u zdravstvenom i obrazovnom sustavu u školama i implementaciju specifičnih preventivnih programa u sve populacijske skupine dobi.

Uvažavajući iznesene pokazatelje sustava zdravstvene zaštite moguće je kao razvojne probleme i razvojne potrebe u sustavu zdravstvene zaštite navesti sljedeće probleme i potrebe:

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
-nedostatno i neujednačeno financiranje zdravstvenog sustava (od strane HZZO-a) - neujednačena kvaliteta prostornih uvjeta (minimalni standardi obavljanja djelatnosti) - zabrana zapošljavanja u zdravstvu- neutemeljenost u stvarno procijenjenim potrebama svake ustanove - neusklađenost Mreže javno zdravstvene službe prema potrebama lokalne zajednice-Županije (neujednačena popunjenost mreže u određenim djelatnostima: opće obiteljske medicine, zdravstvene njege u kući, medicine rada, specijalističke dentalne zdravstvene zaštite, zdravstvene zaštite djece) - nedostatak sustavnog provođenja istraživanja i utvrđivanja potreba za preventivnim programima - nedostatni standardi u pružanju hitnih medicinskih usluga (nedostatak specijalista hitne medicine i specijaliziranih sestara u timovima) - neuspješnost povezivanja ambulantni opće/obiteljske medicine u grupne prakse - produžene liste čekanja na pojedine bolničke pretrage - ograničena dostupnost zdravstvene zaštite u djelatnostima opće/obiteljske i dentalne medicine te zdravstvene zaštite djece vikendima i blagdanima (posebna dežurstva) - poteškoće u procesu objedinjavanja hitnog bolničkog prijema - ograničena dostupnosti i kvaliteta palijativne skrbi na svim razinama djelatnosti	- potrebna su značajnija ulaganje u zdravstvenu infrastrukturu (prostor i oprema) - razvoj novih zdravstvenih preventivnih programa za sve populacijske skupine -povećanje broja specijalista opće/obiteljske medicine zbog podizanja kvalitete zdravstvene zaštite -povećanje broja specijalista (liječnika i sestara) u djelatnosti hitne medicine - bolja dostupnost zdravstvene zaštite tijekom vikenda i blagdana(organiziranje posebnih dežurstava) - bolja popunjenost mreže javne zdravstvene službe u pojedinim djelatnostima, posebice u djelatnosti zdravstvene njege u kući - proširenje mreže javne zdravstvene službe u pojedinim djelatnostima (opća medicina , pedijatrija i zdravstvena zaštita žena) -pokretanje i organizacija rada centra za koordinaciju palijativnom skrbi -dodatna edukacija zdravstvenih timova na razini primarne i sekundarne zdravstvene zaštite o palijativnoj medicini i skrbi - jačanje kapaciteta za upravljanje i rukovođenja u zdravstvenim ustanovama (upravna vijeća, timovi za razvojno planiranje u ustanovama)

6.2. Socijalna skrb na području Zadarske županije

Smjernice razvoja ljudskih resursa u području socijalne skrbi temelje se na odabranim statističkim pokazateljima kojima se prikazuje analiza rizik od siromaštva i socijalne isključenosti prikazom odabranih socio demografskih obilježja poput dobne, ekonomske i obiteljske strukture stanovništva, prikazom osnovnih obilježja četiri glavne skupine u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, prikazom sustava socijalne skrbi i strukturu socijalne zaštite u Zadarskoj županiji.

6.2.1. Neki pokazatelji socijalnog stanja i rizika od siromaštva i socijalne isključenosti u Zadarskoj županiji

Socijalna skrb je organizirana djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unapređenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.³⁰

Radi sprečavanja, ublažavanja i otklanjanja uzroka i stanja socijalne ugroženosti socijalnom skrbi pruža se potpora obitelji, posebice djeci i drugim osobama koje ne mogu brinuti same o sebi. Pritom je riječ o potrebama koje ove osobe, zbog nepovoljnih osobnih, gospodarskih, socijalnih i drugih razloga, ne mogu zadovoljiti same, niti uz pomoć članova obitelji.³¹

Pojam **siromaštva** se uglavnom definira kao oskudica materijalnih ili novčanih sredstava, dok pojam **socijalne isključenosti** predstavlja šire značenje koje "valja razumjeti kao razmjerno trajnu, višestruko uvjetovanu i višedimenzionalnu depriviranost pojedinca", odnosno "podrazumijeva više od nedostatka novca ili materijalnih dobara, te osim ekonomske uključuje socijalnu, kulturnu, političku i drugu dimenziju, što znači da politika protiv isključenosti pretpostavlja bolji pristup institucijama i drugim mehanizmima socijalne integracije"³²

Raspoloživi statistički podaci o stanju siromaštva stanovništva Republike Hrvatske³³ pokazuju da je stopa rizika od siromaštva, nakon socijalnih transfera, u 2012. godini iznosila 20,5 %, a postotak osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti 32,3%.

Po podacima Državnog zavoda za statistiku i Izvješću o pokazateljima siromaštva za 2012. godinu značajan dio populacije u RH (15,4 %) živi u uvjetima teške materijalne oskudice i ne mogu zadovoljiti temeljne životne potrebe. Usporedba osnovne stope rizika od siromaštva i stope rizika od siromaštva prije socijalnih transfera pokazuje da izuzimanje socijalnih transfera iz dohotka utječe na povećanje postotka osoba koje su u riziku od siromaštva s osnovnih 20,5 % na stopu od 30,4 %. Ako se iz dohotka izuzmu i socijalni transferi i mirovine, tada stopa rizika od siromaštva iznosi 45,7%.

Promatrano prema dobnim skupinama stopa rizika od siromaštva najviša je kod **osoba starih 65 godina** i više i iznosi 26,5 %. Najniža stopa rizika od siromaštva bilježi se za osobe stare od 25 do 54 godine i iznosi 17,1 %³⁴. Prema definiciji iz strategija razvoja sustava socijalne skrbi u republici Hrvatskoj 2011. – 2016³⁵ prilikom ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi može se govoriti o dvije kategorije korisnika. Prvi su oni koji se

³⁰ Zakon o socijalnoj skrbi „Narodne novine“

³¹ Strategija razvoja socijalne skrbi 2011.-2016.

³² Šućur, Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost, UNDP, Zagreb, 2006

³³ DZS: Pokazatelji siromaštva u 2012. godini, Konačni podaci

³⁴ Stopa rizika od siromaštva za zemlje EU-28 prema procjeni Eurostata iznosi prosječno 16,9%. Najniža stopa rizika od siromaštva u zemljama Europske unije bilježi se u Češkoj, 9,6 % i u Nizozemskoj, 10,1 %. Najviše stope rizika od siromaštva zabilježene su u Grčkoj 23,1%, Rumunjskoj 22,6%, Španjolskoj 22,2% i Bugarskoj 21,2%.

³⁵ Strategija razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj 2011. – 2016.

http://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20110705N68_34_1.pdf

smatraju **siromašnima zbog toga što nemaju uopće vlastitih prihoda** ili su ti prihodi manji od propisanih cenzusa, znači nedostatni za podmirenje osnovnih životnih potreba.

Druga je kategorija ona koja socijalnu skrb prima u svrhu **zadovoljavanja specifičnih potreba, nastalih uglavnom zbog invalidnosti, starosti, psihičke bolesti, ovisnosti** i dr. U tu se kategoriju ubrajaju i djeca i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeca i mladež s poremećajima u ponašanju, žrtve obiteljskog nasilja i žrtve trgovanja ljudima, te azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom. To naime znači da se svi korisnici socijalne skrbi ne mogu nazvati "siromašnima", budući da se kod nekih kategorija socijalna skrb ne veže uz niske prihode, već uz visoke troškove uzrokovane specifičnim potrebama pojedinca ili obitelji. Općenito govoreći, ranjive skupine, odnosno skupine s povećanim rizikom siromaštva i socijalne isključenosti, su one s niskim primanjima (nezaposleni, starije osobe bez mirovine, određene kategorije umirovljenika, jednoroditeljske obitelji), ranjive etničke manjine (Romi), osobe s invaliditetom, kao i skupine koje su manje brojne, ali su suočene s izazovima ali su suočene s izazovima ekstremnog siromaštva (beskućnici, bivši ovisnici ili zatvorenici) i dr.

Uspoređujući podatke o udjelu troškova za socijalnu zaštitu u nacionalnome BDP-u s udjelom u BDP-u država članicama Europske unije, Republika Hrvatska zauzima 18. mjesto, dok za 8,6 postotnih bodova zaostaje za prosjekom EU-27.

Udio socijalne zaštite u BDP-u Republike Hrvatske, u 2011. iznosio je 20,4%. Naknade socijalne zaštite činile su 97,9% ukupnih izdataka socijalne zaštite u 2011. god. Prema vrsti socijalnih naknada (u odnosu na naknade u naravi) prevladavaju novčane naknade (69,6%).

Potrebno je istaknuti kako se briga i skrb o pojedinim korisničkim skupinama odvija i kroz implementaciju različitih politika, strategija i programa, bez obzira da li se radi o programima na nacionalnoj ili lokalnoj/regionalnoj razini.

Zajedničkom memorandumu o socijalnom uključivanju RH identificirala glavne izazove i prioritete u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti (8. poglavlje) koji su navedeni u Nacionalnim provedbenim planovima o socijalnom uključivanju, što je bio temelj za izradu Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti Republike Hrvatske (2014. – 2020.).

Glavni prioriteti RH u smanjivanju siromaštva i socijalne isključenosti su: osiguravanje uvjeta za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu; osiguravanje uvjeta za sprečavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba te uspostava koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Ključne mjere i politike RH u području socijalne kohezije koje su usmjerene na skupine s povećanim rizikom socijalnog isključivanja i siromaštva su u osam područja :

- povećati razinu zapošljivosti onih skupina koje su najviše pogođene dugotrajnom nezaposlenošću
- proširiti obuhvat srednjeg i visokog obrazovanja (kroz širenje obveznog obrazovanja te bolje praćenje i sprječavanje ispadanja iz škole
- proširiti mrežu socijalnih usluga za djecu, starije osobe i osobe s invaliditetom
- veće napore usmjeriti na prevenciju bolesti ili invaliditeta
- definirati i razvijati koncept socijalnog stanovanja
- razvijati gospodarske projekte prilagođene lokalnim prilikama te usuglašene sa županijskim razvojnim strategijama odnosno regionalnim operativnim programima
- dogovoriti dugoročno i održivo rješenje problema siromaštva među starijim građanima
- kontinuirano pratiti provedbu zdravstvene reforme iz perspektive njenoga utjecaja na siromašnije građane, odnosno njihovoga pristupa svim zdravstvenim uslugama.

6.2.2. Skupine u najvećem riziku socijalnog isključivanja i siromaštva

Siromaštvo je u pravilu povezano s određenim demografskim i socijalnim obilježjima pa su tako neke skupine posebno zastupljene među siromašnima. S obzirom na međusobnu uvjetovanost i preklapanje navedenih obilježja, moguće je istaknuti četiri velike skupine u najvećem riziku od siromaštva i socijalne isključenosti:

- djeca i mladi,
- starije osobe i umirovljenici,
- nezaposlene osobe
- osobe s invaliditetom.

6.2.2.1. Djeca , mladi i obitelji

Ukupan broj djece i mladih od 0-29 godina života u Zadarskoj županiji je 58.089 ili 33,16 % , ukupnog broja stanovnika Zadarske županije.

Po popisu stanovništva iz 2011. godine U Zadarskoj županiji ukupan broj obitelji s djecom je 33 670 od kojih 17 780 obitelji ima djecu koja se školuje. Članom obitelji smatra se i dijete koje ne živi u obitelji, a nalazi se na školovanju, do završetka redovitog školovanja, a najkasnije do navršene 29. godine života.

Materijalna prava temeljem posebnih zakonskih odredbi poput prava na dječji doplatak imaju sva djeca do 15 godine život, a u Zadarskoj županiji po podacima Zavoda za mirovinsko osiguranje za 2014. godinu 15 663 djece u prosjeku primi doplatu od 347, 50 kuna. To je nešto više od 50% ukupnog broja djece do petnaeste godine života (28 855 po popisu iz 2011.) u Zadarskoj županiji. Doplatu za djecu novčano je primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena Zakonom, radi potpore uzdržavanja i odgoja djece.

Pravo na doplatu za djecu stječe se i ostvaruje ovisno o broju djece i visini ukupnog dohotka članova kućanstva korisnika te drugim uvjetima utvrđenim Zakonom.³⁶

Sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi i Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja pravo na besplatan prijevoz ostvaruje 2.618 učenika od ukupno 6.972 učenika koji pohađaju osnovne škole kojima je osnivač Zadarska županija. Pravo na sufinanciranje javnog međumjesnog prijevoza redovitih učenika srednjih škola u Zadarskoj županiji ostvaruje 3.246 učenika od ukupno 7.715 učenika srednjih škola. Odluku o sufinanciranju međumjesnog javnog prijevoza za redovite učenike srednjih škola obuhvaća sufinanciranje iz dva izvora: iz državnog proračuna se pokriva visina sufinanciranja 75% iznosa cijene mjesečne učeničke karte sukladno prihvaćenim kriterijima, jedan od kriterija je udaljenost od adrese u mjestu prebivališta odnosno boravišta učenika do adrese u mjestu škole veća od 5 km. Iz proračuna Zadarske županije visina sufinanciranja je 10% iznosa cijene mjesečne učeničke karte sukladno kriterijima navedenima u Odluci o sufinanciranju.

U Zadarskoj županiji 1.319 djece i mladih ima poteškoća u obavljanju svakodnevnih aktivnosti što je 4, 4% od ukupnog broja stanovnika (29.509) koje ima poteškoće u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Od toga broja njih 489 treba pomoć druge osobe te 470 koristi pomoć druge osobe.

³⁶ Zakon o doplatku za djecu ('Narodne novine' 94/01., 138/06, 107/07, 61/11 i 112/12)

Za razliku od Popisa 2001. kada se pitalo o postojanju nekog oblika invalidnosti, u Popisu 2011. po prvi se put postavljalo pitanje **ima li osoba teškoća u obavljanju svakodnevnih aktivnosti** zbog neke dugotrajne bolesti, invalidnosti ili starosti. Namjera je bila dobiti broj osoba kojima je otežano funkcioniranje u svakodnevnom životu. Potvrđan odgovor dale su osobe koje zbog neke dugotrajne bolesti, invalidnosti ili starosti imaju teškoća u obavljanju svakodnevnih aktivnosti kod kuće, u školi, na poslu itd. Teškoće mogu biti npr. pri čitanju/gledanju (unatoč nošenju naočala ili leća), slušanju (unatoč nošenju slušnog aparata), govorenju, kretanju (hodanje, penjanje stepenicama, odlazak u trgovinu), odijevanju, obavljanju osobne higijene te problemi s koncentracijom, u komunikaciji s ljudima i sl.

Tablica 38. Djeca i mladi s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u Republici Hrvatskoj i Zadarskoj županiji, prema popisu stanovništva DZS iz 2011.g.

Područje	Ukupan broj stanovnika	Stanovništvo s poteškoćama	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29
Republika Hrvatska	4.284.889	759.908	3.635	6.184	8.367	8.021	7.732	10.091
Treba pomoć	/	233.327	2.171	2.741	3.011	2.373	2.211	2.788
Koristi pomoć	/	202.407	2.132	2.666	2.897	2.281	2.094	2.624
Zadarska županija	170.017	29.509	91	184	230	265	234	315
Treba pomoć	/	9.527	54	91	80	82	82	100
Koristi pomoć	/	7.996	53	88	78	78	80	93

U prethodnoj tablici izdvojeni su podaci za djecu i mlade te je moguće uočiti da porast poteškoća raste s dobi što upućuje na potrebu za što ranijom intervencijom u prepoznavanju čimbenika koje dovode do povećanja postojećih i razvoja novih poteškoća onemogućavajući rast i razvoj djece, pogotovo tijekom obrazovanja. Prethodno ukazuje na potrebu implementacije mreže socijalnih usluga i u obrazovnom sustavu, prije svega u ranoj dobi kada je moguće preventivnim aktivnostima i postavljenjem ranih dijagnoza smanjiti poteškoće djece u budućnosti. Porast djece koja imaju poteškoće ukazuju na potrebu jače podrške obiteljima i djeci.

Tijekom obrazovanja učenici s teškoćama koji svladavaju nastavni plan i program škole koju pohađaju, ali imaju teškoće koje ih sprečavaju u izvršavanju zadataka i aktivnosti na osnovu čega imaju utvrđenu potrebu za primjerenim programom i oblikom školovanja te rješenje ureda državne uprave u županiji nadležnog za poslove obrazovanja ima pravo na **pomoćnika u nastavi**. Prema podacima Ureda državne uprave u Zadru u 2013./2014. šk. god. ukupno je bilo 168 djece, od kojih 98 na području Grada Zadra i oko 70 u ostalim dijelovima Zadarske županije. Trenutno su osigurana sredstava za ukupno 60 pomoćnika za potrebe 168 djece koja imaju rješenja o primjerenom obliku školovanja.

6.2.2.2. Starije osobe i umirovljenici

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi starija osoba je osoba u dobi od 65 i više godina života. Osoba potpuno nesposobna za rad je osoba starija od 65 godina života, dijete do navršene 15. godine života i osoba čija je nesposobnost za rad utvrđena prema posebnim propisima. U Zadarskoj županiji u 28 općina i 6 gradova po popisu stanovništva iz 2011. godine živi 170.017 stanovnika, od kojih je 31.528 (18,5%) stanovništva starije od 65 godina. Najveći postotak starijeg stanovništva živi u demografski ugroženim područjima (otoci i rijetko naseljena područja), na 17 naseljenih otoka Zadarske županije (9 općina i jedan grad) živi 20.914 stanovnika od kojih je 27,2 % starijih od 65 godina (5 707) što je za 10% više od prosjeka Hrvatske (17,7% stanovništva starijeg d 65 godina). Najveći postotak starijih od 65 godina u Zadarskoj županiji živi u kontinentalnom dijelu županije, Općini Gračac, najvećoj i najrjeđe naseljenoj općini RH; od ukupno 4.690 stanovnika u 41 naselju, starijih od 65 godina je 51,5% ili 2.420 stanovnika.

U Zadarskoj županiji je u 2011. godini popisano 60.510 kućanstva. Najveći broj obiteljskih kućanstava je dvočlano 15 428, a popisano je i 31 kućanstvo koje ima 11 i više članova. Kod **neobiteljskih kućanstava** najveći dio je **samačkih kućanstava i to 14.409** od kojih je više od 50% ili 7.268 u dobi 65 i više godina³⁷

Broj stanovnika u Zadarskoj županiji u lipnju 2014. godine koji je u mirovini po bilo kojoj zakonskoj osnovi za ostvarenje mirovine osnovi je 42.317 što je 24,89% ukupnog stanovništva Zadarske županije. Prosječna mirovina u promatranom periodu umanjena za porez i prirez iznosila je 2.311,45 kuna.³⁸ Za usporedbu, u 2001. godini 33.760 osoba ili 20,8% stanovnika naše županije bili su umirovljenici, u 2005. godini udio umirovljenika u ukupnom broju stanovništva Zadarske županije bio je 21,2% ili 34.400 umirovljenika. Prosječna mirovina u Zadarskoj županiji je 1.990,00 kuna.³⁹

U Zadarskoj županiji poteškoće u obavljanju svakodnevnih aktivnosti ima 29.509 stanovnika od kojih 12.402 ili 42 % ima 65 i više godina. Od toga 5.992 treba pomoć druge osobe, a 4.990 koristi pomoć druge osobe.

Tablica 39. Stanovništvo 65+ s poteškoćama u obavljanju svakodnevnih aktivnosti u Republici Hrvatskoj i Zadarskoj županiji, prema popisu stanovništva DZS, 2011.g.

Područje	Ukupan broj stanovnika	Stan, s poteškoćama	65-69	70-74	75-79	80-84	85 i više	Stan. 65+ s poteškoćama	Stan. 65+ s poteškoćama, %
Republika Hrvatska	4284889	759908	70218	89117	89368	63376	41168	353247	46,49%
Treba pomoć	/	233327	18223	29430	38547	34725	28824	149749	64,18%
Koristi pomoć	/	202407	15271	24580	32758	30556	26587	129752	64,10%
Zadarska županija	170017	29509	2696	3583	3624	2502	1835	14237	48,24%
Treba pomoć	/	9527	681	1163	1490	1376	1282	2992	62,89%
Koristi pomoć	/	7996	557	895	1246	1146	1146	4990	62,40%

Različitim oblicima soc. skrbi (institucionalne i izvaninstitucionalne) obuhvaćeno je 1.537 (4,8%) stanovnika starijih od 65. Od toga je u domove za starije i nemoćne i obiteljske domove smješteno 592 osoba (1,8%). Točnije, u 15 obiteljskih domova na području Zadarske županije (u Zadru u 5 obiteljskih domova, u Benkovcu 2 obiteljska doma te po jedna u Gornjem Karinu, Ninu, Galovcu, Filip Jakovu, Privlaci, Sukošanu, Kukljici i Vrsima smješteno je 220 osoba, te u domu za starije i nemoćne Zadar zajedno s Podružnicama Sali i Preko, smješteno je 372 osobe. Različitim oblicima skrbi izvan institucije obuhvaćeno je 945 osoba (2,9 %).

Na listi čekanja doma za starije i nemoćne Zadar zajedno s Podružnicama Preko (otok Ugljan) i Sali (Dugi otok) na dan 30. lipnja 2013. nalazi se 1.218 osoba starijih od 65 godina iz Zadarske županije (3,8 % ukupnog broja starijih od 65 godina) te 100 osoba iz drugih dijelova RH.

Demografski trendovi su poznati i očekivani: do 2050 godine predviđa se da bi jedna trećina stanovništva Europe bila starijih od 65 godina, danas je to 16, 5 %, u Republici Hrvatskoj taj broj je 17, 7% dok je u Zadarskoj

³⁷ Stanovništvo Zadarske županije u samačkim kućanstvima prema starosti, spolu i trenutačnoj aktivnosti, popis 2011.

³⁸ Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, godina XII., broj 2/2014.

http://www.mirovinsko.hr/UserDocsImages/publikacije/statisticke_informacije/2014/2/Statisticke_informacijeHZMOa_2_2014_srpanj2014.p

³⁹ Slika zdravlja Zadarske županije, 2007

županiji 18,5%. Sve europske države su u potrazi za formulom kako smanjiti troškove skrbi za stanovništvo koje više nije u radnom odnosu.

6.2.2.3. Nezaposlene osobe

S obzirom na to da je **stopa rizika od siromaštva** prema najčešćem statusu aktivnosti osobe **najviša kod nezaposlene osobe** i iznosi 42,9%, strateško područje zapošljavanje i pristup zapošljavanju je jedno od značajnijih, putem kojeg se može doprinijeti smanjenju stope rizika od siromaštva. Prosječni broj evidentiranih nezaposlenih osoba na Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (HZZ) u 2013. godini iznosio je 345.112 nezaposlenih osoba, a registrirana stopa nezaposlenosti za prosinac 2013. god. je 21,6 %.

Po podacima Državnog zavoda za statistiku o stanovništvu glavni izvori sredstava za život (prihodi) kojima se podmiruju životne potrebe su: prihodi od stalnog rada, prihodi od povremenog rada, prihodi od poljoprivrede, starosna mirovina, ostale mirovine (invalidska, obiteljska), prihodi od imovine, socijalne naknade, ostali prihodi (od prodaje pokretne i nepokretne imovine), povremena potpora drugih (neobvezna novčana ili nenovčana pomoć humanitarnog karaktera).

Tablica 40. Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život, DZS popis stanovništva 2011.g.

Područje	Ukupno	Prihodi od stalnog rada	Prihodi od povremenog rada	Prihodi od poljoprivrede	Starosna mirovina	Ostale mirovine	Prihodi od imovine	Socijalna naknada	Ostali prihodi	Povremena potpora drugih	Bez prihoda	Nepoznato
Republika Hrvatska	4284889	1397825	103913	79288	611187	485408	24456	178860	95410	66940	1377746	2808
Zadarska županija	170017	48973	5895	1535	25720	17312	1303	6717	3992	4067	58936	201

Socijalne naknade podrazumijevaju novčana primanja koja dobivaju osobe prema raznim osnovama stjecanja kao što su naknade vezane za nezaposlenost, dječji dodatak, primanja na ime porodnog dopusta, bolovanja dulja od 42 dana, tjelesno oštećenje i tuđa njega, socijalna pomoć, rehabilitacija i zapošljavanje invalidnih osoba. Kao glavnim izvor sredstava za život po gradovima i općinama u Republici Hrvatskoj za 178.860 stanovnika (4,17%) socijalne naknade su glavni izvor sredstava za život, dok je u Zadarskoj županiji taj postotak nešto niži (3,95% ili 6.717 stanovnika).

Što se tiče jedinica lokalne samouprave na području Zadarske županije od gradova je Obrovac mjesto u kojemu gotovo 11,00% stanovništva (10,90%) kao glavni izvor prihoda navodi socijalne naknade, a u kategoriji općina u Gračacu 20,80% stanovništva (20,80%) kao glavni izvor prihoda navodi socijalne naknade.

Ovi podaci ukazuju na potrebu poticanja suradnje i umrežavanje na lokalnoj (gradskoj i općinskoj) razini u pružanju širenja mreže i povećanju dostupnosti socijalnih usluga najranjivijim skupinama stanovništva koje su u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti.

Bez prihoda se smatraju osobe koje nisu ostvarile ni jedan od navedenih prihoda.

Na području Zadarske županije u trenutku popisa bez prihoda je bilo 58 936 osoba ili 34,5% uključujući djecu i neaktivne građane.

6.2.2.4. Osobe s invaliditetom

Prema Zakonu o socijalnoj skrbi osoba s invaliditetom je osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu

spriječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s osobama bez invaliditeta.⁴⁰

Na temelju Zakona o Hrvatskom registru o osobama s invaliditetom⁴¹ Hrvatski zavod za javno zdravstvo vodi Registra osoba s invaliditetom⁴² i prema njihovim podacima na dan 17.01.2013. u Republici Hrvatskoj je 520.437 osoba s invaliditetom od čega su 313.217 muški (60%) i 207.220 žene (40%) te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12% ukupnog stanovništva RH. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 278.564 (53,6%), je u radno aktivnoj dobi, 19-64 godina, dok je u dobnoj skupini 65+ 202.607 (38,9%).

U **Zadarskoj županiji**, stanje na dan 17.01.2013., živi 16.245 osoba s invaliditetom od čega su 10.931 muški (67%) i 5.314 žene (33%) te na taj način osobe s invaliditetom čine 9,6% ukupnog stanovništva županije (tablica 2.). Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 8861 (55%) je u radno aktivnoj dobi. Invaliditet je prisutan u svim dobnim skupinama, a u 7% udjelu prisutan je i u dječjoj dobi (0-19 godina). Ukoliko se razmotri koliki je udio osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu županije, prema navedenim dobnim skupinama, dolazimo do podatka da je Zadarska županija ispod prosjeka za ukupnu prevalenciju te prevalenciju za sve navedene dobne skupine.

Tablica 45. Prikaz vrsta oštećenja koje uzrokuju invaliditet ili kao komorbiditetne dijagnoze pridonose stupnju funkcionalnog oštećenja osobe u Zadarskoj županiji na dan 17. siječnja 2013.

Vrsta oštećenja	Ukupan broj	% od ukupnog broja osoba s invaliditetom	Prevalencija na 1000 stan.
duševni poremećaji	5059	31,1	28
oštećenje lokomotornog sustava	4370	26,9	26
oštećenje drugih organa	3640	22,4	21
oštećenje središnjeg živčanog sustava	1979	12,2	12
oštećenje vida	722	4,4	4
oštećenje perifernog živčanog sustava	691	4,2	4
mentalna retardacija	505	3,1	3
oštećenje sluha	256	0,6	2
oštećenje glasovno govorne komunikacije	249	1,5	1
prirodne anomalije i kromosomopatije	224	1,4	1
autizam	50	0,3	3
višestruka oštećenja	4654	28,6	27

Prema dostupnim podacima o obrazovanju, 61,5% osoba s invaliditetom, nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. 31,4% ima srednju stručnu spremu dok je 3,5% osoba s visokom ili višom stručnom spremom.

Specijalno obrazovanje nalazimo kod 3,6% osoba s invaliditetom. Prema podacima novoformirane baze zaposlenih osoba s invaliditetom, u Zadarskoj županiji je 375 zaposlenih (zaposleni, privremeno radno nesposobni) osoba s invaliditetom s 63% udjelom muških i 37% udjelom ženskih osoba. Najčešća zvanja kod zaposlenih osoba s invaliditetom su NKV radnik, trgovac, zidar i strojobravar. Osobe s invaliditetom, prema dostupnim podacima sustava socijalne skrbi, u najvećem broju (80%) žive u obitelji dok ih oko 19% živi samo, a svega 0,1% ima udomitelja ili skrbnika. U nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 15% osoba s invaliditetom. Oko 44% osoba, koje ostvaruju prava iz sustava socijalne skrbi, imaju potrebu za pomoći i njegom u punom opsegu te im je Barthelov indeks 0-60.⁴³

⁴⁰ Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13)

⁴¹ Narodne novine broj:64/01

⁴² http://hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/Bilten_invalidi_2012.pdf

⁴³ Barthelov indeks od 0-60 – osobi je prijetila potreba stalne pomoći i njege druge osobe u punom opsegu postoji kada osoba zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju ne može sama udovoljiti osnovnim životnim zahtjevima jer se ne može, ni uz pomoć ortopedskih

Najveći broj osoba ostvaruje svoja invalidska prava preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Iz zadarske županije, u Registar osoba s invaliditetom u 2013. godini pristigla su rješenja o primjerenom obliku školovanja za 894 osobe s time da je veći broj muških osoba (67%). Poremećaji govorno-glasovne komunikacije te specifične poteškoće u učenju najčešći su specificirani uzroci koji određuju potrebu primjerenog oblika školovanja dok je potpuna odgojno obrazovna integracija redovnim nastavnim postupcima uz individualizirani pristup najčešći oblik njezinog specificiranog provođenja. 3459 osoba s invaliditetom, 21% od ukupnog broja, vještačeno je u sustavu socijalne skrbi. U Zadarskoj županiji živi 3426 branitelja s invaliditetom te 580 osoba koje imaju posljedice ratnih djelovanja iz II svjetskog rata ili su civilni invalidi rata i poraća.

Djeca mladi i obitelj, nezaposlene osobe, osobe s invaliditetom te starije i nemoćni su posebna kategorija građana koji su u riziku od socijalne isključenosti, a odabrani pokazatelji ukazuju na potrebe širenja mreže socijalnih usluga u zajednici razvojem ljudskih resursa koji će doprinosti smanjivanju socijalne isključenosti navedenih skupina.

6.2.3. Stanje socijalnog sustava na području Zadarske županije

Djelatnost socijalne skrbi obavljaju: ustanove socijalne skrbi, udruge, vjerske zajednice, druge pravne osobe te obrtnici, fizičke osobe kao profesionalnu djelatnost te udomiteljske obitelji. Ustanove socijalne skrbi su: centri za socijalnu skrb, domovi socijalne skrbi, centri za pružanje usluga u zajednici i centri za pomoć u kući.

Tablica 46. Ustanove socijalne skrbi u Zadarskoj županiji 2015. godine

VRSTA USTANOVE	Ravnatelj, predstojnik podružnice, voditelj ureda centra za socijalnu skrb	Stručni radnici	Računovodst veno- administrativ ni radnici	Tehnički i pomoćni radnici	UKUPNO ZAPOSLENICI (2 do 5)
1	2	3	4	5	6
1. Centri za socijalnu skrb – ukupno	7	47	8	11	73
2. Domovi socijalne skrbi - ukupno	7	150	18	171	346
- državni (osnivač ministarstvo)	4	110	14	86	214
- nedržavni (osnivači županije, gradovi ili neke druge pravne osobe)	3	40	4	85	132
2.1. Domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi					
2.1.1. državni					
2.1.2. nedržavni					
2.2. Domovi za djecu i mladež s poremećajima u ponašanju					
2.2.1. državni (Dom za odgoj mladeži Zadar)	1	21	2	7	31
2.2.2. nedržavni					
2.3. Domovi za tjelesno ili mentalno oštećenu djecu i odrasle osobe					
2.3.1. državni (Centar za rehabilitaciju sv. Filip i Jakov)	1	21	4	47	73
2.3.2. nedržavni					
2.4. Domovi za starije i nemoćne osobe					
2.4.1. državni					

pomagala, samostalno kretati u stanu i izvan stana, uzimati hranu, oblačiti se i svlačiti, održavati osobnu higijenu, kao ni obavljati druge osnovne fiziološke potrebe

VRSTA USTANOVE	Ravnatelj, predstojnik podružnice, voditelj ureda centra za socijalnu skrb	Stručni radnici	Računovodst veno- administrativ ni radnici	Tehnički i pomoćni radnici	UKUPNO ZAPOSLENICI (2 do 5)
2.4.2. nedržavni (Doma za starije i nemoćne Zadar)	1	25	4	83	113
2.5. Domovi za psihički bolesne odrasle osobe					
2.5.1. državni (Dom za odrasle osobe sv. Frane i Dom za odrasle osobe Zemunik)	2	68	8	32	110
2.5.2. nedržavni (Dom za starije Psih. Bolnice Ugljan)	1	13	0	2	16
2.6. Domovi za ovisnike o alkoholu, drogama i drugim opojnim sredstvima			0		
2.6.1. državni					
2.6.2. nedržavni					
2.7. Domovi za djecu i odrasle osobe – žrtve obiteljskog nasilja					
2.7.1. državni					
2.7.2. nedržavni (Udruga za pomoć ženama i djeci žrtvama nasilja DUGA)	1	2	0	0	3
3. Centri za pružanje usluga u zajednici			0		
3.1. državni					
3.2. nedržavni					
4. Centri za pomoć u kući	1	8	0	2	11
4.1. državni (Centar za pomoć i njegu u kući sv. Ante Benkovac)	1	8	0	2	11
4.2. nedržavni					
SVEGA (1. + 4.)	15	205	26	184	430

U Zadarskoj županiji u ustanovama socijalne skrbi zaposleno je 430 osoba od kojih su značajan dio socijalni radnici koji djelatnost obavljaju sukladno prihvaćenim standardima i često se upravo od njih čuje kako je broj socijalnih radnika nedovoljan za kvalitetno obavljanje poslova. Prvenstveno se misli prvu socijalnu uslugu koju mogu pružiti isključivo socijalni radnici centara socijalne skrbi u Zadarskoj županiji gdje manje od 70 socijalnih radnika treba trebaju, osim usluge informiranja i savjetovanja procjenjivati i potrebe za socijalnom skrbi za 170 017 stanovnika.

Tablica 47. Mreža socijalnih usluga - prva soc. usluga informiranja i savjetovanja u Zadarskoj županiji, siječanj 2014.

Centar za socijalnu skrb	Lokacija	Socijalni radnici	Gravitirajući broj stanovnika
Zadar	Zadar	43	123319
	Gračac	3	4690
	Obrovac	1	4323
	Pag	1	5398
Biograd		9	17141
Benkovac		10	15146
UKUPNO:		67	170017

Po podacima Upravnog odjela z zdravstvo i socijalnu skrb na području Zadarske županije u siječnju 2015. godine bilo je 20 obiteljskih domova u kojima je zaposlena najmanje 1 osoba iz obitelji koja pruža usluge izvaninstitucionalnog smještaja korisnika starijih od 65 godina. . U skladu s tim „ socijalna zaštita obuhvaća sve intervencije javnih ili privatnih tijela radi olakšavanja financijskog opterećenja kućanstava i pojedinaca od definiranog niza rizika i potreba, pod uvjetom da ne postoji istodobna uzajamna ni individualna protučinidba (intervencija koja od primatelja socijalne zaštite istodobno zauzvrat traži nešto istovjetne vrijednosti)“.

Iako volontiranje nije sustavno pružanje pomoći pojedincima i skupinama kojima prijeti rizik od siromaštva i socijalne isključenosti, doprinos volontera je ogroman i nemjerljiv. Organizatori volontiranja vrlo su često javne ustanove posebice obrazovanja, zdravstva i socijalne skrbi , a značaj doprinos organiziranju volonterskih aktivnosti daju udruge. Primjerice , samo u 2013. godini bilo je organizirano 37 javnih akcija različitih organizatora (Dom sv. Frane, osnovne i srednje škole). Različite udruge i institucije bile su nositelji 67 programa koji je uključivao više od 600 volontera. Potrebno je istaknuti važnost osnivanja i podržavati rad Volonterskog centra u Zadarskoj županiji koji može pratiti, organizirati i vrjednovati doprinosa volontera različitim posebicima u sustavu socijalne skrbi gdje su usluge volontera čini se najpotrebnije.

6.2.4. Deinstitutionalizacija

Deinstitutionalizacija ostaje ključni prioritet politike socijalnog uključivanja. Tijekom 2010. godine MZSS je izradilo Nacionalni plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi. Nacionalni plan predstavlja dokument temeljem kojeg će se definirati prioritetna financijska ulaganja u razvoj mreže socijalnih usluga u regijama i županijama.

Ciljevi deinstitutionalizacije i transformacije ustanova socijalne skrbi u Hrvatskoj su sljedeći:⁴⁴

- Do 2016. godine promijeniti omjer institucijske i izvaninstitucijske skrbi na 20% korisnika u institucijskim oblicima skrbi i 80% korisnika u izvaninstitucijskim oblicima smještaja za djecu i mladež bez odgovarajuće roditeljske skrbi, u skladu s nacionalnim strateškim ciljevima skrbi o djeci i mladima.
- Deinstitutionalizirati 40% djece i mladeži s poremećajima u ponašanju smještenih u domovima temeljem Zakona o socijalnoj skrbi u izvaninstitucijske oblike smještaja, uz odgovarajuću edukaciju i superviziju tih pružatelja usluga; procjenu dostupnosti potrebnih usluga u zajednici, te osiguranje odgovarajućih izvaninstitucijskih usluga.
- Smanjiti ukupni broj djece s teškoćama u razvoju na stalnom ili tjednom smještaju za 40% do 2016. godine, prvenstveno djece koja pohađaju osnovnu školu, u suradnji s ministarstvom nadležnim za obrazovanje.
- Smanjiti ukupni broj odraslih osoba s invaliditetom na stalnom ili tjednom smještaju u domovima i drugim pravnim osobama koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi za 30% do 2016. godine, iz skupina lakših oštećenja koji ne zahtijevaju intenzivnu skrb u instituciji.
- Smanjiti broj korisnika stalnog smještaja u domovima za psihički bolesne odrasle osobe za 20% do 2018. godine, prvenstveno onih koji ne zahtijevaju intenzivnu skrb u instituciji.
- Razviti izvaninstitucijske oblike smještaja i izvaninstitucijske usluge razmjerno smanjenju ukupnog broja korisnika na stalnom ili tjednom smještaju za sve korisničke skupine.

⁴⁴ Plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u RH 2011.-2016.(2018.)

6.2.5. Razvojni problemi i razvojne potrebe u socijalnoj skrbi

Uvažavajući iznesene pokazatelje socijalnog stanja i sustava socijalne skrbi moguće je kao razvojne probleme i razvojne potrebe u sustavu socijalne skrbi navesti sljedeće probleme i potrebe:

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- Nedostatni kapaciteti za smještaj starijih u institucije (liste čekanja za domove socijalne skrbi) - nedovoljan broj stručnih radnika (posebice socijalnih radnika) po ustanovama i u samom sustavu socijalne skrbi - nejednaka dostupnost usluga na području Zadarske županije (urbano-ruralno stanovništvo) - nedovoljno razvijene izvainstitucionalne usluge na cijelom području županije - nepostojanje sustavnog nadzora i kontrole u privatnom sektoru i obavljanju djelatnosti socijalne skrbi - relativna zatvorenost ustanova socijalne skrbi prema zajednici (nije razvijena mreže izvainstitucionalnih usluga - Nedostatan broj specijaliziranih timova (zdravstvenih , habilitacijskih i rehabilitacijskih) za mentalno zdravlje za sve populacijske skupine, posebice mladeži i djece - nedovoljna informiranost o mogućnostima zapošljavanja kroz razvijanje različitih izvaninstitucionalnih usluga (pomoćnici u nastavi, gerontodomačice, specijalisti rehabilitatori, skrb o djeci i starijima u obiteljskim domovima...) - nedovoljna razina stručnosti i ekspertnih znanja potrebnih za razvoj sustava socijalne skrbi	- povećati kapacitete za smještaj starijih domove socijalne skrbi do razine nacionalnog prosjeka (do 2, 38 % ukupnog stanovništva starijeg od 65 godina na području ŽŽ) - povećati broj stručnih radnika (posebice socijalnih radnika) po ustanovama i u samom sustavu socijalne skrbi (izmjena standarda stručnih radnika) - razvijati programe rane intervencije za skrb o djeci do treće godine života - poticati uključivanje gradova i općina u programe pomoć i njege u kući starijem stanovništvu (urbano-ruralno stanovništvo) - poboljšati nadzor i kontrolu u privatnom sektoru pružanja socijalnih usluga - poticati razvoj obiteljskih domova za skrb o starijima - u trajno stručno usavršavanje uključiti i pružatelje usluga socijalne skrbi izvaninstitucije (obiteljski domovi, udruge koje provode određen programa...) - povećati kapacitete za smještaj korisnika u male obiteljske domove za stare i nemoćne do 20 korisnika

7. Civilni sektor

Namjena i svrha organizacija civilnoga društva jest ravnopravno sudjelovati u izgradnji demokratskog, održivog te ekološki osviještenog društva, biti veza između građana i javnog sektora te korektiv vlasti jačanjem civilnog i socijalnog dijaloga radi boljeg upravljanja. Ovu svoju namjenu i svrhu civilni sektor postiže strukturiranjem razvojnih politika dajući uvid i smjernice sa razine koja je neophodna da bi se razvoj u određenim područjima društvenog djelovanja oplemenio inicijativama lokalnog civilnog sektora („bottom up“ pristup) kao legitimnog partnera na svim razinama odlučivanja i razvoja, pa i u području razvoja ljudskih potencijala.

7.1 Presjek strukture i stanje civilnog sektora u Zadarskoj županiji

Tablica 48. Podaci Registra udruga Republike Hrvatske po djelatnostima za Zadarsku županiju

Djelatnost	Broj:
Duhovna	3
Ekološka	26
Etnička	14
Gospodarska	139
Humanitarna	24
Hobistička	30
Informatička	1
Kulturna	242
Nacionalna	20
Okupljanje i zaštita djece, mladeži i obitelji	41
Okupljanje i zaštita žena	12
Prosvjeta	16
Socijalna	60
Tehnička	74
Udruga domovinskog rata	41
Zaštita prava	16
Zdravstvena	21
Znanstvena	12
Športska	678
Ostale djelatnosti	144
Ukupno:	1614⁴⁵

U Zadarskoj županiji trenutno postoji 1614 registriranih udruga. Većina njih (više od 70%) svrstava se u neaktivne i nedovoljno aktivne udruge. Onih preostalih 30% aktivnih udruga djeluju na različitim poljima i djelatnostima poput športske, kulturne, ekološke ili humanitarne djelatnosti. Ukupno 42% udruga od ukupnog broja udruga sa područja Zadarske županije pripadaju sportskoj djelatnosti.

Stanje nerazvijenosti i neorganiziranosti civilnog sektora u Zadarskoj županiji postalo je izrazito vidljivo tijekom 2003. godine kad Zadarska županija započinje sa aktivnostima formuliranja razvojnih pravaca županije (ROP) koji je uključivao angažman OCD-ova u postupku kreiranja i provođenja lokalnih politika razvoja. Drugi moment koji je podupro potrebu za jačanjem kapaciteta i strukturiranjem razvoja civilnog društva u Zadarskoj županiji se ukazao se nekoliko godina kasnije u trenutku kada su OCD-ovi postali važan faktor za prijavu projekata financiranih sredstvima Europske unije (bivši ISPA, PHARE i CARDS programi, zatim I., II. i IV. komponenta IPE i programi Europske unije dostupni Hrvatskoj).

⁴⁵ <http://www.appluprava.hr/RegistarUdruga/faces/WEB-INF/pages/searchForm.jsp>

Tijekom sljedećih godina situacija u civilnom sektoru se postupno poboljšala, kao i broj stvarno aktivnih OCD-ova, međutim razina njihovih kapaciteta nije dosegla optimalnu razinu. Tijekom 2012. godine Zadarska županija je u suradnji sa uredom UNDP-a Zadar provela projekt pod nazivom „**Jačanje organizacija civilnog društva na području Zadarske županije**“. Cilj projekta je bio osigurati edukaciju te pružiti tehničku pomoć udrugama s područja Zadarske županije kako bi se osposobile za samostalnije pronalaženje financijskih sredstava za svoje aktivnosti, te kako bi se time u konačnici i efikasnije trošila sredstva iz županijskog proračuna namijenjena za udruge. Tijekom 2012. godine održano je ukupno 18 dana edukacije za ukupno 226 polaznika. Ukupno je 144 člana različitih udruga Zadarske županije sudjelovalo u jednom ili više programa edukacije organiziranih kroz ovaj projekt. Također je utrošeno 7 konzultantskih dana za komentiranje 4 projektna prijedloga koji su prijavljeni odnosno pripremljeni za prijavu na natječaje EU. Obnovljena je i nadopunjena kontakt lista udruga Zadarske županije s ukupno 268 kontakata (članova, stručnjaka i dr.) u 87 različitih organizacija (80 udruga i 7 drugih organizacija). Slijedom gore navedenog zaključak projekta je bio da se tijekom 2015. godine moraju ulagati daljnji napor za poticanjem inicijativa OCD-ova sa područja Zadarske županije, prvenstveno radi njihovog vlastitog osnaživanja, a sekundarno radi rasterećenja proračuna Zadarske županije te JLS-ova sa područja županije te poticanja na samoodrživost i financiranja rada OCD-ova raznim dostupnim nacionalnim i EU programima.

7.2 Financiranje civilnog sektora na lokalnoj razini

Zadarska županija je tijekom 2013. godine izdvojila 4.515.377,85 kuna bespovratnih sredstava organizacijama civilnoga društva za projekte i programe u 2013. godini. Navedeni iznos financijskih sredstava dodijeljen je putem javnog natječaja u iznosu od 3.927.077,85 kn, zatim 106.000,00 kuna putem realizacije javnih potreba RH na temelju zakona te 482.300,00 kn odnosno ostatak sredstava koji je dodijeljen odlukom župana. Najveći broj sredstava Zadarska županija je dodijelila organizacijama civilnog društva proizašlima iz kulturne djelatnosti.

Bespovratna sredstva su dodijeljena kroz sljedeće javne pozive: Poziv za prijavu programa u Zadarskoj županiji za financijsku potporu u okviru raspoloživih sredstava, Javni poziv za podnošenje zahtjeva za dodjelu sredstava potpora iz područja ruralnog razvoja za 2013. godinu, Javni poziv za podnošenje zahtjeva za dodjelu sredstava potpora iz područja lovstva za 2013. godinu te Poziv za predlaganje programa javnih potreba u kulturi, prosvjetu, sportu i tehničkoj kulturi Zadarske županije za 2013. godinu.

Javni pozivi za prijavu se raspisuju jednom godišnje za jedno programsko područje prije planiranja i donošenja Proračuna za sljedeću godinu, kako bi se u Proračun mogli uvrstiti odobreni iznosi. Javni poziv za podnošenje zahtjeva za dodjelu sredstava potpora iz područja ruralnog razvoja otvoren je od 6. mjeseca do kraja godine, a u tom razdoblju organizacije civilnog društva pokazale su najveći interes za prijavu na natječaj. Uz navedenu strukturu financiranja nužno je istaknuti i napore Zadarske županije u smislu osnaživanja OCD.

Sukladno podacima Ureda za udruge Republike Hrvatske za 2013. godinu, općine u Zadarskoj županiji (postoje podaci za njih 14 od ukupno 28) su dodijelile ukupno 5.630.171,33 kuna civilnom sektoru, dok su gradovi u Zadarskoj županiji dodijelili ukupno 37.417.173,64 kuna od čega je Grad Zadar dodijelio 32.900.000,00 kuna.

Iz navedenih podataka, možemo se zaključiti da je Grad Zadar u 2013. godini dodijelio najveći broj sredstava, kao jedan od 6 gradova unutar Zadarske županije, što čini ukupno 87,82% svih financiranja civilnog sektora od strane gradova Zadarske županije.

7.3 Inicijative za jačanje civilnog sektora u Zadarskoj županiji

Udruga Eko Zadar je u svojstvu članice Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije 2013. godine pripremila i prijavila projekt **B.Hive: Ujedinjene organizacije civilnog društva za razvoj ljudskih potencijala**. Projekt je podržan od strane PVTRRLP-a, te je i odabran za sufinanciranje iz Europskog socijalnog fonda. Projekt traje do 22. lipnja 2015. godine. Glavni cilj projekta je osnažiti ulogu organizacija civilnog društva u poticanju rasta zapošljavanja i razvoju ljudskih potencijala u Zadarskoj županiji.

Istraživanje provedeno pri apliciranju projekta *B.hive* pokazalo je da više od 85% udruga nedostaje znanja i kapaciteta za 1 ili više od sljedećih kategorija a koje su od vitalne važnosti za funkcioniranje udruga: web dizajn,

neprofitno računovodstvo, odnosi s javnošću te pisanje i provedba projekata financiranih iz EU fondova. Većina ovih usluga je na tržištu skupa, a udruge često sa svojim skromnim proračunima ne mogu plaćati te usluge.

Projektom *B.hive* omogućila se dostupnost navedenih usluga i to u vidu besplatnog pružanja usluga uz redovito mentoriranje kako bi se usvajanjem potrebnog znanja i vještina udruge mogle ovim uslugama samostalno baviti na kvalitetan način. Cilj projekta *B.hive* je omogućiti udrugama s područja Zadarske županije upoznavanja, edukacije i jačanja kapaciteta na navedenim poljima kako bi se udruge mogle posvetiti prioritetnijim stvarima – provođenjem projekata koji doprinose razvoju zajednice.

Što se tiče usluga pojedinačno, projektom je ustanovljeno da preko 60% udruga ne posjeduje web stranicu, a one koje postoje su nedovoljno redovno ažurirane ili zastarjele. Kroz projekt *B.hive*, 20 udruga će dobiti vlastite stranice te se tim putem predstaviti javnosti i biti vidljive potencijalnim volonterima, članovima, sponzorima i donatorima.

Odnosi s javnošću su uz web stranicu najvažnija metoda prezentiranja javnosti. Udruge općenito nemaju sustavno razvijene odnose s javnošću te iako rade projekte kojima se ili započinju ili promiču određene socijalne aktivnosti i usluge, one ili uopće nisu ili su neadekvatno predstavljene prema javnosti. Nemajući strukturiran model promocije, udruge ostaju zaključene za nove članove, volontere i što je najvažnije donatore. Kroz projekt *B.hive* izraditi će se 19 komunikacijskih strategija koje će udrugama dati smjer i način komuniciranja s javnostima svih vrsta, uključujući osposobljavanje u promotivnim i komunikacijskim vještinama.

Iako u zadnje vrijeme postoji sve više otvorenih natječaja na koje udruge mogu prijaviti svoje projekte i dalje se nedovoljan broj udruga prijavljuje i koristi raspoloživa sredstva. Razlozi su raznoliki: od nedovoljnih ljudskih kapaciteta do nejasno i proturiječno definiranih misija, vizija i ciljeva udruge te područja djelatnosti. Projekti se uglavnom pišu stihijski te se masovno prilagođavaju aktualnim natjecanjima. Kroz projekt *B.hive* usluge pisanja i provedbe projekata iz EU fondova udrugama sa područja Zadarske županije se pružaju razne pogodnosti i usluge. Udruge se osposobljavaju gdje i kako tražiti otvorene natječaje te kako projektну ideju pretvoriti u natjecajnu dokumentaciju. Kroz projekt *B.hive* više od 10 udruga korisnica je do sad prijavilo samostalno projekte. Udrugama će se također izraditi i *Strateški plan koji će definirati smjer kretanja udruge za razdoblje 2015.-2017.* i olakšati daljnju pripremu projektnih prijedloga.

2014./2015. godina su godine turbulentne za civilni sektor zbog zakonskih promjena (*Zakon o udrugama, Zakon o financijskom poslovanju i neprofitnom računovodstvu*). Propisano je obavezno vođenje evidencije članstva čime će, pored otalog, aktivnost određene udruge biti jasno mjerljiva i po kriteriju broja aktivnih (i ostalih) članova udruge. Novi zakon u svojim novim odredbama u potpunosti regulira područje vrste i opsega djelatnosti te nadzor rada udruge kao i praćenje toka novca i financiranja udruge. Zakonom je regulirano da udruge mogu raspolagati svojom imovinom samo za ostvarivanje ciljeva i obavljanje djelatnosti određenih statutom udruge i u skladu sa zakonom, a ako gospodarsku djelatnost (sukladno statutu i posebnim propisima kojima se uređuju uvjeti za obavljanje te vrste djelatnosti) ne smije ju obavljati radi stjecanja dobiti za svoje članove ili treće osobe, a ostvareni višak prihoda nad rashodima mora sukladno statutu udruge koristiti isključivo za ostvarenje ciljeva utvrđenih statutom. Istraživanje provedeno pri apliciranju projekta *B.hive* pokazalo je da mali postotak udruga ima ovlaštenog knjigovođu, dok većina vodi knjige samostalno. Kako do sada nije bilo kontrola za neprofitni sektor ni od ovlaštenih institucija ni od pružatelja financijske potpore, knjigovodstvo udruge je bilo dosta zanemareno i rađeno neprofesionalno. Promjene u zakonodavstvu dovele su udruge do obaveze prijave financijskih izvještaja kako za udruge koje vode dvostruko tako i za one koje vode jednostavno knjigovodstvo. Kroz provedbu projekta *B.hive* uvidjelo se da ni jedna udruge korisnica nije vodila knjige na pravilan način, što će se kroz jednogodišnje pružanje usluga ispraviti i postaviti dobri temelji za daljnji rad. Pravilno vođenje knjiga je preduvjet za prijavu projektnih prijedloga na natječaje Europske unije jer nacionalna Ugovarateljska tijela iznimno pozornost predaju financijskoj slici udruge.

Projekt *B.hive* provodi se do lipnja 2015. godine. Kroz projekt *B.hive* stvoreni su uvjeti za olakšan i stabilniji razvoj civilnog sektora te omogućen pristup uslugama koje su na tržištu jako skupe a rijetko specijalizirane za neprofitni sektor. Provedba ovog projekta znatno je popravila sliku i rad civilnog društva u Zadarskoj županiji, omogućivši udrugama da u mnogim segmentima podignu kvalitetu svoga rada postajući na taj način poželjni partneri kako u koncipiranju tako i u provedbi strateških dokumenata bitnih za lokalnu, nacionalnu i Europsku razinu politika. Ured *B.hive* s 4 zaposlene osobe koje su udrugama s područja Zadarske županije dostupne svaki

dan sa uslugama mentoriranja i savjetovanja je model koji je jako potreban Zadarskoj županiji, s obzirom da ne postoji jedinstveno tijelo ili odjel u postojećim institucijama koji se bave isključivo civilnim sektorom. Da bi civilni sektor provodio ideje i projekte bitne za zajednicu i šire, dio koji se odnosi na administraciju i vidljivost im treba uvijek biti na raspolaganju, što se kroz ured B.hive pokazalo kao kvalitetan model.

7.4 Organizirano volontiranje

Jedan od značajnijih oblika djelovanja civilnog društva je **volontiranje** koje doprinosi pojačanom sudjelovanju građana u društvenom životu, pomaže stvaranju lokalnih mreža i stvara osjećaj odgovornosti za rješavanje problema koji postoje u zajednici. Do 2013. godine nije postojao centar koji se bavio organiziranjem i koordinacijom volontiranja na svim razinama. Slijedom toga i ukazane potrebe, *Udruga socijalnih radnika Zadar* osnovala je *Volonterski centar* 8. travnja 2013. godine.

Volonterski centar je organizacija kojoj je svrha promicanja volonterizma te okupljanje zainteresiranih za volontiranje i organizacija kojima su volonteri potrebni na jednom mjestu. Misija centra je da se kroz volontiranje potiče na humanost, solidarnost, toleranciju, poštivanje različitosti doprinese dobrobiti zajednice i društva u cjelini. Mjesto je informiranja, educiranja i povezivanje svih koje žele volontirati s organizacijama, akcijama i aktivnostima u kojima su volonteri potrebni.

Ciljevi programa osnivanja Volonterskog centra Zadar:

- Izgradnja pozitivnog i poticajnog volonterskog okruženja;
- Jačanje volonterskih organizacija i poboljšanje kvalitete rada;
- Vrednovanje i prepoznavanje volonterskih aktivnosti.

Baza podataka za volontere je mjesto na kojim se prikupljaju sve informacije o volonterima, općim podacima o osobi i njegovim interesima prema kojima se volonteri dalje usmjeravaju u željene organizacije. Osim baze podataka za volontere razvija se i baza podataka za organizacije. U bazi se prikupljaju podaci o organizacijama, broju potrebnih volontera, potrebnim znanjima i vještinama, te volonterskim mjestima unutar organizacija. Obje baze povezane su sa službenom mrežnom stranicom www.vczd.org.

Volonterski centar Zadar je mjesto za pružanje osposobljavanja volonterima prije uključivanja i upućivanja u organizacije, informiranje o njihovim pravima i obavezama u volontiranju, te o ponudama volonterskih mjesta u organizacijama iz baze podataka *Volonterskog centra Zadar*. Tako je do sada oko 90% prijavljenih volontera u bazi podataka prošlo kroz informiranje i savjetovanje *Volonterskog centra Zadar*. Zahvaljujući projektu *Zadarska županija Volontira* educirano je 18 koordinatora volontera (predstavnici škola, nevladinih organizacija i ustanova socijalne skrbi) po kurikulumu Hrvatske mreže volonterskih centara. Za najvolontere i organizacije koje koordiniraju volonter osmišljena je nagrada *Volonterska ruka* kao svojevrsna zahvala od strane VCZD-a za vrijeme uloženo u pomaganju drugima.

VCZD je proveo istraživanje pod radnim naslovom *Tko to tamo volontira?*. Cilj je bio istražiti motiviranost, stavove i informiranost mladih za volontiranje. Naglasak je bio primarno na mladima od 15 do 27 godina. Dobiveni rezultati koristili su se u izradi projekata iz razloga što nisu postojali relevantna istraživanja na temu volonterstva novijeg datuma za područje Zadarske županije.

Od osnutka *Volonterskog centra Zadar* do kraja 2014. godine na različite volonterske angažmane je upućeno je 1270 volontera. U volonterskoj bazi trenutačno je registrirano 756 građana koji dolaze sa područja Zadarske županije. Gledajući podatke kroz godine vidimo pozitivan trend, te pokazuje da je osnivanjem Volonterskog centra Zadar došlo do promocije i afirmacije volonterstva na području Zadarske županije što ujedno dovodi i do jačanja civilnog sektora jer razvoj volonterstva primarno rješava problem zajednički svim organizacijama civilnog društva - primjerice manjak volontera za rad organizacija civilnog društva na projektima od opće društvene koristi, posebno rad udruga iz domene socijale ali primjenjivo na sva područja, od kulture i zaštite okoliša do udruga mladih.

II. SWOT analiza

SWOT analiza prikazana na slijedećoj stranici uključuje snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje koje su rezultat analize gospodarske i društvene situacije u Zadarskoj županiji na području ljudskih potencijala.

Pri izradi SWOT analize, u obzir su uzeta područja koje podržava Europski socijalni fond (ESF). Ciljevi Europskog socijalnog fonda su smanjenje razlika u životnom standardu i blagostanju u državama članicama Europske Unije i njihovih regija, te time promicanje gospodarske i socijalne kohezije. Naglašava se promicanje zapošljavanja u EU, te pomoć europskim tvrtkama i radnoj snazi u što uspješnijem suočavanju s globalnim izazovima.

ESF podržava politiku država članica vezanu uz zapošljavanje, socijalnu uključenost, nediskriminaciju, promicanje jednakosti, te obrazovanje i obučavanje. S obzirom da je Hrvatska od 2013.g. ravnopravni član Europskoj Uniji, pri izradi SWOT analize naročito se uzimao u obzir nacrt ***Operativni program “Učinkoviti ljudski potencijali” 2014. – 2020.*** unutar kojeg su već ugrađene relevantne nacionalne politike a koje su istovremeno usklađene s ciljevima ESF-a. Sukladno tome, slijedeća područja su istaknuta u SWOT analizi, a to su:

- *Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva*
- *Promoviranje obrazovanja i cjeloživotnog učenja*
- *Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju*
- *Jačanje civilnog društva*

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva			
- Povoljan geografski položaj županije za razvoj gospodarstva - Razvijena prometna infrastruktura i dobra povezanost s državnom cestom A1 (pet izlaza u županiji) - Zadovoljavajuća demografska struktura u urbanim područjima - Atraktivnost okruženja za život i rad - Partnerstvo za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala – spremnost lokalnih partnera na suradnju - Razvijena mreža Ispostava u sastavu Područnog ureda Zadar Hrvatskog zavoda za zapošljavanje - Dosadašnje iskustvo u provođenju programa aktivnih mjera politike zapošljavanja - Akumulirano iskustvo iz prethodnih EU projekata iz sektora tržišta rada - Tradicija obrtništva i poduzetništva - Tradicija pružanja usluga u turizmu - Tradicija prerađivačke industrije - Tradicija poljoprivrede, marikulture i ribarstva/prerade - Ponuda sezonskih poslova koja omogućuje stjecanje radnog iskustva	- Nejednaka teritorijalna razvijenost županije - Nezadovoljavajuća prometna povezanost sredstvima javnog prijevoza - Niska geografska mobilnost stanovništva - Nezadovoljavajuća demografska struktura ruralnih područja - Starenje stanovništva i nepovoljna doba struktura radne snage - Visok udio nezaposlenosti žena i mladih - Visok udio dugotrajno nezaposlenih osoba - Niska stopa aktivnosti radno sposobnog stanovništva - Niska razina zapošljavanja marginaliziranih grupa - Nedostatak podataka potrebnih za planiranje na lokalnoj i regionalnoj razini - Neizbalansirana struktura gospodarstva s naglaskom na uslužne djelatnosti - Nedovoljno učinkovita javna uprava - Općenito nezadovoljavajući suodnos između obrazovnog	- Demografski kontekst - zapošljavanje u području pružanja usluga za starije - Poboljšana zakonska regulativa - mjere za poticanje zapošljavanja - Poboljšana zakonska regulativa - mjere za poticanje poduzetništva - Vanjski izvori financiranja – Europski strukturni i Kohezijski fondovi te programi Europske unije - Porast interesa stranih ulagača - Dostupnost informacija (zapošljavanje preko Interneta) - Oporavak nacionalnog gospodarstva - Veliki broj poslovnih zona	- Demografska kretanja – starenje stanovništva - Smanjenje radno aktivnog kontingenta - Iseljavanje visokoobrazovane radne snage – odljev mozgova - Gospodarska kriza - Učestale izmjene zakonske regulative i nepovoljna porezna regulativa prepreke su većim i bržim ulaganjima - Složena zakonska regulativa za realizaciju ulaganja - Otežano financiranje poduzetničkih projekata - Veliki nameti na plaće zaposlenika - Siva ekonomija i rad „na crno“

Snage - Dobro razvijena mreža organizacija za poslovnu podršku (poduzetnička infrastruktura)	Slabosti - sustava/ponude radne snage i traženih vještina na tržištu rada - Neadekvatne vještine nezaposlenih osoba - Nefleksibilnost radne snage - Nedovoljno poticajno poduzetničko okruženje - Nedovoljno znanje i svijest o samozapošljavanju i nedostatak poduzetničkog duha - Neučinkovita provedba prava iz radnog odnosa - Nedovoljno razvijen sustav stipendiranja i nagrađivanja radnika - Balansiranje između obiteljskog i poslovnog života (nedostatak socijalnih usluga)	Prilike	Prijetnje
Promoviranje obrazovanja i cjeloživotnog učenja			
- Kvalitetan stručni kadar u obrazovnom sektoru - Raznolika mreža odgojno-obrazovnih institucija i programa svih razina - Dostupnost srednjoškolskog obrazovanja za sve - Postojanje Sveučilišta u ekspanziji - Veliki broj programa za	- Slaba iskorištenost programa cjeloživotnog obrazovanja, nezainteresiranost korisnika i nepovezanost s potrebama gospodarstva - Nedostatak motivacije za cjeloživotno učenje - Otežano uključivanje u cjeloživotno učenje zbog skupoće obrazovnih	- Vanjski izvori financiranja – Europski strukturni i Kohezijski fondovi te programi Europske unije - Europska unija - mobilnost i partnerstva - Dostupnost komercijalnih izvora financiranja - E-učenje - prilika za učenje na daljinu npr. na udaljenim otocima i	- Neatraktivnost deficitarnih zanimanja - Pritisak na obrazovanje za neproizvodna zanimanja - Nedostatak i iseljavanje stručnog kadra - Smanjeni izvori financiranja - Nedovoljno poticajna državna politika spram cjeloživotnog

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
- cjeloživotno obrazovanje - Boatstvo zanimanja vezano uz specifična područja - Razvijen sustav profesionalnog usmjeravanja unutar HZZ-a - Regionalni kooperacijski odbori - Postojanje centara izvrsnosti u strukovnom obrazovanju (automehatronika, elektrotehnika, obrada drva, pomorstvo, ugostiteljstvo)	- Neadekvatna pripremljenost obrazovnog sustava za osobe s invaliditetom - Nedostatak kadrova u sustavu profesionalnog usmjeravanja - Nedovoljna uključenost poslodavaca u procese obrazovanja - Slaba povezanost sektora istraživanja, obrazovanja i tržišta rada - Hiperprodukcija određenih kadrova Sveučilišta - Slaba korelacija između obrazovnog sustava i potreba gospodarstva - Materijalno-tehnički uvjeti u obrazovnim institucijama - Nedovoljna hijerarhijska povezanost obrazovnog sektora – vertikalna prohodnost - Zastarjeli obrazovni programi - Centraliziranost sustava obrazovanja u definiranju i izmjeni nastavnih planova i programa - Neelastičnost (tromost) obrazovnog sustava - Slab menadžment i marketing odgojno-obrazovnih ustanova - Nedovoljan broj inovacija, ideja i	- sl. - Strategija odgoja i obrazovanja	- obrazovanja (porezne olakšice) - pad nataliteta (smanjeni broj učenika) - Zakonska regulativa koja regulira cjeloživotno učenje - Zakonska regulativa koja regulira obrazovanje - Zakon o obrtu

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
	- vizija - Nedovoljna iskorištenost stručnih potencijala - Nedostatak kvalitetnog stručnog kadra u strukovnom obrazovanju - Nemogućnost nagrađivanja istaknutih pojedinaca - Politika stipendiranja		
Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju			
- stupanj obrazovanja profesionalnih djelatnika - podrška lokalne zajednice projektima iz područja socijalne skrbi - dobra međusektorska suradnja (vodoravno) i između razina vlasti (horizontalno) - razvijeno stambeno zbrinjavanje ranjivih skupina (socijni stanovi za siromašne) - raznovrsnost socijalnih usluga - razvijeni kapaciteti za socijalno planiranje - uključenost lokalnih stručnjaka u planiranje na nacionalnoj razini (reforma) - otvorenost domova socijalne skrbi	- nedovoljan broj socijalnih radnika zaposlenih na poslovima socijalne skrbi - nedovoljan broj muškaraca u sustavu socijalne skrbi - neiskorišteni potencijali za razvoj izvaninstitucionalnih usluga - nedostatni kapaciteti za pružanje izvainstitucijskih usluga (dnevni boravci za različite populacijske skupine...) - nedostatni kapaciteti za pružanje institucijskih usluga (smještaj starijih npr.) - nedovoljna informiranost o mogućnostima zapošljavanja/razvoja socijalnih usluga	- novi modeli partnerstva javnog i privatnog sektora (socijalno poduzetništvo) - razvijanje novih znanja i vještina pružanje usluga od strane više pružatelja - potencijali za razvoj inovativnih usluga u području socijalne skrbi (socijalni turizam, rehabilitacijski program za specifične populacijske skupine npr. centar za veterane...) - razvoj novih , inovativnih usluga u području informiranja javnosti ruralnim područjima, posebice otocima i područjima od posebne državne skrbi (informatička tehnologija i modeli korištenja društvenih mreža u savjetodavnom radu , ili cjeloživotnom učenju...) - mogućnost planiranja razvoja	- strukturna nezaposlenost (teško i dugotrajno nezaposlene osobe zbog zastarjelih znanja i vještina) - kontinuirana urbanizacija i depopulacija određenih dijelova županije (otoci, zaleđe..) - nezainteresiranost (kulturološka???) za udomiteljstvo - negativan stav javnosti prema sustavu socijalne skrbi - porast potrebe za socijalnim uslugama u zajednici zbog demografskih karakteristika stanovništva (18, 58% sa 65 i više godina...) - pritisci iz okruženja (obitelji, radno mjesto..) koji dovode do stresa i posljedica po mentalno zdravlje (demencije u starijoj životnoj dobi, različite psihoze i druge somatomorfne bolesti ...)

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
- prema zajednici - inovativnostu pružanju usluga (HALOpomoć za starije) - postojanje volonterskog centra - jaka profesionalna udruženja koja mogu biti temelj razvoja novih oblika znanja (bodovanje od strane strukovnih komora može biti motivirajući element za razvoj novih vještina) - postojanje Sveučilišta u Zadru	- dislociranost ustanova socijalne skrbi - ograničena dostupnost usluga u ruralnim dijelovima županije uključujući i otoke. - nepostojanje nacionalnih standarda za pružanje socijalnih usluga skrb - slaba razina znanja o strateškom i razvojnom planiranju u ustanovama na svim razinama sustava- centri za socijalnu skrb, ustanove socijalne skrbi... - nekompatibilnost socijalno - informacijskog sustava (povezanost centara socijalne skrbi s ustanovama npr. na području županije...) - slabo razvijen sustav monitoringa , nadzora i praćenja provedbe strateških ciljeva iz područja socijalne skrbi (nacionalni i lokalni strateški dokumenti) - slaba informiranost građana o efikasnom korištenju usluga socijalne skrbi - kvaliteta sustava socijalne skrbi mjerena standardima kvalitete... mjerljiva - otežane dnevne migracije	- socijalnih usluga sukladno potrebama stanovništva - jačanje funkcije volonterskog centra - razvoj programa rane intervencije u obitelji i školi - usmjerenosti politike na jačanje i umrežavanje za potrebe sinergijskog djelovanja (mreža radnih skupina, povjerenstva, savjeta, vijeća.....) - postojanje standarda kvalitete u sustavu socijalne skrbi. - razvoj palijativne skrbi - veliki broj udruga sa područja zdravstva i socijalne skrbi	- Arhitektonske barijere/ nepostojanje taktilnih ploča za kretanje - Nepostojanje natpisa na Brajeom pismu u javnim institucijama

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
	(učestalost i cijena javnog prijevoza) na području županije koje utječu na dostupnost socijalnih usluga (morskim i kopnenim putem iz perspektive udaljenosti od mjesta pružanja određenih usluga - uključenosť gradova i općina u financiranje usluga socijalne skrbi kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana za socijalnom zaštitom na određenom području - ograničen pristup usluzi smještaja u ustanove (liste čekanja na smještaj za starije u ustanove) - Ne postojanje tima (psihijatar subspecialist dječje psihijatrije, psiholog...) za mentalno zdravlje djece i mladeži - Ne postojanje rehabilitacijsko/ rehabilitacijskog tima (rehabilitacijske ustanove) - Neusklađenost socijalne politike i prakse - Nedostatan sistem kontrole i nadzora rada u privatnom sektoru		

Snage	Slabosti	Prilike	Prijetnje
<i>Jačanje civilnog društva</i>			
- Broj i raznovrsnost organizacija civilnog društva - Dostupnost OCD-a velikom broju stanovnika županije - Visokokvalificirana radna snaga zaposlenih u udrugama - Multidisciplinarnost osoba uključenih u rad OCD-a - Pojačan interes mladih za volontiranje u zajednici - Povećana dostupnost tečajeva i radionica za stručno usavršavanje članova i potencijalnih članova civilnog društva - Jačanje uloge udruga u društveno-gospodarskom razvoju zajednice - Veliki broj lokalnih udruga nositelja razvoja - Jačanje organiziranih oblika udruživanja OCD-ova - Postojanje lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova) kao podrške organizacijama civilnog društva - Osnovan Volonterski centar - Prijenos pozitivnih iskustava dobre	- Nedovoljna valoriziranost uloge OCD-ova u pružanju usluga zajednici - Nedovoljna uključenost OCD-ova u kreiranju regionalnih politika - Nedovoljan broj aktivnih organizacija civilnog društva - Nedovoljna svijest o značaju i važnosti volontiranja u zajednici - Manjak inicijativa organizacija civilnog društva - Neaktivno članstvo koje očekuje da netko drugi riješi njihove probleme - Nedostatak indikatora za mjerenje aktivnosti organizacija civilnog društva - Ograničeni operativni i financijski kapaciteti OCD-a, neredovito i nestabilno financiranje - Nedovoljna podrška jedinica lokalne samouprave za djelovanje organizacija civilnog društva (prostor, financije) - Nedostatak međusektorskih mehanizama podrške za razvoj	- Bolja povezanost između formalnog, neformalnog i informalnog znanja koje pruža civilni sektor - Suradnja s međunarodnim organizacijama civilnog društva, umrežavanje, partnerstvo - EU, nacionalni, regionalni i lokalni izvori financiranja - Dodatni izvori financiranja kroz obavljanje gospodarskih djelatnosti OCD-ovsa - Mogućnost stručnog usavršavanja unutar OCD-ova - Stvaranje radnih mjesta kroz rad udruga: - socijalno poduzetništvo - zapošljavanje u udrugama - Osnivanje Zaklade za razvoj civilnog društva koja će djelovati na prostoru Zadarske županije - Izmjena zakonskih regulativa vezan za organizacije civilnog društva - Osnivanje lokalnih Vijeća udruga	- Nepostojanje institucionalnog okvira za skrb o OCD-ovima na lokalnoj razini - Neprecizan zakonodavni okvir za razvoj socijalnog poduzetništva - Nedostatak spremnosti javnih tijela za zaključivanje ugovora o pružanju javnih usluga s organizacijama civilnog društva

Snage prakse već afirmiranih udruga	Slabosti organizacija civilnog društva - Slaba iskoristivost mogućnosti za financiranje zapošljavanja ljudi u udrugama - OCD-i nisu međusobno dovoljno umreženi - Nedovoljna aktivnost regionalnog centra podrške razvoju civilnog društva - Nedovoljno razvijena svijest poslodavaca o važnosti ulaganja u društveni kapital	Prilike	Prijetnje
---	---	----------------	------------------

III. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI

Imajući u vidu osnovnu društveno-ekonomsku analizu i SWOT definirana je slijedeća vizija:

VIZIJA

2020. godine Zadarska županija će imati obrazovanu, osposobljenu i fleksibilnu radnu snagu sposobnu odgovoriti zahtjevima tržišta rada, jačanju konkurentnosti gospodarstva, pozitivnom održivom i uravnoteženom ekonomskom razvoju i valorizaciji kulturne i prirodne baštine

Sukladno provedenoj analizi, SWOT-u i viziji doneseni su i strateški ciljevi koji bi trebali biti postignuti u razdoblju od 2014.-2020. godine:

- 1. Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva**
- 2. Promoviranje obrazovanja I cjeloživotnog učenja**
- 3. Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju**
- 4. Jačanje civilnog društva**

Strateški cilj 1. Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva

Kroz ovaj strateški cilj Strategije razvoja ljudskih potencijala ZŽ nastoji se istaknuti važnost suradnje svih dionika na lokalnom tržištu rada uz uspostavljanje partnerskih odnosa da se postigne veća zapošljivost, pogotovo svih ranjivih grupa na tržištu rada (mladi, žene, osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, bivši ovisnici...). Usmjerenost cilja je na uspostavu održivog zapošljavanja i prilagodljivosti radne snage te podizanja stope aktivnosti radno sposobnog stanovništva, uz naglašavanje značaja malog i srednjeg poduzetništva kao pokretača gospodarskog razvoja. Kroz partnerski pristup postići će se umrežavanje svih relevantnih čimbenika na tržištu rada zbog blagovremenog i potpunog korištenja gospodarskih i razvojnih prilika.

Strateški cilj 2. Promoviranje obrazovanja I cjeloživotnog učenja

Želi se povećati kvaliteta i dostupnost obrazovnog sustava za sve kategorije stanovništva, podići razina kvalitete provedba postojećih programa obrazovanja, te uvođenje novih programa koji bi odgovarali potrebama na tržištu rada. Cilj je razviti kako administrativne kapacitete obrazovnog sustava na svim razinama tako i poticati razvoj izvrsnosti prvenstveno u strukovnom te višem i visokom obrazovanju. Podizanje svijesti o važnosti cjeloživotnog učenja i postizanje veće uključenosti stanovništva u obrazovne procese jedna je od važnih svrha ovog strateškog cilja.

Strateški cilj 3. Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju

Dok je lako prepoznati osobe koje su u potpunosti socijalno uključene, kao i one koje su potpuno isključene, puno je teže prepoznati one koji se nalaze negdje u sredini – u „sivom“ području – i kojima prijeti opasnost da budu socijalno isključene. Naš strateški cilj je usmjeren na identifikaciju i aktivno djelovanje spram skupina u riziku nezaposlenosti, siromaštva i socijalne isključenosti. Pružanje jednakih mogućnosti i osnaživanje osjetljivih

društvenih skupina uvelike će povećati njihove izgleda da aktivno i produktivno sudjeluju u društvu. Velike su koristi od aktivnog doprinosa pojedinaca za društvo u cjelini, ne samo u smislu novčanih ušteda već i u smislu jače socijalne integracije. Socijalna isključenost nije izbor; ona predstavlja pokazatelj nejednake raspodjele socijalnog i materijalnog bogatstva, sve slabiju socijalnu solidarnost, ograničen pristup mogućnostima.

Strateški cilj 4. Jačanje civilnog društva

Kroz ovaj strateški cilj namjera je osnažiti civilno društvo u razvoju zajednice. Uloga koje imaju udruge u društvenom i ekonomskom razvoju zajednice nije još u dovoljnoj mjeri iskorištena, pa se kroz partnerstvo pruža prilika da se podigne svijest u javnosti o tome. Ciljem se obuhvaćaju nastojanja za povećanjem sudjelovanja civilnog sektora u procesima donošenja odluka o gospodarskom i društvenom razvoju županije, jačanjem partnerstva i suradnje između civilnog, javnog i privatnog sektora.

Imajući na umu ova četiri strateška cilja i dostupnost sredstava Europskog Socijalnog Fonda, povećane aktivnosti lokalnih aktera u privlačenju fondova u periodu ove strategije, imati će dugoročne učinke na razvoj ljudskih resursa u Zadarskoj županiji.

Relevantnost i usklađenost Strategije razvoja ljudskih potencijala u Zadarskoj županiji s drugim EU, nacionalnim i regionalnim strategijama i programima te javnim politikama u Republici Hrvatskoj

Važno mjesto u usklađenosti pravnog sustava Republike Hrvatske (RH) sa pravnom stečevinom Europske Unije (EU) ima harmoniziranost pravnog i političkog okvira za socijalnu inkluziju. Politika socijalnog uključivanja jedna je od ključnih politika EU kroz koju se želi unaprijediti jednakopravnost, smanjiti siromaštvo i potencijalne društvene sukobe.

Dva su osnovna temelja politike zapošljavanja i socijalne politike EU i to *Europska strategija za zapošljavanje* o stvaranju novih radnih mjesta i strategija za reformu tržišta rada, te *Europska socijalna agenda* osmišljena kako bi osigurala da svatko u društvu i u svakoj regiji ima koristi od pogodnosti rasta Europske unije, dok Europski socijalni fond (ESF) pruža financijsku podršku tim ciljevima.

S ciljem usklađivanja Strategije razvoja ljudskih potencijala u Zadarskoj županiji s postojećim strateškim dokumentima i programima u obzir su uzeti posebno slijedeće strategije, programi i dokumenti:

EU smjernice za zapošljavanje (2010-2020)

Europska komisija donijela je integrirane smjernice za provedbu Strategije Europa 2020. Ove smjernice od listopada 2010. godine zamjenjuju prijašnje smjernice donesene 2005. i revidirane 2008. godine.

Glavni prioriteti za provođenje smjernica Strategije Europa 2020 su:

- **pametani rast** (razvoj gospodarstva koji se temelji na znanju i inovaciji),
- **održivi rast** (promicanje učinkovitijeg i konkurentnijeg gospodarstva s ciljem poboljšanja poslovnog okruženja),
- **inkluzivni rast** (promicanje zapošljavanja visoke razine s ciljem osiguranja socijalne i prostorne kohezije).

Od ukupno 10 smjernica, 4 se odnose na zapošljavanje. Usporedba prioriteta Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije u odnosu na EU smjernice za zapošljavanje date su u slijedećoj tablici.

Tablica 50: Usporedba prioriteta Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije u odnosu na EU smjernice za zapošljavanje

Prioriteti Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije	Prioritet 1: Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva	Prioritet 2: Promoviranje obrazovanja i cjeloživotnog učenja	Prioritet 3: Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju	Prioritet 4: Jačanje civilnog društva
EU zajedničke smjernice za zapošljavanje				
7 Povećanje sudjelovanja na tržištu rada žena i muškaraca, smanjenje strukturne nezaposlenosti i promoviranje kvalitete rada	X		X	
8 Razvijanje kvalificirane radne snage koja odgovara potrebama tržišta rada i promoviranje cjeloživotnog učenja	X	X		X
9 Pобољшanje kvalitete i uspješnosti sustava obrazovanja i osposobljavanja na svim razinama i jačanje sudjelovanja u visokom obrazovanju		X		
10 Promoviranje socijalne uključenosti i borba protiv siromaštva			X	X

Europska strategija zapošljavanja

Europska strategija zapošljavanja donešena je na samitu u Luksemburgu 1997. godine, sa ciljem usmjeravati i usklađivati prioritete politike zapošljavanja na razini Europske unije. To se postiže smjernicama za zapošljavanje, nacionalnim akcijskim planovima, zajedničkim izvještajima o zapošljavanju te preporukama. Europska strategija zapošljavanja temelji se na „četiri stupa“ i to: 1. poduzetništvo, odnosno nastojanje za razvijanjem aktivnijeg poslovnog okruženja i stvaranjem novih i boljih radnih mjesta, 2. osiguranje mogućnosti zapošljavanja, što se postiže borbom protiv dugoročne nezaposlenosti i nezaposlenosti mladih ljudi, olakšavanjem prijelaza iz škole na posao, te razvijanjem suradnje između poduzeća i socijalnih partnera, 3. omogućavanje prilagodbe, tj. olakšavanje poduzećima i radnoj snazi prihvaćanja novih tehnologija i novih tržišnih uvjeta, putem osuvremenjivanja organizacije rada i promicanja prilagodljivosti u poduzećima, i 4. osuvremenjivanje društava, odnosno razvoj društava u kojima bi muškarci i žene radili pod jednakim uvjetima i s jednakim odgovornostima, a taj će se cilj nastojati postići otklanjanjem diskriminacije među spolovima te pomirenjem obiteljskog i poslovnog života.

Ekonomski program Republike Hrvatske

U skladu s navedenim ciljevima Republika Hrvatska izradila je u travnju 2013. *Ekonomski program* u kojem su navedeni osnovni problemis kojima se Republika Hrvatska suočava u odnosu na zadane ciljeve Europa 2020, a to su:

- Nedovoljno sudjelovanje na tržištu rada;
- Neusklađenost sustava obrazovanja s potrebama tržišta rada, odnosno potreba za formiranjem sustava praćenja i analize potreba tržišta rada;
- Nedovoljno sudjelovanje osoba u cjeloživotnom učenju;

- Pristup adekvatnim izvorima financiranja za povećanje konkurentnosti;
- Suzbijanje rada na crno i uvođenje prilagodljivih radnih instituta u smislu izmjena radnog zakonodavstva s ciljem olakšanja uvjeta za zapošljavanje, restrukturiranje i veće zaštite rada i radnika.

U svrhu povećanja stope zaposlenosti Ekonomski program propisuje tri osnovne mjere:

- Poticanje zapošljavanja – uključivanje sve većeg broja nezaposlenih osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada u mjere aktivne politike zapošljavanja;
- Jačanje administrativnih kapaciteta i osiguravanje kvalitetnije usluge Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje - kako bi se povećao udio ranjivih i teže zapošljivih skupina u zapošljavanju i pružila što bolja, kvalitetnija i sveobuhvatnija usluga prema krajnjim korisnicima, nastaviti će se ulaganje u prilagodbu i unaprjeđenje rada Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje;
- Daljnji razvoj i institucionalna podrška lokalnim partnerstvima za zapošljavanje, osobito u smislu aktivne uloge koju lokalna partnerstva za zapošljavanje imaju u rješavanju problema nezaposlenosti na lokalnoj i regionalnoj razini.

Sporazum o partnerstvu za Hrvatsku za razdoblje 2014.-2020.

Kao pripremu za ulazak u Europsku uniju i korištenje strukturnih fondova, Republika Hrvatska je u razdoblju od 2007. do sredine 2013. koristila Instrument pretpristupne pomoći (IPA) koji je nadopunjen po stupanju Republike Hrvatske u Europsku uniju te je obuhvaćao IPA i ESF financiranje za pretpristupno i postpristupno razdoblje 2007. – 2013.

Europska komisija usvojila je Partnerski sporazum s Hrvatskom, ključni dokument za korištenje strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u proračunskom razdoblju 2014-2020. U Partnerskom sporazumu Hrvatska je definirala ciljeve koje želi postići sredstvima iz europskih fondova, a uvjet korištenja je prihvaćen operativni program za provedbu kohezijske politike. Kohezijska politika provoditi će se putem četiri operativna programa:

- OP Konkurentnost i kohezija
- OP Učinkoviti ljudski resursi
- Program ruralnog razvoja
- OP Ribarstvo

Operativni program “Učinkoviti ljudski potencijali” 2014. – 2020

Tematski ciljevi i prioritetne osi Operativnog programa učinkoviti ljudski potencijali razrađeni su kako slijedi:

- Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage;
 - Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije;
 - Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje;
 - Jačanje institucionalnih kapaciteta javnih tijela i zainteresiranih strana te učinkovite javne uprave.
- Vezano uz definirane prioritetne osi u području zapošljavanja i socijalne uključenosti u periodu od 2014. – 2020. razrađeni su sljedeći specifični ciljevi;
- Povećanje zaposlenosti nezaposlenih osoba, posebice dugotrajno nezaposlenih i osoba čije vještine ne odgovaraju potrebama tržišta rada;
 - Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba posebice žena;
 - Očuvanje radnih mjesta, zadržavanje viška radnika i radnika kojima prijeti rizik od nezaposlenosti u zaposlenju te jačanje brzog ponovnog zapošljavanja nezaposlenih kao viška radne snage;
 - Povećanje zapošljavanja i integracija mladih nezaposlenih osoba na tržište rada;
 - Jačanje institucionalne podrške i sustava praćenja zapošljavanja mladih;
 - Jačanje kapaciteta lokalnih partnerstava za zapošljavanje i povećano zapošljavanje najranjivijih na lokalnim tržištima rada;

- Povećanje dostupnosti i kvalitete javno dostupnih informacija usluga na tržištu rada, uključujući mjere aktivne politike zapošljavanja te sustavu zdravlja i zaštite na radu;
- Promicanje uključivanja ranjivih skupina na tržište rada i njihovo socijalno uključivanje te borba protiv svih oblika diskriminacije.

Garancija za mlade

Uočavajući veliki problem nezaposlenosti mladih Europska komisija je svim zemljama članicama dala preporuku za jače angažiranje, te izradu mjera za jačanje zapošljivosti i zapošljavanje mladih u dobi od 15-24 godine. Inicijativom Garancija za mlade želi se postići da sve mlade osobe u dobi do 25 godina unutar 4 mjeseca nakon završetka formalnog obrazovanja ili prijave u evidenciju nezaposlenih dobiju priliku za aktivaciju na tržištu rada kroz zapošljavanje, vježbeništvo, naukovanje ili daljnje obrazovanje.

Od 01.07.2013. Republika Hrvatska provodi ovu strategiju razvojem dodatnih mjera za poticanje zapošljavanja mladih, no izradom i usvajanjem *Plana implementacije Garancije za mlade* bit će razvijene i dodatne mjere koje trebaju pomoći zapošljavanju mladih osoba.

Sukladno Garanciji za mlade identificirana su osnovna područja djelovanja:

- zapošljavanje;
- daljnje obrazovanje;
- vježbeništvo i naukovanje;
- poduzetništvo.

Strategija za razvoj strukovnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj (2008-2013)

Ovaj veoma značajan strateški dokument nastao je sa ciljem izgradnje i unapređenja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji će voditi k njihovom osiguranju na nacionalnoj razini. Ciljevi koji su se željeli postići donošenjem ove strategije su slijedeći:

- odrediti pravce strukovnog obrazovanja i načine njihove realizacije
- utvrditi parametre promjena strukovnog obrazovanja
- uspostaviti mehanizme sustavnog praćenja i ostvarivanja ciljeva
- promovirati jednaka prava i uvjete učenja za sve, a posebno značaj strukovnog obrazovanja i osposobljavanja
- unaprijediti kvalitetu strukovnog obrazovanja
- izraditi mehanizme usporedivosti i priznavanja hrvatskih strukovnih kvalifikacija u EU (Europski kvalifikacijski okvir)

Metodologija koja se koristila pri izradi Strategije razvoja ljudskih potencijala u Zadarskoj županiji u skladu je s postupkom i standardima koji se primjenjuju u EU-u. U izradi su primjenjivani sveobuhvatni kriteriji uz široku participaciju lokalnih dionika sa ciljem osmišljavanja županijske razvojne vizije ljudskih potencijala, strateških ciljeva, prioriteta i mjera za razdoblje do 2020. godine. Kod izrade je postignut visok stupanj korelacije s EU smjernicama nacionalnim, te regionalnim i lokalnim razvojnim ciljevima.

IV. PRIORITETI I MJERE

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.1.	JAČANJE ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA
Mjera 1.1.1.	Formiranje partnerstva za stimuliranje istraživanja i razvoja u poduzetništvu
Mjera 1.1.2.	Poticanje „pametne specijalizacije“ kroz razvoj organizacija za poslovnu podršku i suradnju
Prioritet 1.2.	OSNAŽIVANJE KOMPETENCIJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA
Mjera 1.2.1.	Promocija poduzetništva
Mjera 1.2.2.	Razvoj mreže obrazovanja u poduzetništvu – od poduzetnika početnika do podrške vezane uz inovacije, razvoj i zaštitu intelektualnog vlasništva
Prioritet 1.3.	POVEĆANJE ZAPOSILJIVOSTI
Mjera 1.3.1.	Promoviranje zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz subvencije i obrazovne aktivnosti
Mjera 1.3.2.	Unapređenje informatičke pismenosti, vještina i uključivanja
Prioritet 1.4.	JAČANJE UMREŽAVANJA
Mjera 1.4.1.	Poticanje umrežavanja na svim razinama (između poduzetnika međusobno, poduzetnika i akademske zajednice i javno-privatno partnerstvo)
Mjera 1.4.2.	Jačanje kompetentnosti javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku i učinkovitiji korištenje resursa u lokalnoj zajednici

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA
Mjera 2.1.1	Prilagodba postojećih i uvođenje novih obrazovnih programa prilagođenih potrebama gospodarstva
Mjera 2.1.2	Poboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu

Mjera 2.1.3	Promicanje potrebe i važnosti cjeloživotnog učenja
Mjera 2.1.4	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih institucija
Mjera 2.1.5	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih ustanova za rad s učenicima/polaznicima s posebnim potrebama
Mjera 2.1.6	Stvaranje centara izvrsnosti (kompetetivnosti) – nova mreža srednjoškolskih programa
Prioritet 2.2	JAČANJE SUSTAVA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA
Mjera 2.2.1	Razvoj sustava profesionalnog usmjerenja unutar obrazovnih institucija
Mjera 2.2.2	Uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere
Mjera 2.2.3	Promoviranje upoznavanja svijeta rada unutar institucija obveznog obrazovanja
Prioritet 2.3	JAČANJE SUSTAVA SOCIJALNOG PARTNERSTVA U OBRAZOVANJU
Mjera 2.3.1	Jačanje sustava socijalnog partnerstva u obrazovanju

Strateški cilj 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Mjera 3.1	Pružanje podrške kod pristupa zapošljavanju i obrazovanju otežano zapošljivim skupinama
Mjera 3.2	Podrška razvoju socijalnih usluga institucijama i nevladinim udrugama koje ih pružaju

Strateški cilj 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA
Mjera 4.1	Jačanje uloge civilnog društva u društveno – gospodarskom razvoju zajednice
Mjera 4.2	Podizanje svijesti o ulozi civilnog društva u razvoju lokalne zajednice

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.1.	JAČANJE ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA
Mjera 1.1.1.	Formiranje partnerstva za stimuliranje istraživanja i razvoja u poduzetništvu
Mjera 1.1.2.	Poticanje „pametne specijalizacije“ kroz razvoj organizacija za poslovnu podršku i suradnju
Prioritet 1.2.	OSNAŽIVANJE KOMPETENCIJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA
Mjera 1.2.1.	Promocija poduzetništva
Mjera 1.2.2.	Razvoj mreže obrazovanja u poduzetništvu – od poduzetnika početnika do podrške vezane uz inovacije, razvoj i zaštitu intelektualnog vlasništva
Prioritet 1.3.	POVEĆANJE ZAPOS LJIVOSTI
Mjera 1.3.1.	Promoviranje zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz subvencije i obrazovne aktivnosti
Mjera 1.3.2.	Unapređenje informatičke pismenosti, vještina i uključivanja
Prioritet 1.4.	JAČANJE UMREŽAVANJA
Mjera 1.4.1.	Poticanje umrežavanja na svim razinama (između poduzetnika međusobno, poduzetnika i akademske zajednice i javno-privatno partnerstvo)
Mjera 1.4.2.	Jačanje kompetentnosti javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku i učinkovitiji korištenje resursa u lokalnoj zajednici

PRIORITET 1.1

Jačanje
istraživanja,
tehnološkog
razvoja i
inovacija

Mjera 1.1.1 Formiranje partnerstva za stimuliranje istraživanja i razvoja u poduzetništvu

Mjera 1.1.2 Poticanje „pametne specijalizacije“ kroz razvoj organizacija za poslovnu podršku i suradnju

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.1	JAČANJE ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA
Mjera 1.1.1.	Formiranje partnerstva za stimuliranje istraživanja i razvoja u poduzetništvu

Opis mjere	Umrežavanje gospodarstva s obrazovnim i istraživačkim institucijama, poticanje primjenjenih istraživanja, zapošljavanja visokoobrazovanog (istraživačkog) kadra u poslovnim subjektima, financiranje istraživanja od strane gospodarstva.			
Aktivnosti	▪ Stvaranje partnerstava između gospodarstva i obrazovnih i istraživačkih ustanova. ▪ Financiranje istraživanja koja unapređuju procese i/ili proizvode u gospodarstvu. ▪ Poticanje zapošljavanja visokoobrazovanih istraživača u gospodarstvu. ▪ Poticanje inovacija ▪ Poticanje zaštite intelektualnog vlasništva. ▪ Poticanje razvoja inovacija – razvoja prototipova u gospodarstvu ▪ Poticanje razvoja inovacija u obrazovnom sustavu ▪ Organiziranje obuke na temu inovacija u gospodarstvu			
Ciljna skupina/skupine	▪ Poduzetnici ▪ Visokoškolske ustanove ▪ Srednje škole ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Učenici, studenti			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Poduzetnici ▪ Visokoškolske ustanove ▪ Srednje škole ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Udruge ▪ HGK ▪ HOK ▪ HZZ			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				6.100.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj sudionika obuke na temu inovacija u gospodarstvu ▪ Broj razvijenih inovacija ▪ Broj zaposlenih visokoobrazovanih istraživača u gospodarstvu		▪ Poslodavci ▪ HGK ▪ HOK	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj stvorenih partnerstava ▪ Broj upotrebljivih inovacija ▪ Broj provedenih istraživanja ▪ Broj registriranih patenata u gospodarstvu		▪ Poslodavci ▪ HGK ▪ HOK ▪ Ured za patente	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Konkurentnije gospodarstvo		▪ DZS	

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.1	JAČANJE ISTRAŽIVANJA, TEHNOLOŠKOG RAZVOJA I INOVACIJA
Mjera 1.1.2.	Poticanje „pametne specijalizacije“ kroz razvoj organizacija za poslovnu podršku i suradnju

Opis mjere	Organizacije za poslovnu podršku i suradnju predstavljaju svaki tip organiziranog djelovanja koji je u funkciji olakšavanja poslovanja u gospodarstvu te smanjenja i/ili prevazilaženja administrativnih barijera kod investicija u gospodarstvu. Specijalizacijom se brže i učinkovitije koriste gospodarski resursi, smanjuju nepotrebni troškovi te se postaje konkurentniji na tržištu.			
Aktivnosti	▪ Poticanje poslodavaca za specijalizaciju ▪ Poticanje gospodarskog povezivanja i suradnju kroz klastere, zadruge, udruge poslodavaca ▪ Razvijanje pratećih servisa za brže i učinkovitije svladavanje administrativnih barijera ▪ Organiziranje obuke za „pametnu specijalizaciju“ ▪ Organiziranje razmjena „dobre prakse“			
Ciljna skupina/skupine	▪ Poduzetnici ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Udruge poslodavaca ▪ Javna uprava			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Poduzetnici ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Udruge ▪ HGK ▪ HOK			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				9.300.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj poslovnih subjekata koji su prisustvovali osposobljavanjima ▪ Broj polaznika obuke za razvijanje pratećih servisa ▪ Broj sudionika organiziranih razmjena „dobre prakse“		▪ Poslodavci ▪ HGK ▪ HOK	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj poslovnih subjekata koji su se specijalizirali ▪ Broj novoosnovanih asocijacija poslodavaca (udruga, zadruga, klastera..) ▪ Broj razvijenih pratećih servisa ▪ Broj organiziranih razmjena „dobre prakse“		▪ Poslodavci ▪ HGK ▪ HOK	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Konkurentnije gospodarstvo		▪ DZS	

PRIORITET 1.2

Oснаživanje kompetencija malog i srednjeg poduzetništva

Mjera 1.2.1 Promocija poduzetništva

Mjera 1.2.2 Razvoj mreže obrazovanja u poduzetništvu – od poduzetnika početnika do podrške vezane uz inovacije, razvoj i zaštitu intelektualnog vlasništva

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA			
Prioritet 1.2	OSNAŽIVANJE KOMPETENCIJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA			
Mjera 1.2.1.	Promocija poduzetništva			
Opis mjere	Davanje elementarnih poduzetničkih znanja potencijalnim poduzetnicima u svrhu smanjenja pogrešnih procjena poduzetničkih mogućnosti. Osigurati poduzetnicima nove mogućnosti financiranja za unapređenje menadžerskih i poduzetničkih vještina u sektoru malog i srednjeg poduzetništva. Olakšati poduzetnicima pristup potrebnim informacijama.			
Aktivnosti	▪ Informiranje i osposobljavanje poduzetnika početnika ▪ Olakšavanje početka i vođenja poslovanja ▪ Organiziranje poslovne, poduzetničke i menadžerske obuke. ▪ Razvoj mreže podrške poduzetništvu ▪ Izrada web portala za poduzetnike ▪ Jačanje poduzetničke kulture u obrazovanju na svim razinama			
Ciljna skupina/skupine	▪ Poduzetnici početnici ▪ Mali i srednji poduzetnici ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Učenici, studenti			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ HGK ▪ HOK ▪ Udruženje obrtnika ▪ HZZ ▪ Županija ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Udruge ▪ Obrazovne ustanove			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				400.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj sudionika info seminara ▪ Broj korisnika savjetovanja i seminara ▪ Broj informiranih i obučanih poslodavaca i zaposlenika		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Obrazovne institucije	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj samozaposlenih nakon seminara. ▪ Broj korisnika prisutnih na tržištu nakon 2 godine ▪ Broj ponuđenih edukacija		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Obrazovne institucije	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Smanjenje broja propalih poduzeća i obrta		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo.	

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA			
Prioritet 1.2	OSNAŽIVANJE KOMPETENCIJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA			
Mjera 1.2.2.	Razvoj mreže obrazovanja u poduzetništvu – od poduzetnika početnika do podrške vezane uz inovacije, razvoj i zaštitu intelektualnog vlasništva			
Opis mjere	Kroz praćenje poduzetnika u svim fazama njegovog životnog ciklusa od samih početaka do visokospecijaliziranih poduzetničkih pothvata olakšati poduzetničko djelovanje.			
Aktivnosti	▪ Informiranje i osposobljavanje poduzetnika u svim fazama životnog ciklusa poduzeća ▪ Razvoj visokospecijaliziranih konzultantskih usluga za poduzetništvo ▪ Organiziranje poslovne, poduzetničke i menadžerske obuke za poduzetnike i njihove ključne djelatnike u svim fazama životnog ciklusa poduzeća ▪ Razvoj mreže konzultantskih usluga poduzetništvu ▪ Jačanje poduzetničke kulture u zajednici na svim razinama			
Ciljna skupina/skupine	▪ Poduzetnici ▪ Javna uprava ▪ Lokalna i regionalna uprava i samouprava ▪ Učenici, studenti			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ HGK ▪ HOK ▪ Udruženje obrtnika ▪ HZZ ▪ Županija ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Udruge ▪ Obrazovne ustanove ▪ Poduzetnici			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				733.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj sudionika seminara ▪ Broj korisnika savjetovanja i seminara ▪ Broj informiranih i obučanih poslodavaca i zaposlenika		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Obrazovne institucije	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj korisnika prisutnih na tržištu nakon 5 godina ▪ Broj ponuđenih edukacija		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Obrazovne institucije	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Smanjenje broja propalih poduzeća i obrta		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo.	

PRIORITET 1.3

**Povećanje
zapošljivosti**

Mjera 1.3.1 Promoviranje zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz subvencije i obrazovne aktivnosti

Mjera 1.3.2 Unapređenje informatičke pismenosti, vještina i uključivanja

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA			
Prioritet 1.3	POVEĆANJE ZAPOSMLJIVOSTI			
Mjera 1.3.1.	Promoviranje zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz subvencije i obrazovne aktivnosti			
Opis mjere	Promoviranje zapošljavanja skupina u nepovoljnom položaju na tržištu rada kroz subvencije i obrazovne aktivnosti			
Aktivnosti	▪ Subvencije za poslodavce koji zapošljavaju žene ▪ Subvencije za poslodavce koji zapošljavaju mlade ▪ Subvencije za poslodavce koji zapošljavaju dugotrajno nezaposlene ▪ Subvencije za poslodavce koji zapošljavaju osobe sa invaliditetom ▪ Povećanje zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih kroz programe doškoloavanja i prekvalifikacije ▪ Povećanje zapošljivosti žena kroz programe doškoloavanja i prekvalifikacije ▪ Povećanje zapošljivosti mladih kroz programe doškoloavanja i prekvalifikacije ▪ Edukacija žena za poduzetništvo ▪ Edukacija žena za menadžerske pozicije ▪ Edukacija mladih za poduzetništvo ▪ Priprema mladih na izlasku iz obrazovanja za tržište rada			
Ciljna skupina/skupine	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Strukovne škole ▪ Poslodavci ▪ Studenti ▪ Učenici ▪ Nezaposleni			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Strukovne škole ▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Razvojne agencije ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				650.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj novozaposlenih žena, ▪ Broj novozaposlenih mladih, ▪ Broj novozaposlenih osoba s		▪ HZZ, ▪ Hrvatska obrtnička komora, ▪ Hrvatska gospodarska komora,	

	- invaliditetom - Broj novozaposlenih među dugotrajno nezaposlenima - Broj novootvorenih obrta/poduzeća u vlasništvu žena - Broj novootvorenih obrta/poduzeća u vlasništvu mladih - Broj obuhvaćenih mladih kroz pripremu za tržište rada	- DZS-a, - srednje škole Zadarske županije i Sveučilište u Zadru
Rezultat (praćenje)	- Zapošljavanje 30% nezaposlenih žena - Zapošljavanje 30% nezaposlenih mladih - Zapošljavanje 20% osoba s invaliditetom - Zapošljavanje 25% dugotrajno nezaposlenih - Osnivanje 20 novih obrta/poduzeća u vlasništvu žena - Osnivanje 20 novih obrta/poduzeća u vlasništvu mladih	- HZZ, - Hrvatska obrtnička komora, - Hrvatska gospodarska komora, - DZS-a
Utjecaj (evaluacija)	Smanjenje stope nezaposlenosti za 5%	- HZZ, - DZS-a

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.3	POVEĆANJE ZAPOSILJIVOSTI
Mjera 1.3.2.	Unapređenje informatičke pismenosti, vještina i uključivanja
Opis mjere	Informatička pismenost kao i sposobnost upotrebe i korištenja informacija jedan je od važnih faktora zapošljivosti i konkurentnosti na tržištu rada.
Aktivnosti	- Promicanje potrebe za informatičkom i informacijskom pismenošću - Razvoj programa kojima se potiče informatička i informacijska pismenost - Osposobljavanje za informatičku i informacijsku pismenost mladih u obrazovanju na svim razinama - Osposobljavanje za informatičku i informacijsku pismenost nezaposlenih - Osposobljavanje za informatičku i informacijsku pismenost zaposlenih - Osposobljavanje za informatičku i informacijsku pismenost osoba treće životne dobi
Ciljna skupina/skupine	- Mladi - Nezaposleni - Zaposleni - Osobe treće životne dobi - Visokoobrazovne institucije - Strukovne škole - Osnovne škole - Poslodavci
Potencijalni prijavitelj(i)	- Strukovne škole - Visokoobrazovne institucije - Zavod za zapošljavanje - Jedinice lokalne samouprave - Razvojne agencije - Udruge
Okvirni financijski	Izvori financiranja (procjena)

plan	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				450.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj sudionika seminara ▪ Broj korisnika osposobljavanja ▪ Broj promotivnih kampanja		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Obrazovne institucije ▪ Poslodavci ▪ HZZ	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj novih korisnika IT tehnologija u gospodarstvu ▪ Broj ponuđenih edukacija		▪ Obrtnička komora ▪ Gospodarska komora ▪ Poslodavci	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Konkurentnije gospodarstvo		▪ DZS	

PRIORITET 1.4

Jačanje umrežavanja

Mjera 1.4.1 Poticanje umrežavanja na svim razinama (između poduzetnika međusobno, poduzetnika i akademske zajednice i javno-privatno partnerstvo)

Mjera 1.4.2 Jačanje kompetentnosti javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku i učinkovitiji korištenje resursa u lokalnoj zajednici

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.4	JAČANJE UMREŽAVANJA
Mjera 1.4.1.	Poticanje umrežavanja na svim razinama (između poduzetnika međusobno, poduzetnika i akademske zajednice i javno-privatno partnerstvo)
Opis mjere	Kroz poticanje umrežavanja na svim razinama poticati zapošljavanje i regionalni razvoj
Aktivnosti	▪ Analize i istraživanja potrebna za bolje razumijevanje problema lokalnog tržišta rada ▪ Pобољшanje odnosa između poslodavaca, zaposlenika i državnih institucija ▪ Povezivanje poslovnog, znanstveno-istraživačkog sektora u svrhu transfera znanja i uvođenja novih tehnologija ▪ Kreiranje komunikacijskih kanala ▪ Treninzi i stručna podrška članova LPZ-a vezano uz tržište rada, pripremi i upravljanju projektima, praćenju provedbe strategije itd.
Ciljna skupina/skupine	▪ Strukovne škole ▪ Nezaposleni ▪ Zaposlene osobe ▪ poslodavci ▪ Učenici ▪ Studenti ▪ Udruge

	▪ Članovi LPZ-a			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Strukovne škole ▪ Razvojne agencije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				3.935.000,00 EURA
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Rast postojećih malih i srednjih poduzeća. ▪ Broj istraživanja i analiza ▪ Broj programa edukacije ▪ Broj pripremljenih projekata ▪ Broj medijskih događaja		▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Zapisnici sa sastanaka ▪ Kopije izvješća medija	
Rezultat (praćenje)	▪ Širenje postojećih malih i srednjih poduzeća ▪ Broj projekata prihvaćenih za financiranje		▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Izvješća o praćenju ▪ "On-going" evaluacijsko izvješće	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Povećanje zaposlenosti u sektoru malog i srednjeg poduzetništva ▪ % novih partnera uključenih u provedbu projekata ▪ % povećanje članstva LPZ-a ▪ Broj izrađenih interventnih planova		▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Ex-post evaluacijsko izvješće	

Strateški cilj 1	POVEĆANJE ZAPOSLENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA
Prioritet 1.4	POVEĆANJE ZAPOSILJIVOSTI
Mjera 1.4.2.	Jačanje kompetentnosti javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku i učinkovitiji korištenje resursa u lokalnoj zajednici
Opis mjere	Jačanje kompetentnosti javnog sektora i ostalih organizacija za poslovnu podršku dovodi do boljih javnih usluga kako za građanstvo tako i za poduzetnike.
Aktivnosti	▪ Osposobljavanje djelatnika javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku u stručnim znanjima i vještinama ▪ Osposobljavanje djelatnika javnog sektora i organizacija za poslovnu podršku u prenosivim znanjima i vještinama ▪ Umrežavanje djelatnika javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku na lokalnom nivou ▪ Stvaranje „baza znanja i usluga“ javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku namjenjenih krajnjim korisnicima usluga ▪ Osposobljavanje rukovodećeg kadra javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku u menadžerskim vještinama i znanjima

	Razvoja modela podrške (pomoć u kriznim situacijama) djelatnicima javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku			
Ciljna skupina/skupine	- Zaposlenici javnih servisa - Rukovoditelji javnih servisa			
Potencijalni prijavitelj(i)	- JLS - Javni servisi - Organizacije za poslovnu podršku			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				306.530,00 EURA
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	- Broj sudionika seminara - Broj korisnika osposobljavanja - Broj institucija uključenih u mreže javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku		- Obrtnička komora - Gospodarska komora - Županijski ured za gospodarstvo - Obrazovne institucije - HZZ	
Rezultat (praćenje)	- Smanjenje broja nezadovoljnih korisnika javnih servisa za 30% - Stvorena baza znanja i usluga javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku - Stvorena mreža javnih servisa i organizacija za poslovnu podršku na lokanoj razini		- Obrtnička komora - Gospodarska komora - Županijski ured za gospodarstvo - Obrazovne institucije - HZZ	
Utjecaj (evaluacija)	Brže i učinkovitije rješavanje predmeta koji su u domeni javnih službi		Izvešća institucija	

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA
Mjera 2.1.1	Prilagodba postojećih i uvođenje novih obrazovnih programa prilagođenih potrebama gospodarstva
Mjera 2.1.2	Poboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu
Mjera 2.1.3	Promicanje potrebe i važnosti cjeloživotnog učenja
Mjera 2.1.4	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugog školskog osoblja
Mjera 2.1.5	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugog školskog osoblja za rad s učenicima s posebnim potrebama
Mjera 2.1.6	Stvaranje centara izvrsnosti (kompetetivnosti) – nova mreža srednjoškolskih programa
Prioritet 2.2	JAČANJE SUSTAVA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA
Mjera 2.2.1	Razvoj sustava profesionalnog usmjeravanja unutar obrazovnih institucija
Mjera 2.2.2	Uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere
Mjera 2.2.3	Promoviranje upoznavanja svijeta rada unutar institucija obveznog obrazovanja
Prioritet 2.3	JAČANJE SUSTAVA SOCIJALNOG PARTNERSTVA U OBRAZOVANJU
Mjera 2.3.1	Jačanje sustava socijalnog partnerstva u obrazovanju

PRIORITET 2.1

**Jačanje
obrazovnih
institucija**

Mjera 2.1.1 Prilagodba postojećih i uvođenje novih obrazovnih programa prilagođenih potrebama gospodarstva

Mjera 2.1.2 Poboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu

Mjera 2.1.3 Promicanje potrebe i važnosti cjeloživotnog učenja

Mjera 2.1.4 Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih institucija

Mjera 2.1.5 Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih ustanova za rad s učenicima/polaznicima s posebnim potrebama

Mjera 2.1.6 Stvaranje centara izvrsnosti (kompetetivnosti) – nova mreža srednjoškolskih programa

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.1	Prilagodba postojećih i uvođenje novih obrazovnih programa prilagođenih potrebama gospodarstva			
Opis mjere	Razvoj novih elemenata u na svim razinama obrazovanja u skladu sa promjenjivim potrebama tržišta rada.			
Aktivnosti	Razvoj modularnih programa u skladu s potrebama tržišta rada za doškovanje visokoobrazovanih dugotrajno nezaposlenih osoba Razvoj modularnih programa obrazovanja u skladu s potrebama tržišta rada za doškovanje dugotrajno nezaposlenih osoba sa završenom srednjom strukovnom školom Razvoj modularnih programa obrazovanja u skladu s tehničko – tehnološkim zahtjevima radnih mjesta za osobe kojima prijeti gubitak posla Razvoj novih obrazovnih programa u skladu s potrebama gospodarstva Razvoj programa koji će u svojim ishodima imati elemente kao što su: Vještine snalaženja, prepoznavanje prilika, poduzetnost, sposobnost učenja kao i ostale ključne kompetencije Provođenje istraživanja o potrebama poslodavaca			
Ciljna skupina/skupine	- Visokoobrazovne institucije - Strukovne škole - Poslodavci - Studenti - Učenici - Nezaposleni			
Potencijalni prijavitelj(i)	- Strukovne škole - Visokoobrazovne institucije - Zavod za zapošljavanje - Jedinice lokalne samouprave - Razvojne agencije - Poslodavci - Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				200.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	- Broj novih i poboljšanih obrazovnih programa - Broj dionika koji su sudjelovali u pripremi obrazovnih programa - Broj obrazovnih programa u kojima je uveden praktični rad - Broj novih ili poboljšanih programa učenja (stranih jezika, informatike, komunikacijskih vještina itd) - Broj sastanaka tijela LPZ-a na kojima se raspravljaju obrazovni programi - Broj provedenih istraživanja		- Evidencije obrazovnih institucija - Projektna izvješća - Izvješća o postupcima verifikacije programa - Zapisnici sa sastanaka tijela LPZ-a	
Rezultat (praćenje)	Broj obrazovnih institucija koje su uvele novi ili poboljšale postojeći		Izvješća pojedinačnih projekata	

	obrazovni program	
Utjecaj (evaluacija)	Povećano zadovoljstvo poslodavaca osobama koje su obrazovane po novim obrazovnim programima	Ankete poslodavaca

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.2	Poboljšanje suradnje strukovnog obrazovanja i gospodarstva kroz razvoj modela naukovanja, prakse i obuke na poslu			
Opis mjere	Razvoj novih obrazovnih modela na svim razinama obrazovanja koji bi omogućili bolju pripremu za rad na konkretnim radnim mjestima te omogućili poslodavcima lakši odabir kvalificiranih radnika			
Aktivnosti	- Razvoj modela suradnje obrazovnih institucija i poslodavaca - Usavršavanje radnika koji rade kod poslodavaca za uključivanje u obrazovne procese - Usavršavanje djelatnika obrazovnih institucija za razvoj kurikuluma u skladu s novim obrazovnim modelima - Poticanje „kulture rada“ kod učenika - Umrežavanje obrazovnih institucija i gospodarskih subjekata			
Ciljna skupina/skupine	- Visokoobrazovne institucije - Strukovne škole - Poslodavci - Studenti - Učenici - Nezaposleni			
Potencijalni prijavitelj(i)	- Strukovne škole - Visokoobrazovne institucije - Zavod za zapošljavanje - Jedinice lokalne samouprave - Razvojne agencije - Poslodavci - Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014. – 2020.				
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	- Broj razvijenih obrazovnih modela - Broj obrazovnih institucija uključenih u nove obrazovne modele - Broj poslodavaca uključenih u nove obrazovne modele - Broj učenika/studenata koji su školovani kroz nove obrazovne modele			
Rezultat (praćenje)	Broj obrazovnih institucija i poslodavaca koje su zajednički provele obrazovni program		Izvešća pojedinačnih projekata	
Utjecaj (evaluacija)	Povećano zadovoljstvo poslodavaca osobama koje su obrazovane po		Ankete poslodavaca	

	novim obrazovnim modelima	
--	---------------------------	--

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.3	Promicanje potrebe i važnosti cjeloživotnog učenja			
Opis mjere	Razvoj znanosti, modernih tehnologija i sve zahtjevnije potrebe na tržištu rada ukazuju na važnost cjeloživotnog učenja. Ovom mjerom se nastoji odgovoriti na te izazove promicanjem i stvaranjem preduvjeta za cjeloživotno učenje.			
Aktivnosti	▪ Analiza stvarnih potreba na tržištu rada i suradnja među lokalnim dionicima radi promicanja važnosti cjeloživotnog učenja ▪ Uvođenje novih programa cjeloživotnog učenja ▪ Redizajniranje postojećih programa u skladu s novim potrebama na tržištu rada ▪ Osnivanje centara za cjeloživotno učenje ▪ Promotivne aktivnosti radi motiviranja ljudi za cjeloživotno učenje ▪ Podizanje kvalitete ustanova za obrazovanje odraslih			
Ciljna skupina/skupine	▪ Strukovne škole ▪ Ustanove za obrazovanje odraslih ▪ Nezaposleni ▪ Zaposlene osobe ▪ poslodavci ▪ Učenici ▪ Studenti ▪ Udruge			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Ustanove za obrazovanje odraslih ▪ Strukovne škole ▪ Razvojne agencije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014. – 2020.				600.000,00 EURA
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj analiza potreba poslodavaca ▪ Broj novih programa cjeloživotnog učenja ▪ Broj medijskih događaja		▪ Analize HZZ-a, HGK-a, HOK-a, HUP-a i sl ▪ Anketa davatelja usluga ▪ Kopije izvješća medija	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj osnovanih centara		▪ Registar trgovačkog suda	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Udio stanovništva koji je uključen u cjeloživotno učenje		▪ Anketa o radnoj snazi	

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.4	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih institucija			
Opis mjere	Razvoj znanosti, modernih tehnologija, novi obrasci življenja, novi načini komunikacije isl. zahtijevaju nove i drugačije kompetencije kod nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih institucija.			
Aktivnosti	▪ Usavršavanje djelatnika obrazovnih institucija za rad s novim tehnologijama ▪ Usavršavanje djelatnika obrazovnih institucija za nove obrasce komuniciranja ▪ Poticanje uključenja roditelja u procese koji se odvijaju unutar škole ▪ Poticanje uključenja lokalne zajednice u procese koji se odvijaju unutar škole/obrazovne ustanove			
Ciljna skupina/skupine	▪ Srednje škole ▪ Sveučilište ▪ Ustanove za obrazovanje odraslih ▪ Učenici ▪ Studenti ▪ Udruge			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Srednje škole ▪ Ustanove za obrazovanje odraslih ▪ Razvojne agencije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014. – 2020.				300.000, 00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj provedenih usavršavanja ▪ Broj uključenih nastavnika i drugih djelatnika škole/obrazovne ustanove ▪ Broj uključenih roditelja u aktivnosti škole ▪ Broj događaja u lokalnoj zajednici na kojima sudjeluje škola/obrazovna ustanova		▪ Škole	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj obrazovnih institucija, nastavnika, roditelja i JLS uključenih u program		▪ Izvješća pojedinačnih projekata	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Povećano zadovoljstvo učenika, roditelja i lokalne zajednice te bolje prepoznavanje potreba za obrazovanjem u lokalnoj zajednici		▪ Ankete	

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JAČANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.5	Osnaživanje kompetentnosti nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih ustanova za rad s učenicima/polaznicima s posebnim potrebama			
Opis mjere	Sve veći broj osoba s invaliditetom uključuje se u različite obrazovne aktivnosti, da bi se postigla potpuna integracija nužno je razviti kompetencije nastavnika i drugih djelatnika obrazovnih ustanova kako bi se učinkovito mogli nositi s izazovima kod obrazovanja osoba s različitim vrstama invaliditeta koji se postavljaju pred njih.			
Aktivnosti	▪ Usavršavanje nastavnika i ostalih djelatnika obrazovnih institucija za rad s osobama s invaliditetom ▪ Usavršavanje nastavnika i ostalih djelatnika obrazovnih institucija za korištenje tehnologija koje omogućavaju lakše učenje osobama s invaliditetom			
Ciljna skupina/skupine	▪ Srednje škole ▪ Sveučilište ▪ Učenici ▪ Studenti ▪ Udruge			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Srednje škole ▪ Razvojne agencije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014. – 2020.				400.000,00 EURA
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj nastavnika uključenih u programe za razvoj kompetencija za rad s osobama s invaliditetom ▪ Broj ostalih djelatnika obrazovnih ustanova uključenih u programe za razvoj kompetencija za rad s osobama s invaliditetom		▪ Škole	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj obrazovnih institucija, nastavnika i ostalog školskog osoblja uključenih u program		▪ Izvješća pojedinačnih projekata	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Povećano zadovoljstvo učenika, roditelja i lokalne zajednice te bolje prepoznavanje potreba za obrazovanjem u lokalnoj zajednici		▪ Ankete	

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.1	JACANJE OBRAZOVNIH INSTITUCIJA			
Mjera 2.1.6	Stvaranje centara izvrsnosti (kompetetivnosti) – nova mreža srednjoškolskih programa			
Opis mjere	Razvoj znanosti, modernih tehnologija i sve zahtjevnije potrebe na tržištu rada ukazuju na važnost specijalizacije u obrazovanju. Ovom mjerom se nastoji odgovoriti na te izazove promicanjem i stvaranjem preduvjeta za specijalizaciju škola kako bi mogle kvalitetno odgovoriti novim izazovima na tržištu rada			
Aktivnosti	- Provođenje istraživanja o suvremenim trendovima u djelatnostima - Opremanje škola s potrebnom nastavnom opremom - Osposobljavanje djelatnika škola za nove tehnologije - Osposobljavanje djelatnika škola za nove pristupe učenju i obrazovanju za zanimanja u novim tehnologijama - Jačanje veza između poslodavaca i škola			
Ciljna skupina/skupine	- Strukovne škole - Nezaposleni - Zaposlene osobe - poslodavci - Učenici - Studenti - Udruge			
Potencijalni prijavitelj(i)	- Visokoobrazovne institucije - Strukovne škole - Razvojne agencije - Zavod za zapošljavanje - Poslodavci - Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014. – 2020.				
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	- Broj provedenih istraživanja - Broj opremljenih škola - Broj osposobljenih nastavnika - Broj sklopljenih partnerstava škola i poslodavaca			
Rezultat (praćenje)	Broj centara izvrsnosti		Izvješća pojedinačnih projekata	
Utjecaj (evaluacija)	Povećano zadovoljstvo poslodavaca osobama koje su obrazovane u centrima izvrsnosti		Ankete poslodavaca	

PRIORITET 2.2

Jačanje sustava profesionalnog usmjeravanja

Mjera 2.2.1 Razvoj sustava profesionalnog usmjeravanja unutar obrazovnih institucija

Mjera 2.2.2 Uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere

Mjera 2.2.3 Promoviranje upoznavanja svijeta rada unutar institucija obveznog obrazovanja

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.2	JAČANJE SUSTAVA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA			
Mjera 2.2.1	Razvoj sustava profesionalnog usmjeravanja unutar obrazovnih institucija			
Opis mjere	Obzirom na sve veći broj napuštanja obrazovanja od strane učenika i studenata prije završetka započetog obrazovanja, te nedovoljne snalažljivosti na tržištu rada nakon završetka obrazovanja potrebno je uspostaviti sustav savjetovanja u karijeri u obrazovnom sustavu na svim razinama od osnovne škole do visokog obrazovanja.			
Aktivnosti	- Razvoj programa profesionalnog usmjeravanja u osnovnim školama - Razvoj programa profesionalnog usmjeravanja u srednjim školama - Razvoj izvannastavnih i nastavnih programa pripreme za tržište rada u osnovnim i srednjim školama - Razvoj centara za karijeru na visokoškolskim institucijama - Razvoj izvannastavnih i nastavnih programa pripreme za tržište rada na sveučilištima, visokim školama i veleučilištima - Razvoj programa za usavršavanje stručnjaka u profesionalnom usmjeravanju - Osposobljavanje stručnjaka za profesionalno usmjeravanje			
Ciljna skupina/skupine	- Visokoobrazovne institucije - Strukovne škole - Osnovne škole - Poslodavci - Studenti - Učenici - Nezaposleni			
Potencijalni prijavitelj(i)	- Strukovne škole - Visokoobrazovne institucije - Osnovne škole - Zavod za zapošljavanje - Jedinice lokalne samouprave - Razvojne agencije - Poslodavci - Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				

Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija	
Razina intervencije	Pokazatelji	Podaci/izvori informacija
Output (praćenje)	▪ broj programa profesionalnog usmjeravanja u osnovnim školama ▪ broj programa profesionalnog usmjeravanja u srednjim školama ▪ broj izvanastavnih i nastavnih programa pripreme za tržište rada u osnovnim i srednjim školama ▪ broj centara za karijeru na visokoškolskim institucijama ▪ broj programa pripreme za tržište rada na sveučilištima, visokim školama i veleučilištima ▪ broj osposobljenih stručnjaka za profesionalno usmjeravanje	▪ Osnovne i srednje škole, ▪ visokoškolske ustanove
Rezultat (praćenje)	▪ Broj obrazovnih institucija uključenih u program	▪ Izvješća pojedinačnih projekata
Utjecaj (evaluacija)	▪ Manje ranog napuštanja školovanja i prekidanja započetog obrazovanja te bolje snalaženje na tržištu rada	▪ Škole, ▪ HZZ

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA
Prioritet 2.2	JAČANJE SUSTAVA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA
Mjera 2.2.2	Uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere
Opis mjere	Kroz uvođenje sustava za razmjenu podataka o razvoju karijere svi sudionici u procesu imat će brojnije i kvalitetnije informacije temeljem kojih će moći pružiti kvalitetniju uslugu.
Aktivnosti	▪ Uspostava sustava razmjene podataka o karijernom razvoju pojedinca ▪ Uspostava sustava zaštite podataka koji se razmjenjuju ▪ Osposobljavanje korisnika podataka o sustavu zaštite, etičkim aspektima upotrebe podataka ▪ Uspostava sustava pohrane i registriranja podataka
Ciljna skupina/skupine	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Strukovne škole ▪ Osnovne škole ▪ Predškolske ustanove ▪ Studenti ▪ Učenici ▪ Nezaposleni
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Strukovne škole ▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Razvojne agencije ▪ Poslodavci ▪ Udruge
Okvirni financijski	Izvori financiranja (procjena)

plan	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj osoba uključenih u osposobljavanje ▪ Broj uključenih institucija ▪ Broj obuhvaćenih korisnika sustavom razmjene		▪ Strukovne škole ▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Jedinice lokalne samouprave	
Rezultat (praćenje)	▪ Uspostavljen sustav razmjene podataka o karijernom razvoju pojedinca ▪ Uspostavljen sustav za pohranu i registriranje podataka		▪ Strukovne škole ▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Jedinice lokalne samouprave	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Smanjenje broja osoba koje napuštaju započeto školovanje		▪ DSZ ▪ Ured državne uprave	

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA			
Prioritet 2.2	JAČANJE SUSTAVA PROFESIONALNOG USMJERAVANJA			
Mjera 2.2.3	Promoviranje upoznavanja svijeta rada unutar institucija obveznog obrazovanja			
Opis mjere	Kroz upoznavanje svijeta rada već u osnovnoj i srednjoj školi, odnosno tijekom visokoškolskog obrazovanja učenici/studenti će moći donijeti informiranije odluke o svojoj karijeri.			
Aktivnosti	▪ Razvijanje partnerstava između obrazovnog sustava i gospodarstva ▪ Razvijanje modela upoznavanja svijeta rada u sustavu obrazovanja ▪ Osposobljavanje nastavnog osoblja za suradnju s gospodarstvom ▪ Osposobljavanje poduzetnika za suradnju s obrazovnim institucijama			
Ciljna skupina/skupine	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Strukovne škole ▪ Poslodavci ▪ Studenti ▪ Učenici ▪ Nezaposleni			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Strukovne škole ▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Razvojne agencije ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				7236,00 EURA

Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija	
Razina intervencije	Pokazatelji	Podaci/izvori informacija
Output (praćenje)	▪ Broj programa edukacije ▪ Broj pripremljenih projekata ▪ Broj medijskih događaja ▪ Broj prisutnog nastavnog osoblja na osposobljavanjima za suradnju s gospodarstvom ▪ Broj prisutnih poslodavaca na osposobljavanjima za suradnju s obrazovnim sustavom	▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Županijski ured za društvene djelatnosti ▪ HZZ ▪ Zapisnici sa sastanaka ▪ Kopije izvješća medija
Rezultat (praćenje)	▪ Uspostavljena nova partnerstava između obrazovnog sustava i gospodarstva ▪ Broj razvijenih modela upoznavanja svijeta rada u sustavu obrazovanja	▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Županijski ured za društvene djelatnosti ▪ Izvješća o praćenju ▪ "On-going" evaluacijsko izvješće
Utjecaj (evaluacija)	▪ Smanjen broj potreba za prekvalifikacijama kao posljedice neinformiranih karijernih izbora	▪ Ankete ▪ HZZ

PRIORITET 2.3

Jačanje sustava socijalnog partnerstva u obrazovanju

Mjera 2.3.1 Jačanje sustava socijalnog partnerstva u obrazovanju

Strateški cilj 2	PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA
Prioritet 2.3	JAČANJE SUSTAVA SOCIJALNOG PARTNERSTVA U OBRAZOVANJU
Mjera 2.3.1	Jačanje sustava socijalnog partnerstva u obrazovanju
Opis mjere	Kroz poticanje umrežavanja na svim razinama poticati obrazovanje i cjeloživotno učenje
Aktivnosti	▪ Analize i istraživanja potrebna za bolje razumijevanje problema obrazovanja i njegovog odnosa spram lokalnog tržišta rada ▪ Poboljšanje odnosa između poslodavaca, zaposlenika, državnih institucija i obrazovnih institucija ▪ Kreiranje komunikacijskih kanala među dionicima u obrazovanju
Ciljna skupina/skupine	▪ Obrazovne ustanove ▪ Poslodavci ▪ Udruge ▪ Članovi LPZ-a
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Visokoobrazovne institucije ▪ Strukovne škole ▪ Osnovne škole ▪ Razvojne agencije

	▪ Zavod za zapošljavanje ▪ Poslodavci ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj istraživanja i analiza ▪ Broj programa edukacije ▪ Broj medijskih događaja		▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Izvješća o praćenju ▪ Kopije izvješća medija	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj razvijenih novih modela partnerstva u obrazovanju ▪ Broj razvijenih novih komunikacijskih kanala u obrazovanju		▪ Hrvatska gospodarska komora ▪ Hrvatska Obrtnička komora ▪ Županijski ured za gospodarstvo ▪ Izvješća o praćenju ▪ "On-going" evaluacijsko izvješće	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Povećanje broja osoba uključenih u cjeloživotno učenje i obrazovanje		▪ HZZ ▪ Obrazovne institucije	

Strateški cilj 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Prioritet	Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju
Mjera 3.1	Pružanje podrške kod pristupa zapošljavanju i obrazovanju otežano zapošljivim skupinama
Mjera 3.2	Podrška razvoju socijalnih usluga institucijama i nevladinim udrugama koje ih pružaju

PRIORITET 3

Jačanje socijalne
uključenosti
osoba u
nepovoljnom
položaju

Mjera 3.1 Pružanje podrške kod pristupa zapošljavanju i obrazovanju otežano zapošljivim skupinama

Mjera 3.2 Podrška razvoju socijalnih usluga institucijama i nevladinim udrugama koje ih pružaju

Strateški cilj 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Prioritet 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Mjera 3.1.	Pružanje podrške kod pristupa zapošljavanju i obrazovanju otežano zapošljivim skupinama
Opis mjere	Treba olakšati integraciju otežano zapošljivih skupina i osoba s invaliditetom na tržište rada. Poslodavci nemaju prilagođene uvjete na radnom mjestu za osobe s invaliditetom pa time nisu ni spremni ih zapošljivati. Isto tako, postoje predrasude prema takvim osjetljivim skupinama pa je potrebno raditi na senzibiliziranju. Da bi se poslodavac lakše odlučio za primanje takve osobe u radni odnos, potrebno im je posjedovanje znanja i vještina koje mogu pružiti obrazovne institucije. Također, određene skupine zahtijevaju posebno prilagođene programe obrazovanja, kao i poseban pristup.
Aktivnosti	▪ Podizanje motivacije i zapošljivosti osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada (osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, korisnici socijalne pomoći, bivši ovisnici, bivši zatvorenici...) ▪ Omogućavanje dostupnosti obrazovanju svim učenicima s posebnim potrebama kroz podršku od strane osobnih asistenata ▪ Poticanje sudjelovanja u aktivnostima lokalne zajednice osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada ▪ Javne kampanje za promoviranje mogućnosti osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada ▪ Poboljšanje usluga u socijalnom sektoru
Ciljna skupina/skupine	▪ Osobe s invaliditetom ▪ Osobe koje se nalaze u nepovoljnom položaju, a nemaju status invalidnosti ▪ Osobe koje primaju dugotrajnu novčanu naknadu ili socijalnu pomoć ▪ Nezaposleni mladi bez radnog iskustva ▪ Nezaposlene žene
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Poslodavci ▪ Jedinice lokalne i regionalne samouprave ▪ Civilni sektor

	▪ Obrazovne institucije ▪ Razvojne agencije			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj poslodavaca koji mogu zaposliti osobe u nepovoljnom položaju ▪ Broj radnih mjesta prilagođenih za osobe s invaliditetom ▪ Broj radnih mjesta na kojima se pruža dodatna podrška (praćenje, motivacija i sl) ▪ Broj promotivnih aktivnosti ▪ Broj obrazovnih programa prilagođenih osobama s posebnim potrebama ▪ Broj educiranih osoba koji su pružatelji edukacijskih usluga ▪ Broj osoba osposobljenih za asistente u nastavi ▪ Broj učenika koji koriste asistente u nastavi		▪ Evidencija HZZ-a ▪ Anketa poslodavaca ▪ Izvješća pojedinačnih projekata ▪ Izvješća medija	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj sudionika na edukaciji ▪ Zadovoljstvo edukacijom i prilagođenim uvjetima na radnom mjestu ▪ Ocjena poslodavca o radniku ▪ Broj osoba koje su dobile dodatnu edukaciju ▪ Uspješnost edukacija		▪ Izvješća pojedinačnih projekata ▪ Ankete poslodavaca ▪ Evaluacijska izvješća o edukacijama ▪ Certifikati o edukacijama ▪ Evidencije CZSS i lokalnih uprava	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Broj zaposlenih osoba s invaliditetom i s faktorima otežane zapošljivosti iz evidencije HZZ-a ▪ Smanjen broj nezaposlenih osoba s invaliditetom i otežano zapošljivih skupina ▪ Manji broj korisnika novčane naknade		▪ Evidencija HZZ-a ▪ Evidencija Centara za socijalnu skrb ▪ Izvješća županijskog odjela za socijalnu skrb ▪ Ankete	

Strateški cilj 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Prioritet 3	JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU
Mjera 3.2	Podrška razvoju socijalnih usluga institucijama i nevladinim udrugama koje ih pružaju
Opis mjere	Mjera se odnosi na jačanje sposobnosti socijalnih institucija i nevladinih udruga u pružanju zdravstvenih i socijalnih usluga i to razvojem njihovih unutrašnjih kapaciteta i boljom međusobnom suradnjom. Također, jačaju se kompetencije zaposlenih u javnoj upravi koji djeluju u području pružanja socijalnih usluga i omogućava se lakše uspostavljanje socijalnog dijaloga.

Aktivnosti	▪ Jačanje kompetencija zaposlenika koji pružaju socijalne, zdravstvene i javne usluge ▪ Identifikacija i razvoj modela praćenja i evaluacije socijalnih mjera ▪ Uvođenje novih i poboljšanje postojećih socijalnih usluga ▪ Opremanje posebnim pomagalicama za učinkovitije socijalne usluge ▪ Edukacija potencijalnih pružatelja usluga u radu s ciljnim skupinama ▪ Jačanje sustava mentorstva za socijalno zapošljavanje ▪ Okrugli stolovi na temu socijalnog uključivanja ▪ Promotivne kampanje			
Ciljna skupina/skupine	▪ Zaposlenici koji pružaju socijalne, zdravstvene i javne usluge ▪ Osobe s invaliditetom ▪ Osobe u nepovoljnom položaju ▪ Nezaposlene osobe koje primaju dugotrajnu novčanu naknadu ili socijalnu pomoć ▪ Članovi obitelji koji se brinu o osobama u nepovoljnom položaju			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Centri za socijalnu skrb ▪ Zdravstvene ustanove ▪ Obiteljski centri ▪ Udruge ▪ HZZ ▪ HOK ▪ HGK ▪ Razvojne agencije ▪ Udruge			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				700.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj novih i/ili poboljšanih zdravstvenih i socijalnih usluga ▪ Broj educiranih osoba ▪ Broj institucija koje su poboljšale i/ili uvele nove socijalne usluge ▪ Broj organiziranih mentorstva ▪ Broj promotivnih aktivnosti ▪ Broj okruglih stolova		• Izvješća centara za socijalnu skrb • Izvješća pojedinačnih projekata	
Rezultat (praćenje)	▪ Broj novokreiranih prijedloga za poboljšanje socijalnih usluga ▪ Broj subvencioniranih usluga ▪ Broj osoba koje koriste mentorstvo ▪ Broj sudionika na okruglim stolovima		▪ Izvješće o izmjenama i dopunama postojećih usluga, poboljšanjima i prijedlozima novih (Županija, Gradovi, HZZ, Centar za socijalnu skrb, Udruge) ▪ Projektna izvješća	
Utjecaj (evaluacija)	▪ Prihvaćeni plan poboljšanih usluga ▪ % novozaposlenih u sektoru davanja socijalnih usluga ▪ Zadovoljstvo novim ili poboljšanim uslugama		▪ Donesen plan poboljšanih usluga i nekih novih usluga na duže razdoblje ▪ Statistika HZZ-a ▪ Ankete	

Strateški cilj 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA
Prioritet 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA
Mjera 4.1	Jačanje uloge civilnog društva u društveno – gospodarskom razvoju zajednice
Mjera 4.2	Podizanje svijesti o ulozi civilnog društva u razvoju lokalne zajednice

PRIORITET 4 Jačanje civilnog društva	Mjera 3.1 Jačanje uloge civilnog društva u društveno – gospodarskom razvoju zajednice
	Mjera 3.2 Podizanje svijesti o ulozi civilnog društva u razvoju lokalne zajednice

Strateški cilj 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA			
Prioritet 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA			
Mjera 4.1.	Jačanje uloge civilnog društva u društveno – gospodarskom razvoju zajednice			
Opis mjere	Ovo je prilika da civilni sektor pruži još bolji doprinos socijalnoj koheziji i lokalnom gospodarskom razvoju. Ističe se važnost poboljšanja organizacijskih sposobnosti institucija i socijalnog dijaloga. Volonterstvo je dosad bilo slabo prepoznato u društvu, a može pridonijeti razvoju društva u socijalnom, zdravstvenom i ekonomskom smislu.			
Aktivnosti	▪ Stručno usavršavanje unutar organizacija civilnog društva ▪ Edukacija zaposlenih u civilnom sektoru o regulativi i apliciranju za EU projekte ▪ Povećanje učinkovitosti i održivosti organizacija civilnog društva ▪ Promicanje volonterstva kao zajedničke i društvene vrijednosti ▪ Osnivanje volonterskog centra			
Ciljna skupina/skupine	▪ Građani ▪ Nezaposleni ▪ Zaposleni djelatnici udruga ▪ Dionici lokalne zajednice			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Udruge ▪ Županija ▪ Jedinice lokalne samouprave			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				5.600.000,00 EUR
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			

Razina intervencije	Pokazatelji	Podaci/izvori informacija
Output (praćenje)	▪ Broj potpisanih ugovora o partnerstvu ▪ Broj provedenih radionica ▪ Broj promotivnih aktivnosti ▪ Broj okruglih stolova i sl ▪ Broj sufinanciranih projekata Udruga ▪ Broj informiranih građana ▪ Broj volonterskih akcija	▪ Projektna izvješća ▪ Izvješća medija ▪ Zapisnici sa sastanaka ▪ Odluke javnih tijela o sufinanciranju
Rezultat (praćenje)	▪ Broj volontera u udrugama ▪ Broj educiranih osoba iz udruga	▪ Evidencija udruga o broju volontera ▪ Evidencije javnih tijela ▪ Projektna izvješća
Utjecaj (evaluacija)	▪ Veći broj potpisanih ugovora ▪ Veći broj volontera ▪ Zadržan isti ili postignut veći broj aktivnih udruga ▪ Povećano sufinanciranje projekata Udruga ▪ Povećan broj zaposlenih u udrugama	▪ Evidencije Udruga ▪ Evidencija udruga o broju volontera ▪ Registar udruga RH ▪ Izvješća javnih tijela o sufinanciranju projekata ▪ Evidencija FINA-e

Strateški cilj 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA			
Prioritet 4	JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA			
Mjera 4.2	Podizanje svijesti o ulozi civilnog društva u razvoju lokalne zajednice			
Opis mjere	Potpora organizacijama civilnog društva u provedbi inicijativa za razvoj zajednice/lakše zapošljavanje. Razumijevanje uloge koju imaju organizacije civilnog društva u pružanju usluga treba biti prisutno u široj javnosti.			
Aktivnosti	▪ Promocija civilnog društva i aktivnosti koje su od značaja za zajednicu ▪ Uključiti civilno društvo u kreiranje lokalnih politika i donošenju odluka ▪ Povećati spremnost javnih tijela na zaključivanje ugovora sa udrugama ▪ Predstavljanje pozitivnih primjera uspješnih inicijativa organizacija civilnih društva u razvoju zajednice ▪ Promicati važnost „aktivnog građanstva“			
Ciljna skupina/skupine	▪ Udruge ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Županija ▪ Djeca i mladi ▪ Žene			
Potencijalni prijavitelj(i)	▪ Udruge ▪ Jedinice lokalne samouprave ▪ Županija			
Okvirni financijski plan	Izvori financiranja (procjena)			
	EU	Nacionalna/lokalna razina	Ostalo	Ukupno
2014-2020.				151.783,00 EURA
Praćenje i evaluacija	Pokazatelji i podaci/ izvori informacija			
Razina intervencije	Pokazatelji		Podaci/izvori informacija	
Output (praćenje)	▪ Broj predstavnika udruga u povjerenstvima i drugim savjetodavnim i sličnim tijelima jedinica lokalne i regionalne		▪ TV, novine, radio ▪ Projektna izvješća ▪ Zapisnici i izvješća DNŽ i JLS-a	

	▪ samouprave ▪ Broj izrađenih promotivnih materijala ▪ Broj partnerskih ugovora ▪ Broj predstavljenih pozitivnih primjera	
Rezultat (praćenje)	▪ Podijeljeni promocijski materijali, broj TV izjava	▪ Udruge ▪ Lokalna zajednica
Utjecaj (evaluacija)	▪ Veći broj potpisanih ugovora ▪ Veći broj predstavnika udruga u postupcima donošenja odluka ▪ Veći broj izrađenih dokumenata javne politike u kojima je sudjelovao civilni sektor ▪ Veći broj udruga koji se bave društveno korisnim aktivnostima ▪ Veći broj zaposlenih u udrugama	▪ Udruge iz svoje evidencije ▪ Lokalna zajednica ▪ TV snimak, radio zapis, članci na portalima ▪ Registar Udruga ▪ Evidencija FINA-a

V. FINANCIJSKI PLAN

U nastavku ovog poglavlja prikazane su financijske projekcije po prioritetima SRLJP za plansko razdoblje. Pregled financijskog plana prikazan je u tablici dolje.

Prioritet 1. **Povećanje zaposlenosti i jačanje konkurentnosti gospodarstva**

Prioritet 2. **Promoviranje obrazovanja i cjeloživotnog učenja**

Prioritet 3. **Jačanje socijalne uključenosti osoba u nepovoljnom položaju**

Prioritet 4. **Jačanje civilnog društva**

Tablica 51: Financijski plan za provedbu SRLJP (u EUR)

	IZNOS
Prioritet 1	21.874.530,00 EUR
Prioritet 2	1.508.000,00 EUR
Prioritet 3	700.000,00 EUR
Prioritet 4	5.756.201,00 EUR
UKUPNO	29.838.731,00 EUR

Izvori financiranja za provedbu SRLJP prikazani su u slijedećoj tabeli.

Tablica 52: Izvori financiranja

	Državni proračun	Županijski i lokalni proračun	ESF, ERDF i programi zajednice	Ostali donatori	Vlastiti doprinos nositelja projekta
Prioritet 1	++	+	++	+	++
Prioritet 2	+	+	++	+	+
Prioritet 3	+	+	++	+	+
Prioritet 4	+	+	++	++	+

Financijski doprinosi: +++ = veliki, ++ = srednji, + = mali

VI. PROVEDBA STRATEGIJE RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA

Vodeća načela na kojima se osniva institucionalni okvir postavljen za provedbu Strategije razvoja ljudskih potencijala imaju temelje u participativnom pristupu koji je i poslužio kao temelj za osnivanje Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala (PRTVRLJP) Zadarske županije:

- progresivna integracija sa postojećim institucionalnim mehanizmima s ciljem postizanja integriranog planiranja i koordinacije i izbjegavanja dupliranja;
- regionalna i lokalna vlast, razvojne agencije, poslodavci, zajednica i civilno društvo zastupljeni su u PVTRRLJP Zadarske županije i trebaju igrati ulogu bitnih pokretača pozitivnih kretanja na lokalnom tržištu rada.

Članovi PVTRRLJP Zadarske županije svjesni su da je kvaliteta suradnje između članova u duhu iznalaženja rješenja putem konsenzusa važan preduvjet uspješnosti.

Uspostava PVTRRLJP Zadarske županije pokušava integrirati što više skupina čije se djelovanje odražava na tržištu rada. Međutim, kako bi mogli neometano provesti Strategiju razvoja ljudskih potencijala u Zadarskoj županiji, neophodno je regulirati odnose partnera i definirati glavne uloge koje će svako od dogovorenih tijela imati prilikom provedbe.

Kako bi provedba Strategije razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije tekla nesmetano, neophodno je urediti odnose partnera i definirati ključne uloge koje će svaka od dogovorenih tijela imati u provedbi.

Stoga su članovi PVTRRLJP Zadarske županije unaprijed uredili svoje odnose i odredili zadatke u provedbi. Na osnovi potpisanog *Sporazuma o partnerstvu* i *Pravilnika* slijedeća tijela imati će ulogu u provedbi:

TIJELO	ULOGA U PROVEDBI
Zadarska županija	Vodeći je partner. Predstavnik te institucije ujedno je i predsjedatelj PVTRRLJP Zadarske županije i predsjedatelj Upravnog odbora zadužen je za sazivanje sjednica. Ova institucija biti će zadužena za pripremu projekata koji će se aplicirati za financiranje u ime PVTRRLJP Zadarske županije
Upravni odbor	Operativno je tijelo. Ovo tijelo ima 7 članova i slijedeće zadatke u provedbi: - pregled, praćenje i ocjena napretka županijske strategije RLJP-a, u skladu s utvrđenim ciljevima Strategije i Akcijskim planom - praćenje napretka PVTRRLJP ovog radnog programa, sukladno izvješćima koja izdaje Tehničko tajništvo PVTRRLJP -a - osnivanje radnih skupina u skladu s aktivnostima Akcijskog plana; imenovanje članova radnih skupina; odobrenje njihovog radnog plana - rasprava i priprema izvješća o napretku i uspjehu PVTRRLJP-a za Glavnu sjednicu ocjenjivanje utjecaja PVTRRLJP-a na razvoj lokalnog tržišta rada - predstavljanje PVTRRLJP-a na nacionalnoj razini, suradnja s nacionalnim koordinacijskim tijelom po njegovom mogućem osnivanju.
Skupština	Krovno je tijelo. Svi članovi PVTRRLJP Zadarske županije sačinjavaju Skupštinu koja donosi Strategiju PVTRRLJP-a Zadarske županije. Trenutno sačinjava 24 članova, odnosno institucija. U provedbi Strategije PVTRRLJP-a ovo tijelo će usvajati izvješća o napretku koje predlaže Upravni odbor, te usvajati aktivnosti priopćavanja i objavljivanja informacija.
Tematske radne skupine	Upravni odbor osniva Tematske radne skupine (TRS). Upravni odbor svojom odlukom utvrđuje sastav, djelokrug i ovlast svake TRS. One razmatraju otvorena pitanja, daju mišljenje i prijedloge o značajnim pitanjima iz njihovog djelokruga Upravnom odboru. U Zadarskoj županiji se planira osnovati četiri TRS-e sukladno strateškim prioritetima: 1) TRS za realizaciju mjera i projektnih ideja u okviru Prioriteta 1 2) TRS za realizaciju mjera i projektnih ideja u okviru Prioriteta 2 3) TRS za realizaciju mjera i projektnih ideja u okviru Prioriteta 3 4) TRS za realizaciju mjera i projektnih ideja u okviru Prioriteta 4

Tehničko tajništvo	Tajništvo PVTRRLJP-a obavlja redovite administrativno-tehničke poslove koje omogućuju funkcioniranje PVTRRLJP-a, a čine ga 3 člana predstavnici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – Područne službe Zadar, Regionalne razvojne agencije Zadarske županije i Zadarske županije. Tehničko tajništvo PVTRRLJP-a organizira sjednice, dostavlja pozive, dnevni red i radne materijale prije sjednica pozvanim sudionicima, te priprema i dostavlja zapisnik nakon svake sjednice. Tajništvo PVTRRLJP-a bira Upravni odbor, a za svoj rad odgovara Skupštini PVTRRLJP Zadarske županije.
---------------------------	---

Institucionalni okvir za provedbu SRLJP djelovati će u tri područja:

-područje politike: izravno sudjelovanje predstavnika političkih donositelja odluka u predsjedavajućim tijelima PVTRRLJP-a ojačati će savjetodavnu ulogu PVTRRLJP-a. Usvojeni Pravilnik PVTRRLJP-a dodjeljuje predsjedavajućem i njenim zamjenicima odgovornost za cjelokupnu koordinaciju i praćenje SRLJP-a;

-operativno područje: uloga Tehničkog tajništva PVTRRLJP-a od izuzetne je važnosti kako bi se olakšalo svakodnevno funkcioniranje aktivnosti PVTRRLJP-a. Također i uloga Regionalne razvojne agencije Zadarske županije, koja je akter u Tehničkom tajništvu i član Upravnog odbora ima veliku važnost jer bi profesionalci i iskusni operativci koji rade u toj organizaciji trebali biti katalizator i podrška na operativnoj razini pri pripremi projektnih aplikacija, širenja informacija o mogućnostima financiranja, održavanju baze podataka, itd.

-područje velikog broja dionika: najveći broj interesnih skupina predviđeni su u Tematskim radnim skupinama PVTRRLJP-a, u rasponu od predstavnika ciljanih zajednica ili korisnika s jedne strane, te pružatelja usluga s druge strane. Uloge dionika razlikovati će se u raznim trenucima provedbe. Također, broj partnerstava i razina dogovora oko sudjelovanja će se vjerojatno mijenjati i razvijati. Identificiran je i veliki broj drugih vanjskih dionika koji će imati svoju ulogu u provedbi projekata i aktivnosti kako bi se uravnotežili prostorni i sektorski zahtjevi.

Institucionalni ustroj PVTRRLJP-a bi trebao raditi unutar postojećih struktura osiguravajući strateško jačanje kapaciteta tamo gdje je to neophodno, te podupirati i utjecati na izvlačenje maksimalnog potencijala lokalne vlasti i njenih partnera. Mnogo pažnje posvetilo se mobilizaciji dionika zbog središnje uloge koju će isti igrati u provedbi Strategije RLJP.

Međutim, otvaranje više vertikalnih i horizontalnih veza kojima se kanaliziraju informacije i izvori prema jasno definiranim i artikuliranim potrebama i mogućnostima stvoriti će dodanu vrijednost.

Članovi PVTRRLJP-a svjesni su, dakako, da će se izgradnja kapaciteta kao proces unapređivanja vještina, poboljšavanja procedura i organizacijskog jačanja, događati u slijedećem životnom ciklusu PVTRRLJP-a putem dobivanja sredstava (ljudskih, financijskih, mrežnih, znanstvenih, sustavnih i kulturnih), te integrirajući ih na način koji će voditi do promjene ponašanja pojedinaca te u konačnici do učinkovitijeg djelovanja partnerskih institucija i organizacija.

VII. IZVJEŠTAVANJE I PRAĆENJE

Praćenje (monitoring) je sustavno prikupljanje podataka s ciljem predstavljanja projekta i/ili napretka projekta upravljačkoj strukturi, donatorima i drugim dionicima. Operativno praćenje odnosi se na informacije prikupljene na razini pojedinačnog projekta tijekom njegove provedbe. Programsko praćenje (slično kao i strateško praćenje) odnosi se na sabiranje izvještaja o praćenju tijekom razdoblja koje je obično povezano s duljinom razdoblja koje pokriva cijela strategija.

Izvještavanje se odnosi na povremene informacije o podacima prikupljenima putem procesa praćenja i predstavljene bitnim zainteresiranim akterima/donatorima i dionicima.

Još nema formalno usvojenog operativnog praćenja za Lokalna partnerstva za zapošljavanje (LPZ) u hrvatskim zakonskim propisima: LPZ nema neku posebnu formaliziranu funkciju u praćenju procesa provedbe, te još nije definirana ni obveza izvještavanja.

Međutim, članovi LPZ-a svjesni su potrebe uspostavljanja sustava praćenja, jer u protivnom slučaju redovni tijek informacija najvjerojatnije ne bi funkcionirao, a eventualne posljedice proizašle iz rezultata praćenja ostale bi nejasnima i nerazumljivima za sve osobe u određenim poljima djelovanja.

Ciljevi uspostavljanja sustava praćenja su kako slijedi:

- omogućavanje trajne analize Strategije razvoja ljudskih potencijala i funkcioniranje karakteristika regionalnog i lokalnog tržišta rada
- omogućavanje procesa jačanja, učenja i preusmjeravanja budućih djelovanja svih članova LPZ-a kako bi se postigla, korištenjem sporijeg i pragmatičnog pristupa, zajednička kontrola svih partnera LPZ-a provedbe Strategije razvoja ljudskih potencijala.

Definiranje procesa praćenja i ocjenjivanja postignutih rezultata zahtijeva uspostavu “početne smjernice – vrijednosti” odabranih pokazatelja na početku programa i/ili projekta. Ista služi za praćenje izvedbe prema rezultatima, te koji se ciljevi namjeravaju postići unutar specifičnog vremenskog okvira.

Definiranje procesa praćenja i ocjenjivanja postignutih rezultata otežano je time što Strategija razvoja ljudskih potencijala LPZ-a nije pravi program, tj. nema vlastitu proračunsku podršku te stoga ni operativnog praćenja pod izravnim okriljem LPZ-a. Iz rečenog razloga organiziranje dobro definiranog sustava praćenja moglo biti nešto teže u ovoj fazi zbog manjeg stupnja kompetencija LPZ-a jer su iste prenesene na tijela koja donose odluke u provedbi relevantnih programa (kao što su ESF).

LPZ je započeo sa identificiranjem osnovne smjernice i uspješnih ciljeva putem kojih se može mjeriti uspješnost, no daljnji rad i rasprava svakako će biti neophodni, osobito sa Razvojnoum agencijom Zadarske županije i županijskim Upravnim odjelom za gospodarstvo kako bi se odredila dostupnost prikladnih podataka.

Preciznije mjere uspješnosti odrediti će se putem Tematskih radnih skupina u slijedećem razdoblju, a sustav praćenja LPZ-a će se ažurirati i praćenjem sadržaja, metodologija i alata koje će osigurati relevantne državne uprave.

Praćenje će se odvijati na tri razine:

- Pregled napretka specifičnih djelovanja identificiranih u Akcijskom planu,
- Procjena utjecaja ovih djelovanja na ciljeve na koja se ista odnose,
- Rad s partnerima na reviziji stanja lokalne situacije zapošljavanja u cjelini, te doprinose li djelovanja i ciljevi razvoju tržišta rada u regiji.

Podaci će se uzimati na dobrovoljnoj osnovi od partnera LPZ-a i drugih prijavitelja putem Tehničkog tajništva.

U ranijem dijelu ovog dokumenta definirani su pokazatelji za svaku od mjera dok se u donjoj tablici nalaze ciljani utjecaji na razini prioriteta. Iz razloga koji su gore navedeni a vezani za problematiku procesa praćenja i ocjenjivanja postignutih rezultata, pokazatelji su pojednostavljeni kako bi omogućili jednostavno praćenje, a unapređivati će se u daljnjim fazama provedbe. Cilj ovakvog pristupa je da svim lokalnim dionicima približimo pristup mjerenja kroz jednostavne pokazatelje koje je lako prikupiti. Dolje navedene ciljne vrijednosti smatramo minimumom koji želimo postići u provedbi Strategije razvoja ljudskih potencijala ZŽ.

Tablica 53: Primjer kako pratiti pokazatelje na razini prioriteta

PRIORITET	Pokazatelji	Početna vrijednost	Cilj	Izvor informacije
1. POVEĆANJE ZAPOSLTENOSTI I JAČANJE KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA	Godišnji broj otvorenih radnih mjesta	2773	Povećanje za 10%	Podaci HZZ-a
2. PROMOVIRANJE OBRAZOVANJA I CJELOŽIVOTNOG UČENJA	Broj novih obrazovnih programa	0	1	www.mzos.hr
3. JAČANJE SOCIJALNE UKLJUČENOSTI OSOBA U NEPOVOLJNOM POLOŽAJU	Godišnji prosjek broja korisnika novčane naknade HZZ-a	1864	Smanjanje za 5%	Podaci HZZ-a
4. JAČANJE CIVILNOG DRUŠTVA	Udio aktivnih udruga	33%	40%	DNŽ

Konačno, **ocjenjivanje** (evaluacija) je sustavna i objektivna procjena tekućeg ili završenog projekta i/ili programa koja se odnosi na izradu samog projekta, njegovu provedbu i rezultate. Ocjenjivanje je ključni element za izgradnju kapaciteta.

LPZ će po financijskim mogućnostima zatražiti vanjsku evaluaciju provedbe Strategije razvoja ljudskih potencijala ZŽ.

VIII. PRILOZI

Prilog: Popis članova tijela Partnerskog vijeća za tržište rada i razvoj ljudskih potencijala Zadarske županije

TIJELO	NAZIV INSTITUCIJE/ČLANA
ČLANOVI PARTNERSKOG VIJEĆA	Zadarska županija Hrvatski zavod za zapošljavanje – Područni ured Zadar Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA NOVA Grad Zadar Grad Biograd Grad Benkovac Sveučilište u Zadru Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom "Svjetlo" Bakmaz d.o.o Vrana d.o.o. Tankerska plovidba d.d. Turisthotel d.d. Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Zadar Udruženje obrtnika Zadar Algebra Medicinska škola "Ante Kuzmanića" Strukovna škola "Vice Vlatkovića" Obiteljski centar Zadarske županije Matica hrvatskih sindikata javnih službi Porat – udruga apstinencija za pomoć pri resocijalizaciji liječenih ovisnika Udruga mladih otoka Rave – U.M.O.R Udruga osoba oštećena sluha Udruga slijepih Zadarske županije Udruga Prospero Udruga EKO Zadar Dom za odrasle osobe Zemunik Glazbena škola Blagoje Bersa Zadar Pučko otvoreno učilište Zadar Hotelijsko-turistička i ugostiteljska škola Zadar Općina Lišane Ostrovičke Lokalna akcijska grupa MARETA Udruga HIPPOCAMPUS Udruga za promociju i unapređenje filozofije za djecu „Mala filozofija“ Planinarsko društvo Paklenica Općina Ražanac Zavod za javno zdravstvo Zadar Inovacija – Ustanova za razvoj kompetencija, inovacija i specijalizacije
UPRAVNI ODBOR	Stipe Zrilić – Zadarska županija Irena Dragić - Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područni ured Zadar Ante Vukašina - Upravni odjel za gospodarstvo Zadarske županije Ivan Šimunić - Upravni odjel za društvene djelatnosti Zadarske županije Dinko Basioli - Hrvatska gospodarska komora Zadar Ivo Marin - Hrvatska obrtnička komora – Obrtnička komora Zadarske županije Tihomir Tomčić - Strukovna škola „Vice Vlatkovića“ Darko Frleta - Sveučilište u Zadru Andrej Janković - Udruga mladih otoka Rave – U.M.O.R. Sanja Peričić - Zadra, Razvojna agencija Zadarske županije Nataša Petrušić- Dom za odrasle osobe Zemunik
TEHNIČKO TAJNIŠTVO	Dubravko Bacalja - Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područni ured Zadar Nikolina Miočić – Zadarska županija Martina Matešić - Zadra, Razvojna agencija Zadarske županije
RADNA GRUPA ZA IZRADU STRATEGIJE	Dubravko Bacalja - Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područna služba Zadar Višnja Perin - Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područna služba Zadar

RAZVOJA LJUDSKIH POTENCIJALA	Sanja Peričić - ZADRA NOVA Agencija za razvoj Zadarske županije Martina Matešić - ZADRA NOVA Agencija za razvoj Zadarske županije Ante Vukašina - Zadarska županija UO za gospodarstvo Marica Nekić - Zadarska županija UO za gospodarstvo Andrija Marcelić - Zadarska županija UO za zdravstvo i socijalnu skrb Franka Krajnović - Zadarska županija UO za zdravstvo i socijalnu skrb Dinko Basioli - Hrvatska gospodarska komora Zadar Marija Mišulić - Hrvatska gospodarska komora Zadar Ivan Šimunić - Zadarska županija UO za društvene djelatnosti Renata Vuksan - Zadarska županija UO za društvene djelatnosti Davor Lonić - Zadarska županija UO za razvoj i europske procese Nikolina Miočić - Zadarska županija UO za razvoj i europske procese Darko Frleta - Sveučilište u Zadru Tamara Glušić - Sveučilište u Zadru Šime Erlić - Grad Zadar Ana Odvitović - Grad Zadar Igor Bilić - Turisthotel d.d. Ivo Marin - Obrtnička komora Zadarske županije Lidija Udiljak - Obrtnička komora Zadarske županije Tihomir Tomčić - Strukovna škola V.Vlatković Maja Pletikosa - Udruga socijalnih radnika Zadar Josip Vidov - Volonterski centar Zadar Taida Garibović - B.hive Marija Kuljerić - LAG Mareta Ivana Mamić - Općina Lišane ostrovičke
---	---

Sadržaj ove strategije isključiva je odgovornost
Zadarske županije

Kontakt korisnika projekta:

ZADARSKA ŽUPANIJA
Božidara Petranovića 8
23 000 Zadar

Tel: +385 23/ 350 423
Fax: +385 23/ 350 424

Web: www.zadarska-zupanija.hr

**Ugovorno tijelo
zaduženo za koordinaciju projekta:**

HRVATSKI ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE
Petraćićeva 4,
10 000 Zagreb

Tel: +385 1/ 5393 220
Fax: +385 1/ 5393 200
E-mail: cesdfc@hzz.hr

Web: www.hzz.hr/dfc

